

Δραστηριότητες βιωματικής μάθησης στα ανθρώπινα δικαιώματα και στα δικαιώματα των προσφύγων

Με την υποστήριξη:

ΙΔΡΥΜΑ ΣΤΑΥΡΟΣ ΝΙΑΡΧΟΣ
STAVROS NIARCHOS FOUNDATION

**Συμβίωση: Σχέδιο Δράσης για την προώθηση της
ανεκτικότητας και την πρόληψη του ρατσισμού στο σχολείο**

Δραστηριότητες βιωματικής μάθησης
στα ανθρώπινα δικαιώματα και
στα δικαιώματα των προσφύγων

Συμβίωση: Σχέδιο Δράσης για την προώθηση της
ανεκτικότητας και την πρόληψη του ρατσισμού στο σχολείο

Το παρόν εγχειρίδιο αποτελεί συλλογή αποσπασμάτων από εκδόσεις διεθνών, περιφερειακών και εθνικών φορέων και οργανισμών, που έχουν διατεθεί στην Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες για τους σκοπούς της παρούσας έκδοσης.

Αποκλειστική ευθύνη για τις απόψεις που εκφράζονται στο παρόν εγχειρίδιο, φέρουν οι συγγραφείς του εκάστοτε αποσπάσματος, ενώ οι θέσεις που αποτυπώνονται δεν αντικατοπτρίζουν απαραίτητα τις θέσεις της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες ή του Ιδρύματος Σταύρος Νιάρχος.

Οποιαδήποτε χρήση της παρούσας έκδοσης (ολόκληρης ή τμηματικής), μεταφορά ή αναπαραγωγή της, αναδημοσίευση της ή δημοσιοποίηση της στο Διαδίκτυο ή αλλού επιτρέπεται μόνο για εκπαιδευτικούς και σε καμία περίπτωση εμπορικούς/κερδοσκοπικούς σκοπούς και πάντοτε με τον όρο να αναγράφεται ρητά η πηγή προέλευσης.

© Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες (UNHCR), Νοέμβριος 2014

Επιλογή ύλης, μετάφραση και προσαρμογή:

Μαρία Νομικού, Φαίη Ορφανίδου (Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση)

Νάσια Χολέβα (Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση)

Επιμέλεια κειμένου: Σοφία Κουτσού

Το παρόν εγχειρίδιο δημιουργήθηκε στο πλαίσιο του συγχρηματοδοτούμενου προγράμματος «Συμβίωση: Σχέδιο Δράσης για την προώθηση της ανεκτικότητας και την πρόληψη του ρατσισμού στο σχολείο» το οποίο πραγματοποιήθηκε με δωρεά από το Ίδρυμα Σταύρος Νιάρχος.

Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ
για τους Πρόσφυγες
www.unhcr.gr

ΙΔΡΥΜΑ ΣΤΑΥΡΟΣ ΝΙΑΡΧΟΣ
STAVROS NIARCHOS FOUNDATION

Ευχαριστούμε το Συμβούλιο της Ευρώπης για την άδεια χρήσης αποσπασμάτων από τις εκδόσεις του

Πρόλογος

Ένα σημαντικό κομμάτι του έργου της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες (Υ.Α.) αφορά την ενημέρωση και ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης – και ιδίως της νέας γενιάς – γύρω από το προσφυγικό ζήτημα με στόχο τη δημιουργία κλίματος ανοχής και σεβασμού των δικαιωμάτων των προσφύγων. Μέσα από στοχευμένα εκπαιδευτικά προγράμματα, ενημερωτικές εκστρατείες, παραγωγή και διάχυση εκπαιδευτικού υλικού, η Ύπατη Αρμοστεία προσπαθεί να κινητοποιήσει τους νέους ανθρώπους και τους μαθητές στο προσφυγικό ζήτημα.

Στο πλαίσιο των δράσεων της στον τομέα της εκπαίδευσης, η Ύπατη Αρμοστεία υλοποίησε κατά τη σχολική χρονιά 2013-2014 το συγχρηματοδοτούμενο εκπαιδευτικό πρόγραμμα με τίτλο «Συμβίωση: Σχέδιο Δράσης για την προώθηση της ανεκτικότητας και την πρόληψη του ρατσισμού στο σχολείο» με δωρεά του Ιδρύματος Σταύρος Νιάρχος, προϊόν του οποίου αποτελεί και το παρόν εγχειρίδιο. Σκοπός του προγράμματος ήταν η προσέγγιση της νέας γενιάς με πρωτότυπες μεθόδους βιωματικής μάθησης σε μία σειρά θεμάτων γύρω από τα ανθρώπινα δικαιώματα και τα δικαιώματα των προσφύγων.

Παράλληλα με τις καθιερωμένες δράσεις της Υ.Α. στον τομέα της ενημέρωσης και εκπαίδευσης σε ζητήματα προσφύγων, το τελευταίο διάστημα προέκυψε η ανάγκη να τεθεί ένα γενικότερο πλαίσιο προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στα μηνύματα που επιδιώκει να μεταδώσει. Μέσα σε ένα πλαίσιο επικίνδυνης ανόδου της ρητορικής του μίσους και της καταφυγής στη βία αντί του διαλόγου, χρειάστηκε να τεθούν εκ νέου ερωτήματα και ζητήματα που έχουν να κάνουν με θεμελιώδεις ανθρώπινες αξίες καθώς και αρχές δημοκρατικής λειτουργίας.

Για το λόγο αυτό, το πρόγραμμα «Συμβίωση» επιδίωξε να εντάξει τη θεματική της προστασίας των προσφύγων μέσα σε δράσεις επιμόρφωσης και δραστηριοποίησης με στόχο την εν γένει προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και την πρόληψη του ρατσισμού στο σχολείο και κατ' επέκταση στην κοινωνία. Οι δράσεις αυτές κινήθηκαν σε τρία επίπεδα: α. την επιμόρφωση και ενημέρωση εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, β. την ευαισθητοποίηση μαθητών όλων των βαθμίδων μέσα από βιωματικά εργαστήρια και γ. την εμπλοκή του ευρύτερου κοινωνικού πλαισίου του σχολείου σε δράσεις δικτύωσης και καλλιτεχνικής έκφρασης.

Το παρόν εγχειρίδιο αποτελεί μια απόπειρα να αποτυπωθούν μερικές μόνο από τις βιωματικές δραστηριότητες που αξιοποιήθηκαν από τους εκπαιδευτές και επιμορφώσεων

και των εργαστηρίων του προγράμματος «Συμβίωση». Οι πηγές των δραστηριοτήτων αυτών είναι εγχειρίδια και προγράμματα που έχουν αναπτύξει διεθνείς, περιφερειακοί και εθνικοί οργανισμοί και φορείς με εμπειρία στις αντίστοιχες θεματικές. Κατεξοχήν κριτήριο της επιλογής αυτού του υλικού υπήρξε, πέρα από την καταλληλότητά του, όπως δοκιμάστηκε μέσα από το πρόγραμμα «Συμβίωση», η δωρεάν διάθεσή του στο κοινό σε έντυπη ή ηλεκτρονική μορφή. Φυσικά, η οποιαδήποτε τέτοια απόπειρα συγκέντρωσης διαθέσιμου υλικού σε θεματικές ανθρωπίνων δικαιωμάτων δεν μπορεί να είναι εξαντλητική. Εδώ συγκεντρώνεται ένα μικρό μόνο δείγμα της υπάρχουσας βιβλιογραφίας, περισσότερο ως έναυσμα για περαιτέρω αναζήτηση, πειραματισμό και ανατροφοδότηση από τον αναγνώστη. Το ίδιο ισχύει και για τον ενδεικτικό κατάλογο σχετικών φορέων και υλικού στο παράρτημα της έκδοσης.

Θεωρούμε την παρούσα έκδοση αναπόσπαστο κομμάτι και συνέχεια των προσπαθειών της Υ.Α. να αντιδράσει στα κηρύγματα και το αδιέξοδο του μίσους κατά του ξένου, του διαφορετικού. Οι προσπάθειες αυτές ήδη από το 2011 έχουν οδηγήσει στην σύσταση του Δικτύου Καταγραφής Περιστατικών Ρατσιστικής Βίας¹ και σε μια σειρά από δράσεις και πρωτοβουλίες της εκστρατείας «Και 1 θύμα ρατσιστικής βίας είναι πολύ!»². Με την πολύτιμη αρωγή του Ιδρύματος Σταύρος Νιάρχος και τη σταθερή συνεργασία μας με φορείς της σχολικής κοινότητας και σχετικές οργανώσεις, οι δράσεις μας αυτές έχουν επεκταθεί και στο χώρο του σχολείου. Είναι χαρά μας που ένα τμήμα αυτής της συνεργασίας αποτυπώνεται σε αυτό το εγχειρίδιο.

Η Ύπατη Αρμοστεία παραμένει στη διάθεση όλων των εκπαιδευτικών, εκπαιδευτικών και ομάδων που επιθυμούν να χρησιμοποιήσουν το προτεινόμενο εκπαιδευτικό υλικό για διευκρινίσεις, συμβουλές ως προς την υλοποίηση καθώς και για συμπληρωματικό έντυπο και οπτικοακουστικό υλικό. Τα σχόλια, η αξιολόγηση και η ανατροφοδότησή σας από την εφαρμογή του είναι ευπρόσδεκτα και πολύτιμα για τη βελτίωσή του και τη συνέχιση των δράσεών μας.

Καλή ανάγνωση!

Τομέας Επικοινωνίας και Ενημέρωσης
Ύπατη Αρμοστεία ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες
Γραφείο Ελλάδας

1. Το Δίκτυο Καταγραφής Περιστατικών Ρατσιστικής Βίας συντονίζεται από την Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου και την Υ.Α. και περιλαμβάνει πλέον 35 φορείς και οργανώσεις. Περισσότερα για το Δίκτυο μπορείτε να δείτε στην ιστοσελίδα www.rvrn.org
2. Στον πυρήνα της εκστρατείας αυτής βρίσκεται η πλατφόρμα www.1againstracism.gr, που φιλοξενεί επώνυμα άρθρα, βίντεο, μαρτυρίες, σχόλια και σχετικό εκπαιδευτικό υλικό.

Περιεχόμενα

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	11-18
Λίγα λίγα για το εγχειρίδιο	12
Ανθρώπινα Δικαιώματα και δικαιώματα των προσφύγων	14
Τι είναι η εκπαίδευση στα ανθρώπινα Δικαιώματα	17
ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	19
1η Θεματική Ενότητα: Ανθρώπινα Δικαιώματα	20
Δικαιώματα του κουνελιού	21-23
Τι κάνουμε τώρα;	24-29
2η Θεματική Ενότητα: Αξίες	30
Βιωματικές ασκήσεις σχετικές με «Αξίες»	31-32
Άσπρα και μαύρα πρόβατα	33-35
3η Θεματική Ενότητα: Ταυτότητα	36
Πορτρέτα και ταυτότητα	37-38
Ταυτότητες, πολυμορφία και κοινές αξίες	39-41
4η Θεματική Ενότητα: Διακρίσεις και Στερεότυπα	42
Όλοι διαφορετικοί όλοι ίσοι	43-45
Κάνε ένα βήμα μπροστά	46-52
5η Θεματική Ενότητα: Φροντίδα και Ασφάλεια	53
Χρειάζομαι βοήθεια	54-55
Η γλώσσα της καμηλοπάρδαλης	56-57
6η Θεματική Ενότητα: Διαπολιτισμικότητα	58
Παιδιά από όλο τον κόσμο: ομοιότητες και διαφορές	59-60
Εγώ κι εσύ, εδώ κι εκεί	61-63
7η Θεματική Ενότητα: Πρόσφυγες, Μετανάστες, Αιτούντες άσυλο	64
Κάτι από την πατρίδα	65-68
Ειρήνη, η ιστορία ενός παιδιού πρόσφυγα	69-76
8η Θεματική Ενότητα: Το Περιβάλλον όπου ζω	77
Τσαφ και τσουφ	78-81
Ενέργεια και κλιματική αλλαγή	82-85
9η Θεματική Ενότητα: Εκπαίδευση	86
Το τεστ	87-88
Ένα σώμα γνώσης	89-92
10η Θεματική Ενότητα: Δημοκρατία	93
Κανόνες Λειτουργίας του Σχολείου	94-95
Η κάθε ψήφος μετρά	96-102

Πο
σο
βαρ

√3

ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ 105

1η Θεματική Ενότητα: Ανθρώπινα Δικαιώματα 106

Η ιστορία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων 107-109

Παιχνίδια με εικόνες 110-111

2η Θεματική Ενότητα: Αξίες 112

Αξίες στις οποίες αναφέρονται τα ανθρώπινα δικαιώματα 113-116

Είναι ο κανόνας της πλειοψηφίας δίκαιος κανόνας; 117-120

3η Θεματική Ενότητα: Ταυτότητα 121

Ζωγραφίζοντας το χάρτη της ζωής μας 122-125

Ποιοι είμαι; 126-128

4η Θεματική Ενότητα: Διακρίσεις και Στερεότυπα 129

Κόντρα στο ρεύμα - Στερεότυπα 130-132

Ταμπέλες 133-135

5η Θεματική Ενότητα: Φροντίδα και Ασφάλεια 136

Μια ιστορία του Γ3 137-139

Μια δομημένη προσέγγιση στην επίλυση συγκρούσεων 140-142

6η Θεματική Ενότητα: Διαπολιτισμικότητα 143

Από πού έρχομαι; 144-146

Εντοπίζοντας τη διαφορετικότητα 147-149

7η Θεματική Ενότητα: Μετανάστες, Πρόσφυγες, Αιτούντες άσυλο 150

Άσυλο και μετανάστευση στα μέσα ενημέρωσης 151-154

8η Θεματική Ενότητα: Το Περιβάλλον όπου ζω 155

Κοινωνούμε – πώς δημιουργείται η κοινότητα; 156-157

Ο Ιστός της ζωής 158-160

9η Θεματική Ενότητα: Εκπαίδευση 161

Μαθητικό Συμβούλιο – πώς θα πρέπει να λειτουργούν τα σχολεία; 162-164

10η Θεματική Ενότητα: Δημοκρατία 165

Εγώ και ο ρόλος μου 166-168

Πρέπει να συμμετέχουμε ενεργά στα κοινά; 169-170

Τρόποι συμμετοχής στη δημοκρατία 171-172

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 174

ΠΗΓΕΣ ΚΑΙ ΙΔΕΕΣ ΓΙΑ ΔΡΑΣΗ 175-180

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ - ΠΗΓΕΣ 181-183

$$a^2 + b^2 = c^2$$

Κάθε άνθρωπος έχει δικαίωμα να γνωρίζει, να αναζητά και να λαμβάνει πληροφορίες για όλα τα ανθρώπινα δικαιώματα και τις θεμελιώδεις ελευθερίες και θα πρέπει να έχει πρόσβαση στην εκπαίδευση και την κατάρτιση στα ανθρώπινα δικαιώματα¹.

Εισαγωγή

1. United Nations Declaration on Human Rights Education and Training, 16 February 2012, A/RES/66/137.

Λίγα λόγια για το εγχειρίδιο

Στόχος του εγχειριδίου

Στόχος του παρόντος εγχειριδίου είναι να λειτουργήσει ως ένα χρηστικό και φιλικό προς τον αναγνώστη εργαλείο που συνδυάζει επιλεγμένες και δοκιμασμένες δραστηριότητες αλλά και μεθόδους εκπαίδευσης στα ανθρώπινα δικαιώματα, από διαφορετικές πηγές στην Ελλάδα και το εξωτερικό.

Το εγχειρίδιο απευθύνεται κυρίως σε εκπαιδευτικούς Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης. Επίσης, προορίζεται για παιδαγωγούς και εκπαιδευτές ομάδων παιδιών και νέων που ασχολούνται με την εκπαίδευση στα ανθρώπινα δικαιώματα και αναζητούν πρακτικά εργαλεία για να συζητήσουν με τα παιδιά θέματα που αφορούν αξίες και κοινωνικά ζητήματα.

Το πλαίσιο εφαρμογής

Οι δραστηριότητες μπορούν να υλοποιηθούν είτε μέσα στην τάξη συμπληρωματικά και υποστηρικτικά στο αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών, είτε στο πλαίσιο προγραμμάτων σχολικών δραστηριοτήτων (Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, Αγωγής Υγείας, Πολιτιστικών Θεμάτων), ερευνητικών εργασιών για το Λύκειο ή βιωματικών δράσεων στο Γυμνάσιο. Παράλληλα μπορούν να υλοποιηθούν από εκπαιδευτές και παιδαγωγούς εκτός του σχολικού πλαισίου, δηλαδή σε δομές και δραστηριότητες μη τυπικής εκπαίδευσης, όπως οργανώσεις και συμβούλια νεολαίας, εθελοντικά προγράμματα, κατασκηνώσεις, δημιουργικά εργαστήρια, ανταλλαγές νέων και άλλες εκπαιδευτικές δραστηριότητες.

Ο αναγνώστης μπορεί να βρει χρήσιμο ολόκληρο το υλικό ή μέρος αυτού, χωρίς να είναι υποχρεωμένος να το χρησιμοποιήσει με τη σειρά που παρουσιάζεται σε αυτό το εγχειρίδιο. Η θεματική κατανομή του είναι επίσης ενδεικτική, αφού αρκετές δραστηριότητες θα μπορούσαν να διατρέχουν μία ή περισσότερες ενότητες, μιας και τα θέματα που αγγίζουν ή οι τεχνικές που χρησιμοποιούνται έχουν εφαρμογή σε περισσότερες από μία θεματικές ενότητες. Επειδή για τις ανάγκες του εγχειριδίου κάποιες δραστηριότητες αναφέρονται ενδεικτικά ή έχουν προσαρμοστεί αναλόγως, προτείνεται στον αναγνώστη να αναζητά την αρχική πηγή, να μελετά το θεωρητικό υπόβαθρο και τις βασικές παιδαγωγικές αρχές που τις διέπουν και να αξιοποιεί κριτικά το υλικό, σύμφωνα με τις ανάγκες της ομάδας του και του εκάστοτε περιβάλλοντος. Εξάλλου το μεγαλύτερο μέρος του υλικού βρίσκεται ελεύθερο στο διαδίκτυο ή διατίθεται δωρεάν από τους ίδιους τους φορείς κατόπιν επικοινωνίας. Για τις εν λόγω προσαρμογές, καθώς και για αρκετές από τις προτάσεις συνέχειας και δράσης στο τέλος κάθε ενότητας, την ευθύνη φέρει η υπεύθυνη επιλογής, μετάφρασης και προσαρμογής της ύλης της συγκεκριμένης ενότητας.

Η ηλικιακή ομάδα και οι προτεινόμενες τάξεις ανά εκπαιδευτική βαθμίδα στις οποίες απευθύνεται κάθε δραστηριότητα είναι ενδεικτικές, ενώ ο εκπαιδευτικός καλείται να δει αν ταιριάζει κάτι στην ομάδα του ή όχι, καθώς και να επιφέρει αλλαγές ή προσαρμογές σύμφωνα με το έμφυχο υλικό του.

Οι προτεινόμενες δράσεις που θα συναντήσετε χωρίζονται σε δέκα θεματικές ενότητες, ενώ χρησιμοποιούνται διάφορες τεχνικές ανά περίπτωση, όπως: α) συζήτηση και σχολιασμός πηγών και εικόνων, β) προσομοίωση, γ) παιχνίδι ρόλων και θεατρικό παιχνίδι, δ) αφηγηματική ανασύνθεση, ε) κατευθυνόμενη φαντασία, στ) καταιγισμός ιδεών, ζ) δραστηριότητες άμεσης εμπειρίας, η) έρευνα θ) μυθοπλασία, ι) επισκέψεις πεδίου, ια) δομημένος διάλογος, ιβ) αντιτιθέμενες απόψεις, και ιγ) δραστηριότητες δημιουργικής έκφρασης.

Όπως είναι αναμενόμενο, η έρευνα για τη συλλογή του υλικού των επόμενων σελίδων δεν είναι εξαντλητική. Υπάρχουν και πολλές άλλες σχετικές πηγές, οι οποίες υπερβαίνουν τους περιορισμούς αυτού του εγχειριδίου και τις οποίες προσπαθήσαμε να αναφέρουμε σε μεγαλύτερο εύρος στη βιβλιογραφία.

Θεματικές Ενότητες

Οι δραστηριότητες και οι ιδέες που εμπεριέχονται στο εγχειρίδιο αυτό έχουν κατανεμηθεί σε δέκα θεματικές ενότητες. Οι ενότητες αυτές επικεντρώνονται σε κοινωνικά ζητήματα και αξίες που βοηθούν τα παιδιά και τους νέους να αναπτύξουν την κριτική τους σκέψη και τους ενεργοποιούν να παίρνουν θέση και να δρουν στις καθημερινές κοινωνικές προκλήσεις:

1. Ανθρώπινα Δικαιώματα
2. Αξίες (ελευθερία, ισότητα, αλληλεγγύη, αξιοπρέπεια)
3. Ταυτότητα
4. Διακρίσεις και Στερεότυπα
5. Φροντίδα και Ασφάλεια (βία, διαχείριση συγκρούσεων)
6. Διαπολιτισμικότητα (πολιτιστικά στοιχεία, θρησκεία, μειονότητες)
7. Πρόσφυγες, Μετανάστες, Αιτούντες άσυλο
8. Το Περιβάλλον όπου ζω (κατοικία, γειτονιά, κοινότητα, φυσικό περιβάλλον)
9. Εκπαίδευση (προσωπική ανάπτυξη, σχολική ζωή)
10. Δημοκρατία (δικαιοσύνη, πολιτειότητα, ενεργός συμμετοχή στα κοινά).

Μεθοδολογία

Η μεθοδολογία των προτεινόμενων δράσεων βασίζεται στις αρχές της βιωματικής εκπαίδευσης, οι οποίες στηρίζονται στην ενεργό συμμετοχή και τις προσωπικές εμπειρίες των παιδιών. Οι μαθητές φέρουν τις εμπειρίες και τα συναισθήματά τους, βιώνουν καταστάσεις, αναζητούν νοήματα μέσα από τους δεσμούς της σχολικής τάξης, της καθημερινής ζωής και της κοινωνικής πραγματικότητας, ενεργοποιούν τη φαντασία και τη δημιουργικότητά τους και κινητοποιούνται για κοινωνική δράση. Στόχος λοιπόν είναι να αναπτύξουν τα παιδιά τη γνώση, τις δεξιότητες, τις αξίες και τις συμπεριφορές που χρειάζονται για να συμμετέχουν μέσα στην κοινωνία, γνωρίζοντας και προστατεύοντας τα δικαιώματά τους, αλλά και αυτά των άλλων.

Με λίγα λόγια ακολουθούμε τη λογική του παιδαγωγικού αξιώματος «μαθαίνουμε πράττοντας», μέσα από μια διαδικασία, η οποία περνάει από τέσσερα στάδια, όπως τα περιγράφει ο D. Kolb², ο οποίος συνθέτοντας τους τρόπους θεώρησης της μάθησης των Dewey, Lewin και Piaget, κατέληξε στο κλασικό πλέον μοντέλο της βιωματικής εκπαίδευσης:

2. Kolb, A. and Kolb D. A., *Experiential Learning Theory Bibliography 1971-2001*, Ma.: McBer and Co, Boston, 2001.

1. Συγκεκριμένη εμπειρία (απλή παρόρμηση/αυθόρμητη διάθεση)
2. Στοχαστική παρατήρηση (προβληματισμός και ανάκληση πληροφοριών)
3. Σχηματισμός αφηρημένων εννοιών (γενίκευση που συμπυκνώνει τη σημασία/νόημα όλων των προηγούμενων)
4. Ενεργός πειραματισμός (εμπρόθετη δράση με σχέδιο και μέθοδο βασισμένα στην πρόβλεψη πιθανών συνεπειών της δράσης αυτής, η οποία μπορεί να παραγάγει μια αιτιατή εμπειρία για μια καινούργια παρόρμηση, προκαλώντας έτσι ένα νέο κύκλο παρατήρησης-γνώσης-κρίσης κ.ο.κ.).

Επομένως, η εκπαίδευση στα ανθρώπινα δικαιώματα μέσω αυτής της μεθοδολογίας απαιτεί δημοκρατική και «οριζόντια» δομή που σέβεται τα δικαιώματα των παιδιών και των νέων και προωθεί συνολικά σε καθημερινή βάση το σεβασμό, την αυτοεκτίμηση, την αυτοπειθαρχία, την ατομικότητα και την ενδυνάμωση της συμμετοχής τους στις αποφάσεις που τους αφορούν. Επιπλέον, προϋποθέτει την ενθάρρυνση του συλλογισμού, της ανάλυσης και της κριτικής σκέψης, τη σημαντικότητα του χιούμορ, της διασκέδασης και του δημιουργικού παιχνιδιού στη μάθηση και τη δημιουργία δημοκρατικού περιβάλλοντος.

Ο παιδαγωγός στη σύγχρονη κοινωνική πραγματικότητα παύει να είναι αυτός που αποκλειστικά μεταφέρει γνώση και γίνεται ο διαμεσολαβητής. Ο ρόλος του παιδαγωγού είναι ρόλος συντονιστή. Δεν υποδεικνύει στους μαθητές τι θα κάνουν, αλλά προσπαθεί να εκμαιεύσει και να τους βοηθήσει να ανακαλύψουν τις προσωπικές τους ανάγκες αλλά και τις ανάγκες των γύρω τους.

Μόνο ένα παιδί που κατανοεί ότι τα ανθρώπινα δικαιώματα απορρέουν από τις βασικές ανθρώπινες ανάγκες και έχει ενσυναίσθηση για τα άλλα ανθρώπινα όντα θα αναλάβει προσωπική ευθύνη για την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των άλλων.

Ανθρώπινα δικαιώματα και δικαιώματα των προσφύγων

Τα ανθρώπινα δικαιώματα θα μπορούσαν να οριστούν γενικά ως τα δικαιώματα που ανήκουν στην ίδια τη φύση του ανθρώπου και χωρίς τα οποία δεν θα μπορούσαμε να ζήσουμε ως ανθρώπινα όντα.

Τα ανθρώπινα δικαιώματα και οι θεμελιώδεις ελευθερίες μάς επιτρέπουν να αναπτύξουμε πλήρως και να χρησιμοποιήσουμε τις ανθρώπινες ιδιότητές μας, την ευφυΐα, τα ταλέντα και τη συνείδησή μας για να ικανοποιήσουμε τις ανάγκες μας. Βασίζονται στην απαίτηση της ανθρωπότητας για μια ζωή στην οποία η εγγενής αξιοπρέπεια και αξία του κάθε ανθρώπου γίνονται σεβαστά και προστατεύονται.

Η άρνηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών δεν αποτελεί απλά μία προσωπική τραγωδία σε ατομικό επίπεδο, αλλά δημιουργεί και συνθήκες πολιτικής και κοινωνικής αναταραχής, πυροδοτώντας τη βία και τη διαμάχη εντός και μεταξύ κοινωνιών και εθνών.

Το 1948, μετά τη φρίκη του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, η Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών υιοθέτησε έναν σύνολο αρχών για την προστασία των βασικών ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών, τα οποία όλοι οι άνδρες και οι γυναίκες, παντού στον κόσμο, δικαιούνται χωρίς διάκριση. Το κείμενο αυτό ονομάστηκε Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΟΔΔΑ) και αποτελεί το πρώτο κείμενο για τα ανθρώπινα δικαιώματα με οικουμενική

διάσταση, που έχει πλέον μεταφραστεί σε πάνω από 400 γλώσσες και αποτελεί σημείο αναφοράς για την προστασία τους. Όπως αναφέρει η πρώτη πρόταση της Οικουμενικής Διακήρυξης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, ο σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της ανθρωπίνης αξιοπρέπειας είναι το θεμέλιο της ελευθερίας, της δικαιοσύνης και της ειρήνης στον κόσμο³.

Όλοι οι άνθρωποι είναι φορείς ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ανεξάρτητα από εθνικότητα, τόπο κατοικίας, φύλο, εθνική ή εθνοτική καταγωγή, χρώμα, θρησκεία, γλώσσα, ή οποιαδήποτε άλλη κατάσταση⁴. Η αρχή της **καθολικότητας** των ανθρωπίνων δικαιωμάτων είναι ο ακρογωνιαίος λίθος του διεθνούς δικαίου για τα ανθρώπινα δικαιώματα. Τα ανθρώπινα δικαιώματα είναι επίσης **αναφαίρετα**. Δεν θα πρέπει να παραβιάζονται. Πέρα από κάποια θεμελιώδη ανθρώπινα δικαιώματα, όπως το δικαίωμα στη ζωή και η προστασία από τα βασανιστήρια, που θεωρούνται απόλυτα, τα ανθρώπινα δικαιώματα μπορεί να περιορίζονται για λόγους προστασίας της δημόσιας τάξης και υγείας ή των δικαιωμάτων και ελευθεριών των άλλων. Σε κάθε περίπτωση, τα δικαιώματά μας φτάνουν μέχρι εκεί που δεν παραβιάζονται τα ανθρώπινα δικαιώματα των άλλων.

Όλα τα ανθρώπινα δικαιώματα είναι **αδιαίρετα, αλληλένδετα και αλληλοεξαρτώμενα**, είτε πρόκειται για ατομικά είτε για πολιτικά δικαιώματα, όπως το δικαίωμα στη ζωή, η ισότητα ενώπιον του νόμου και η ελευθερία της έκφρασης – είτε για οικονομικά, κοινωνικά και πολιτιστικά δικαιώματα, όπως το δικαίωμα στην εργασία, την κοινωνική ασφάλιση και την εκπαίδευση, ή συλλογικά δικαιώματα, όπως τα δικαιώματα για την ανάπτυξη και την αυτοδιάθεση.

Η βελτίωση ενός δικαιώματος διευκολύνει την προώθηση των άλλων. Ομοίως, η στέρηση ενός δικαιώματος επηρεάζει αρνητικά τα άλλα.

Έχουμε όλοι εξίσου τα ίδια δικαιώματα, χωρίς διακρίσεις. Η **μη-διάκριση** είναι μια οριζόντια αρχή στο διεθνές δίκαιο για τα ανθρώπινα δικαιώματα, ισχύει για όλους σε σχέση με όλα τα ανθρώπινα δικαιώματα και τις ελευθερίες και απαγορεύει τις διακρίσεις με βάση έναν ανεξάντλητο κατάλογο κατηγοριών, όπως το φύλο, τη φυλή, το χρώμα κ.ο.κ. Η αρχή της μη-διάκρισης συμπληρώνεται από την **αρχή της ισότητας**, όπως ορίζεται στο άρθρο 1 της ΟΔΔΑ: «Όλοι οι άνθρωποι γεννιούνται ελεύθεροι και ίσοι στην αξιοπρέπεια και τα δικαιώματα».

Τα οικουμενικά ανθρώπινα δικαιώματα συχνά εκφράζονται με τη μορφή των συνθηκών, του εθιμικού διεθνούς δικαίου, των γενικών αρχών και άλλων πηγών του διεθνούς δικαίου που παρέχουν τις σχετικές νομικές εγγυήσεις. Το διεθνές δίκαιο για τα δικαιώματα του ανθρώπου καθορίζει την υποχρέωση των κυβερνήσεων να ενεργούν με συγκεκριμένους τρόπους ή να απέχουν από ορισμένες ενέργειες, προκειμένου να προωθήσουν και να προστατεύσουν τα ανθρώπινα δικαιώματα και τις θεμελιώδεις ελευθερίες των ατόμων ή ομάδων⁵.

Ανθρώπινα δικαιώματα και πρόσφυγες

Οι άνθρωποι γίνονται πρόσφυγες επειδή παραβιάστηκε ή απειλήθηκε ένα ή περισσότερα από τα βασικά ανθρώπινα δικαιώματά τους. Η ΟΔΔΑ υπογραμμίζει την ισχυρή σύνδεση ανάμεσα στα ανθρώπινα δικαιώματα και στο δικαίωμα στο άσυλο. Το άρθρο 14 της ΟΔΔΑ αναφέρει ότι «κάθε άνθρωπος έχει το δικαίωμα να αναζητά και να του χορηγείται σε άλλες χώρες άσυλο από τις διώξεις».

3. Πληροφορίες από το εκπαιδευτικό υλικό “Human Rights, Refugees and UNHCR”, που εκδόθηκε το 1998 με αφορμή την 50η επέτειο από την υιοθέτηση της ΟΔΔΑ. Διαθέσιμο στα αγγλικά εδώ: <http://www.unhcr.org/pages/4ab38876.html>

4. Πληροφορίες από το Γραφείο της Υπατης Αρμοστείας των Ηνωμένων Εθνών για Ανθρώπινα Δικαιώματα διαθέσιμες στο <http://www.ohchr.org/EN/Issues/Pages/WhatareHumanRights.aspx>

5. Διεθνείς Συμβάσεις για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, γενικά και ειδικά, που δεσμεύουν και την Ελλάδα, θα βρείτε σε αυτήν την ιστοσελίδα: http://www.unric.org/el/index.php?option=com_content&view=article&id=19&Itemid=33

Ποιος είναι πρόσφυγας

Σύμφωνα με το πρώτο άρθρο της Σύμβασης της Γενεύης για το Καθεστώς των Προσφύγων του 1951, πρόσφυγας είναι κάποιος «ο οποίος βρίσκεται εκτός της χώρας καταγωγής του ή του τόπου κατοικίας του, έχει δικαιολογημένο φόβο δίωξης για λόγους φυλής, θρησκείας, εθνικότητας, συμμετοχής σε ορισμένη κοινωνική ομάδα ή λόγω πολιτικών πεποιθήσεων και εξαιτίας αυτού του φόβου δίωξης αδυνατεί ή δεν επιθυμεί να απολαμβάνει την προστασία αυτής της χώρας ή την επιστροφή σ' αυτήν»⁶.

Η Σύμβαση του 1951 αποτελεί το κύριο διεθνές κείμενο για την προστασία των προσφύγων, αλλά δεν αναφέρεται συγκεκριμένα στο ζήτημα των αμάχων που τρέπονται σε φυγή εξαιτίας συρράξεων ή εθνικιστικής, φυλετικής και θρησκευτικής βίας. Πάγια θέση της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες είναι πως οι άνθρωποι που τρέπονται σε φυγή υπό τέτοιες συνθήκες πρέπει σε γενικές γραμμές να θεωρούνται πρόσφυγες, αν η πατρίδα τους δεν μπορεί ή δεν θέλει να τους προστατεύσει. Περιφερειακά κείμενα, όπως είναι η Σύμβαση του Οργανισμού Αφρικανικής Ενότητας για τους πρόσφυγες του 1969 και η Διακήρυξη της Cartagena στη Λατινική Αμερική, στηρίζουν ρητά τη θέση αυτή.

Η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες (Υ.Α)

Το Γραφείο του Ύπατου Αρμοστή των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες ιδρύθηκε το 1951 για την ανακούφιση και την αναζήτηση μόνιμων λύσεων για τους πρόσφυγες που είχαν απομείνει από τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, στην πλειονότητά τους Ευρωπαίοι. Η αρχική εντολή της Υ.Α. περιοριζόταν σε ένα τριετές πρόγραμμα. Ωστόσο, το πρόβλημα του εκτοπισμού όχι μόνο δεν εξαφανίστηκε, αλλά μετατράπηκε σε επίμονο παγκόσμιο φαινόμενο. Τον Δεκέμβριο του 2003, η Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ τελικά κατάργησε την ανάγκη να ανανεώνει ο Οργανισμός την εντολή του κάθε λίγα χρόνια. Το καταστατικό του Οργανισμού για τους πρόσφυγες συντάχθηκε ουσιαστικά ταυτόχρονα με τη Σύμβαση του 1951 για τους Πρόσφυγες, με συνέπεια το κύριο διεθνές νομικό κείμενο και ο Οργανισμός που έχει σκοπό την εποπτεία της εφαρμογής του να είναι πολύ καλά συγχρονισμένα. Το Άρθρο 35 της Σύμβασης του 1951 αναφέρεται ρητά στη σχέση αυτή και καλεί τα κράτη να συνεργάζονται με την Υ.Α. σε θέματα που σχετίζονται με την εφαρμογή της ίδιας της Σύμβασης και με οποιουσδήποτε νόμους, κανονισμούς ή διατάγματα που συντάσσουν τα κράτη και θα μπορούσαν να επηρεάσουν τους πρόσφυγες.

Σήμερα, η Υ.Α. αποτελεί έναν από τους κύριους ανθρωπιστικούς οργανισμούς σε παγκόσμιο επίπεδο με περίπου 8.000 μέλη προσωπικού σε 123 χώρες. Τις τελευταίες έξι δεκαετίες η Υ.Α. έχει βοηθήσει πάνω από 50 εκατομμύρια ανθρώπους να ξαναχτίσουν τη ζωή τους και έχει τιμηθεί δύο φορές με το Βραβείο Νόμπελ Ειρήνης το 1954 και το 1981. Στις αρχές του 2014, ο Οργανισμός είχε σχεδόν 43 εκατομμύρια ανθρώπους υπό την εντολή του σε όλο τον κόσμο, οι μισοί εκ των οποίων ήταν παιδιά⁷.

Διεθνής προστασία

Κανείς δεν επιλέγει να γίνει πρόσφυγας. Το να είναι κανείς πρόσφυγας σημαίνει πολύ περισσότερα από το να είναι απλώς αλλοδαπός σε μία νέα χώρα. Σημαίνει να ζει στην εξορία και συχνά να εξαρτάται από άλλους για τις βασικές του ανάγκες όπως η τροφή, ο ρουχισμός, η στέγη.

6. Η Σύμβαση του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων είναι το βασικό νομικό κείμενο που ορίζει ποιος είναι πρόσφυγας, τα δικαιώματά τους και τις νομικές υποχρεώσεις των κρατών. Το Πρωτόκολλο του 1967 αφαίρεσε τους γεωγραφικούς και χρονικούς περιορισμούς που έθετε η Σύμβαση. Περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τη Σύμβαση και το πλαίσιο προστασίας των προσφύγων διαθέσιμες στο www.unhcr.gr (ελληνικά) και [unhcr.org](http://www.unhcr.org) (αγγλικά).

7. UNHCR Global Trends 2013: War's Human Cost, 20 June 2014, διαθέσιμο σε: <http://www.refworld.org/docid/53a3df694.html>

Οι κυβερνήσεις συνήθως εξασφαλίζουν τα βασικά ανθρώπινα δικαιώματα και την ασφάλεια των πολιτών τους. Όταν οι πολίτες γίνονται πρόσφυγες, αυτό το δίκτυο ασφαλείας παύει να υπάρχει. Η χώρα προέλευσής τους αποδείχτηκε ανίκανη ή απρόθυμη να προστατεύσει τα δικαιώματά τους.

Η διεθνής προστασία των προσφύγων αρχίζει με τη διασφάλιση της πρόσβασής τους σε μια ασφαλή χώρα ασύλου, τη χορήγηση του ασύλου και την εξασφάλιση του σεβασμού των θεμελιωδών ανθρωπίνων δικαιωμάτων τους, συμπεριλαμβανομένου του δικαιώματός τους να μην αναγκάζονται να επιστρέψουν σε χώρα όπου απειλείται η ασφάλειά τους ή η επιβίωσή τους (αρχή της μη επαναπροώθησης). Ο κύριος ρόλος της Υ.Α. είναι να εξασφαλίζει ότι οι πρόσφυγες χαίρουν προστασίας, και βοηθά σε αυτό το έργο, όσο είναι δυνατό, τις χώρες ασύλου. Φροντίζει ώστε τα κράτη να είναι ενημερωμένα για τις υποχρεώσεις τους και πρόθυμα να τις εκπληρώσουν, προκειμένου να προστατεύσουν τους πρόσφυγες και τα πρόσωπα που ζητούν άσυλο.

Τα δικαιώματα των προσφύγων

Ένας πρόσφυγας δικαιούται άσυλο και ασφάλεια. Η διεθνής προστασία δεν προβλέπει όμως μόνο την περιφρούρηση της σωματικής ακεραιότητας του πρόσφυγα. Οι πρόσφυγες πρέπει να απολαμβάνουν τουλάχιστον τα δικαιώματα και τη βασική βοήθεια που δικαιούται κάθε αλλοδαπός που διαμένει νόμιμα στη χώρα ασύλου, όπως η ελευθερία σκέψης, η ελεύθερη κυκλοφορία και η προστασία από τα βασανιστήρια και την εξευτελιστική μεταχείριση. Παρομοίως, τα οικονομικά και κοινωνικά δικαιώματα αναγνωρίζονται στους πρόσφυγες, όπως για κάθε άλλο άτομο. Κάθε πρόσφυγας πρέπει να έχει πρόσβαση σε ιατρική περίθαλψη, στην εκπαίδευση και το δικαίωμα στην εργασία⁹. Ταυτόχρονα, οι πρόσφυγες έχουν υποχρεώσεις, όπως όλοι, που προκύπτουν από το σεβασμό των νόμων της χώρας ασύλου τους.

Τι είναι η εκπαίδευση στα ανθρώπινα δικαιώματα;

Τα ανθρώπινα δικαιώματα μπορούν να γίνουν σεβαστά μόνο εάν οι άνθρωποι ενημερώνονται και απαιτούν διαρκώς την προστασία τους. Η εκπαίδευση στα ανθρώπινα δικαιώματα προωθεί αξίες, πιστεύω και στάσεις που ενθαρρύνουν τους ανθρώπους να διεκδικούν τα δικαιώματά τους και τα δικαιώματα των άλλων. Μας βοηθά να καταλάβουμε ότι είναι ευθύνη του καθενός μας να προστατεύει στην πράξη τα ανθρώπινα δικαιώματα στην κοινότητα όπου ζει.

Υπάρχουν πολλοί ορισμοί για την εκπαίδευση στα ανθρώπινα δικαιώματα από διαφορετικούς οργανισμούς, φορείς και ομάδες ενεργές σε αυτό το πεδίο, ανάλογα με το σκοπό, τη δράση και τη δομή τους⁸. Παρά την πληθώρα των ορισμών, τρεις διαστάσεις της εκπαίδευσης στα ανθρώπινα δικαιώματα γίνονται κοινά αποδεκτές, ενώ επαναλαμβάνονται και από την Διακήρυξη των Ηνωμένων Εθνών για την Εκπαίδευση και Κατάρτιση στα Ανθρώπινα Δικαιώματα του 2012¹⁰. Σύμφωνα με αυτές, η εκπαίδευση στα ανθρώπινα δικαιώματα περιλαμβάνει:

8. Τα δικαιώματα των προσφύγων ορίζονται ειδικότερα σήμερα σύμφωνα με την ευρωπαϊκή και την εθνική νομοθεσία ανάλογα με το καθεστώς τους στη διαδικασία ασύλου [αιτούντες άσυλο, δικαιούχοι διεθνούς προστασίας (πρόσφυγες και δικαιούχοι επικουρικής προστασίας) και διαμένοντες για ανθρωπιστικούς λόγους].

9. Για τα Ηνωμένα Έθνη και το Παγκόσμιο Πρόγραμμα για την Εκπαίδευση στα Ανθρώπινα Δικαιώματα (2005 και εφεξής) που κεφαλαιοποιεί την εμπειρία της Δεκαετίας για Ανθρώπινα Δικαιώματα (1995-2004) και σχετικό υλικό βλ. <http://www.ohchr.org/EN/Issues/Education/Training/Pages/HREducationTrainingIndex.aspx>. Το Συμβούλιο της Ευρώπης προωθεί ενεργά εδώ και πολλά χρόνια την Εκπαίδευση στη Δημοκρατική Πολιτειότητα και τα Ανθρώπινα Δικαιώματα με προγράμματα, εκδόσεις και κείμενα. Βλ. http://www.coe.int/t/dg4/education/edc/Default_EN.asp. Η ευαισθητοποίηση στα ανθρώπινα δικαιώματα είναι αποστολή, μεταξύ άλλων, του Οργανισμού Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (FRA) και αποτελεί συστατικό πολλών προγραμμάτων για τη νέα γενιά όπως το Youth in Action/Erasmus+. Βλ. <http://fra.europa.eu/en/tags/human-rights-education> και http://eacea.ec.europa.eu/erasmus-plus_en

10. United Nations Declaration on Human Rights Education and Training, 16 February 2012, A/RES/66/137.

- α. την εκπαίδευση **πάνω στα** ανθρώπινα δικαιώματα, δηλαδή τη μετάδοση γνώσης και κατανόησης για τους κανόνες και τις αρχές των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, τις αξίες που τα στηρίζουν και τους μηχανισμούς που τα προστατεύουν,
- β. την εκπαίδευση **μέσα από** τα ανθρώπινα δικαιώματα, που σημαίνει την μάθηση και τη διδασκαλία μέσα σε ένα πλαίσιο και με μεθόδους και τρόπους που σέβονται τα δικαιώματα τόσο των εκπαιδευτών όσο και των εκπαιδευομένων,
- γ. την εκπαίδευση **για τα** ανθρώπινα δικαιώματα, δηλαδή αυτή που στοχεύει στην ενδυνάμωση των ανθρώπων ώστε να απολαμβάνουν και να ασκούν τα δικαιώματά τους αλλά και να σέβονται και να υπερασπίζονται τα δικαιώματα των άλλων.

Η εκπαίδευση στα ανθρώπινα δικαιώματα ως διαδικασία που στοχεύει στην εγκαθίδρυση μιας κουλτούρας ανθρωπίνων δικαιωμάτων θα πρέπει να διαδραματίζει ρόλο-κλειδί σε κάθε εκπαιδευτική διαδικασία. Η Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού των Ηνωμένων Εθνών (ΣΔΠ), το σημαντικότερο κείμενο για τα δικαιώματα του παιδιού, που αριθμεί ήδη 25 χρόνια ζωής¹¹, παρέχει ένα ανεκτίμητο εργαλείο για την εισαγωγή των παιδιών στα ανθρώπινα δικαιώματα. Η Σύμβαση αυτή συγκεκριμενοποιεί τα ανθρώπινα δικαιώματα που σχετίζονται με τα παιδιά. Η εκμάθηση και η πρακτική των δικαιωμάτων του παιδιού από τα ίδια τα παιδιά συμβάλλει στην κατανόηση της σημασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Επίσης βοηθά τα παιδιά να καταλάβουν πως έχουν και τα ίδια δικαιώματα και μπορούν να τα προσαρμόζουν και να τα εφαρμόζουν σε προσωπικό επίπεδο. Αυτός είναι άλλωστε και ο βασικός στόχος της εκπαίδευσης στα ανθρώπινα δικαιώματα για παιδιά¹².

Για την Ύπατη Αρμοστεία, η εκπαίδευση στα ανθρώπινα δικαιώματα αποτελεί ένα μέσο για την καλλιέργεια της ενσυναίσθησης και του σεβασμού, ιδίως στη νέα γενιά, προς την κατεύθυνση της πρόληψης ρατσιστικών και ξενοφοβικών τάσεων.¹³ Σε συνδυασμό με στοχευμένα μέτρα και δράσεις από όλα τα εμπλεκόμενα μέρη – κυβερνήσεις, διεθνείς οργανισμούς, ΜΚΟ και οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών - μπορεί να συμβάλει στην προώθηση της ανεκτικότητας και του σεβασμού προς τους ξένους, συμπεριλαμβανομένων των προσφύγων.

11. Η Ελλάδα επικύρωσε τη ΣΔΠ το 1992. Το κείμενό της στα ελληνικά είναι διαθέσιμο εδώ: http://www.unric.org/el/index.php?option=com_content&view=article&id=26232&Itemid=33 και μία εκδοχή με απλά λόγια από το Συνήγορο του Παιδιού εδώ: http://www.0-18.gr/downloads/entipo_simbasi_ex.pdf

12. http://www.eycb.coe.int/compasito/chapter_0/3_int.html#2

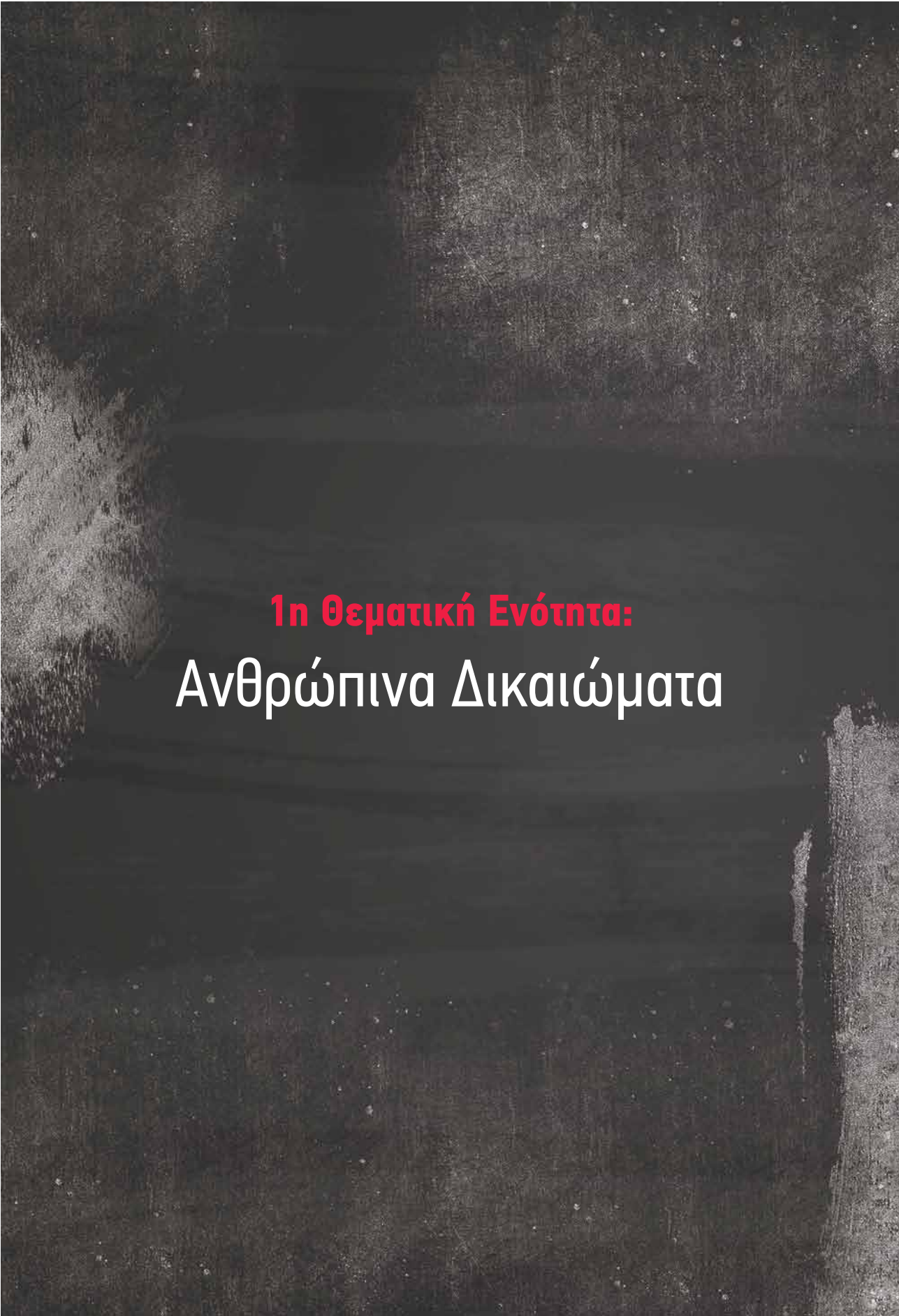
13. UNHCR, Combating Racism, Racial Discrimination, Xenophobia and Related Intolerance through a Strategic Approach, December 2009, available at: <http://www.refworld.org/docid/4b30931d2.html>

Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση

The background of the slide is a dark, textured surface, possibly a piece of old paper or a dark fabric, with subtle variations in tone and texture. The text is centered on this background.

1η Θεματική Ενότητα: Ανθρώπινα Δικαιώματα

Δικαιώματα του Κουνελιού

Στόχοι:

- Να έρθουμε σε επαφή με τη Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού
- Να κατανοήσουμε πως ενστικτωδώς γνωρίζουμε τα δικαιώματα των παιδιών
- Να συνδέσουμε τις ανθρώπινες ανάγκες με τα ανθρώπινα δικαιώματα

Διάρκεια: Μισή ώρα¹⁵

Προτεινόμενες τάξεις: Μικρές τάξεις Δημοτικού

Τι χρειαζόμαστε: Χαρτί σχεδίασης και μαρκαδόρους, ένα διάγραμμα/πίνακα και ένα αντίγραφο της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού

Προετοιμασία: Φτιάχνουμε ένα διάγραμμα/πίνακα και βγάζουμε αντίτυπα της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού

Πηγή: Μικρή Πυξίδα, Comprasito, Εγχειρίδιο Εκπαίδευσης στα Ανθρώπινα Δικαιώματα για Παιδιά, © Συμβούλιο της Ευρώπης¹⁴

Θέμα: Ανθρώπινα δικαιώματα

Περιγραφή:

1. Ζητάμε από τα παιδιά να φανταστούν πως έχουν να φροντίσουν ένα κατοικίδιο κουνέλι και πως πρέπει να το ονομάσουν. Πρέπει να σκεφτούν όλα τα πράγματα που χρειάζεται για να είναι ευτυχισμένο, ασφαλές και υγιές. Ρωτάμε «Ποια είναι όλα αυτά που χρειάζεται ένα κουνέλι;». Τα παιδιά πιθανόν να αναφέρουν πράγματα όπως ένα κλουβί, άχυρο, τροφή, νερό, άσκηση, προσοχή, αγάπη ή ίσως ένα άλλο κουνέλι για συντροφιά.

Γράφουμε «ΚΟΥΝΕΛΙ» (ή το όνομά του) στην κορυφή της αριστερής στήλης σε ένα διάγραμμα ή πίνακα και καταγράφουμε τις δηλώσεις των παιδιών.

2. Μετά ρωτάμε «Ποιος είναι υπεύθυνος για να διασφαλίσει ότι το κουνέλι έχει όλα, όσα χρειάζεται;». Σημειώνουμε τις απαντήσεις των παιδιών (πιθανόν υπεύθυνα να είναι αυτά ή ο οποιοσδήποτε ιδιοκτήτης του κουνελιού).

14. Μετάφραση και επιμέλεια ελληνικής έκδοσης: Κέντρο Στήριξης Μη Κυβερνητικών Οργανισμών, 2012, Κύπρος.

15. Η ενδεικτική διάρκεια των δραστηριοτήτων του εγχειριδίου βασίζεται στην έννοια της ώρας των 60 λεπτών.

3. Επιβεβαιώνουμε τα αγαθά που χρειάζεται ένα κουνέλι για να επιβιώσει και να αναπτυχθεί, όπως τροφή, νερό και ένα κλουβί.

Μετά θέτουμε ερωτήσεις, όπως:

- α. Αν το κουνέλι πραγματικά χρειάζεται αυτά τα αγαθά για να επιβιώσει, τότε το κουνέλι θα πρέπει να έχει δικαίωμα σε αυτά;
  - β. Ποιος είναι υπεύθυνος για να διασφαλίσει ότι το κουνέλι απολαμβάνει τα δικαιώματά του σε αυτά τα αγαθά που χρειάζεται;
4. Μετά γράφουμε «ΠΑΙΔΙΑ» στην κορυφή της δεξιάς στήλης του πίνακα και ζητάμε από την ομάδα να ανταλλάξει ιδέες: «Ποια είναι τα αγαθά που χρειάζονται τα παιδιά για να αναπτυχθούν και να έχουν μια ευτυχισμένη, ασφαλή και υγιή ζωή;». Καταγράφουμε τις απαντήσεις των παιδιών, βοηθώντας τα να καταλήξουν σε προτάσεις, όπως: σπίτι, φαγητό, νερό, οικογένεια, φίλους, παιχνίδια, μόρφωση, αγάπη και προσοχή.
  5. Ρωτάμε «Ποιος είναι υπεύθυνος για να διασφαλίσει ότι τα παιδιά έχουν όλα, όσα χρειάζονται, για να είναι ευτυχισμένα, ασφαλή και υγιή;». Ενθαρρύνουμε απαντήσεις, όπως: ενήλικες, γονείς, κηδεμόνες, οικογένεια.
  6. Θέτουμε ερωτήσεις, όπως οι παρακάτω, για να επεκτείνουμε το φάσμα των δικαιωμάτων των παιδιών, προσθέτοντας ανάγκες στον πίνακα:
    - α. Τι χρειάζονται τα παιδιά για την προστασία τους, την επιβίωσή τους, την ανάπτυξή τους και την ενεργό συμμετοχή τους;
    - β. Αν τα παιδιά χρειάζονται αυτά τα αγαθά, τότε θα πρέπει να έχουν δικαίωμα σε αυτά;
    - γ. Ποιος είναι υπεύθυνος για να διασφαλίσει ότι τα παιδιά απολαμβάνουν αυτά τα δικαιώματα;
  7. Ρωτάμε την ομάδα, αν έχει ακούσει ποτέ για τη Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού (ΣΔΠ). Δίνουμε στα παιδιά *αντίγραφα της απλής γι' αυτά έκδοσης* της Σύμβασης ή χρησιμοποιούμε μια σχετική *αφίσσα*. Εξηγούμε πως αυτό το έγγραφο εμπεριέχει τα αγαθά στα οποία έχει δικαίωμα κάθε παιδί σε όλο τον κόσμο.

Ερωτήσεις για συζήτηση

1. Καλούμε τα παιδιά να συγκρίνουν τον κατάλόγό τους στον πίνακα με αυτόν της ΣΔΠ. Τονίζουμε ότι στην ουσία έχουν δημιουργήσει τον κατάλογο με τα δικαιώματα του παιδιού. Θέτουμε ερωτήσεις, όπως:
  - α. Ποιες ανάγκες καταγράψατε, οι οποίες συμπεριλαμβάνονται και στη ΣΔΠ; Σημειώστε τις στον πίνακα με ένα αστέρι.
  - β. Γιατί, κατά την άποψή σας, μπορέσατε να σκεφτείτε τόσα πολλά από τα δικαιώματα μόνοι σας;
2. Τονίζουμε πως η ομάδα γνώριζε εξ αρχής, τι χρειάζονται τα παιδιά για να αναπτυχθούν και να μεγαλώσουν, χωρίς να τους πουν οι ενήλικες οτιδήποτε. Είναι οι ειδικοί της δικής τους

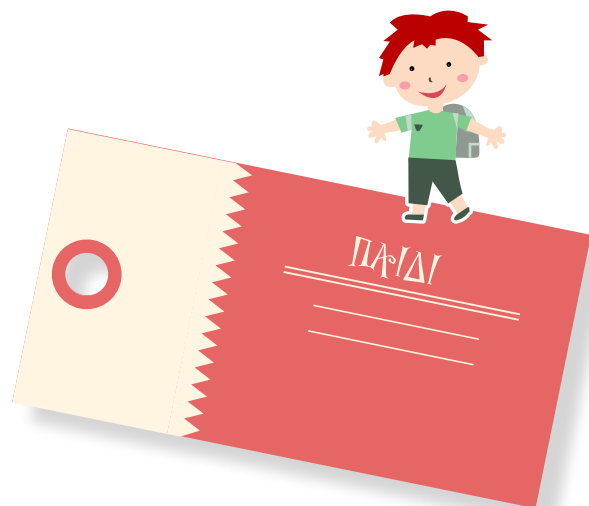
ζωής! Εξηγούμε πως η ΣΔΠ υπάρχει για να υποστηρίξει τα δικαιώματα των παιδιών, να τα προστατεύει, να τα φροντίζει και να διασφαλίζει ότι μπορούν να συμμετέχουν στον κόσμο που τα περιβάλλει.

Επισημάνσεις για τον εκπαιδευτικό (εμψυχωτή)

- Καθώς η δραστηριότητα δεν απαιτεί ικανότητα ανάγνωσης, μπορεί να γίνει και με πολύ μικρά σε ηλικία παιδιά. Ωστόσο, χρειάζεται να αποκτήσουν μια ιδέα για την έννοια της λέξης «δικαίωμα», με απλούς όρους. Μπορούμε αργότερα να τους δώσουμε την εισαγωγή στη ΣΔΠ.
- Μπορούμε να αντικαταστήσουμε το «κουνέλι» με οποιοδήποτε άλλο κατοικίδιο ζώο.
- Προσαρμογές: Αν είναι κατάλληλο για την ομάδα των μαθητών, μπορούμε να ολοκληρώσουμε με την ανάγνωση της απλής για τα παιδιά έκδοσης της ΣΔΠ, με κάθε παιδί να διαβάζει ένα διαφορετικό άρθρο.
- Προσαρμογή για παιδιά μεγαλύτερης ηλικίας: όταν συγκρίνουμε τον κατάλογο των παιδιών με τη ΣΔΠ ενθαρρύνουμε τη συζήτηση για το τι έχουν παραλείψει, θέτοντας ερωτήσεις, όπως: α) Μήπως υπάρχουν ανάγκες και δικαιώματα στη ΣΔΠ τα οποία δεν έχετε καταγράψει στη λίστα σας; β) Γιατί, κατά την άποψή σας, συμπεριλαμβάνονται στη ΣΔΠ; και γ) Γιατί σκεφτήκατε αυτές τις ανάγκες και αυτά τα δικαιώματα;

Δείγμα Πίνακα

Τι κάνουμε τώρα;

Στόχοι:

- Να μάθουμε να λύνουμε τις εντάσεις μέσα από συζήτηση

Διάρκεια: 45 λεπτά

Προτεινόμενες τάξεις: Μεγάλες τάξεις Δημοτικού (Η δραστηριότητα μπορεί να προσαρμοστεί και για μικρότερες τάξεις Δημοτικού)

Τι χρειαζόμαστε:

- Την ιστορία «Αναγκαστική προσγείωση στον Μόμπιους» από τις επόμενες σελίδες, όπως επίσης το παιχνίδι και τις κάρτες που θέτουν προβλήματα
- Ένα αντίγραφο του παιχνιδιού και μια σειρά προβλημάτων για κάθε 4 μαθητές. Ζητάμε από τους μαθητές να τα αντιγράψουν ή τα φωτοτυπούμε.

Προετοιμασία: Ζητάμε από τους μαθητές να σχηματίσουν ομάδες των τεσσάρων ατόμων. Δίνουμε σε κάθε ομάδα από ένα αντίγραφο του παιχνιδιού και από μια σειρά προβλημάτων από τις επόμενες σελίδες. Κάθε πρόβλημα πρέπει να βρίσκεται σε ξεχωριστή σελίδα/κάρτα. Διαβάζουμε την ιστορία «Αναγκαστική προσγείωση στον Μόμπιους». Διαβάζουμε στους μαθητές τους κανόνες του παιχνιδιού.

Πηγή: Πρώτα Βήματα:

Εγχειρίδιο Διεθνούς Αμνηστίας,
Εκπαίδευση για τα Ανθρώπινα
Δικαιώματα

Θέματα: Ανθρώπινα δικαιώματα,
σύγκρουση δικαιωμάτων, άτομα με
αναπηρία, ναρκωτικά, δημοκρατία

Κανόνες

- Ανακατέψτε τις κάρτες και τοποθετήστε τις στο τραπέζι, γυρισμένες προς τα κάτω.
- Επιλέξτε μια κάρτα προβλημάτων κάθε φορά. Διαβάστε δυνατά το πρόβλημα. Το κάθε πρόβλημα έχει δύο επιλογές: την «Α» και τη «Β». Η ομάδα σας **πρέπει** να επιλέξει μια εκ των δύο αυτών επιλογών.
- Καθώς παίρνετε την κάθε απόφαση, χρωματίστε το αντίστοιχο τμήμα στο παιχνίδι, ξεκινώντας από το τέλος και ανεβαίνοντας προς τα πάνω, προς το φάρο σωτηρίας που βρίσκεται στην κορυφή. Αν αποφασίσετε την «Α» επιλογή χρωματίστε **ένα** τετράγωνο. Αν αποφασίσετε τη «Β» επιλογή χρωματίστε **δύο** τετράγωνα.
- Προχωρήστε στο επόμενο πρόβλημα μόνο αφού έχετε τελειώσει με το προηγούμενο.
- Παρόλο που οι «Β» επιλογές έχουν μεγαλύτερη βαθμολογία από τις «Α» επιλογές, δεν πρέπει

να επιλέξετε τις «Β» απαντήσεις μόνο και μόνο για να προχωρήσετε γρηγορότερα. Να κάνετε πάντα αυτό που η ομάδα πιστεύει ότι είναι το σωστό, ακόμη και αν αυτό σας καθυστερεί.

- Δεν είναι απαραίτητο να τελειώσετε στον ακριβή αριθμό των τετραγώνων.
- Όταν η ομάδα σας φτάσει στο φάρο σωτηρίας, μετρήστε πόσα βήματα έχετε κάνει. Γράψτε το συνολικό αριθμό των βημάτων «Α» και «Β» στο κουτί που βρίσκεται στο κάτω μέρος του παιχνιδιού.

Περιγραφή:

Οι μαθητές παίζουν το παιχνίδι. Παρακολουθούμε για να βεβαιωθούμε ότι καταλαβαίνουν τους κανόνες, αλλά δεν επεμβαίνουμε εκτός και αν είναι απολύτως αναγκαίο. Μερικές ομάδες θα τελειώσουν πιο γρήγορα από τις άλλες. Ζητάμε από αυτές τις ομάδες να συζητήσουν τις ερωτήσεις που ακολουθούν πιο κάτω μέχρι να τελειώσουν οι υπόλοιποι.

Όταν τελειώσουν όλες οι ομάδες ζητάμε από τους μαθητές να μας πουν το σκορ τους και στη συνέχεια διαβάζουμε το παρακάτω κείμενο.

Με βάση το σκορ σας, τι είδους ομάδα ήσασταν;

5-6 βήματα: Οι αποφάσεις σας βοήθησαν την ομάδα να φτάσει γρήγορα στο φάρο, αλλά κάποιοι μπορεί να χάθηκαν στο δρόμο.

7-8 βήματα: Προσπαθήσατε να προχωρήσετε την ομάδα όσο το δυνατόν πιο γρήγορα αλλά χωρίς να αγνοήσετε τις ανάγκες ορισμένων μελών της.

9-10 βήματα: Βάλατε τις ατομικές επιθυμίες πάνω από τις ανάγκες της ομάδας. Έτσι αργήσατε περισσότερο.

Σε αυτό το σημείο σκεφτόμαστε το στόχο του παιχνιδιού και κάνουμε τις παρακάτω ερωτήσεις για να τονίσουμε τα σημαντικά διδάγματα που προκύπτουν από το παιχνίδι.

Ερωτήσεις

- Ήταν δύσκολο να πάρετε κάποιες αποφάσεις στην ομάδα; Ποιες; Γιατί;
- Ήταν κάποιες ερωτήσεις πιο εύκολες από κάποιες άλλες; Γιατί; Υπήρξαν κάποιες αποφάσεις με τις οποίες συμφώνησαν οι περισσότεροι μαθητές; Υπήρξαν κάποιες αποφάσεις που η ομάδα σας δεν μπορούσε να πάρει; Ήταν κάποιοι στην ομάδα σας πιο ισχυρογνώμονες από άλλους; Είχαν όλοι την ευκαιρία να εκφράσουν την άποψή τους; Καταφύγατε ποτέ σε ψηφοφορία για να πάρετε μια απόφαση;
- Όλα τα προβλήματα αφορούσαν τα ατομικά και τα ομαδικά δικαιώματα. Ποια δικαιώματα

αναφέρθηκαν; (Οι μαθητές μπορούν να αναφερθούν στα σχετικά άρθρα της *Οικουμενικής Διακήρυξης των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων*).

- Πολλοί από τους προβληματισμούς που θέτει το παιχνίδι εμφανίζονται και στην καθημερινή ζωή. Για παράδειγμα, το να μοιραζόμαστε χρήματα. Η ομάδα των επιζώντων ήταν σαν μια μικρή εκδοχή της δικής μας κοινωνίας. Πώς λαμβάνονται τέτοιου είδους αποφάσεις στην πραγματικότητα; Πιστεύετε ότι αυτοί οι τρόποι λήψης αποφάσεων είναι δίκαιοι; Καταλήγουν σε «καλές» συμφωνίες; Τι είναι μια «καλή» συμφωνία; Με ποιον άλλο τρόπο μπορούν να ληφθούν αποφάσεις;

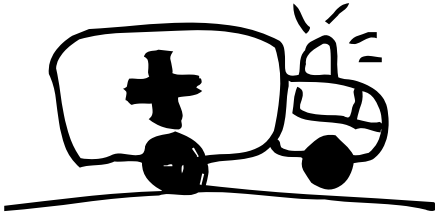

- Κάθε ένα από τα προβλήματα αποτελεί αφετηρία για μια μεγάλη συζήτηση. Μερικά σχετίζονται με θέματα, όπως η αναπηρία, η δύναμη, η παγκόσμια κατανομή του πλούτου. Ως εργασία, οι μαθητές θα μπορούσαν να εξετάσουν μια πραγματική κατάσταση, αντίστοιχη με αυτή που δείχνουν οι κάρτες προβλημάτων.
- Ζητήστε από τους μαθητές να φτιάξουν ένα θεατρικό έργο, ένα ποίημα, μια ιστορία ή έναν πίνακα με θέμα μια από τις προβληματικές καταστάσεις. Για παράδειγμα, θα μπορούσαν να προσποιηθούν ότι είναι η μητέρα στο πρόβλημα 5. Πώς νιώθει; Τι σκέφτεται;
- Ζητάμε από τα παιδιά να φανταστούν ότι η ομάδα τους αποφάσισε να μείνει στον πλανήτη. Με βάση τα προβλήματα, τι είδους κανόνες θα έπρεπε να θεσπίσουν για να προστατεύσουν τα δικαιώματα των φτωχών, των αρρώστων και των ηλικιωμένων; Με ποιον τρόπο θα μπορούσαν να συμφωνήσουν σε αυτούς τους κανόνες και να τους εφαρμόσουν;

Αναγκαστική προσγείωση στον Μόμπιους

Το Διαστημόπλοιο Κοσμικών Διακοπών “Voyager”, στο ταξίδι του από τη Γη στον πλανήτη Φανφαρία, πέφτει σε βροχή μετεωριτών. Το σκάφος υφίσταται σοβαρή βλάβη και όλα τα συστήματα επικοινωνίας καταστρέφονται προτού σταλεί σήμα κινδύνου. Ο πιλότος καταφέρνει να κάνει αναγκαστική προσγείωση στον Μόμπιους, τον κοντινότερο πλανήτη. Ο πλανήτης είναι σχεδόν ανεξερεύνητος. Οι επιζήσαντες του Διαστημόπλοιου γνωρίζουν ότι υπάρχει οξυγόνο στην ατμόσφαιρα, όπως και στη Γη, και ότι άλλοι ταξιδιώτες που είχαν επισκεφτεί τον πλανήτη, είχαν εγκαταστήσει ένα φάρο σωτηρίας στο βόρειο πόλο του Μόμπιους. Το ταξίδι μέχρι το φάρο μπορεί να διαρκέσει ακόμη και μήνες. Είσαι ένας/μία από τους επιζήσαντες που αρχίζουν το ταξίδι για το φάρο. Έχεις καταφέρει να αποθηκεύσεις λίγη τροφή και προμήθειες, αλλά καθώς ταξιδεύετε προκύπτουν ένα σωρό προβλήματα που πρέπει να λύσετε όλοι μαζί. Αν τα προβλήματα δεν επιλυθούν σύντομα, ολόκληρη η ομάδα θα υποφέρει και μπορεί να μην καταφέρετε ποτέ να φτάσετε στο φάρο.

Προβλήματα για το «Τι κάνουμε τώρα»

1ο Πρόβλημα

Σε κάποιο μέλος της ομάδας αρέσει να τραγουδάει. Δυστυχώς, τραγουδά όλη την ώρα. Κάποιους δεν τους ενοχλεί, αλλά κάποιοι άλλοι λένε ότι τους εκνευρίζει.

- A. Δεν κάνετε τίποτα και του/της επιτρέπετε να τραγουδά όποτε θέλει;
- B. Απαιτείτε να σταματά το τραγούδι, όταν βρίσκονται οι άλλοι κοντά;

2ο Πρόβλημα

Κάποιοι που τραυματίστηκαν στην προσγείωση καθυστερούν την πορεία του ταξιδιού. Φοβάστε ότι μπορεί να μην τα καταφέρετε να φτάσετε στο φάρο προτού τελειώσει η τροφή.

- A. Προσαρμόξετε στο ρυθμό τους και ρισκάρτε τη ζωή όλων;
- B. Τους αφήνετε με κίνδυνο να πεθάνουν;

3ο Πρόβλημα

Υπάρχουν διαφωνίες για το ποιος πρέπει να είναι ο αρχηγός της ομάδας. Όλοι μιλούν μαζί και χάνεται χρόνος.

- A. Διατηρείτε το σύστημα, όπου όλοι έχουν το δικαίωμα να εκφράζουν την άποψή τους;
- B. Εκλέγετε έναν αρχηγό που μπορεί να αποφασίζει γρήγορα;

4ο Πρόβλημα

Τα μέλη μιας οικογένειας που έχει μια κόρη με βαριά αναπηρία ισχυρίζονται ότι δεν μπορούν να τη φροντίζουν σωστά. Το παιδί υποφέρει.

- A. Παρέχετε στην οικογένεια ακόμη ένα άτομο για να τους βοηθά;
- B. Δεν κάνετε τίποτα και αφήνετε την οικογένεια να λύσει το πρόβλημά της;

5ο Πρόβλημα

Ένα μωρό γεννιέται στην ομάδα. Είναι άρρωστο και είναι πιθανό να πεθάνει αν μετακινηθεί.

- A. Καθυστερείτε την ομάδα μέχρι να μπορέσουν η μητέρα και το παιδί να ταξιδέψουν;
- B. Συνεχίζετε και ελπίζετε να επιβιώσει το μωρό;

6ο Πρόβλημα

Μια ηλικιωμένη κυρία πεθαίνει. Ανακαλύπτετε ότι μεταφέρει ένα μεγάλο ποσό χρημάτων, που η κόρη της ισχυρίζεται ότι τώρα της ανήκει.

- A. Επιτρέπετε στην κόρη να κρατήσει τα χρήματα;
- B. Της παίρνετε τα χρήματα, ώστε να μην μπορεί να τα χρησιμοποιήσει για να αγοράσει μερίδες τροφίμων εις βάρος των άλλων;

7ο Πρόβλημα

Η ομάδα ανακαλύπτει μια λίμνη που περιέχει ένα πράσινο υγρό. Το υγρό κάνει τους ανθρώπους να αισθάνονται πολύ ευτυχισμένοι, αλλά μερικοί άνθρωποι πίνουν πάρα πολύ, πράγμα που τους κάνει τεμπέληδες.

- A. Τους επιτρέπετε να πίνουν;
- B. Τους απαγορεύετε να πίνουν το νερό της λίμνης;

8ο Πρόβλημα

Ένας 14χρονος συμπεριφέρεται πολύ άσχημα, διακόπτοντας την πορεία της ομάδας. Οι γονείς του δεν μπορούν να του επιβληθούν, αλλά αρνούνται να αφήσουν κάποιον άλλο να προσπαθήσει.

- A. Σέβεστε την επιθυμία των γονέων;
- B. Βάζετε το παιδί σε άλλη οικογένεια;

9ο Πρόβλημα

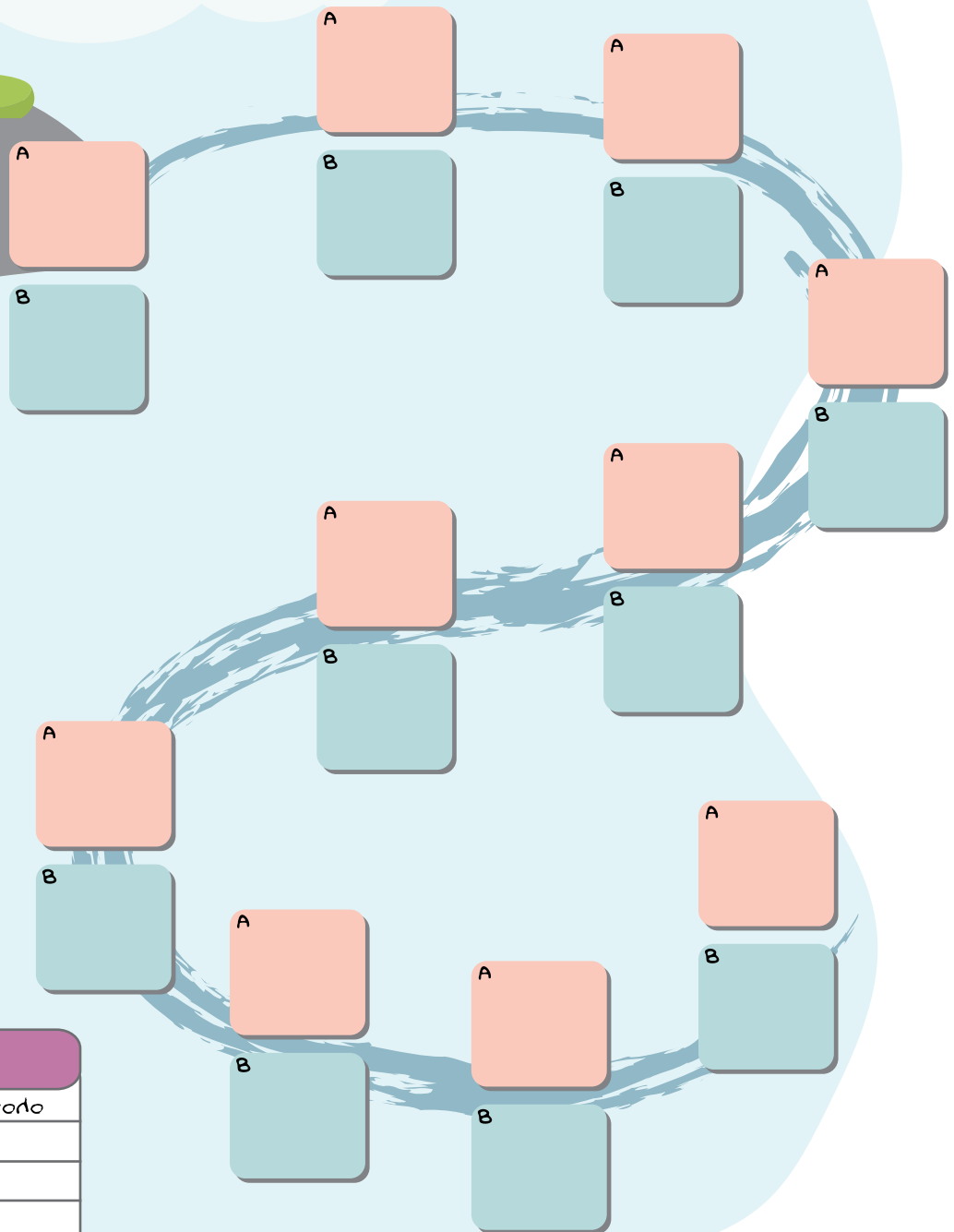
Ένας από τους αρχηγούς της ομάδας έχει αρρωστήσει και χρειάζεται μετάγγιση αίματος. Πολλοί έχουν την ίδια ομάδα αίματος αλλά κανείς δεν προσφέρεται, επειδή φοβούνται τη μόλυνση.

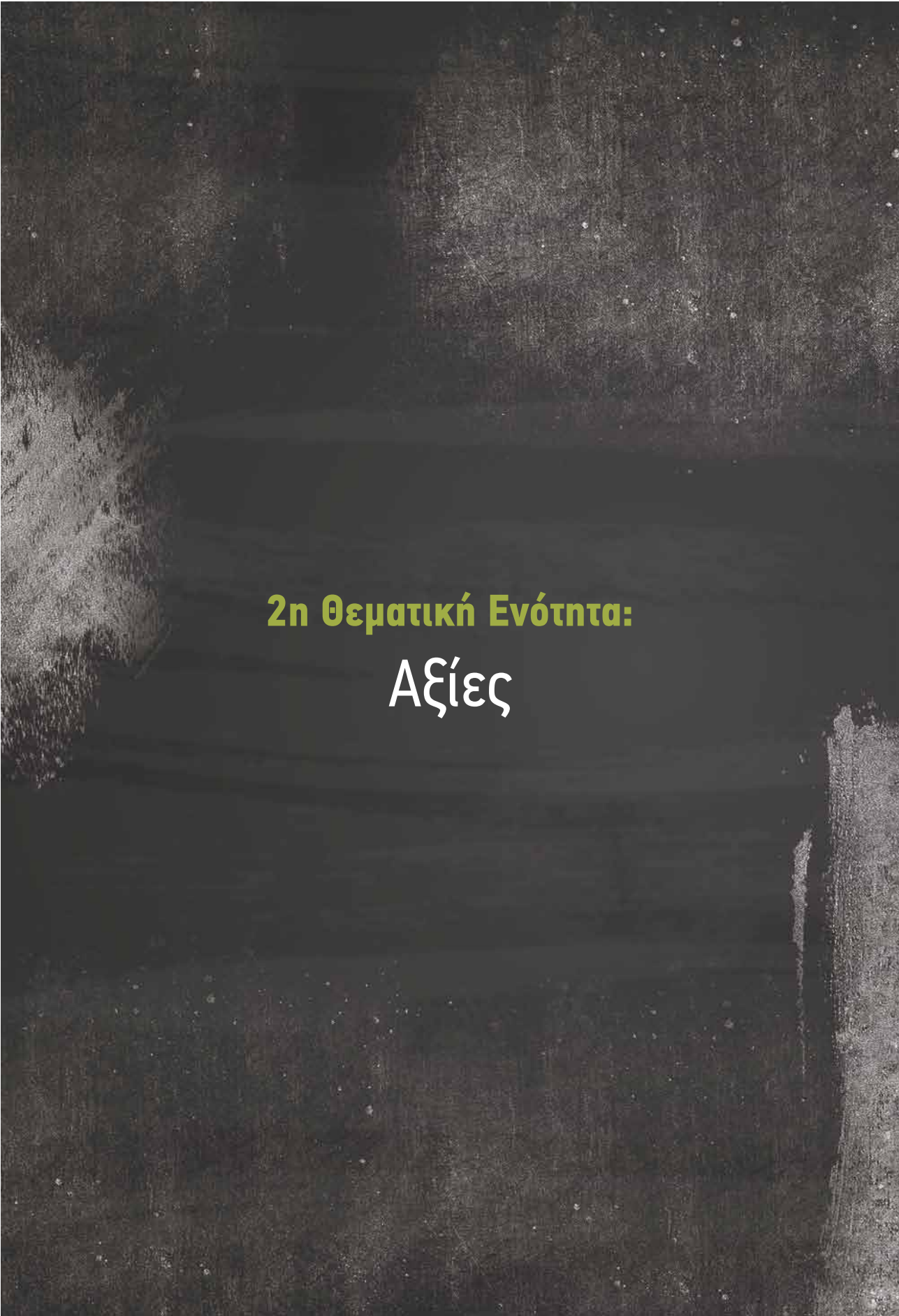
- A. Επιτρέπετε στους ανθρώπους να αρνηθούν, αν θέλουν;
- B. Αναγκάζετε τους ανθρώπους να δώσουν αίμα;

10ο Πρόβλημα

Κάποιος συνέχεια κατακρίνει τον τρόπο με τον οποίο διοικείται η ομάδα. Τα σχόλιά του επηρεάζουν τη συμπεριφορά των υπολοίπων.

- A. Του επιτρέπετε να συνεχίσει;
- B. Του λέτε να σωπάσει και τον απομακρύνετε από τους άλλους;

[illegible]

2η Θεματική Ενότητα: Αξίες

Βιωματικές ασκήσεις σχετικές με «Αξίες»

Στόχοι:

- Να αναλύσουμε τις αξίες και να σκεφτούμε πάνω σε αυτές
- Να εκφράσουμε τη σημασία των αξιών
- Να εκφράσουμε ορισμένες αξίες με λέξεις και να τις αποσαφηνίσουμε μεταξύ μας
- Να είμαστε ανοικτοί σε άλλες πεποιθήσεις

Διάρκεια: Μία ώρα

Προτεινόμενες τάξεις: Μεγάλες τάξεις Δημοτικού

Τι χρειαζόμαστε: Ορχηστρική μουσική, ηχοσύστημα, μπαλόνια, κόλλες χαρτί, περιοδικά, ψαλίδι, κόλλα

Πηγή: Jabbertalk - A methodology for international youth work, © Συμβούλιο της Ευρώπης και Don Bosco Youth-Net IVZW¹⁶

Θέματα: Αξίες, αλληλοκατανόηση

Περιγραφή:

Η συζήτηση για τις αξίες μπορεί να είναι εποικοδομητική. Ωστόσο, έχει εξίσου νόημα να δώσουμε την ευκαιρία στους μαθητές να παραμείνουν σιωπηλοί.

1. Βάζουμε πολύ απαλή ορχηστρική μουσική (κατά προτίμηση άγνωστη) και αφήνουμε για 10 λεπτά τους μαθητές να ακούσουν, να ηρεμήσουν και να σκεφτούν τι σημαίνει η λέξη αξία και ποιες είναι οι πιο σημαντικές αξίες για αυτούς.
2. Δημιουργούμε ομάδες των 5-6 μαθητών και τους δίνουμε από πέντε μπαλόνια. Τους ζητούμε να συζητήσουν τις αξίες που έχουν ήδη σκεφτεί και στο τέλος να επιλέξουν 5 και να γράψουν μία πάνω σε κάθε μπαλόνι. Συζητώντας με ολόκληρη την ομάδα σε ολομέλεια, προσπαθούμε να μειώσουμε τον αριθμό των μπαλονιών, διαλέγοντας τις πέντε σημαντικότερες αξίες για όλους. Το ότι πρέπει να μειωθεί ο αριθμός των μπαλονιών δε σημαίνει ότι τα μπαλόνια πρέπει να καταστραφούν γρήγορα. Προτού καταστρέψετε οποιοδήποτε μπαλόνι, η ολομέλεια πρέπει

16. Η μετάφραση στα ελληνικά έχει γίνει έπειτα από έγκριση του Συμβουλίου της Ευρώπης. Η απόδοσή της αποτελεί ευθύνη του Γραφείου της Υ.Α. στην Ελλάδα.

να καταλήξει σε ομόφωνη απόφαση πείθοντας την ομάδα που δημιούργησε το μπαλόνι να το σκάσει.

3. Τοποθετούμε στην αίθουσα διάσπαρτες μεγάλες κόλλες χαρτί. Σε κάθε κόλλα είναι γραμμένη μια αξία από αυτές που η ομάδα επέλεξε να κρατήσει. Οι μαθητές παίρνουν ένα μαρκαδόρο και περπατούν στην αίθουσα για λίγη ώρα κοιτώντας τις διάφορες αξίες. Όταν τους ελκύει μια αξία μπορούν να γράψουν τις σκέψεις τους στο χαρτί. Αφού βεβαιωθούμε ότι όλοι είχαν την ευκαιρία να γράψουν τη γνώμη τους, συζητάμε με την ομάδα το περιεχόμενο κάθε χαρτιού.
4. Ζητάμε από τους μαθητές να φτιάξουν ένα κολάζ από περιοδικά, το οποίο θα δείχνει πώς φαντάζονται το μέλλον τους με τις αξίες αυτές εξασφαλισμένες και ένα άλλο κολάζ χωρίς αυτές. Τα κολάζ αυτά μπορούν να γίνουν από όλους τους μαθητές μαζί ή από μικρότερες ομάδες των 5-6 ατόμων.

Ερωτήσεις για συζήτηση

1. Πόσο εύκολο είναι να ονοματίσουμε τις προσωπικές μας αξίες;
2. Έχουμε τις ίδιες αξίες με τους άλλους συμμαθητές μας;
3. Ακούσαμε κάποιο επιχείρημα από κάποιο συμμαθητή μας που μας έκανε να αλλάξουμε γνώμη για τα πιστεύω μας;
4. Πώς θα ήταν η ζωή μας χωρίς αξίες;
5. Ποιες αξίες θα κάνουν το μέλλον μας καλύτερο;

Πηγή: Θέατρο & Εκπαίδευση:
Δεσμοί Αλληλεγγύης, Πανελλήνιο
Δίκτυο για το Θέατρο στην Εκπαί-
δευση - Άρθρο της *Τριανταφυλλιάς*
Νικολούδη

Θέματα: Φυλετικές (και όχι μόνο)
διακρίσεις, μετανάστευση

Στόχοι:

- Να εξοικειωθούμε με τη διαδικασία της ενσυναίσθησης
- Να λειτουργήσουμε ως ομάδα
- Να καλλιεργήσουμε την κριτική και τη δημιουργική μας σκέψη
- Να εξασκήσουμε τη φαντασία μας
- Να εξοικειωθούμε με την τεχνική της μίμησης, της παντομίμας και του παιχνιδιού ρόλων

Διάρκεια: Μία ώρα

Προτεινόμενες τάξεις: Όλες οι τάξεις του Δημοτικού

Τι χρειαζόμαστε: Στερεοφωνικό, απαλή μουσική

Περιγραφή:

1. Καλούμε τους μαθητές να καθίσουν στο έδαφος, σχηματίζοντας έναν κύκλο. Στη συνέχεια τους ζητούμε να φανταστούν με πόσους διαφορετικούς τρόπους μπορούν να πουν καλημέρα, εκτός από τον συνηθισμένο. Αφήνουμε τα παιδιά να επιλέξουν από μόνα τους, αν θα χρησιμοποιήσουν το σώμα τους, τις εκφράσεις του προσώπου τους, τους διαφορετικούς χρωματισμούς της φωνής τους. Θέτουμε ως όρο κάθε παιδί να πει τη δική του διαφορετική καλημέρα. Πρώτα λέει τη δική του διαφορετική καλημέρα ο εκπαιδευτικός (εμπυχωτής του παιχνιδιού) και στη συνέχεια, όλα τα παιδιά με τη σειρά.
2. Βάζουμε απαλή μουσική και καλούμε τα παιδιά να κινηθούν ελεύθερα στο χώρο, ακολουθώντας το ρυθμό της μουσικής. Όταν η μουσική σταματήσει, ζητάμε να παραμείνουν ως έχουν, κρατώντας τα μάτια τους κλειστά. Όποιο παιδί δεν μπορεί να έχει τα μάτια του κλειστά, του προτείνουμε να φορέσει μάσκα ή μαντήλι. Βγάζουμε ένα παιδί από την ομάδα και στη συνέχεια

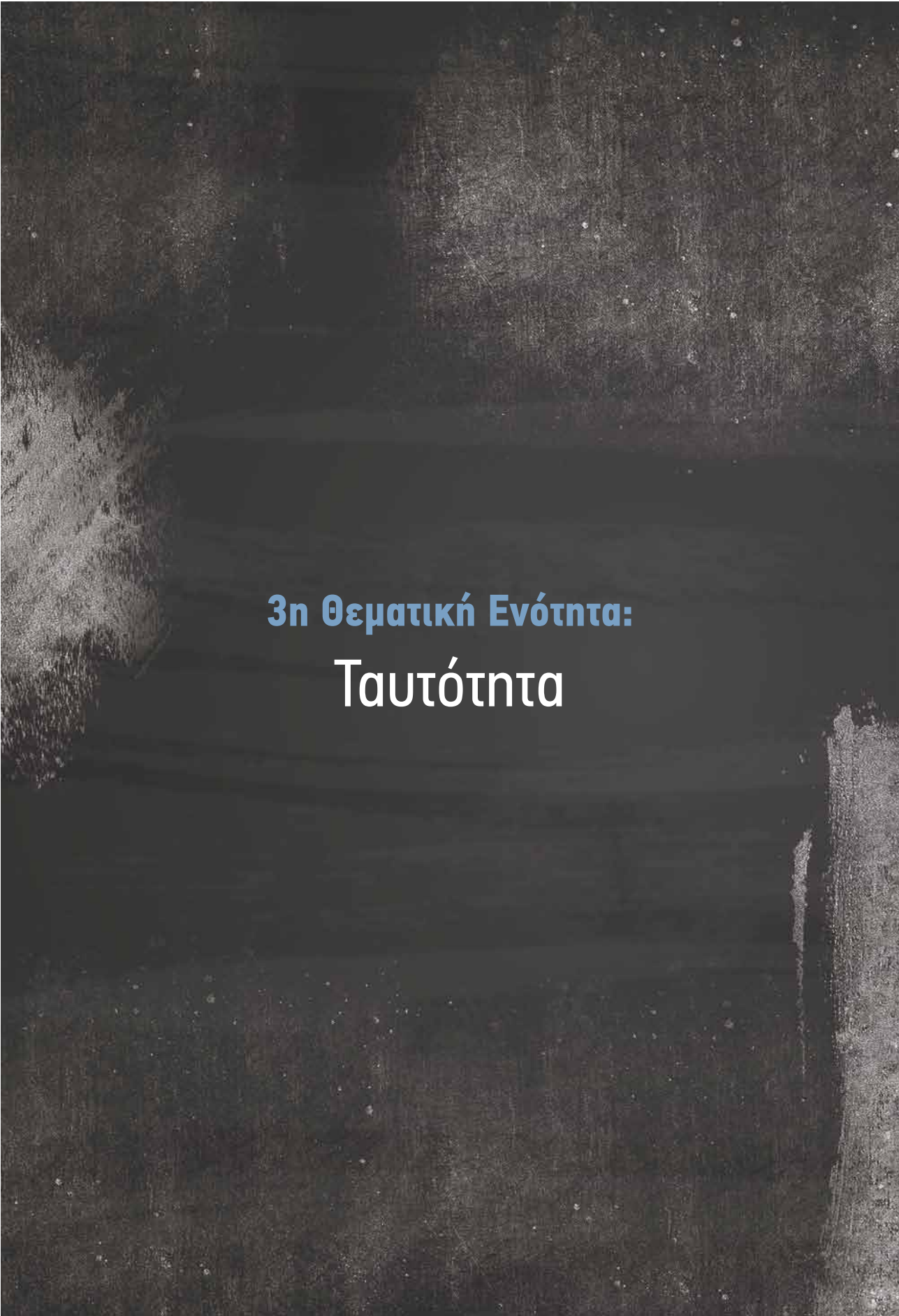
καλούμε τα παιδιά να ανοίξουν τα μάτια τους και να βρουν ποιο παιδί λείπει. Δίνουμε οδηγίες να μην μιλούν ούτε όταν κινούνται στο χώρο ούτε όταν αναζητούν ποιο παιδί λείπει. Η διαδικασία αυτή επαναλαμβάνεται αρκετές φορές.

3. Βάζουμε μουσική και καλούμε τα παιδιά να κινηθούν ελεύθερα στο χώρο, ακολουθώντας με την κίνησή τους τη μουσική. Όταν η μουσική σταματήσει, τους ζητάμε να σχηματίσουν ταυτόχρονα με τη στάση του σώματός τους, όποιο ζώο θέλουν. Υπενθυμίζουμε στα παιδιά να μη μιλάνε, αλλά ο καθένας να είναι συγκεντρωμένος σε αυτό που προσπαθεί να κάνει. Η διαδικασία επαναλαμβάνεται αρκετές φορές. Στη συνέχεια καλούμε τα παιδιά να καθίσουν κυκλικά στο έδαφος. Ζητάμε από ένα παιδί να μπει στο κέντρο του κύκλου και να δείξει στους άλλους με το σώμα του, ποιο ζώο αναπαριστά. Οι υπόλοιποι παρατηρούν και μόλις το κάθε παιδί ολοκληρώσει, εκφράζουν αυτό που κατάλαβαν.
4. Ζητάμε από τα παιδιά να κινηθούν αργά το ένα ανάμεσα από το άλλο, περπατώντας ελεύθερα στο χώρο. Δίνουμε οδηγίες να μην ακουμπά το ένα το άλλο και να μην μιλούν μεταξύ τους. Η επικοινωνία θα γίνεται μόνο με τα μάτια. Έπειτα, καλούμε τα παιδιά να συνεχίσουν την ελεύθερη κίνησή τους στο χώρο, με τη διαφορά ότι όποιο παιδί συναντήσουν, το χαιρετούν μιμούμενα τη φωνή από κάποιο ζώο, προσπαθώντας να συνομιλήσουν μεταξύ τους σε αυτή τη διάλεκτο. Τους εξηγούμε ότι δεν θα χαιρετήσουν απλά, αλλά θα προσπαθήσουν να συνεννοηθούν.
5. Καλούμε τα παιδιά να συγκεντρωθούν στο χώρο της «παρεούλας» (χώρος κατάλληλος για θεατρικό παιχνίδι). Αρχίζουμε τη διήγηση μιας ιστορίας, ενώ, ταυτόχρονα, τα παιδιά την αναπαριστούν. Η ιστορία μιλάει για ένα κοπάδι με άσπρα πρόβατα που ζει στην πλαγιά ενός λόφου. Τα παιδιά «γίνονται» άσπρα πρόβατα και επιλέγουν μόνα τους ποιο σημείο της τάξης θα είναι ο χώρος της δράσης, δηλαδή η πλαγιά του λόφου. Αναπαριστούν τις καθημερινές συνήθειες των προβάτων. Τρώνε χορτάρι, πίνουν νερό, παίζουν και κοιμούνται. Από μόνα τους κάνουν τη διανομή ρόλων, σύμφωνα με την πλοκή της ιστορίας (τον αρχηγό του κοπαδιού τον ορίζουμε εμείς). Κατά την εξέλιξη της δράσης ενημερώνουμε τα παιδιά ότι δύο μαύρα πρόβατα πλησιάζουν το κοπάδι τους. (Επιλέγουμε δύο παιδιά και τους δίνουμε το ρόλο του μαύρου προβάτου). Τα παιδιά - άσπρα πρόβατα θα συζητήσουν μεταξύ τους, θα ακούσουν όλες τις απόψεις και θα αποφασίσουν από μόνα τους πώς θα αντιδράσουν, αν δηλαδή θα τα δεχτούν στο κοπάδι τους ή αν θα τα διώξουν. Στη συνέχεια, παίζουν αυτό που αποφάσισαν, ώστε να ολοκληρώσουν την ιστορία.
6. Μετά την ολοκλήρωση της ιστορίας, καλούμε τα παιδιά να καθίσουν στο έδαφος οκλαδόν, να σχηματίσουν έναν κύκλο και να συζητήσουν τις εντυπώσεις τους από το παιχνίδι. Ερωτήσεις προς συζήτηση:
  - Πώς σας φάνηκε η δραστηριότητα;
  - Πώς αποφασίσατε αν θα δεχτείτε τα δύο μαύρα πρόβατα στο κοπάδι σας;
  - Για ποιο λόγο δεχτήκατε ή δεν δεχτήκατε τα δύο μαύρα πρόβατα;
  - Με ποιες ανθρώπινες αξίες σχετίζετε τη δραστηριότητα;
  - Πώς θα ήταν η ζωή μας, αν δεν είχαμε αυτές τις αξίες;

Επισημάνσεις για τον εκπαιδευτικό (εμπυκνωτή)

- ☆ Η επιλογή των βασικών ρόλων δεν είναι τυχαία. Είναι καλό να δίνουμε πρωταγωνιστικούς ρόλους σε παιδιά που κυρίως έχουν το δεύτερο ρόλο μέσα στην τάξη και ακολουθούν τους άλλους.
- ☆ Οι αντιδράσεις και οι προτάσεις των παιδιών είναι χαρακτηριστικές και εκφράζουν την αντίθεση των απόψεων που έχει και η κοινωνία απέναντι στο διαφορετικό.

3η Θεματική Ενότητα: Ταυτότητα

Πορτρέτα και ταυτότητα

Πηγή: Μαθητές χωρίς σύνορα-
Connecting Classrooms, Βρετανικό
Συμβούλιο

Θέμα: Ταυτότητα

Στόχοι:

- Να γνωρίσουμε ο ένας τον άλλο και να αναπτύξουμε τις επικοινωνιακές ικανότητες των μαθητών κυρίως με το βλέμμα
- Να παρατηρήσουμε τα χαρακτηριστικά του άλλου και να εξοικειωθούμε μαζί του

Διάρκεια: Μία ώρα

Προτεινόμενες τάξεις: Όλες οι τάξεις του Δημοτικού

Τι χρειαζόμαστε: Κόλλες Α4, τόσους χρωματιστούς μαρκαδόρους όσοι είναι και οι μαθητές, πολύχρωμα χαρτόνια, ψαλίδια, κόλλες, μουσική

Περιγραφή:

Α' Φάση

1. Χωρίζουμε την τάξη στα δύο και ζητάμε από τους μαθητές να φτιάξουν με τις καρέκλες τους δύο ομόκεντρους κύκλους, έτσι ώστε κάθε μαθητής από τον εξωτερικό κύκλο να έχει μπροστά του ένα μαθητή από τον εσωτερικό κύκλο.
2. Δίνουμε σε όλους τους μαθητές από μία λευκή κόλλα Α4 και τους ζητάμε να την κρατήσουν κάθετα, να γράψουν το όνομά τους πάνω δεξιά και στη συνέχεια να ανταλλάξουν κόλλα με τον απέναντί τους.
3. Τους λέμε ότι όσο θα παίζει η μουσική θα πρέπει να ζωγραφίσουν το πορτρέτο του απέναντί τους. Όταν σταματήσει η μουσική πρέπει να σταματήσουν να ζωγραφίζουν.
4. Σταματάμε τη μουσική μετά από 3 λεπτά και τους ζητάμε να ανταλλάξουν πάλι το χαρτί έτσι

ώστε να έχει στα χέρια του ο καθένας το δικό του πορτρέτο. Τώρα οι μαθητές που κάθονται στον εξωτερικό κύκλο πρέπει να μετακινηθούν μία θέση προς τα δεξιά, έτσι ώστε τώρα να έχουν μπροστά τους ένα νέο ζευγάρι.

5. Ζητάμε να ανταλλάξουν ξανά την κόλλα τους και να συνεχίσουν το σχέδιο που ξεκίνησε ο προηγούμενος. Συνεχίζουμε το ίδιο μοτίβο όσες φορές θέλουμε (τουλάχιστον πέντε), ώστε να έχουμε ένα λεπτομερές πορτρέτο για τον καθένα, στο οποίο να έχουν συμβάλει τουλάχιστον πέντε άτομα.
6. Κολλάμε όλα τα πορτρέτα στον τοίχο ή στον πίνακα ανακοινώσεων και δίνουμε χρόνο στους μαθητές να τα παρατηρήσουν.

Β' Φάση

1. Δημιουργούμε ζευγάρια και εξηγούμε στους μαθητές ότι καθένας πρέπει να δημιουργήσει την «ταυτότητα» του άλλου. Η «ταυτότητα» αυτή, όμως, θα είναι διαφορετική, φτιαγμένη από χαρτόνι, ενώ τα περιεχόμενα πρέπει να παρουσιάζουν την προσωπικότητα κάθε μαθητή.
2. Χρησιμοποιούμε για φωτογραφία το πορτρέτο της προηγούμενης φάσης ή παίρνουμε μια φωτογραφία εκείνη τη στιγμή ή ζητάμε από τον καθένα να φέρει μια φωτογραφία από το σπίτι του.
3. Δίνουμε μια λίστα με τα χαρακτηριστικά που πρέπει να περιλαμβάνει η «ταυτότητα» και αφήνουμε κάθε μαθητή να χρησιμοποιήσει τη φαντασία του για την τελική μορφή της. Τα χαρακτηριστικά της ταυτότητας είναι: όνομα, επίθετο, ημερομηνία γέννησης, χόμπι, φίλοι, οικογένεια, μουσική που προτιμώ, αγαπημένη ταινία, μια πρόταση/ιδέα που με εκφράζει κ.ά.
4. Ζητάμε από κάθε ζευγάρι να παρουσιάσει την «ταυτότητα» που έφτιαξε για το συμμαθητή του ή απλά τοποθετούμε τις ταυτότητες στον τοίχο και δίνουμε ανάλογο χρόνο στους μαθητές να τις παρατηρήσουν.

Ταυτότητα, πολυμορφία και κοινές αξίες

Πηγή: *Right here, right now. Teaching citizenship through Human Rights,* Βρετανικό Ινστιτούτο για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα (BIHR) - Υπουργείο Δικαιοσύνης της Μεγάλης Βρετανίας

Θέματα: Αξίες, ταυτότητα, διαφορετικότητα

Στόχοι:

- Να κατανοήσουμε ότι υπάρχουν χαρακτηριστικά που κάνουν τον καθέναν μας μοναδικό καθώς και στοιχεία τα οποία είναι κοινά σε όλους τους ανθρώπους
- Να αναγνωρίσουμε τα οφέλη αλλά και τις προκλήσεις του να ζει κανείς σε ποικιλόμορφες κοινωνίες
- Να αναγνωρίσουμε τις αξίες που μοιραζόμαστε με άλλους και πώς αυτές σχετίζονται με τις αξίες που στηρίζουν το πλαίσιο των ανθρωπίνων δικαιωμάτων

Διάρκεια: Μία ώρα

Προτεινόμενες τάξεις: Μεγάλες τάξεις Δημοτικού

Τι χρειαζόμαστε: Χαρτί Α4, μολύβια, χαρτόνι, κόλλα, ψαλίδι. Εκτυπώνουμε τη λίστα με τις αξίες για κάθε μαθητή από τις επόμενες σελίδες

Προετοιμασία: Φτιάχνουμε 2-3 κάρτες από διάσημους καλλιτέχνες, αθλητές ή επιστήμονες που θαυμάζουν οι μαθητές. Στο πίσω μέρος της κάρτας κολλάμε τη φωτογραφία τους και μπροστά γράφουμε κάποια χαρακτηριστικά τους που μπορούμε να βρούμε στο διαδίκτυο ή στην εγκυκλοπαίδεια (π.χ. Αϊνστάιν: Είμαι Γερμανοεβραίος επιστήμονας, αναγκάστηκα να εγκαταλείψω την πατρίδα μου λόγω της θρησκείας μου, παίζω βιολί, πιστεύω στην ειρήνη και παλεύω γι' αυτήν σε όλον τον κόσμο, έχω δύο παιδιά, μου αρέσει να τονίζω ότι «δεν έχω κανένα ιδιαίτερο ταλέντο, απλώς είμαι παθιασμένα περίεργος»).

Περιγραφή:

Ζητάμε από τους μαθητές να φανταστούν ότι φτιάχνουν το προφίλ τους για έναν ιστότοπο κοινωνικής δικτύωσης. Εξηγούμε ότι οι κανόνες του ιστότοπου έχουν αλλάξει και ότι πρέπει να φτιάξουν το προφίλ τους, χρησιμοποιώντας μόνο τρεις λέξεις που να τους περιγράφουν. Πρέπει να σκεφτούν λέξεις που περιγράφουν όχι μόνο την εμφάνιση ή την προσωπικότητά τους, αλλά και που σχετίζονται με άλλους παράγοντες, όπως οι πεποιθήσεις τους, οι διάφορες κοινότητες στις οποίες ανήκουν και από όπου προέρχονται. Ρωτάμε, εάν θέλει κάποιος να μοιραστεί το προφίλ του με τους άλλους.

Ερωτήσεις για συζήτηση

1. Από πού προέρχεται η ταυτότητα; Είναι κάποιος στην τάξη ακριβώς ίδιος με τους υπόλοιπους; Είναι αποδεκτό να είσαι διαφορετικός; Ποιοι είναι οι παράγοντες που επηρεάζουν την ταυτότητα ενός ατόμου; (πεποιθήσεις, ενδιαφέροντα, φύλο, φυλή, τόπος κατοικίας, οικογένεια, αξίες κ.λπ.).
2. Διαβάζουμε την ταυτότητα των διασήμων που έχουμε προετοιμάσει, χωρίς να δείξουμε στα παιδιά τη φωτογραφία τους ή να πούμε το όνομά τους. Αν οι μαθητές ακούσουν ένα χαρακτηριστικό που έχουν κοινό με το πρόσωπο της ταυτότητας, πρέπει να σηκώσουν το χέρι τους. Συνεχίζουμε έως ότου όλοι ή σχεδόν όλοι οι μαθητές σηκώσουν τα χέρια τους. Έπειτα αποκαλύπτουμε την ταυτότητα των προσώπων στις κάρτες. Συνοψίζοντας εξηγούμε ότι, παρόλο που οι άνθρωποι παρουσιάζουν πολλές διαφορές όσον αφορά τη θρησκεία, την ηλικία, την κουλτούρα, τις ικανότητες κ.λπ., έχουν και πολλά κοινά χαρακτηριστικά. Μεταξύ των ανθρώπων υπάρχουν και ομοιότητες και διαφορές.
3. Η χώρα σου ή η πόλη σου ή το σχολείο σου χαρακτηρίζονται από μεγάλη «ποικιλομορφία». Τι σημαίνει αυτό; Ανταλλάσσουμε ιδέες στην τάξη. Συζητάμε σε μικρές ομάδες για τα οφέλη και τις προκλήσεις του να ζει κανείς σε ποικιλόμορφη κοινωνία ή να φοιτά σε ποικιλόμορφο σχολείο. Επισημαίνουμε ότι όταν ζούμε σε μια ποικιλόμορφη κοινωνία έχουμε πολλά οφέλη αλλά και προκλήσεις. Εξηγούμε ότι θα συζητήσουμε αργότερα για τις προκλήσεις.
4. Παρόλο που είμαστε διαφορετικοί, έχουμε όλοι κάτι κοινό μεταξύ μας. Στη συνέχεια ρωτάμε την τάξη ποιο είναι αυτό. Το κοινό μας σημείο είναι ότι είμαστε όλοι άνθρωποι. Έχουμε όλοι ανθρώπινα δικαιώματα. Τα ανθρώπινα δικαιώματα βασίζονται σε ένα σύνολο αξιών. Έπειτα διερευνούμε τις αξίες μας και εξετάζουμε εάν μπορούμε να καταρτίσουμε ένα σύνολο αξιών που μπορούμε να μοιραστούμε ως τάξη.
5. Δίνουμε τις παρακάτω αξίες με την επεξήγησή τους στους μαθητές. Ζητάμε από τον καθέ-

να να διαλέξει εννέα αξίες που θεωρεί πιο σημαντικές για αυτόν. Τονίζουμε ότι αν οι ίδιοι πιστεύουν σε μια αξία που δεν υπάρχει στη λίστα μπορούν να την προσθέσουν. Δημιουργούμε μικρές ομάδες μαθητών και τους ζητάμε να φτιάξουν μια κοινή λίστα από εννέα αξίες που θεωρούν ότι είναι πιο σημαντικές. Ζητάμε από κάθε ομάδα να μας πει τις τρεις πιο σημαντικές αξίες και τις γράφουμε στον πίνακα. Συζητάμε το λόγο για τον οποίο τις επέλεξαν.

6. Γράφουμε σε ένα χαρτόνι τις αξίες που οι μαθητές αποφάσισαν να χαρακτηρίσουν ως αξίες της τάξης. Ζητάμε από κάθε μαθητή να υπογράψει το χαρτόνι ως ένδειξη συμφωνίας για την τήρηση και την προώθηση αυτών των αξιών.

Ενδεικτικά αναφέρουμε τις ακόλουθες αξίες:

«**Υλισμός:** Οικονομική επιτυχία, να κερδίζεις χρήματα»

«**Ειρήνη:** Επίλυση διαφορών χωρίς τη χρήση βίας»

«**Δικαιοσύνη:** Δίκαιη αντιμετώπιση των ανθρώπων»

«**Αξιοπιστία:** Τήρηση υποσχέσεων»

«**Ισότητα:** Ισότητα αντιμετώπιση των ανθρώπων, ανεξαρτήτως του ποιοι είναι»

«**Ανταγωνιστικότητα:** Να είσαι ο καλύτερος»

«**Φιλοδοξία:** Να προσπαθείς να αξιοποιείς όλες σου τις δυνατότητες»

«**Ελευθερία:** Ελευθερία επιλογής να είμαστε όποιοι θέλουμε, ελευθερία λόγου»

«**Ανοχή:** Σεβασμός απέναντι στους άλλους. Σεβασμός των απόψεων και του τρόπου ζωής των άλλων»

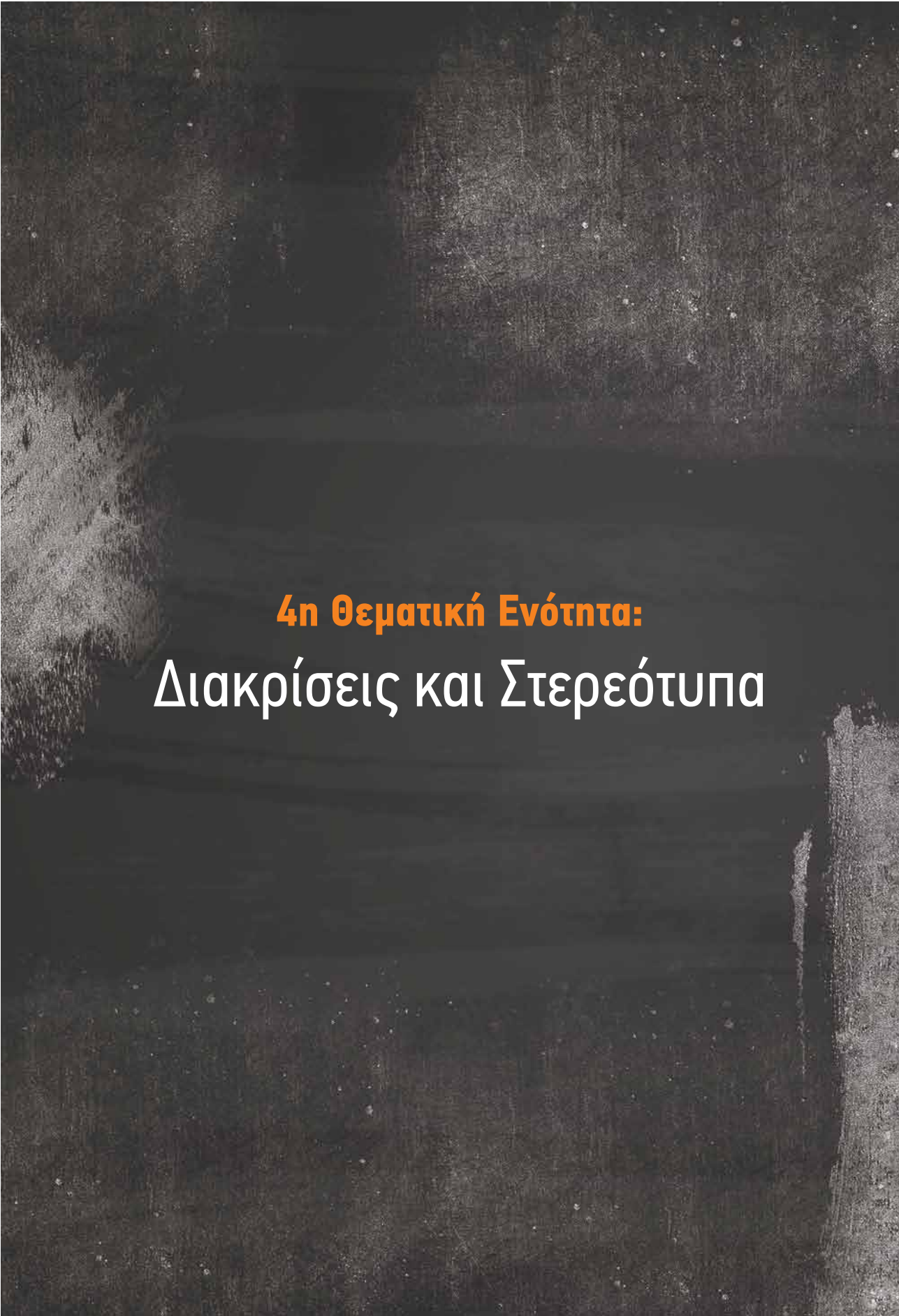
«**Εντιμότητα:** Να λέμε πάντα αλήθεια»

«**Προστασία του περιβάλλοντος:** Να σεβόμαστε το περιβάλλον σε κάθε μας πράξη»

«**Συμπόνια:** Ενδιαφέρον για τους άλλους»

«**Γενναιοδωρία:** Να προσφέρουμε στους άλλους»

The background of the slide is a dark, textured surface, possibly a piece of old paper or a dark fabric, with various shades of black and dark grey. There are some lighter, grainy areas and subtle patterns throughout.

4η Θεματική Ενότητα: Διακρίσεις και Σtereότυπα

Όλοι
διαφορετικοί
όλοι ίσοι

Πηγή: Πηγή: *The Right Start*,
Διεθνής Αμνηστία στο πλαίσιο της
πρωτοβουλίας LIFT OFF

Θέματα: Διαφορετικότητα, ισότητα,
συνεργασία

Στόχοι:

- Να αρχίσουμε να συνειδητοποιούμε ότι, ενώ είμαστε διαφορετικοί, είμαστε όλοι ίσοι
- Να κατανοήσουμε πώς μπορούμε να βοηθάμε ο ένας τον άλλον δουλεύοντας και παίζοντας όλοι μαζί
- Να διερευνήσουμε τις σχέσεις μας με όσους μας βοηθούν
- Να αναγνωρίζουμε και να εκτιμούμε όσους μας βοηθούν

Διάρκεια: 45-60 λεπτά

Προτεινόμενες τάξεις: Μικρές τάξεις Δημοτικού

Τι χρειαζόμαστε: Χαρτί, υλικά ζωγραφικής, ψαλίδια

Περιγραφή:

Στην αρχή διαβάζουμε την παρακάτω ιστορία στα παιδιά, χρησιμοποιώντας τα δάκτυλά μας για να παρουσιάσουμε όλους τους χαρακτήρες:

Ιστορία

Κοιτάξτε το χέρι μου γιατί θέλω να σας πω μια ιστορία.

Μια μέρα τα δάκτυλα άρχισαν να τσακώνονται μεταξύ τους για το ποιο ήταν το καλύτερο. Πρώτος μίλησε ο Δείκτης: «Νομίζω ότι είμαι το καλύτερο και το πιο σημαντικό δάκτυλο γιατί όταν κάποιος θέλει να μάθει προς τα πού να πάει εγώ μπορώ να του δείξω το δρόμο. Χωρίς εμένα όλοι θα ήταν χαμένοι!». «Για μισό λεπτό!», είπε ο Μέσος. «Εγώ είμαι το πιο μακρύ δάκτυλο από όλα. Και, αφού είμαι το μεγαλύτερο, είμαι και το καλύτερο». «Ορίστε;», είπε ο Παράμεσος. «Αυτό που ξέρω εγώ είναι ότι εγώ είμαι το πιο σημαντικό δάκτυλο, αφού φοράω χρυσό, ασήμι και διαμάντια. Μα δεν είμαι πολύ όμορφο;». «Σσς... σειρά μου τώρα», είπε το Δακτυλάκι. «Μπορεί να είμαι το πιο μικρό απ' όλα, αλλά ποιο

άλλο δάκτυλο μπορεί να γλείφει τη σοκολάτα από τα τοιχώματα του μπολ, όταν ανακατεύουμε;».

Τίποτα δεν ακουγόταν. Μόνο ο Αντίχειρας δεν είχε πάρει ακόμα το λόγο. «Είμαι ο Αντίχειρας και, ναι, μπορεί να είμαι μόνος μου στο πλάι της παλάμης, αλλά χωρίς εμένα πώς θα κρατούσατε το μολύβι, πώς θα ξεκουμπώνατε το παλτό σας, πώς θα ξεφλουδίζατε μια μπανάνα και πώς θα βουρτσίζατε τα δόντια σας; Θα σας ήταν πολύ δύσκολο, όπως θα ήταν και για μένα, εάν δεν είχα όλους εσάς να με βοηθάτε. Χρειαζόμαστε ο ένας τον άλλον. Κανένα δάκτυλο δεν είναι καλύτερο από τα υπόλοιπα. Είμαστε όλοι εξίσου σημαντικοί. Ας δώσουμε λοιπόν τα χέρια και ας θυμόμαστε ότι χρειαζόμαστε ο ένας τον άλλον για να γινόμαστε καλύτεροι».

Ολοκληρώστε την ιστορία σφίγγοντας τα χέρια με ένα παιδί και ζητήστε του με τη σειρά του να σφίξει τα χέρια με το διπλανό του κ.ο.κ.

Ερωτήσεις για συζήτηση

- Γιατί κάποια δάκτυλα πίστευαν ότι είναι πιο σημαντικά από τα άλλα;
- Πώς κατάφερε ο αντίχειρας να τα κάνει να σταματήσουν να τσακώνονται;
- Έχουμε νιώσει ποτέ λιγότερο ή περισσότερο σημαντικοί από κάποιον άλλο στο σχολείο ή στο σπίτι;
- Πώς μπορούμε να βοηθήσουμε κάποιον στο σπίτι ή στο σχολείο που νιώθει «λίγος»;
- Μπορείτε να θυμηθείτε μια φορά που κάποιος σας βοήθησε στο σπίτι ή στο σχολείο;
- Πώς νιώθουμε όταν μας βοηθά κάποιος ή όταν μπορούμε να βοηθήσουμε εμείς κάποιον άλλο;

Εξηγούμε στην τάξη ότι θα σχεδιάσουμε το περίγραμμα των χεριών μας, θα το ζωγραφίσουμε και έπειτα θα το κόψουμε. Κάθε παιδί θα πρέπει να φτιάξει δύο χεράκια. Μπορεί ορισμένα παιδιά να δυσκολεύονται να σχεδιάσουν το περίγραμμα των χεριών τους και να το κόψουν. Επομένως αυτή μπορεί να είναι μια εργασία για το σπίτι ή μπορεί να φέρουμε στην τάξη παιδιά από μεγαλύτερες τάξεις, που θα βοηθήσουν στη συγκεκριμένη δραστηριότητα.

Ζητάμε από τα παιδιά να γράψουν στο ένα χέρι το όνομά τους και να το διακοσμήσουν όπως θέλουν. Θα χρησιμοποιήσουν το άλλο ως βοηθητικό χέρι. Σε κάθε δάκτυλο του βοηθητικού χεριού τους τα παιδιά πρέπει να ζωγραφίσουν μια εικόνα ή να γράψουν το όνομα κάποιου που τα βοήθησε σήμερα στο σχολείο ή στο σπίτι. Εξηγούμε στα παιδιά ότι στο βοηθητικό χέρι μπορούν να αλλάξουν ή να προσθέσουν ό,τι θέλουν, ώστε να μην έχει σημασία ποιου το όνομα έγραψαν σήμερα. Ζητάμε να τοποθετήσουν τα χέρια που έφτιαξαν σε ένα σημείο. Ολοκληρώνουμε τη δραστηριότητα, καλώντας τα παιδιά να καθίσουν σε κύκλο και παροτρύνοντάς τα να πουν με τη σειρά ποιον συμπεριέλαβαν στα βοηθητικά χέρια που έφτιαξαν.

Κάνε ένα βήμα
μπροστά

Πηγή: Μικρή Πυξίδα, *Compassito*, Εγχειρίδιο Εκπαίδευσης στα Ανθρώπινα Δικαιώματα για Παιδιά, © Συμβούλιο της Ευρώπης¹⁷

Θέματα: Γενικά ανθρώπινα δικαιώματα, διακρίσεις, φτώχεια και κοινωνικός αποκλεισμός

Στόχοι:

- Να αναπτύξουμε ενσυναίσθηση προς όσους είναι διαφορετικοί
- Να ενημερωθούμε για την ανισότητα ευκαιριών στην κοινωνία
- Να εντοπίσουμε πιθανές συνέπειες του να ανήκει κανείς σε ομάδες μειονοτήτων

Διάρκεια: Μία ώρα

Προτεινόμενες τάξεις: Μεγάλες τάξεις Δημοτικού

Τι χρειαζόμαστε: Κάρτες ρόλων, λίστα καταστάσεων. Προαιρετικά: υλικά καλλιτεχνικών για την κατασκευή ετικετών με ονομασίες ή και εικόνες

Προετοιμασία: Προσαρμόζουμε τους ρόλους και τις «καταστάσεις» στο προφίλ της ομάδας μας. Φτιάχνουμε μια κάρτα ρόλου για κάθε παιδί. Κάνουμε αντίγραφα του φυλλαδίου με τους ρόλους, τα κόβουμε λωρίδες και τις διπλώνουμε.

Περιγραφή:

1. Παρουσιάζουμε τη δραστηριότητα, ρωτώντας τα παιδιά αν έχουν ποτέ φανταστεί πως είναι να είσαι κάποιος άλλος. Ζητάμε από τα παιδιά παραδείγματα. Εξηγούμε ότι σε αυτή τη δραστηριότητα θα φανταστούν πως παίζουν το ρόλο κάποιου άλλου, ενός άλλου παιδιού, που πιθανότατα είναι αρκετά διαφορετικό από τα ίδια.
2. Αναφέρουμε ότι όλοι θα πάρουν ένα χαρτάκι με τη νέα τους ταυτότητα. Θα πρέπει να τη διαβάσουν σιωπηλά και να μην αποκαλύψουν σε κανέναν άλλο ποιοι είναι. Αν κάποιο παιδί δεν κατανοεί το νόημα μιας λέξης στην κάρτα ρόλου του, πρέπει να υψώσει σιωπηλά το χέρι

17. Μετάφραση και επιμέλεια ελληνικής έκδοσης: Κέντρο Στήριξης Μη Κυβερνητικών Οργανισμών, 2012, Κύπρος.

του και να περιμένει να έρθει ο εκπαιδευτικός (εμπυκτωτής) για να του εξηγήσει.

3. Δεν ενθαρρύνουμε τα παιδιά να θέσουν ερωτήσεις. Εξηγούμε πως, ακόμη κι αν δε γνωρίζουν πολλά για το ρόλο που καλούνται να παίξουν, πρέπει να χρησιμοποιήσουν τη φαντασία τους. Για να βοηθήσουμε τα παιδιά να μπουν στο πετσί ενός ρόλου, τους ζητάμε να κάνουν κάποια συγκεκριμένα πράγματα για να μπορέσουν να δουν το ρόλο ως αληθινό. Για παράδειγμα δίνουμε στους μαθητές τις παρακάτω οδηγίες:
  - Δώστε στον εαυτό σας ένα όνομα. Φτιάξτε μια ετικέτα με αυτό το όνομα για να σας θυμίζει τον φανταστικό σας εαυτό.
  - Φτιάξτε μια ζωγραφιά του εαυτού σας.
  - Φτιάξτε μια ζωγραφιά του σπιτιού, του δωματίου ή του δρόμου σας.
  - Περιπατήστε τριγύρω στο δωμάτιο, προσποιούμενοι πως είστε αυτό το άτομο.
4. Για να εμπλουτίσουμε περαιτέρω τη φαντασία των παιδιών βάζουμε ήρεμη μουσική και ζητάμε από τα παιδιά να καθίσουν, να κλείσουν τα μάτια τους και να φανταστούν σιωπηλά, καθώς θέτουμε μερικές ερωτήσεις, όπως:
  - Πού γεννήθηκες; Πώς ήταν τα πράγματα όταν ήσουν μικρός/μικρή; Πώς ήταν η οικογένειά σου όταν ήσουν μικρός/μικρή; Είναι διαφορετική τώρα;
  - Πώς είναι η καθημερινή σου ζωή τώρα; Πού ζεις; Πού πηγαίνεις σχολείο;
  - Τι κάνεις το πρωί; Το απόγευμα; Το βράδυ;
  - Τι είδους παιχνίδια σου αρέσει να παίζεις; Με ποιους παίζεις;
  - Τι είδους εργασία κάνουν οι γονείς σου; Πόσα χρήματα κερδίζουν κάθε μήνα; Έχετε καλό επίπεδο ζωής;
  - Τι κάνεις στις διακοπές σου; Έχεις κάποιο κατοικίδιο;
  - Τι σε κάνει ευτυχισμένο/ευτυχισμένη; Τι φοβάσαι;
5. Ζητάμε από τα παιδιά να παραμείνουν σε απόλυτη σιωπή καθώς θα στέκονται το ένα δίπλα από το άλλο, σαν σε γραμμή εκκίνησης. Αμέσως μετά εξηγούμε ότι θα περιγράψουμε κάποιες καταστάσεις που μπορεί να συμβούν σε ένα παιδί. Αν η αναφορά μας αντιστοιχεί στο άτομο που φαντάζονται ότι ενσαρκώνουν, τότε θα πρέπει να κάνουν ένα βήμα μπροστά. Αλλιώς δεν πρέπει να κινηθούν.
6. Διαβάζουμε μία μία ξεχωριστά τις καταστάσεις. Κάνουμε παύση σε κάθε κατάσταση για να δώσουμε στα παιδιά το χρόνο να κάνουν το βήμα μπροστά. Ζητάμε να κοιτάξουν γύρω τους και να δουν πού βρίσκονται οι άλλοι.
7. Στο τέλος της δραστηριότητας καλούμε όλα τα παιδιά να καθίσουν στην τελική τους θέση. Ζητάμε από το κάθε παιδί να περιγράψει με τη σειρά του το ρόλο που του ανατέθηκε. Αφού όλοι οι μαθητές προσδιορίσουν την ταυτότητα του ρόλου τους, ζητάμε να παρατηρήσουν σε ποιο σημείο βρίσκονται μετά την ολοκλήρωση της δραστηριότητας.
8. Πριν ξεκινήσουμε τις ερωτήσεις απολογισμού, ολοκληρώνουμε ξεκάθαρα το παιχνίδι των ρόλων. Ζητάμε από τα παιδιά να κλείσουν τα μάτια τους και να επανέλθουν στον πραγματικό τους εαυτό. Εξηγούμε ότι θα μετρήσουμε μέχρι το τρία και μετά θα αναφωνήσουν το δικό τους όνομα. Με αυτόν τον τρόπο θα ολοκληρώσουμε τη δραστηριότητα και θα βεβαιωθούμε πως τα παιδιά δε θα μείνουν κολλημένα στο ρόλο τους.

Ερωτήσεις για συζήτηση

1. Κάνουμε απολογισμό της δραστηριότητας, θέτοντας ερωτήσεις, όπως:

- Τι συνέβη σε αυτήν τη δραστηριότητα;
- Πόσο εύκολο ή δύσκολο σας φάνηκε το παίξιμο του ρόλου σας;
- Πώς φανταστήκατε ότι ήταν το άτομο που παίζατε; Γνωρίζετε κάποιον που είναι σαν αυτό το άτομο;
- Πώς αισθανθήκατε όταν φανταστήκατε τον εαυτό σας ως αυτό το άτομο; Αυτό το άτομο ήταν σαν εσάς; Γνωρίζετε κάποιον που είναι σαν κι αυτό το άτομο;

2. Συσχετίζουμε τη δραστηριότητα με θέματα διακρίσεων και κοινωνικής και οικονομικής ανισότητας, θέτοντας ερωτήσεις, όπως:

- Πώς αισθανθήκατε όταν κάνατε το βήμα μπροστά /ή όταν δεν το κάνατε;
- Αν προχωρούσατε μπροστά συχνά, τότε αρχίσατε να παρατηρείτε ότι κάποιои άλλοι δεν κινούνταν τόσο γρήγορα όσο εσείς;
- Το άτομο που υποδυόσασταν προχώρησε μπροστά ή όχι; Γιατί;
- Μήπως αισθανθήκατε πως κάτι ήταν άδικο;
- Μήπως αυτό που συνέβη σε αυτήν τη δραστηριότητα μοιάζει με τον πραγματικό κόσμο; Πώς;
- Τι δίνει σε μερικούς ανθρώπους της κοινότητάς μας περισσότερες ευκαιρίες από ό,τι σε άλλους; Τι δίνει λιγότερες ευκαιρίες σε κάποιους ανθρώπους;

Συζητάμε με τα παιδιά ποιος έχει στην κοινότητά τους περισσότερες ή λιγότερες ευκαιρίες. Ποια πρώτα βήματα θα μπορούσαν να γίνουν για να καταστήσουμε τις ευκαιρίες πιο ίσες για όλους; Μήπως υπάρχουν ανισότητες στην ομάδα ή την κοινότητα, τις οποίες μπορούν να αναφέρουν τα παιδιά;

Επισημάνσεις για τον εκπαιδευτικό (εμπυχωτή)

Φτιάχνουμε τις δικές μας κάρτες ρόλων. Αυτές που προσφέρονται εδώ είναι μόνο ενδεικτικές. Όσο πιο πιστά αντικατοπτρίζουν οι κάρτες τον κόσμο, στον οποίο ζουν τα δικά μας παιδιά, τόσο πιο πολλά θα μάθουν από τη δραστηριότητα.

Επίσης, προσαρμόζουμε τους ρόλους για να μη βρεθεί κανένα παιδί σε δύσκολη θέση επειδή η προσωπική του κατάσταση ενδέχεται να μοιάζει σε μεγάλο βαθμό με αυτήν του ρόλου του. Καθώς οι εμπυχωτές δεν μπορούν να γνωρίζουν πάντα την προσωπική κατάσταση του κάθε παιδιού, είναι πιθανό κάποιο παιδί να απορροφηθεί υπερβολικά ή να ταραχθεί συναισθηματικά από έναν από τους ρόλους. Σε αυτήν την περίπτωση πρέπει να είμαστε ιδιαίτερα προσεκτικοί σε αυτήν την άσκηση και να έχουμε το νου μας τόσο στα παιδιά που δεν μπορούν να βγουν από το ρόλο μετά τη δραστηριότητα όσο και στα παιδιά που επιδεικνύουν ασυνήθιστη συμπεριφορά. Αν συμβεί κάτι τέτοιο πρέπει να επιδιώξουμε να μιλήσουμε προσωπικά με το παιδί.

Είναι πολύ σημαντικό να παραμείνουν τα παιδιά σιωπηλά όταν πάρουν το ρόλο τους, για να φανταστούν τη ζωή του ατόμου που θα υποδυθούν και να κινηθούν μπροστά σύμφωνα με τη ζωή αυτού του ατόμου. Πέρα από την αγωνία που δημιουργεί η ταυτότητα των παιδιών, η ησυχία βοηθά στη διατήρηση της συγκέντρωσης στο ρόλο και στην αποφυγή περισπασμών, καθώς και στο παίξιμο των ρόλων.

Είναι απαραίτητο να βεβαιωθούμε πως όλα τα παιδιά έχουν την ευκαιρία να μιλήσουν κατά τον απολογισμό. Αυτή η δραστηριότητα μπορεί να βγάλει στην επιφάνεια έντονα συναισθήματα και όσο περισσότερο τα παιδιά εκφράσουν τον εαυτό τους και τα συναισθήματά τους τόσο πιο πολύ θα την κατανοήσουν. Αφιερώνουμε λοιπόν περισσότερο χρόνο στον απολογισμό, αν αυτό χρειαστεί.

Αυτή η δραστηριότητα μπορεί να γίνει εύκολα σε υπαίθριο χώρο ή σε μια μεγάλη αίθουσα. Κρατάμε τα παιδιά στις τελικές τους θέσεις όταν αποκαλύπτουμε τους ρόλους τους, καθώς τα μικρά παιδιά χρειάζονται οπτικά ερεθίσματα για να αναγνωρίσουν την ανομοιότητα και να τη συσχετίσουν με το ρόλο. Ωστόσο, για να βεβαιωθούμε πως οι μαθητές είναι σε θέση να ακούν καθαρά, τους ζητάμε κατά τη συζήτηση να καθίσουν σε κύκλο ή μεταφερόμαστε σε εσωτερικό χώρο.

Η σημασία αυτής της δραστηριότητας έγκειται στον αντίκτυπο που προκαλείται όταν τα παιδιά βλέπουν να αυξάνεται η απόσταση ανάμεσά τους, ειδικά κατά το τέλος του παιχνιδιού. Για να ενισχύσουμε αυτόν τον αντίκτυπο επιλέγουμε ρόλους που αντικατοπτρίζουν την πραγματικότητα των παιδιών. Προσαρμόζουμε τους ρόλους, ούτως ώστε μόνο μερικά παιδιά να μπορούν να κάνουν βήματα μπροστά.

Κατά τον απολογισμό και την αξιολόγηση διερευνούμε πώς γνώριζαν τα παιδιά για τη ζωή του ατόμου που έπρεπε να παίξουν. Μήπως ήταν μέσω προσωπικών βιωμάτων ή μέσω άλλων πηγών πληροφόρησης (π.χ. άλλα παιδιά, ενήλικες, βιβλία, μέσα ενημέρωσης, αστεία); Προκαλούμε τα παιδιά να αναρωτηθούν, εάν οι πηγές πληροφόρησής τους ήταν αξιόπιστες. Με αυτόν τον τρόπο αποκαλύπτουμε πώς λειτουργούν τα στερεότυπα και οι προκαταλήψεις.

Τα παιδιά έχουν επίγνωση του γεγονότος πως άλλοι έχουν περισσότερα ή λιγότερα υλικά αγαθά από ό,τι τα ίδια. Ωστόσο, τα παιδιά συχνά αδυνατούν να αναγνωρίσουν τα δικά τους προνόμια. Αυτή η δραστηριότητα μπορεί να βοηθήσει τα παιδιά να δουν τη ζωή τους με μεγαλύτερη προοπτική.

Διαβάζουμε τις παρακάτω δηλώσεις μεγάλοφωνα. Αφού διαβάσουμε την κάθε δήλωση, δίνουμε στους μαθητές χρόνο για να προχωρήσουν μπροστά και για να δουν πού βρίσκονται σε σχέση με τους υπόλοιπους.

1. Εσύ και η οικογένειά σου έχετε πάντα αρκετά χρήματα για να καλύψετε τις ανάγκες σας.
2. Ζεις σε ένα άνετο σπίτι, με τηλέφωνο και τηλεόραση.
3. Δε σε κοροϊδεύουν και δε σε απομονώνουν λόγω της διαφορετικής σου εμφάνισης ή της αναπηρίας σου.
4. Οι άνθρωποι, με τους οποίους ζεις, ζητούν τη γνώμη σου για σημαντικές αποφάσεις που σε αφορούν.
5. Πηγαίνεις σε ένα καλό σχολείο και συμμετέχεις σε ομίλους και αθλητικές δραστηριότητες μετά το σχολείο.
6. Παρακολουθείς επιπλέον μαθήματα μουσικής και ζωγραφικής μετά το σχολείο.
7. Δε φοβάσαι μην τυχόν σε σταματήσει η αστυνομία.
8. Ζεις με ενήλικες που σε αγαπούν και έχουν πάντα υπόψη το καλύτερο για το συμφέρον σου.
9. Δεν έχεις ποτέ βιώσει διάκριση εις βάρος σου λόγω της καταγωγής σου ή της καταγωγής των γονιών σου, της θρησκείας ή της κουλτούρας σου.
10. Κάνεις συχνούς ιατρικούς και οδοντιατρικούς ελέγχους, ακόμη κι όταν δεν είσαι άρρωστος/άρρωστη.
11. Εσύ και η οικογένειά σου πάτε για διακοπές μία φορά το χρόνο.
12. Μπορείς να καλέσεις φίλους για φαγητό ή για να διανυκτερεύσουν στο σπίτι σου.
13. Όταν μεγαλώσεις μπορείς να πας στο πανεπιστήμιο ή να επιλέξεις οποιαδήποτε δουλειά ή επάγγελμα επιθυμείς.
14. Δε φοβάσαι μήπως σε πειράξουν ή σου επιτεθούν στο δρόμο, στο σχολείο ή όπου ζεις.
15. Συνήθως βλέπεις στην τηλεόραση ή σε ταινίες ανθρώπους που μοιάζουν με εσένα και ζουν, όπως ζεις εσύ.
16. Εσύ και η οικογένειά σου πηγαίνετε στον κινηματογράφο, στο ζωολογικό κήπο, στο μουσείο, στην εξοχή ή σε άλλα διασκεδαστικά μέρη τουλάχιστον μία φορά το μήνα.
17. Οι γονείς σου, ο παππούς, η γιαγιά σου ή ακόμη και ο προπάππος και η προγιαγιά σου γεννήθηκαν σε αυτήν τη χώρα.
18. Σου αγοράζουν νέα ρούχα και παπούτσια, όποτε τα χρειαστείς.
19. Έχεις αρκετό χρόνο για παιχνίδι και φίλους για να παίζεις μαζί τους.
20. Έχεις πρόσβαση σε ηλεκτρονικό υπολογιστή και μπορείς να χρησιμοποιείς το διαδίκτυο.
21. Αισθάνεσαι πως σε εκτιμούν για αυτά που μπορείς να κάνεις και σε ενθαρρύνουν να αναπτύξεις όλες τις ικανότητές σου.
22. Πιστεύεις πως θα έχεις ένα ευτυχισμένο μέλλον όταν μεγαλώσεις.

ΚΑΡΤΕΣ ΡΟΛΩΝ

Είδα οκτώ ετών. Εσύ και τα δυο αδέρφια σου ζείτε σε ένα όμορφο σπίτι με ένα μεγάλο κήπο και μια πισίνα. Ο πατέρας σας είναι προϊστάμενος σε μια τράπεζα στην πόλη σας. Η μητέρα σας φροντίζει την οικογένεια και το σπίτι.

Γεννήθηκες σε αυτή την πόλη, όμως οι γονείς σου μετανάστευσαν εδώ από την Ασία. Διατηρούν ένα όμορφο εστιατόριο και μένετε σε δωμάτια πάνω από το εστιατόριο με την αδελφή σου. Και οι δύο βοηθάτε στο εστιατόριο μετά το σχολείο. Είδα δεκατριών ετών.

Είδα δέκα ετών. Ζεις σε μια φάρμα στην εξοχή. Ο πατέρας σου είναι αγρότης και η μητέρα σου φροντίζει τις αγελάδες, τις χήνες και τις κότες. Έχεις τρία αδέρφια και μια αδελφή.

Είδα μοναχοπαίδι. Ζεις μόνο με τη μητέρα σου σε ένα διαμέρισμα στην πόλη. Η μητέρα σου δουλεύει σε εργοστάσιο. Είδα εξαιρετικός/εξαιρετική στη μουσική και το χορό. Είδα εννιά ετών.

Είδα ένα παιδί Ρομά δώδεκα ετών. Ζεις στην άκρη ενός μικρού χωριού σε ένα μικρό αυτοσχέδιο σπίτι, όπου δεν υπάρχει τουαλέτα. Έχεις έξι αδέρφια και αδελφές.

Γεννήθηκες με αναπηρία και χρησιμοποιείς αναπηρικό καροτσάκι. Ζεις σε ένα διαμέρισμα στην πόλη με τους γονείς και τις δυο αδελφές σου. Και οι δυο γονείς σας είναι δάσκαλοι. Είδα δώδεκα ετών.

Ζεις σε ένα ορφανοτροφείο από τότε που ήσουν βρέφος. Δεν γνωρίζεις ποιοι είναι οι γονείς σου. Είδα οκτώ ετών.

Είδα εννέα ετών και έχεις έναν πανομοιότυπο δίδυμο αδελφό. Ζεις σε διαμέρισμα στην πόλη με τη μητέρα σου, η οποία δουλεύει σε ένα πολυκατάστημα. Ο πατέρας σου είναι στη φυλακή.

Είδα εννέα ετών και μοναχοπαίδι. Ζεις σε ένα διαμέρισμα σε μια πόλη με τους γονείς σου. Ο πατέρας σου είναι οικοδόμος και η μητέρα σου ταχυδρόμος. Είδα εξαιρετικός/εξαιρετική στον αθλητισμό.

Εσύ και οι γονείς σου ήρθατε σε αυτή τη χώρα για να βρείτε ασφάλεια από τον πόλεμο που μαίνεται στην πατρίδα σας, στην Αφρική. Τώρα είδα έντεκα ετών και βρίσκεσαι εδώ σχεδόν τρία χρόνια, από τότε που ήσουν εννιά χρονών. Δεν ξέρεις πότε θα μπορέσεις να επιστρέψεις στην πατρίδα σου.

Είδα δεκατριών ετών, το μεγαλύτερο από έξι παιδιά. Ο πατέρας σου είναι οδηγός φορτηγού και λείπει πολύ. Η μητέρα σου είναι σεβιτόρα και πολλές φορές δουλεύει τα βράδια. Συχνά πρέπει να προσέχεις τα αδέρφια σου.

Οι γονείς σου χώρισαν όταν ήσουν βρέφος. Τώρα είδα δώδεκα ετών. Ζεις με τη μητέρα σου και το σύντροφο της. Τα Σαββατοκύριακα επισκέπτεσαι τον πατέρα σου και τη νέα του σύζυγο του καθώς και τα δυο μικρά παιδιά τους.

Είδαί έντεκα ετών. Έχεις
ζήσει με διάφορους
θετούς γονείς από
τότε που ήσουν μικρό
παιδί, καθώς οι γονείς
σου αδυνατούσαν να
δε φροντίσουν. Οι
θετοί γονείς σου είναι
καλοί. Αλλά τέσσερα
υιοθετημένα παιδιά
μένουν επίσης μαζί σας
στο ίδιο μικρό σπίτι.

Είδαί οκτώ ετών. Εσύ και
η αδελφή σου ζείτε με
τον παππού και τη γιαγιά
σας σε μια μικρή πόλη
στην εξοχή. Οι γονείς
σας είναι χωρισμένοι και
η μητέρα σου δουλεύει
ως γραμματέας στην
πόλη. Σπάνια βλέπεις τον
πατέρα σου.

Αντιμετωπίζεις μια
μαθησιακή δυσκολία,
η οποία σε κρατά δυο
τάξεις πίσω στο σχολείο.
Είδαί δέκα ετών και
ψηλότερος από όλα τα
υπόλοιπα παιδιά, τα
οποία είναι μόνο οκτώ.
Και οι δυο γονείς σου
δουλεύουν, χι' αυτό δε
διαθέτουν πολύ χρόνο για
να σε βοηθήσουν με τα
μαθήματά σου.

Η μητέρα σου πέθανε
όταν γεννήθηκες.
Ο πατέρας σου
ξαναπαντρεύτηκε και ζεις
μαζί του, με τη μητέρα
σου και τις δυο της κόρες.
Είδαί οκτώ ετών και
αυτές έφηβες. Ο πατέρας
σου είναι δικηγόρος.

Είδαί οκτώ ετών και
το μικρότερο από τρία
παιδιά. Η οικογένειά
σου ζει σε ένα μικρό
διαμέρισμα σε μια μεγάλη
πόλη. Ο πατέρας σου είναι
μηχανικός, όμως προς
το παρόν είναι άνεργος,
χι' αυτό δεν έχετε
πολλά χρήματα. Όμως,
ο πατέρας σου διαθέτει
περισσότερο χρόνο για να
παίζει μαζί σου.

Μετανάστευδες σε αυτή
τη χώρα όταν ήσουν
μικρό. Τώρα είδαί δέκα
ετών. Πολλοί άλλοι
μετανάστες ζουν στη
γειτονιά σου, όπου ο
πατέρας σου διατηρεί
ένα κατάστημα. Μιλάς
τη γλώσσα τόσο της
πατρίδας σου όσο και της
νέας σου χώρας, ενώ
συχνά μεταφράζεις για τη
μητέρα και τη γιαγιά σου.

Είδαί έντεκα ετών. Ζεις
σε ένα χωριό στην εξοχή
με τους γονείς σου, ένα
μικρότερο αδελφό και
μια μικρότερη αδελφή.
Οι γονείς σου έχουν ένα
αρτοποιείο. Μερικές
φορές σε κοροϊδεύουν
επειδή είδαί αρκετά
παχουλός/παχουλή.

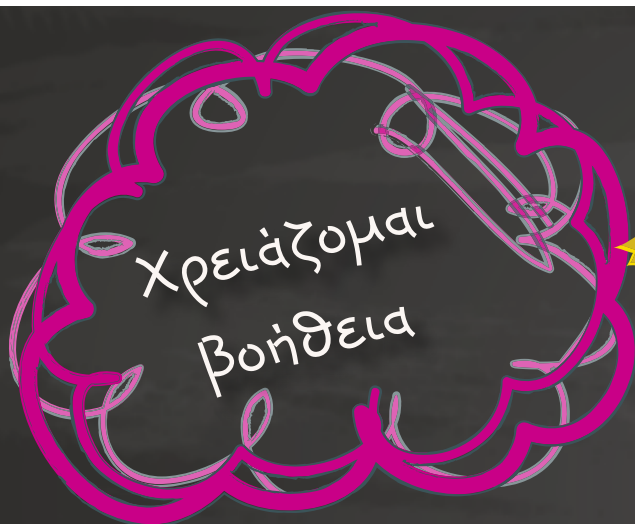
Έχεις άσθμα και αναγκάζεσαι
να λείπεις συχνά από το
σχολείο, καθώς είδαί
άρρωστος, ιδιαίτερα το
χειμώνα. Πρνάς πολύ
χρόνο στο σπίτι, στο
κρεβάτι, παρακολουθώντας
τηλεόραση, σεργιανώντας
στο διαδίκτυο και παίζοντας
ηλεκτρονικά παιχνίδια.
Νιώθεις μοναξιά, καθώς και
οι δυο γονείς σου λείπουν
στη δουλειά.
Είδαί δεκατριών ετών.

Είδαί το παιδί του
Αμερικανού πρέσβη στη
χώρα που βρίσκεσαι.
Πηγαίνεις σε διεθνές
σχολείο. Φοράς κοντρά
γυαλιά και τραυλίζεις
ελαφρά. Είδαί έντεκα
ετών.

Εσύ και ο μεγάλος σου
αδελφός είστε ιδιαίτερα
χαρισματικοί στα
μαθηματικά, τη φυσική,
τις γλώσσες, όπως και στα
περισσότερα πράγματα.
Οι γονείς σας είναι
καθηγητές πανεπιστημίου.
Σας στέλνουν σε ειδικά
μαθήματα και εκπαιδευτικές
κατασκηνώσεις συνεχώς,
για να προετοιμαστείτε για
διαγωνισμούς.

5η Θεματική Ενότητα:
Φροντίδα και Ασφάλεια

Πηγή: *The Right Start*, Διεθνής Αμνηστία στο πλαίσιο της πρωτοβουλίας LIFT OFF (προσαρμογή)

Θέματα: Φροντίδα, ασφάλεια

Στόχοι:

- Να εντοπίσουμε τις διαθέσιμες πηγές βοήθειας και υποστήριξης όταν έχουμε ανάγκη
- Να μάθουμε πώς να ζητάμε βοήθεια και από πού

Διάρκεια: Μία ώρα

Προτεινόμενες τάξεις: Όλες οι τάξεις του Δημοτικού

Τι χρειαζόμαστε: Χαρτιά ζωγραφικής, ψαλίδια, μαρκαδόρους, μπαλόνια, άδεια μπουκάλια.

Περιγραφή:

1. Ζητάμε από τους μαθητές να σκεφτούν στιγμές της ζωής τους, όπου έχουν χρειαστεί βοήθεια. (π.χ. με τις εργασίες του σχολείου, κάποιον τσακωμό κ.ά.). Ακόμη ζητάμε να κάνουν ένας ένας μια πρόταση που να ξεκινά ως εξής: «Χρειάστηκα βοήθεια όταν...»
2. Στη συνέχεια καλούμε τα παιδιά να γράψουν σε κάθε τους δάχτυλο με στύλο ή μαρκαδόρο ένα άτομο από το οποίο θα ζητούσαν βοήθεια, αν χρειαζόταν (δάσκαλος, γονιός, φίλος κ.ά.).
3. Χρησιμοποιούμε ένα μπαλόνι για να δείξουμε την αίσθηση που έχουμε όταν δεχόμαστε βοήθεια. Όταν το μπαλόνι είναι φουσκωμένο νιώθουμε και εμείς αγχωμένοι και πιεσμένοι, ενώ όταν αφήνουμε τον αέρα να φύγει μέσα από το μπαλόνι δείχνουμε την ανακούφιση, την ανάσα που παίρνουμε όταν κάποιος μας βοηθά.
4. Εξηγούμε στα παιδιά ότι είναι πολύ σημαντικό να γνωρίζουν ότι μπορούν και πρέπει να ζητούν βοήθεια όταν τη χρειάζονται. Παίρνουμε ένα μπουκάλι και βάζουμε μέσα ένα χαρτί που γράφει «βοήθεια». Ρωτάμε τα παιδιά, αν ξέρουν τι είναι αυτό και αν το έχουν ξαναδεί. Τονίζουμε ότι ένας τρόπος για να ζητήσει βοήθεια κάποιος που είναι αποκλεισμένος σε ένα ερημικό νησί

είναι να γράψει μια επιστολή με την οποία ζητά βοήθεια, να τη βάλει μέσα σε ένα μπουκάλι και να τη ρίξει στη θάλασσα, με την ελπίδα ότι κάποιος θα το βρει και θα τον βοηθήσει.

5. Δίνουμε στα παιδιά από ένα μπουκάλι και ένα χαρτί και ζητάμε να γράψουν μια επιστολή την οποία θα απευθύνουν σε όποιον εκείνοι θέλουν και εμπιστεύονται. Στην επιστολή θα εκφράζουν την ανάγκη για βοήθεια. Λέμε στα παιδιά ότι, σε αντίθεση με ένα ναυαγό που βρίσκεται σε ένα ερημικό νησί, εκείνα έχουν τη δυνατότητα να δώσουν το μπουκάλι τους, άρα και το μήνυμά τους, απ' ευθείας σε αυτόν στον οποίο θέλουν να απευθυνθούν.

Λίγες μέρες μετά επανερχόμαστε στη δραστηριότητα και ρωτάμε τα παιδιά αν έδωσαν το μπουκάλι τους και αν πήραν τη βοήθεια που ήθελαν. Εάν κάποιο παιδί απαντήσει αρνητικά, εξηγούμε ότι μπορεί να απευθυνθεί και σε κάποιο άλλο πρόσωπο. Περνάμε το μήνυμα ότι στη ζωή δεν πρέπει να το βάζουμε κάτω αλλά και εμείς οι ίδιοι πρέπει να κάνουμε το καλύτερο για να είμαστε ασφαλείς, ήρεμοι και ευτυχισμένοι.

Η γλώσσα της καμηλοπάρδαλης

Πηγή: Σημειώσεις του προγράμματος
«Επικοινωνία Δίχως Βία για Σχολεία
Δίχως Βία», Κέντρο Έρευνας και
Δράσης για την Ειρήνη (Κ.Ε.Δ.Ε.)

Θέματα: Επικοινωνία, ενσυναίσθηση

Στόχοι:

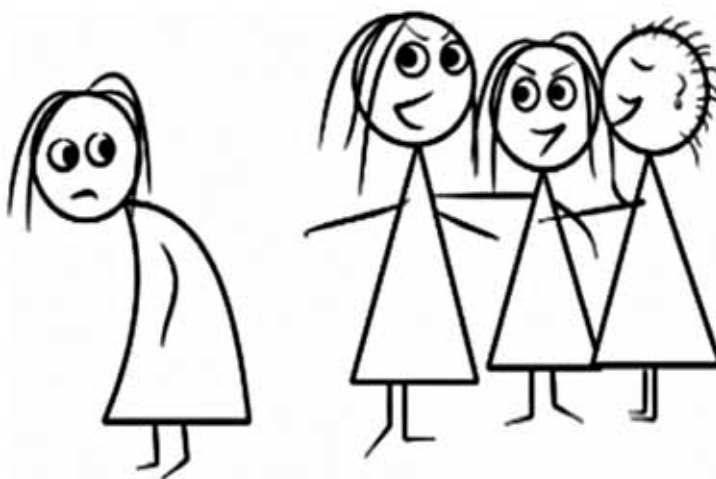
- Να επικοινωνούμε εκφράζοντας τα συναισθήματα, τις ανάγκες και τις επιθυμίες μας με τρόπο άμεσο, κατανοητό και δίχως βία

Διάρκεια: 1,5 ώρα

Προτεινόμενες τάξεις: Όλες οι τάξεις του Δημοτικού

Τι χρειαζόμαστε: Φωτογραφίες ή σκίτσα ή πίνακες, τα οποία απεικονίζουν σκηνές από την καθημερινότητα ενός ανθρώπου ή μιας ομάδας ανθρώπων

Προτείνεται η ακόλουθη εικόνα σε σχέση με το θέμα του σχολικού εκφοβισμού (bullying)

Περιγραφή:

1. Ζητάμε από τους μαθητές να κοιτάξουν προσεκτικά την εικόνα και να απαντήσουν στα παρακάτω ερωτήματα ανά κατηγορία:

Παρατήρηση

- Περιγράψτε την εικόνα που βλέπετε.

Συναισθήματα

- Τι φαντάζεστε ότι αισθάνονται τόσο το μοναχικό άτομο όσο και η ομάδα των τριών ατόμων της εικόνας;
- Πώς θα αισθανόσαστε εσείς σε αυτήν την περίπτωση;

Ανάγκες

- Ποιες πιστεύετε ότι είναι οι ανάγκες του ατόμου ή των ατόμων στη συγκεκριμένη εικόνα;
- Ποιες ανάγκες πιστεύετε ότι θα είχατε εσείς σε αυτήν την περίπτωση;

Επιθυμίες

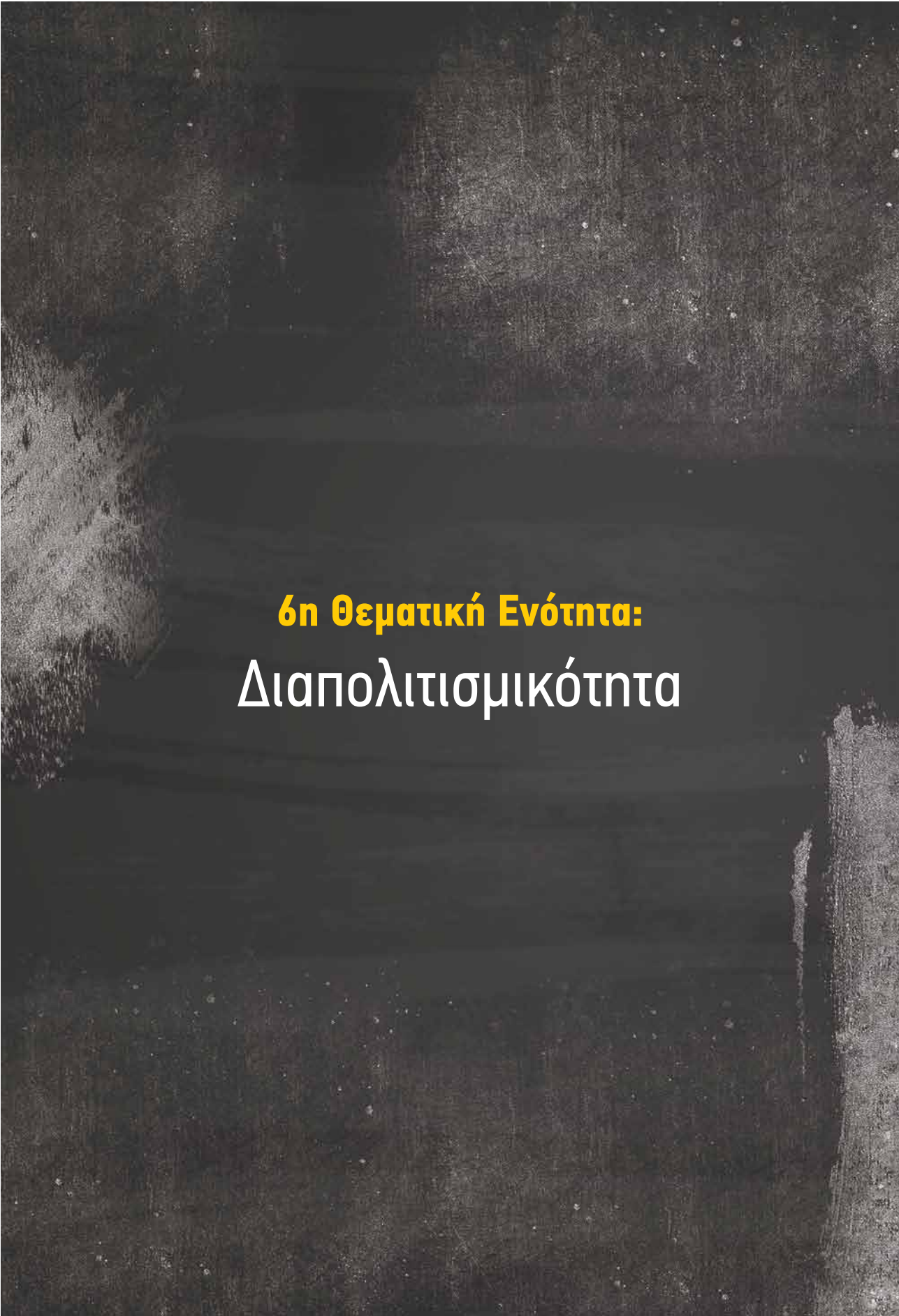
- Ποιες πιστεύετε ότι είναι οι επιθυμίες του ατόμου ή των ατόμων στη συγκεκριμένη εικόνα;
- Με ποιο τρόπο πιστεύετε ότι το άτομο ή τα άτομα της εικόνας εκφράζουν τις επιθυμίες τους;

2. Ακολουθούμε την ίδια διαδικασία για τις υπόλοιπες εικόνες, φωτογραφίες κ.λπ. που έχουμε στη διάθεσή μας.
3. Τοποθετούμε τις εικόνες στον πίνακα και γράφουμε τις απαντήσεις.
4. Ομαδοποιούμε τις απαντήσεις.
5. Χωρίζουμε τους μαθητές σε μικρές ομάδες (3-4 ατόμων) και ζητάμε από κάθε ομάδα να διαλέξει μια εικόνα και να φτιάξει μια ιστορία με βάση τις παραπάνω απαντήσεις τους θέτοντας επίσης τα εξής ερωτήματα: Τι συνέβη πριν από το περιστατικό; Τι συμβαίνει τώρα; Τι προτείνετε εσείς ως λύση, ώστε οι ανάγκες όλων των ατόμων στην εικόνα να ικανοποιηθούν;
6. Συζητάμε πώς ένιωσαν περιγράφοντας ένα περιστατικό με βάση τα συναισθήματά τους, τις ανάγκες και τις επιθυμίες τους, μιλώντας δηλαδή τη γλώσσα της καμηλοπάρδαλης¹⁸.

- Στο βήμα 5 της άσκησης μπορείτε να ζητήσετε από τα παιδιά αφού ολοκληρώσουν την ιστορία τους να τη δραματοποιήσουν.
- Επίσης θα μπορούσαν αντί για εικόνες να χρησιμοποιηθούν βιβλία λογοτεχνίας καθώς και ταινίες.

18. Η γλώσσα της καμηλοπάρδαλης είναι στοιχείο της μεθόδου της επικοινωνίας δίχως βία με έμφαση στην έκφραση των συναισθημάτων, των αναγκών και επιθυμιών αυτού που εκφράζεται. Περισσότερα για τη μέθοδο αυτή βλ. Σημειώσεις ΚΕΔΕ- επικοινωνία δίχως βία

A dark, textured background resembling a close-up of a rough surface or a dark, grainy image. The texture is uneven, with lighter and darker patches of grey and black.

6η Θεματική Ενότητα: **Διαπολιτισμικότητα**

Παιδιά από όλο τον κόσμο: ομοιότητες και διαφορές

Στόχοι:

- Να διερευνήσουμε τις ομοιότητες ανάμεσα στα παιδιά όλου του κόσμου, ανεξάρτητα από την εθνικότητα, το φύλο ή την εθνική ομάδα, στην οποία ανήκουν
- Να κατανοήσουμε ότι οι διαφορές εμπλουτίζουν και διευρύνουν τη ζωή και ότι υπάρχει ανάγκη για αμοιβαίο σεβασμό και ανοχή

Διάρκεια: 45-60 λεπτά

Προτεινόμενες τάξεις: Όλες οι τάξεις του Δημοτικού

Τι χρειαζόμαστε: Στυλό, φύλλα χαρτιού, τη Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού (με απλά λόγια), φωτογραφίες και εικόνες παιδιών από την περιοχή μας και από όλον τον κόσμο. Διαλέγουμε φωτογραφίες που δείχνουν όσο το δυνατόν πιο διαφορετικά είδη φαγητού, κλίματος, ζωντανών οργανισμών και τρόπων ζωής. Αυτά μπορούμε να τα κόψουμε από εφημερίδες και περιοδικά.

Πηγή: Πρώτα Βήματα: Εγχειρίδιο Διεθνούς Αμνηστίας, Εκπαίδευση για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα και Δεξιότητες για Παιδιά Δημοτικού – Προάγοντας την Προστασία του Παιδιού, ΚΕΘΕΑ (προσαρμογή)

Θέματα: Δικαιώματα του παιδιού, ανθρώπινα δικαιώματα, διαπολιτισμικότητα, φύλο, διακρίσεις, μειονότητες

Περιγραφή:

1. Μοιράζουμε τις εικόνες που συλλέξαμε, μία σε κάθε παιδί. Ζητάμε από τα παιδιά να μας βοηθήσουν να ομαδοποιήσουμε τις φωτογραφίες βάσει εμφανών χαρακτηριστικών. Για παράδειγμα, αγόρια και κορίτσια, χρώμα μαλλιών, ηλικία κ.ά. Δοκιμάζουμε να αναμείξουμε πολλά χαρακτηριστικά μαζί και ανακατεύουμε τις εικόνες από όλο τον κόσμο.
2. Τα παιδιά μιλούν στη συνέχεια σε ζευγάρια για τρεις διαφορές, π.χ. παιχνίδια, προτιμήσεις στο φαγητό, και τρία κοινά χαρακτηριστικά, π.χ. ανάγκη για τροφή ή προτιμήσεις στη μουσική (με μικρά παιδιά η δραστηριότητα αυτή μπορεί να γίνει σε μορφή συζήτησης στην τάξη). Ζητάμε από τα παιδιά να γράψουν σε δύο κόλλες χαρτί τις ομοιότητες και τις διαφορές που βρήκαν. Εστιάζουμε στις ομοιότητες και ιδιαίτερα σε αυτές που αφορούν σε βασικές τους ανάγκες, π.χ. ανάγκη για αγάπη, ζεστασιά, φαγητό κ.λπ.

3. Παροτρύνουμε τα παιδιά να αναγνωρίσουν ταυτόχρονα την ποικιλία και το χρώμα που υπάρχει χάρη στη διαφορετικότητα, καθώς και πόσο ομοιόμορφος και βαρετός θα ήταν ο κόσμος, αν ήμασταν όλοι ίδιοι.

Ερωτήσεις για συζήτηση

- Τι ομοιότητες είχαν τα παιδιά στις εικόνες;
- Τι ήταν διαφορετικό; Γιατί υπάρχουν συχνά προβλήματα μεταξύ διαφορετικών ομάδων ανθρώπων; Πώς μπορούμε να συνυπάρξουμε με διαφορετικούς ανθρώπους;
- Υπήρχαν πράγματα στις φωτογραφίες που δεν αναγνωρίζατε;
- Τι νομίζετε ότι δε θα αναγνώριζαν τα παιδιά στις φωτογραφίες, αν έρχονταν εδώ;
- Πώς θα θέλατε να σας αντιμετωπίσουν οι άλλοι, αν έπρεπε να πάτε στο σχολείο τους; Γιατί;
- Φανταστείτε ότι μερικά από τα παιδιά στις φωτογραφίες επισκέπτονται το σχολείο σας. Τι θα λέγατε στα παιδιά των άλλων τάξεων για το πώς θα έπρεπε να φερθούν στα παιδιά αυτά;

- Τα παιδιά μπορούν να αναζητήσουν πόσες διαφορετικές ομάδες και εθνικότητες υπάρχουν στην περιοχή που ζουν. Επίσης μπορούν να διερευνήσουν συγκεκριμένα θέματα φυλής και φύλου.
- Τα παιδιά μπορούν να γράψουν ένα γράμμα σε ένα από τα παιδιά των φωτογραφιών, μιλώντας για το σχολείο τους.
- Ως άσκηση, τα παιδιά μπορούν να γράψουν ή να παίξουν ένα θεατρικό έργο για κάποιον που πηγαίνει σε ένα νέο σχολείο πολύ μακριά και στον οποίο κάποιοι από τους νέους συμμαθητές του φέρονται καλά και κάποιοι άλλοι άσχημα.

Εγώ κι εσύ, εδώ κι εκεί

Πηγή: Εγώ κι εσύ, εδώ κι εκεί, Εκπαιδευτικό παιχνίδι με μορφή παιδαγωγικής βαλίτσας (Αλεξάνδρα Ανδρούσου)

Θέματα: Ταυτότητα, ομοιότητα, διαφορά, μετανάστευση, προσφυγιά

Στόχοι:

- Να κατανοήσουμε την έννοια της διαφοράς και της ομοιότητας με τον άλλο μέσα από παιχνίδια ρόλων με αντικείμενο τις διαφορετικές μετακινήσεις (μετανάστευση, προσφυγιά, εμπόριο κ.λπ.)

Διάρκεια: Το παιχνίδι εκτείνεται σε δύο μέρες. Την πρώτη μέρα μέσα σε 1,5 ώρα τα παιδιά θα παίξουν το παιχνίδι και τη δεύτερη μέρα αφιερώνουμε 45 λεπτά για να αναφερθούν στην οικογενειακή τους ιστορία μετακίνησης

Προτεινόμενες τάξεις: Μεγάλες τάξεις Δημοτικού (αλλά και Γυμνάσιο)

Τι χρειαζόμαστε: Την παιδαγωγική βαλίτσα, η οποία διατίθεται από τις εκδόσεις Θεμέλιο. Εναλλακτικά οι ενδιαφερόμενοι εκπαιδευτικοί μπορούν να την δανειστούν από το Πανεπιστήμιο Αθηνών (Τμήμα Εκπαίδευσης και Αγωγής στην Προσχολική Ηλικία, Κέντρο Διαπολιτισμικής Έρευνας και Παιδαγωγικής Παρέμβασης-ΚΕΔΕΠΠ¹⁹).

Περιγραφή:

Πρώτη μέρα

1. Ανακατεύουμε τα κομμάτια παζλ που περιέχονται στη βαλίτσα και τα μοιράζουμε στα παιδιά με τυχαίο τρόπο. Η πρόβλεψη είναι να συμμετάσχει μέγιστος αριθμός 32 παιδιών (8 ομάδες από 4 παιδιά η καθεμία). Το κάθε παιδί πολύ εύκολα αντιλαμβάνεται ότι πρέπει να βρει τα άλλα τρία παιδιά που έχουν τα υπόλοιπα κομμάτια του παζλ με βάση ένα χαρακτηριστικό σύμβολο που παραπέμπει σε κάποια από τις οκτώ περιοχές του κόσμου.
2. Τα κομμάτια του παζλ δημιουργούν εικόνες από λαϊκές αγορές σε διάφορα μέρη του κόσμου. Με βάση το σύμβολο και το χρώμα που έχουν πάνω τους ζητάμε από κάθε ομάδα να στείλει έναν εκπρόσωπό της στη βαλίτσα, για να πάρει τους αντίστοιχους φακέλους και χάρτες που θα

19. Επικοινωνία: Μ. Μαυρέα, τηλ. 2103688508.

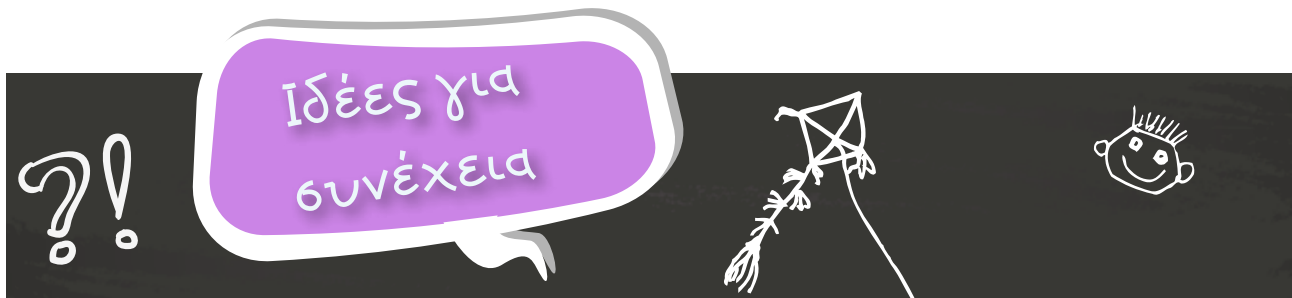

τη βοηθήσουν να προχωρήσει στην ιστορία.

3. Στη συνέχεια κάθε ομάδα βρίσκεται σε μια γωνιά της τάξης γύρω από ένα τραπέζι. Εξηγούμε στους μαθητές ότι από αυτή τη στιγμή αποτελούν ομάδα και ζητάμε να διαβάσουν τις ιστορίες που βρίσκονται στο εξώφυλλο του φακέλου. Καλούμε τα παιδιά να ανοίξουν τους φακέλους τους και να διαβάσουν τις οδηγίες που περιέχονται μέσα σ' αυτούς. Πρέπει να φανταστούν και να παρουσιάσουν στην υπόλοιπη τάξη την ιστορία των ηρώων τους με όποιο τρόπο θέλουν: γραπτό λόγο, δραματοποίηση, ζωγραφική κ.λπ.
4. Κάθε ομάδα παιδιών διαβάζει την ιστορία της ζωής ενός διαφορετικού ζευγαριού που φτάνει σε μια από τις οκτώ περιοχές του κόσμου. Πρόκειται για πρόσφυγες, μετανάστες, εμπόρους, επιστήμονες, φοιτητές που βρέθηκαν σε αυτήν τη νέα για εκείνους περιοχή και, μετά τα πρώτα δύσκολα χρόνια, αποφασίζουν να εγκατασταθούν εκεί και να μετακινηθούν σε επτά πόλεις του εσωτερικού της (σύμφωνα με το σενάριο), έχοντας πάντα μαζί τους ένα μουσικό όργανο της πατρίδας τους. Τα παιδιά με βάση τις οδηγίες πρέπει να φανταστούν και να διηγηθούν την ιστορία ζωής του ζευγαριού τους, χρησιμοποιώντας και το υλικό που βρίσκουν μέσα στο φάκελο: επτά καρτέλες-φωτογραφίες, ένα χάρτη της περιοχής, ένα μουσικό όργανο, ένα ύφασμα και τέσσερα σύμβολα-κονκάρδες που προτρέπουμε τα παιδιά να τα βάλουν στα ρούχα τους, ώστε να ξέρουν όλοι σε ποια ομάδα ανήκει ο καθένας. Στη διάρκεια της προετοιμασίας προσπαθούμε να ενισχύσουμε τη φαντασία των παιδιών, προκειμένου να χρησιμοποιήσουν αυτά τα υλικά με όποιο τρόπο θέλουν και να δώσουν δικά τους ονόματα σε άγνωστες εικόνες.
5. Στη συνέχεια οι ομάδες διηγούνται την ιστορία της ζωής των ηρώων τους και σ' αυτό το σημείο τα παιδιά αρχίζουν να αντιλαμβάνονται τις ομοιότητες ανάμεσα στις ιστορίες τους που έχουν να κάνουν με τις διαφορετικές ταυτότητες των ηρώων (μετανάστες, πρόσφυγες κ.λπ.) καθώς και με το κοινό τους σημείο που είναι η μετακίνηση.
6. Η κάθε ομάδα πηγαίνει και πάλι στη βαλίτσα και αναζητά στο κουτί του θησαυρού την τεκμηρίωση και συγκεκριμένα τη σελίδα με τις λύσεις, όπου αποκαλύπτεται η αληθινή ιστορία του ζευγαριού, το πραγματικό όνομα της περιοχής όπου έπαιξαν, καθώς και τα ονόματα των αντικειμένων από τις καρτέλες-φωτογραφίες που χρησιμοποίησαν.
7. Στο ίδιο κουτί οι μαθητές βρίσκουν και διαβάζουν ανά ομάδες τα δελτία τεκμηρίωσης που αφορούν τις άγνωστες εικόνες που χρησιμοποίησαν στη διήγησή τους και που τους έκαναν περισσότερο εντύπωση και θα ήθελαν να μάθουν περισσότερα πράγματα γι' αυτές.
8. Κλείνοντας την πρώτη μέρα εξηγούμε στα παιδιά ότι στο παιχνίδι αυτό ανακάλυψαν τις μετακινήσεις ανθρώπων και αντικειμένων μέσα στον κόσμο και ύστερα τους μοιράζουμε από μια φωτοτυπία ενός γενεαλογικού δέντρου. Ζητάμε να το συμπληρώσουν με τους γονείς τους στο σπίτι και να το φέρουν την επόμενη μέρα, ώστε να παίξουν τις μετακινήσεις της δικής τους οικογένειας μέσα στην τάξη. Τέλος εξηγούμε ότι με αυτόν τον τρόπο θα συμμετέχουν και τα ίδια στη διαδικασία εξέλιξης της ιστορίας, δηλαδή στο άθροισμα πολλών μικρών προσωπικών ιστοριών.

Δεύτερη μέρα

1. Τοποθετούμε στον τοίχο το χάρτη της Ελλάδας και δίπλα τον παγκόσμιο χάρτη. Κάθε ομάδα εντοπίζει στον παγκόσμιο χάρτη τις περιοχές που ταξίδεψαν οι ήρωες της προηγούμενης μέρας. Στη συνέχεια κάθε παιδί σηκώνεται και βρίσκει στο χάρτη τους τόπους καταγωγής των γονέων και των παππούδων/γιαγιάδων του με βάση το φύλλο του γενεαλογικού δέντρου που ήδη έχει συμπληρώσει στο σπίτι με τους γονείς του. Σημειώνει τους τόπους με χρωματιστές καρφίτσες πάνω στο χάρτη, τοποθετώντας και μια καρφίτσα στο σημείο που ζει σήμερα η οικογένειά του. Τέλος διαλέγει ένα χρωματιστό νήμα και ενώνει μεταξύ τους τα σημεία σταθμούς της διαδρομής της οικογένειάς του.
2. Οι διαδρομές στο χάρτη πολλαπλασιάζονται και διασταυρώνονται. Δίνεται αφορμή να ανοίξει μια συζήτηση με θέμα το γεγονός ότι η μετακίνηση χαρακτηρίζει με τον ένα ή τον άλλο τρόπο την ιστορία όλων των παιδιών και των οικογενειών τους. Έτσι επανερχόμαστε στις διαφορετικές ταυτότητες.

Σε συνέχεια της δραστηριότητας αυτής, μπορούμε ακόμη να ενθαρρύνουμε τα παιδιά:

1. Να ψάξουν σε βιβλία, παλιά και καινούρια, και να συζητήσουν τους τρόπους που αναπαρίστανται οι χάρτες στις διαφορετικές εποχές.
2. Να βγουν στη λαϊκή αγορά της γειτονιάς, να παρατηρήσουν τα προϊόντα και να πάρουν μικρές συνεντεύξεις από τους πωλητές για την ιστορία και τις μετακινήσεις των προϊόντων.
3. Να γράψει κάθε ομάδα ένα γράμμα στους ήρωες των ιστοριών της.
4. Να σχεδιάσουν όλοι μαζί το πολυπολιτισμικό σπίτι: Η κάθε ομάδα διαλέγει ό,τι της αρέσει καλύτερα από τα επιμέρους αντικείμενα και τις φωτογραφίες του παιχνιδιού.
5. Να ερευνήσουν τις γλώσσες που μιλούν γονείς/παππούδες/γιαγιάδες και να εντοπίσουν στους χάρτες τις περιοχές όπου κατεзоχήν μιλούνται. Έπειτα μπορούν να κατασκευάσουν το γλωσσικό χάρτη της τάξης, φτιάχνοντας με κλωστές τις διαδρομές που ακολούθησαν οι γλώσσες.
6. Να γίνουν μάγειρες και να φτιάξουν τις απλές συνταγές από την τεκμηρίωση ή να αναζητήσουν και να φτιάξουν συνταγές από τον τόπο καταγωγής των γονιών/παππούδων/γιαγιάδων τους.

The background of the slide is a dark, textured surface, possibly a wall or a piece of fabric, with various shades of black and dark grey. The texture is grainy and uneven, with some lighter patches and some darker, more saturated areas. The overall effect is somber and gritty.

7η Θεματική Ενότητα:
Πρόσφυγες, Μετανάστες,
Αιτούντες άσυλο

Κάτι από την πατρίδα

Στόχοι:

- Να αναπτύξουμε ενσυναίσθηση για την κατάσταση στην οποία βρίσκονται οι άνθρωποι που αναγκάζονται να εγκαταλείψουν την πατρίδα τους
- Να κατανοήσουμε τα αίτια που αναγκάζουν τους πρόσφυγες να ξεριζωθούν και πώς αυτά διακρίνονται από τα αίτια της μετανάστευσης
- Να αναπτύξουμε δεξιότητες διαπραγμάτευσης και συλλογικής λήψης αποφάσεων

Διάρκεια: Μία ώρα

Προτεινόμενες τάξεις: Μεγάλες τάξεις Δημοτικού

Τι χρειαζόμαστε: Πίνακας, χαρτιά post-it ή χαρτάκια μικρού μεγέθους, ένα ανά μαθητή, στυλό, προαιρετικά ένα κουτί ή σάκο για να τοποθετηθούν τα χαρτιά

Πηγές: Πακετάρω και τρέχω, Σχέδιο μαθήματος από τη Διεθνή Αμνηστία, **Περάσματα**, Παιχνίδι προσομοίωσης της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες και Δραστηριότητα "3 things", **Compass**, @ Συμβούλιο της Ευρώπης, (προσαρμογή)

Θέματα: Πόλεμος, πρόσφυγες, μετανάστευση, μετακίνηση πληθυσμών

Περιγραφή:

1. Κάνουμε μία εισαγωγή στο θέμα της μετακίνησης πληθυσμών με καταιγισμό ιδεών, ζητώντας από τους μαθητές να σκεφτούν τους λόγους για τους οποίους οι άνθρωποι αλλάζουν τόπο διαμονής. Αυτοί μπορεί να αφορούν αιτίες που τους εξαναγκάζουν σε φυγή όπως π.χ. πόλεμος, φυσικές καταστροφές, δίωξη κ.λπ. ή παράγοντες που προκαλούν ή ενθαρρύνουν (παρακινούν) την μετακίνησή τους όπως π.χ. ευκαιρίες για απασχόληση ή σπουδές σε μια άλλη χώρα.
2. Σχεδιάζουμε στον πίνακα δύο λίστες μετά τον καταιγισμό ιδεών. Στην πρώτη, με τίτλο «Ανάγκη» καταγράφουμε τους λόγους που αναφέρθηκαν και που αναγκάζουν τους ανθρώπους, παρά τη θέλησή τους, να μετακινηθούν. Στη δεύτερη με τίτλο «Επιλογή» καταγράφουμε τους παράγοντες για τους οποίους επιλέγουν οι άνθρωποι να αλλάξουν χώρα διαμονής. Εξηγούμε ότι ανάλογα με την αιτία της μετακίνησης, αν δηλαδή αυτή είναι αναγκαστική ή μετά από επιλογή, κάποιος άνθρωπος χαρακτηρίζεται ως πρόσφυγας ή μετανάστης.
3. Χωρίζουμε τους μαθητές σε ομάδες με τυχαίο τρόπο, ώστε κάθε ομάδα να αποτελείται από 4-6

άτομα. Ενημερώνουμε τους μαθητές ότι κατά τη διάρκεια της δράσης θα αποτελούν μέρος μιας ομάδας ή καλύτερα μιας «οικογένειας», που προέρχεται από μία ξένη ή φανταστική χώρα και ο καθένας θα έχει μια συγκεκριμένη ταυτότητα.

4. Ζητάμε από τα μέλη κάθε ομάδας/οικογένειας να φανταστούν το προφίλ της οικογένειάς τους και να μοιράσουν μεταξύ τους ρόλους, ώστε κάθε οικογένεια να αποτελείται από δύο ενήλικες (π.χ. μητέρα, πατέρα, γιαγιά, θείο κ.λπ.) και τα υπόλοιπα μέλη της να είναι παιδιά (κόρες ή γιοι, ανάλογα με το φύλο των μαθητών που θα πάρουν το ρόλο του παιδιού). Ζητάμε από κάθε ομάδα/οικογένεια να διαλέξει ένα οικογενειακό επώνυμο και να δώσει στο κάθε μέλος της καινούρια μικρά ονόματα.
5. Αφού αφήσουμε τις ομάδες να σκεφτούν και να συζητήσουν μεταξύ τους για το προφίλ και τα ονόματα της οικογένειάς τους, ζητάμε από τους μαθητές να καθίσουν αναπαυτικά σε κύκλο ανά οικογένεια και να κλείσουν τα μάτια τους.
6. Για να βοηθήσουμε τα μέλη των ομάδων να μπουν περισσότερο στο ρόλο που επέλεξαν, διατυπώνουμε ερωτήσεις που τους βοηθούν να δημιουργήσουν στο μυαλό τους μια πιο λεπτομερή εικόνα (π.χ. «τι χρώμα είναι τα μαλλιά σου;», «πώς είναι το δωμάτιό σου;», «ποιος είναι ο αγαπημένος σου φίλος;» κ.λπ.)
7. Ενώ οι μαθητές έχουν ακόμα κλειστά τα μάτια ο εκπαιδευτικός (εμπυκνωτής) διαβάσει το παρακάτω κείμενο δυνατά:

«Είναι Κυριακή και έχετε βγει για μια συνηθισμένη οικογενειακή έξοδο στην πλατεία της πόλης σας. Ο καιρός είναι υπέροχος και έχετε ευχάριστη διάθεση, καθώς περπατάτε και μυρίζετε τα πρώτα λουλούδια της άνοιξης και τις μυρωδιές φρεσκοκομμένου καφέ και ζεστού ψωμιού από τα τριγύρω μαγαζιά.

Ξαφνικά, ένα αεροπλάνο πραγματοποιεί χαμηλή πτήση πάνω από τις στέγες των σπιτιών. Ο τρομακτικός θόρυβος σας ξαφνιάζει και σας τρομάζει. Λίγα λεπτά αργότερα εμφανίζεται από μακριά ένα ολόκληρο σμήνος αεροπλάνων και επιτίθεται στην πόλη. Βόμβες εκρήγνυνται, εκτοξεύοντας παντού θραύσματα. Πυκνός καπνός πνίγει το δρόμο όπου τυχαίνει να βρίσκεται η οικογένειά σας. Άνθρωποι ουρλιάζουν και τρέχουν προς όλες τις κατευθύνσεις.

Η οικογένειά σας χωρίζεται. Είναι αδύνατον να δείτε μέσα από τον πυκνό καπνό που κάνει το λαιμό σας να τσουίζει και να πονά. Αρχίζετε να φωνάζετε κι εσείς, ελπίζοντας ότι θα βρείτε την οικογένειά σας και ότι έτσι θα μπορέσετε να ξεφύγετε όλοι μαζί. Με μεγάλη δυσκολία καταφέρνετε να εντοπίσετε μέσα στον πανικό τα υπόλοιπα μέλη της οικογένειάς σας.

Κατά τη διάρκεια των βομβαρδισμών το μικρότερο παιδί της οικογένειάς σας τραυματίστηκε στο πόδι, ενώ τα πάντα γύρω είναι καλυμμένα με συντρίμια και χαλάσματα. Συζητάτε μεταξύ σας γρήγορα και αποφασίζετε ότι η κατάσταση είναι πολύ επικίνδυνη για να παραμείνετε στην πόλη.

Έχετε ελάχιστο χρόνο μέχρι τον επόμενο βομβαρδισμό για να πάρετε μαζί σας ό,τι προλάβετε από το σπίτι σας και να τραπείτε σε φυγή αναζητώντας ασφάλεια σε άλλη περιοχή».

8. Ζητάμε από τους μαθητές να ανοίξουν τα μάτια τους και να αποφασίσουν ανά οικογένεια μέσα σε 5 λεπτά πώς θα τραπούν σε φυγή και τι θα πάρουν μαζί τους. Κάθε μέλος της οικογένειας μπορεί να πάρει μαζί του ένα αντικείμενο. Καταγράφουν το αντικείμενο αυτό στο χαρτάκι τους και συγκεντρώνουν όλα τα χαρτάκια μαζί σε ένα σάκο/κουτί ή τα κρατάει ένας από τους ενήλικες της οικογένειας.
9. Αφού βεβαιωθούμε ότι όλες οι ομάδες είναι έτοιμες, τις ενημερώνουμε ότι κατάφεραν να τραπούν σε φυγή και να φτάσουν στα σύνορα με μια γειτονική χώρα, όπου όμως έρχονται αντιμέτωποι με μια ενέδρα ενόπλων. Συμμορίες ληστών, που εκμεταλλεύονται την ευάλωτη κατάσταση του πληθυσμού που τρέπεται σε φυγή, απειλούν τις οικογένειες πριν προσπαθήσουν να περάσουν τα σύνορα. Πρέπει να εξαγοράσουν τη διάβασή τους με τα μισά από τα αντικείμενα που πήρε μαζί της η κάθε οικογένεια. Κάθε ομάδα θα πρέπει να συζητήσει και να αποφασίσει ποια αντικείμενά της θα παραδώσει στους ληστές.
10. Στο τέλος συγκεντρώνονται όλες οι οικογένειες σε κύκλο και παρουσιάζει η κάθε μία ποια αντικείμενα κατάφερε να πάρει μαζί της εγκαταλείποντας την πατρίδα της και ποια αναγκάστηκε να αφήσει πίσω.

Ερωτήσεις για συζήτηση

1. Πώς νιώσατε κατά τη διάρκεια της δραστηριότητας; Γιατί;
2. Πόσο εύκολο ήταν να εγκαταλείψουν οι ομάδες το σπίτι τους από τη μια στιγμή στην άλλη; Είχατε φανταστεί αυτή την εξέλιξη για το ρόλο σας;
3. Πόσο δύσκολο ήταν να αποφασίσει κάθε μέλος τι θα πάρει μαζί του από την πατρίδα; Σας εξέπληξε κάποια επιλογή άλλων μελών ή άλλης οικογένειας;
4. Ήταν εύκολο να αποχωριστείτε τα μισά από τα αντικείμενά σας στην πορεία; Με ποιο κριτήριο τα διαλέξατε; Υπήρχαν διαφορετικές απόψεις μέσα στην οικογένεια και πώς τελικά συμβιβάστηκαν αυτές;
5. Τα αντικείμενα που διαλέξατε είχαν κάποια χρηστική ή συναισθηματική αξία; Θα σας βοηθούσαν να επιβιώσετε και να διαφύγετε σε μια άλλη χώρα, αν έπρεπε στην πραγματικότητα να εγκαταλείψετε την πατρίδα σας ως πρόσφυγες;
6. Τι θα σας έλειπε περισσότερο από την πατρίδα σας, αν έπρεπε να την εγκαταλείψετε;
7. Η δραστηριότητα αυτή ήταν ρεαλιστική; Οι πρόσφυγες έχουν πάντα το περιθώριο να μαζέψουν τα πράγματά τους;
8. Γνωρίζετε ανθρώπους που έχουν ζήσει αντίστοιχες καταστάσεις; Πόσοι μπορεί να είναι οι πρόσφυγες στον κόσμο;

Προτείνουμε στους μαθητές να κάνουν μια μικρή έρευνα στο φιλικό και οικογενειακό τους περιβάλλον. Ποιο αντικείμενο θα έπαιρναν από την πατρίδα τους, αν αναγκάζονταν να ξεριζωθούν; Υπάρχει μέσα στην οικογένεια κάποια ιστορία μετανάστευσης ή προσφυγιάς; Υπάρχουν παλιά αντικείμενα, αναμνηστικά ή κειμήλια που να έχουν διασωθεί από αυτή την εμπειρία;

Οι μαθητές μπορούν να αναζητήσουν πληροφορίες για την κατάσταση των προσφύγων στον κόσμο και τις σύγχρονες συρράξεις που αναγκάζουν τους πληθυσμούς να μετακινούνται²⁰. Ποιο είναι το πιο σημαντικό πράγμα που φέρνουν οι πραγματικοί πρόσφυγες στη νέα τους πατρίδα; Στην ιστοσελίδα της Ύπατης Αρμοστείας <http://www.unhcr.gr/1family/> οι μαθητές μπορούν να βρουν σύντομες ιστορίες και φωτογραφίες προσφύγων που έχουν φτάσει την Ελλάδα με το πιο σημαντικό αντικείμενο που έφεραν μαζί τους. Διαλέγουν μια ιστορία και την παρουσιάζουν στην τάξη μαζί με πληροφορίες για τη χώρα καταγωγής του πρόσφυγα που έχουν επιλέξει.

20. Ενδεικτικές πηγές για πληροφορίες και ενημέρωση σχετικά με την κατάσταση των προσφύγων στην Ελλάδα και τον κόσμο: www.unhcr.org (ελληνικά), www.unhcr.org (αγγλικά).

Ειρήνη, η ιστορία ενός παιδιού πρόσφυγα

Πηγή: Ειρήνη, η ιστορία ενός παιδιού πρόσφυγα, Υπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες

Θέματα: Ανθρώπινα δικαιώματα, δικαιώματα των προσφύγων, μετανάστευση

Στόχοι:

- Να εκφράσουμε συναισθήματα και συγκινήσεις που μας προκαλεί η ιστορία της Ειρήνης, καλλιεργώντας την ενσυναίσθησή μας για εκείνους που βρίσκονται μακριά από την πατρίδα τους
- Να εμπλουτίσουμε τις μεταξύ μας σχέσεις μέσω των εμπειριών και των συναισθημάτων για όσους ζουν σε άλλη χώρα
- Να κατανοήσουμε την έννοια της διαφορετικότητας και του αποκλεισμού σε συνδυασμό με τις βασικές και καθολικές ανάγκες των παιδιών

Διάρκεια: Μία ώρα για κάθε άσκηση

Προτεινόμενες τάξεις: Μικρές τάξεις Δημοτικού

Τι χρειαζόμαστε: Αντίγραφο της ταινίας και εξοπλισμό προβολών. Ακόμη τις κάρτες συναισθημάτων και εκφράσεων προσώπου που παρατίθενται στο τέλος της δραστηριότητας αυτής, τις κάρτες που δημιουργούμε ενώνοντας τις εικόνες των βασικών αναγκών από τη μια πλευρά και τη σύντομη περιγραφή των αναγκών από την άλλη, την εικόνα της Ειρήνης με τους ανθρώπους στο χωριό, χαρτιά, μαρκαδόρους, ψαλίδια, χαρτοταινία.

Προετοιμασία: Εκτυπώνουμε την ιστορία της Ειρήνης και τις κάρτες στο τέλος της δραστηριότητας.

Περιγραφή:

Η «Ειρήνη» αποτελεί ένα εκπαιδευτικό υλικό σχεδιασμένο για παιδιά ηλικίας 5-8 ετών.

Περιλαμβάνει:

- Μια ταινία κινουμένων σχεδίων (διάρκειας 7 λεπτών) που μπορείτε να βρείτε σε αυτόν τον σύνδεσμο <https://www.youtube.com/watch?v=WQJhuAfVTqo>
- Το εγχειρίδιο «Σημειώσεις για εκπαιδευτικούς» και το κείμενο της ιστορίας: «Ειρήνη», η ιστορία ενός παιδιού πρόσφυγα

Η ιστορία αναφέρεται σε ένα μικρό κορίτσι που αναγκάζεται να εγκαταλείψει το σπίτι του και δοκιμάζει την ανασφάλεια και την απόρριψη μέχρι να βρει ξεστασιά, προστασία και στοργή σε ένα νέο σπιτικό.

Επισημάνσεις για τον εκπαιδευτικό (εμφυχωτή)

Είναι γεγονός πως είναι δύσκολο να μελετήσουν τα μικρά παιδιά την έννοια της προσφυγιάς και το νόημα αυτής. Γι' αυτό τούς δίνεται η δυνατότητα μέσω του παρόντος υλικού να χρησιμοποιήσουν τη φαντασία τους και να εκφραστούν. Πρέπει ωστόσο να είμαστε διαρκώς σε εγρήγορση, μήπως η ιστορία της Ειρήνης αναστατώσει κάποιον από τους μαθητές.

Η ιστορία αυτή, η οποία αξιοποιείται σε συνδυασμό με την προβολή της ταινίας κινουμένων σχεδίων, προσφέρεται για διάφορες δραστηριότητες. Τα παιδιά ενθαρρύνονται να παρατηρήσουν, να μιλήσουν, να ζωγραφίσουν, να μιμηθούν, να μεταμφιεστούν και να χρησιμοποιήσουν τη φαντασία τους, με βάση τις παρακάτω φιγούρες και την ταινία κινουμένων σχεδίων.

Είναι προτιμότερο οι δραστηριότητες να διενεργηθούν με την προτεινόμενη σειρά. Ωστόσο, εάν κρίνεται απαραίτητο, κάποια στάδια μπορούν να παραληφθούν. Η διερεύνηση αυτού του θέματος και οι διάφορες δραστηριότητες που το συνοδεύουν είναι απαραίτητο να επεκταθούν σε διάστημα αρκετών εβδομάδων.

Δουλεύοντας με την ταινία κινουμένων σχεδίων

1. Προβάλλουμε την ταινία χωρίς κάποια προηγούμενη συζήτηση, σε ήρεμη και χαλαρή ατμόσφαιρα.
2. Μετά την προβολή αφήνουμε τα παιδιά να εκφραστούν ελεύθερα. Παρεμβαίνουμε μόνο, εάν κάτι δεν έγινε κατανοητό και για να διευκολύνουμε τη συζήτηση μεταξύ των παιδιών. Για παράδειγμα, ένα θέμα συζήτησης θα μπορούσε να είναι η απουσία των γονιών της Ειρήνης. Καλό είναι να αποφύγουμε τις ακριβείς απαντήσεις στις ερωτήσεις των παιδιών για να χρησιμοποιούν όσο το δυνατόν περισσότερο τη φαντασία τους.
3. Αργότερα προβάλλουμε για μια ακόμη φορά την ταινία, εστιάζοντας την προσοχή των παιδιών στα συναισθήματα της Ειρήνης. (Πώς αισθάνεται; Ποια είναι τα βαθύτερα συναισθήματά της;)

Δραστηριότητες βαθύτερης διερεύνησης

I. Μελετώντας την ιστορία

1. Προτείνουμε σε κάθε παιδί να ζωγραφίσει μια σκηνή που του άρεσε ή το εντυπωσίασε ιδιαίτερα. Προσέχουμε κάθε ζωγραφιά να έχει το ίδιο μέγεθος και να έχει γίνει με το ίδιο υλικό. Ελέγχουμε τέλος, αν όλα τα μέρη της ιστορίας έχουν καλυφθεί.
2. Τοποθετούμε τις ζωγραφιές στον τοίχο με τη χρονολογική σειρά που διαδραματίζονται στην ιστορία. Σχολιάζουμε κάθε επεισόδιο, έτσι ώστε όλοι να μπορούν να δουν και να απομνημονεύσουν την ιστορία. Λαμβάνουμε πάντα υπόψη ότι σ' αυτήν την ηλικία είναι δύσκολο να καταλάβει κανείς τις απόψεις του άλλου.
3. Κατασκευάζουμε τους χαρακτήρες με τη βοήθεια των καρτών στο τέλος της δραστηριότητας. Έπειτα προτρέπει ένα παιδί να παρουσιάσει την ιστορία κουνώντας τις φιγούρες ανάμεσα στις ζωγραφιές στον τοίχο. Με αυτόν τον τρόπο τα παιδιά θα ζωντανέψουν την ιστορία.
4. Μπορούμε επίσης να διαβάσουμε δυνατά αποσπάσματα της ιστορίας, τα οποία άρεσαν ιδιαίτερα στα παιδιά.

II. α) Συναισθήματα: εκφράσεις προσώπου και κινήσεις σώματος

1. Καθόμαστε σε κύκλο, σε ομάδες πέντε ατόμων το πολύ. Η άσκηση αυτή απαιτεί ηρεμία και αυτοσυγκέντρωση. Μπορούμε σε αυτό το σημείο να ζητήσουμε από τα παιδιά να πάρουν διάφορες εκφράσεις (να κατσουφιάσουν, να κλείσουν τα μάτια τους, να φουσκώσουν τα μάγουλά τους, να χαμογελάσουν, να κλείσουν το ένα μάτι, να σηκώσουν τα φρύδια τους). Θόρυβοι και χειρονομίες δεν επιτρέπονται. Στο χρόνο που μεσολαβεί από τη μια έκφραση στην άλλη τα παιδιά χαλαρώνουν το πρόσωπό τους. Εξηγούμε τότε χρησιμοποιείται κάθε έκφραση (π.χ. κατσουφιάζω όταν είμαι στεναχωρημένος ή κάνω κάτι δύσκολο).
2. Επαναλαμβάνουμε την άσκηση με τα παιδιά σε ζευγάρια και στραμμένα πρόσωπο με πρόσωπο. Το ένα παιδί πρέπει να κάνει μια έκφραση και το άλλο με τη σειρά του να το μιμηθεί. Το ιδανικό θα ήταν τα παιδιά να βρίσκονται μπροστά σε καθρέφτες, ώστε να παρατηρούν μια μεγάλη ποικιλία εκφράσεων.
3. Επεκτείνουμε την άσκηση συμπεριλαμβάνοντας κινήσεις του σώματος (π.χ. τα χέρια στη μέση σημαίνουν θυμό).
4. Σ' αυτό το σημείο προβάλλουμε πάλι την ταινία χωρίς ήχο. Τα παιδιά μπορούν να αναγνωρίσουν τα συναισθήματα της Ειρήνης από τις εικόνες και μόνο.
5. Στη συνέχεια κολλάμε τις κάρτες συναισθημάτων στην τάξη. Τα παιδιά κάθε πρωί, όταν θα έρχονται στην τάξη, θα βάζουν ένα αυτοκόλλητο με το όνομά τους δίπλα στο συναίσθημα που

έχουν τη δεδομένη στιγμή. Μπορεί να φτιάχνουμε κάρτες συναισθημάτων κάθε μέρα, εάν βέβαια χρειάζεται. Προσέχουμε να υπάρχει πάντα και μια λευκή κάρτα, έτσι ώστε τα παιδιά να μην είναι αναγκασμένα να αποκαλύψουν τα συναισθήματά τους, αν δεν το θέλουν. Αυτή η λευκή κάρτα μπορεί επίσης να χρησιμοποιηθεί για να προστεθεί ένα νέο συναίσθημα, που δεν έχει αναφερθεί ως τώρα.

β) Συναισθήματα και συγκινήσεις που συνδέονται με την προσφυγιά

Λαμβάνουμε υπόψη ότι η έκφραση κάποιων συναισθημάτων μπορεί να είναι δύσκολη ή ακόμα και να προκαλέσει αναστάτωση. Είναι απαραίτητο να βεβαιωθούμε ότι γίνεται σεβαστή η ελευθερία έκφρασης ή μη του καθενός. Εάν χρειαστεί, διακόπτουμε οποιαδήποτε δραστηριότητα φέρνει κάποιον σε δύσκολη θέση ή τον κάνει να νιώθει άβολα.

1. Με βάση τις ζωγραφιές, τα παιδιά μπορούν αρχικά να συζητήσουν τους πιθανούς λόγους φυγής της Ειρήνης. Ενθαρρύνουμε τα παιδιά να μιλήσουν για τους φόβους τους, τονίζοντας την ποικιλία και την καθολικότητα κάποιων απ' αυτούς (π.χ. το φόβο για τα τέρατα, το σκοτάδι, τους κεραυνούς, τους εφιάλτες, κάποιες ταινίες, να μείνει κανείς μόνος κ.λπ.).
2. Στη συνέχεια καλούμε κάθε παιδί να ζωγραφίσει τους φόβους του σε ένα χαρτί μεγέθους ταχυδρομικής κάρτας και να βάλει σ' αυτό το όνομά του.
3. Συγκεντρώνουμε τις ζωγραφιές, τις ομαδοποιούμε ανάλογα με το είδος του φόβου (π.χ. ομάδα 1: φόβος για το σκοτάδι, ομάδα 2: φόβος να μείνεις μόνος κ.ο.κ.) και θέτουμε το ερώτημα: «Τι θα κάνατε για να καταπολεμήσετε το φόβο σας για...;» Κάθε ομάδα πρέπει να ζωγραφίσει ή να γράψει διάφορους τρόπους, με τους οποίους αντιμετωπίζει κανείς τους φόβους του (μιλάει γι' αυτούς, τους ζωγραφίζει κ.λπ.).
4. Σηκώνουμε ψηλά στην τάξη την εικόνα της φυγής της Ειρήνης. Βάζουμε τις ζωγραφιές των διαφόρων φόβων στην αριστερή πλευρά (κοντά στο σπίτι που καίγεται). Στη δεξιά πλευρά βάζουμε τις απαντήσεις που έδωσαν τα παιδιά και ξεκινάμε τη συζήτηση.
5. Δημιουργούμε μια «Φαγομηχανή Φόβου». Αυτή μπορεί να κατασκευασθεί με ένα μεγάλο χάρτινο κουτί, το οποίο θα διακοσμήσουν τα παιδιά. Εάν τα ίδια το επιθυμούν μπορούν να διώξουν τους φόβους τους πετώντας τις ζωγραφιές τους μέσα στη φαγομηχανή. Αλλιώς οι ζωγραφιές μπορούν να σχιστούν, να πεταχτούν ή να καούν.

III. Άσκηση: Βασικές ανάγκες των παιδιών

1. Με τη βοήθεια της εικόνας της Ειρήνης με τους ανθρώπους στο χωριό, τα παιδιά θα πρέπει να καθορίσουν τι είναι αυτό που λείπει από τα λευκά τετράγωνα. Οι τέσσερις κάρτες θα πρέπει να τοποθετηθούν στην εικόνα (βλ. κάρτες στο τέλος της δραστηριότητας).
2. Ζητάμε από τα παιδιά να θυμηθούν τι χρειαζόταν η Ειρήνη (ένα μέρος να κοιμηθεί και να

φάει). Τότε θα πρέπει να γυρίσουν τις κάρτες και να διαβάσουν αυτά που γράφουν από πίσω: να σε αγαπούν, να τρως, να κοιμάσαι, να παίζεις.

3. Ανοίγουμε συζήτηση με τα παιδιά για τη σπουδαιότητα των αναγκών, τη διαφορά μεταξύ αναγκών και επιθυμιών και τις συνέπειες της μη ικανοποίησης των αναγκών τους.

IV. Διαφορετικότητα – Αποκλεισμός

1. Διαβάζουμε δυνατά όλο το κείμενο της ιστορίας της Ειρήνης, ζητώντας από τα παιδιά να αναγνωρίσουν τις διάφορες μορφές απόρριψης από τις οποίες υπέφερε το μικρό κορίτσι. Τονίζουμε με προσοχή τις λεπτές διαφορές μεταξύ των διαφόρων τύπων απόρριψης (αμήχανες συναντήσεις με πρόσωπα, επιφυλακτικότητα, διακρίσεις, αδιαφορία, αποκλεισμός).
2. Βάζουμε τα παιδιά να παίξουν αυτές τις σκηνές, δίνοντας μια διαφορετική λύση. Μπορούμε να φτιάξουμε χάρτινες μάσκες των φανταστικών χαρακτήρων, για παράδειγμα μάσκες από τους Πετροφάγους, τις Μεταξωτές Ουρές και τα Μουτζουρωμένα Κοράκια, και να καλύψουμε τα σώματά μας με ένα μονόχρωμο ύφασμα. Για τους πραγματικούς χαρακτήρες, όπως τους χωρικούς, τους αστυνομικούς, τους αχόρταγους και τους φτωχούς ανθρώπους, τα παιδιά μπορούν να φορέσουν ρούχα από κάποιο παλιό μπαούλο.
3. Ρωτάμε έπειτα τα παιδιά για τις δικές τους εμπειρίες απόρριψης: Θέτουμε ερωτήματα όπως «Αισθανθήκατε ποτέ απόρριψη; Πώς έγινε; Πώς αισθανθήκατε ή τι σκεφτήκατε τότε;» Τα βάζουμε να σκεφτούν πως οι διαφορές αποτελούν συχνά αιτία απόρριψης.
4. Προσπαθούμε με τρόπο να κάνουμε τα παιδιά να αναγνωρίσουν τι κάνει τον καθένα μας να διαφέρει από τον άλλον. Τονίζουμε ότι υπάρχουν τόσο ορατές όσο και αόρατες διαφορές. Κάνουμε το ίδιο για τις ομοιότητες μεταξύ των μαθητών (μιλούν την ίδια γλώσσα, ζουν στο ίδιο μέρος). Βοηθάμε τα παιδιά να συνειδητοποιήσουν ότι οι διαφορές και οι ομοιότητες μπορούν να συνυπάρχουν και πως το σημαντικότερο και δυσκολότερο κομμάτι είναι να μην επικρίνουμε ό,τι διαφέρει.

V. Καλωσόρισμα

1. Χρησιμοποιούμε τον κύριο Καλόκαρδο ως σημείο εκκίνησης. Ρωτάμε: «Ποια είναι τα καλά για την Ειρήνη στο σπίτι του κ. Καλόκαρδου;» Παίρνουμε τις κάρτες με τις ανάγκες και δείχνουμε ότι για πρώτη φορά καλύφθηκαν επαρκώς οι ανάγκες της Ειρήνης.
2. Ρωτάμε τα παιδιά, αν θα δέχονταν ή όχι τη φιλοξενία αυτή και τους ζητάμε να δικαιολογήσουν την απάντησή τους.
3. Δημιουργούμε ευχάριστη ατμόσφαιρα στην τάξη (π.χ. απαλή μουσική) και χωρίζουμε τα παιδιά σε ομάδες των τεσσάρων ή πέντε ατόμων. Το σκεπτικό είναι να δημιουργήσουν τη δική τους «γωνιά των ονείρων». Οι ομάδες μπορούν να κάνουν αυτό ταυτόχρονα σε μια

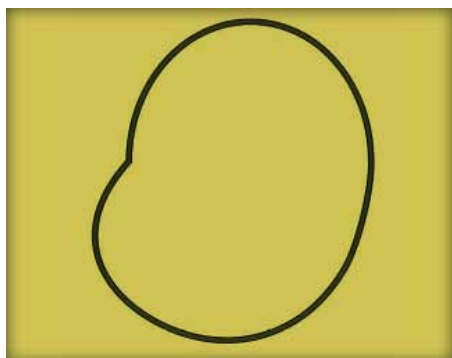
μεγάλη αίθουσα (π.χ. γυμναστήριο) ή η μία μετά την άλλη στην τάξη.

4. Μόλις οι «γωνιές των ονείρων» είναι έτοιμες, αφήνουμε τις ομάδες να επισκεφθούν η μία την άλλη. Μετά το τέλος των επισκέψεων συζητάμε τις εμπειρίες τους καθώς και τα συναισθήματά τους.
5. Οι επισκέπτες μπορούν, σε συνεννόηση με τους εκπαιδευτικούς, να φέρουν ένα εμφανές διακριτικό σημάδι για να εκπλήσσουν αυτούς που τους υποδέχονται.

ΚΑΡΤΕΣ

Άσκηση II: Συναισθήματα

Η φυγή της Ειρήνης

Άσκηση III: Βασικές ανάγκες των παιδιών

Να παίζεις

Να τρως

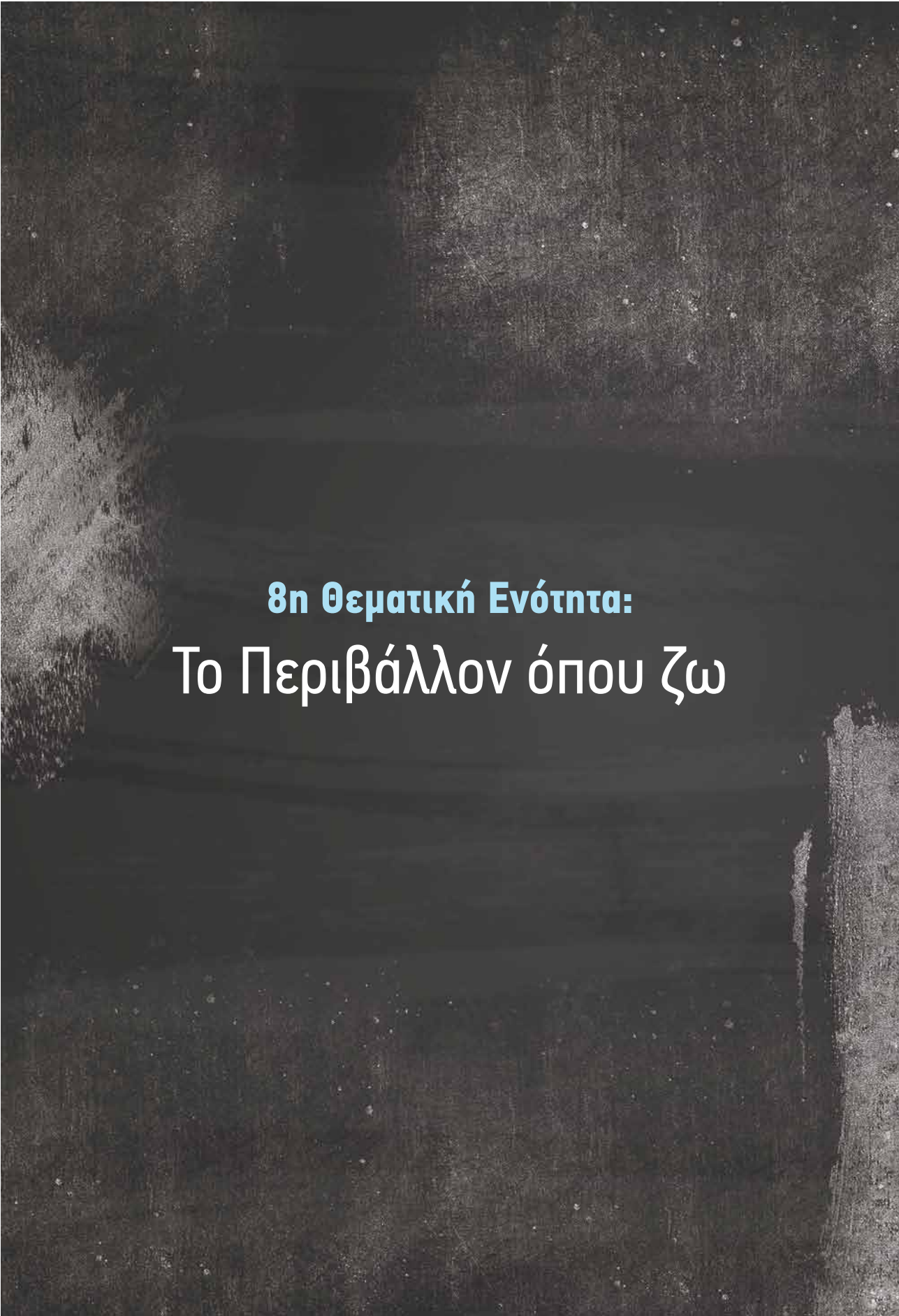
Να κοιμάμαι

Να δε αγαπούν

A dark, textured background with a mottled appearance, featuring shades of black, dark grey, and some lighter grey speckles, resembling a rough surface or a night sky.

8η Θεματική Ενότητα: Το Περιβάλλον όπου ζω

Τσαφ και Τσουφ

Πηγή: Μη τυπική εκπαίδευση κατά των διακρίσεων σε παιδιά σχολικής ηλικίας - Εγχειρίδιο για το δάσκαλο, Κέντρο Προάσπισης Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων-ΚΕΠΑΔ
Θέματα: Ανθρώπινα δικαιώματα, διακρίσεις, αναπηρία, φτώχεια, κοινωνικός αποκλεισμός, άστεγοι

Στόχοι:

- Να αναπτύξουμε δεξιότητες συνεργασίας και αλληλεγγύης
- Να εμβαθύνουμε στο δικαίωμα στη διασκέδαση και στα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία και των αστέγων
- Να συνδέσουμε τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν άτομα με αναπηρία ή λιγότερο προνομιούχα άτομα με επίκαιρα προβλήματα της κοινωνίας, όπως η έλλειψη στέγης και η αδυναμία πρόσβασης σε δημόσιους χώρους
- Να καταπολεμήσουμε τον αποκλεισμό και τις διακρίσεις

Διάρκεια: Μία ώρα

Προτεινόμενες τάξεις: Μικρές τάξεις Δημοτικού

Τι χρειαζόμαστε: κασετόφωνο (προαιρετικά), ευρύχωρο εσωτερικό ή εξωτερικό χώρο

Περιγραφή:

1. Καλούμε τα παιδιά να κάνουν έναν κύκλο, πιάνοντας τα χέρια τους. Περνάμε εξωτερικά του κύκλου και ακουμπώντας τον ώμο κάθε παιδιού δίνουμε εναλλάξ το όνομα Τσαφ και Τσουφ ζητώντας από κάθε παιδί να θυμάται το όνομα που του δώσαμε ως το τέλος της δράσης.
2. Όπως είναι πιασμένα τα παιδιά σε κύκλο, διηγούμαστε την ακόλουθη ιστορία:
«Σε ένα απομακρυσμένο φανταστικό νησί στον Ειρηνικό, το Τσίφμπουμ, ζουν εδώ και πολλά χρόνια δύο φυλές: οι Τσαφ και οι Τσουφ. Τα μέλη των δύο φυλών είναι πολύ αγαπημένα μεταξύ τους και ζουν ειρηνικά. Οι Τσαφ είναι καλοί ξυλουργοί και κατασκευάζουν ωραίες καλύβες και οι Τσουφ είναι πολύ ικανοί ξυλοκόποι. Το πρωί δουλεύουν όλοι μαζί βοηθώντας ο ένας τον

άλλον και το βράδυ διασκεδάζουν όλοι ενωμένοι γύρω από τη φωτιά με χορούς, τραγούδια και ιστορίες. Αγαπημένη τους διασκέδαση είναι να γυρίζουν γύρω γύρω από τη φωτιά και να φωνάζουν τα ονόματα των φυλών τους».

3. Παρακινούμε τα παιδιά να ξεκινήσουν να γυρίζουν γύρω γύρω, λέγοντας το όνομα που τους έχουμε δώσει, Τσαφ ή Τσουφ. Μετά από λίγο συνεχίζουμε την αφήγηση:

«Μα ένα βράδυ οι δυο φύλαρχοι τσακώνονται για το ποια είναι η καλύτερη και ικανότερη φυλή του νησιού και αποφασίζουν να χωρίσουν τις φυλές. Η φυλή των Τσαφ θα πάει στην αριστερή πλευρά του νησιού και η φυλή των Τσουφ στη δεξιά πλευρά».

Δείχνουμε με τα χέρια μας τις περιοχές, που έχουμε ορίσει ως αριστερή και δεξιά πλευρά του νησιού στον χώρο που παίζουμε το παιχνίδι και όπου πρέπει να καταλήξουν τα παιδιά κάθε φυλής. Συνεχίζουμε την αφήγηση:

«Επειδή είναι όμως νύχτα και φυσάει πολύ δυνατός αέρας, τα μέλη των φυλών δεν μπορούν να δουν τίποτα. Για να μπορέσουν λοιπόν να βρουν τις καλύβες στη μεριά του νησιού που τους αντιστοιχεί πρέπει να λένε το όνομα της φυλής τους και να κατευθύνονται προς τα κει που ακούνε και τα υπόλοιπα μέλη της φυλής».

4. Στο σημείο αυτό ζητάμε από τα παιδιά να αφήσουν τα χέρια τους, όπως είναι στον κύκλο, και να κλείσουν όλα τα μάτια τους. Εξηγούμε ότι με κλειστά τα μάτια και μόνο λέγοντας το όνομα της φυλής στην οποία ανήκουν πρέπει να πάνε στην πλευρά του νησιού που αποφάσισε ο φύλαρχός τους. Αν έχουμε στη διάθεσή μας κασετόφωνο το βάζουμε να παίζει ήχους καταιγίδας ή διάφορους θορύβους όσο τα μέλη των φυλών θα προσπαθούν να βρουν το ένα το άλλο, ώστε να δυσκολέψουμε ακόμα περισσότερο την αποστολή τους. Όταν όλα τα παιδιά καταφέρουν να βρουν τα άλλα μέλη της φυλής τους και να πάνε στο μέρος του νησιού που πρέπει να βρίσκονται, ζητάμε να ανοίξουν τα μάτια και συνεχίζουμε την ιστορία:

«Μόλις οι φυλές έφτασαν στη δική τους πλευρά του νησιού, διαπίστωσαν ότι ο αέρας είχε καταστρέψει τις καλύβες τους και δεν είχαν πού να μείνουν. Τις επόμενες ημέρες οι φυλές υπέφεραν πολύ. Γιατί; Μα ούτε καλύβες είχαν να μείνουν ούτε και τους φίλους τους να τους βοηθήσουν και να διασκεδάσουν τα βράδια. Οι δυο φύλαρχοι δεν τους επέτρεπαν να συνεργαστούν για να μπορέσουν να φτιάξουν πάλι τις καλύβες, εφόσον οι Τσαφ ήξεραν μόνο να χτίζουν και οι Τσουφ μόνο να κόβουν γερά ξύλα για τις καλύβες. Χωρίς μέρος να μείνουν και χωρίς τους φίλους τους, οι φυλές έγιναν δυστυχισμένες και δεν προχωρούσε τίποτα στη ζωή τους. Μπροστά στον κίνδυνο και τη δυστυχία που έφερε στις φυλές τους η διχόνοια, οι φύλαρχοι αποφάσισαν να ξεχάσουν τις διαφωνίες τους και να ενώσουν ξανά τις φυλές στο νησί, ώστε να συνεχίσουν τη ζωή τους, όπως ήταν πριν. Το ίδιο βράδυ ανακοίνωσαν στα μέλη των φυλών τους ότι θα επανενωθούν και τους κάλεσαν όλους πάλι γύρω από τη φωτιά».

5. Εξηγούμε στα παιδιά ότι η απόφαση των φυλάρχων πάρθηκε το βράδυ. Επομένως πρέπει

όλοι να κλείσουν πάλι τα μάτια τους και να επιστρέψουν στον κύκλο, όπου θα σταθούν και θα κρατηθούν χέρι χέρι εναλλάξ με μέλη της άλλης φυλής (Τσαφ-Τσουφ-Τσαφ-Τσουφ κ.λπ.) όπως και πριν. Επισημαίνουμε ότι δεν μπορούν να λένε τίποτα άλλο παρά μόνο το όνομα της φυλής τους, προκειμένου να αναγνωρίσουν πού πρέπει να σταθούν για να πάρουν σωστή θέση στον κύκλο. Η δράση τελειώνει, όταν τα παιδιά καταφέρουν να γυρίσουν πάλι γύρω από τη φωτιά σε ένα συνεχές χαρούμενο Τσαφ-Τσουφ.

6. Ζητάμε από τα παιδιά να ανοίξουν τα μάτια και καθόμαστε για να συζητήσουμε τη δραστηριότητα. Μπορούμε να συνδέσουμε την εμπειρία του παιχνιδιού με τα ανθρώπινα δικαιώματα, προκειμένου να κάνουμε ανασκόπηση της δραστηριότητας.

Ερωτήσεις για συζήτηση

- Σας άρεσε το παιχνίδι; Σας φάνηκε δύσκολο;
- Πόσο σημαντικό ήταν για τις ζωές των φυλών και για την επιβίωσή τους το γεγονός ότι είχαν αναπτύξει συνεργασία και ομαδική δουλειά; Ήταν κάποια φυλή σημαντικότερη από την άλλη στην ομαδική δουλειά;
- Πώς νιώσατε, όταν δεν μπορούσατε να διασκεδάσετε με τους φίλους σας από την άλλη φυλή; Η διασκέδαση είναι δικαίωμα; Ξέρετε παιδιά που δεν απολαμβάνουν αυτό το δικαίωμα;
- Ήταν εύκολο ή δύσκολο να βρείτε τη φυλή σας με κλειστά μάτια;
- Πώς νομίζετε ότι αισθάνονται οι άνθρωποι που έχουν προβλήματα όρασης; Αντιμετωπίζουν προβλήματα στην καθημερινότητά τους, όπως αυτά που βιώσατε εσείς στο παιχνίδι για να βρείτε το δρόμο σας;
- Πώς νομίζετε ότι πρέπει να αντιμετωπίζουμε τους ανθρώπους αυτούς και τι πρέπει να γίνει για να προστατεύονται τα δικαιώματά τους και να έχουν την ίδια ποιότητα στην καθημερινότητά τους με τους υπόλοιπους;
- Πώς αισθανθήκατε, όταν ξαφνικά δεν είχατε μέρος να μείνετε και να προφυλαχτείτε από το κρύο, ούτε κρεβάτι να κοιμηθείτε, ούτε ασφάλεια;
- Υπάρχουν άνθρωποι που ζουν σε αυτές τις συνθήκες σήμερα ή/και είναι άστεγοι;
- Είναι η ασφαλής και αξιοπρεπής στέγη δικαίωμα;
- Ποιο είναι το πιο σημαντικό πράγμα που πήρατε από αυτό το παιχνίδι;

Επισημάνσεις για τον εκπαιδευτικό (εμπυκνωτή)

- Προτού ξεκινήσουμε τη δραστηριότητα αυτή, ας βεβαιωθούμε ότι ο χώρος μας είναι κατάλληλος και επαρκής, ώστε τα παιδιά να κινηθούν σε αυτόν με ασφάλεια, όταν έχουν κλειστά τα μάτια.
- Μπορούμε να προσαρμόσουμε το σενάριο της φανταστικής ιστορίας και τον τρόπο αναγνώρισης των ομάδων μεταξύ τους ανάλογα με τα ανθρώπινα δικαιώματα και τα φαινόμενα αποκλεισμού που θέλουμε να συζητήσουμε. Οι ομάδες θα μπορούσαν π.χ. να βλέπουν, αλλά να μην ακούνε κ.ο.κ.

Μετά την ολοκλήρωση της δραστηριότητας μπορούμε να αναθέσουμε στα παιδιά να κάνουν μια έρευνα σε ομάδες για ένα από τα θέματα που συζητήθηκαν και τα ενδιαφέρει περισσότερο:

- Θα μπορούσε για παράδειγμα μία ομάδα να ερευνήσει και να καταγράψει την προσβασιμότητα του σχολικού κτιρίου. Μπορούν να έχουν πρόσβαση και συμμετοχή σε όλες τις δραστηριότητες του σχολείου παιδιά με προβλήματα κινητικότητας, όρασης ή ακοής; Ποιες άλλες κατηγορίες μαθητών ενδέχεται να αποκλείονται από το σχολείο και να μην εκπροσωπούνται; Ποιες βελτιώσεις θα μπορούσαν να γίνουν στις εγκαταστάσεις ή στον τρόπο οργάνωσης της λειτουργίας του σχολείου; Έχει αντίστοιχα προβλήματα ή ελλείψεις η γειτονιά σας, οι χώροι που παίζετε και που κινείσθε καθημερινά;
- Μια άλλη ομάδα θα μπορούσε να ασχοληθεί με το θέμα της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού. Να συλλέξει πληροφορίες και στοιχεία για το φαινόμενο των αστέγων ή των ανθρώπων που ζουν σε συνθήκες φτώχειας σε τοπικό, εθνικό και διεθνές επίπεδο. Ποιες προσπάθειες γίνονται για την αντιμετώπιση του φαινομένου; Μπορούν να πάρουν συνεντεύξεις από εκπροσώπους υπηρεσιών πρόνοιας και ΜΚΟ που ασχολούνται με αυτά τα θέματα σε τοπικό επίπεδο.

Ενέργεια και κλιματική αλλαγή

Πηγή: Πρόγραμμα με θέμα
«Ενέργεια και Κλιματική Αλλαγή»,
WWF

Θέματα: Περιβάλλον

Στόχοι:

- Να ευαισθητοποιηθούμε πάνω στις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής
- Να μάθουμε διαφορετικές μεθόδους παραγωγής ενέργειας

Διάρκεια: Μία ώρα

Προτεινόμενες τάξεις: Μεγάλες τάξεις Δημοτικού

Τι χρειαζόμαστε: πλαστικοποιημένες φωτογραφίες (λαμπτήρας, διακόπτης, πρίζα, καλώδια ΔΕΗ, εργοστάσιο ΔΕΗ, κομμάτι λιγνίτη, λιγνιτωρυχεία, φωτοβολταϊκά ή ηλιοσυλλέκτες, ανεμογεννήτριες, υδροϋλεκτρικό φράγμα, ηλεκτρικός λαμπτήρας εξοικονόμησης ενέργειας), τρία πανιά διαφορετικού χρώματος, μουσική (προαιρετικά), έναν ανεμόμυλο - παιχνίδι (προαιρετικά)

Προετοιμασία: Τοποθετούμε τις καρτέλες σε ημικύκλιο, ώστε κανένα παιδί να μη βλέπει την πλάτη του άλλου και να δημιουργείται χώρος δράσης στη μέση.

Περιγραφή:

1. Ζητάμε από τους μαθητές να φτιάξουν, με τη βοήθειά μας, μια αράχνη σε ένα κομμάτι χαρτί του μέτρου για την έννοια «ενέργεια» ή «κλιματική αλλαγή», (καταιγισμός ιδεών).
2. Τα παιδιά σηκώνονται και κινούνται στον χώρο. Στην αρχή μόνο για να κατανοήσουν τον ακόλουθο κανόνα: όταν ξεκινούν η μουσική ή τα παλαμάκια, τα παιδιά κινούνται. Όταν σταματούν, μένουν ακίνητα. Κατόπιν δίνουμε διάφορα παραγγέλματα για να εκφράσουν τα συναισθήματά τους (λυπημένοι, χαρούμενοι, θυμωμένοι κ.λπ.). Στη συνέχεια τα παραγγέλματα που δίνουμε σχετίζονται με την ενέργεια. Τα παιδιά περπατούν σαν να έχουν πάρα πολλή ενέργεια, ύστερα σαν να έχουν μέτρια ενέργεια και τέλος σαν να μην έχουν καθόλου ενέργεια.

3. Συζητάμε με τα παιδιά:

«Τι πρέπει να κάνουμε για να αποκτήσουμε ενέργεια;», «Να φάμε». «Ποιο είναι το αγαπημένο σας φαγητό;» Ακούγονται διάφορες απαντήσεις. Επιλέγουμε ένα φαγητό με κρέας ή κιμά (π.χ. αν έχουν πει μακαρόνια με κιμά). «Από πού παίρνουμε τον κιμά;» Φτάνουμε στο ζώο από το οποίο προέρχεται το κρέας. Οι αγελάδες, για παράδειγμα, από πού παίρνουν με τη σειρά τους ενέργεια; «Τρώνε χόρτα». «Και τα χόρτα από πού παίρνουν ενέργεια;» Εδώ συνήθως τα παιδιά απαντούν από το χώμα και το νερό. Στη συνέχεια φτάνουμε και μένουμε στη βασικότερη πηγή ενέργειας, τον ήλιο. «Τι θα γινόταν, εάν έσβηνε ο ήλιος;» Κατανοούμε ότι δεν μπορεί να υπάρξει ζωή χωρίς τον ήλιο. Γινόμαστε όλοι ήλιοι και φωτίζουμε τον κόσμο.

4. Φτιάχνουμε μια τροφική πυραμίδα για να κατανοήσουμε τη βάση της ζωής. Τέσσερα παιδιά παριστάνουν τα χόρτα και κάθονται οκλαδόν. Δύο παριστάνουν τις χελώνες και κάθονται πίσω τους γονατιστά. Πιο πίσω ένα παιδί κάνει τον αετό. Στη συνέχεια σχολιάζουμε τις τροφικές πυραμίδες, για παράδειγμα φυτοπλαγκτόν/ψάρι/καρχαρία κ.λπ. Σημειώνουμε όμως ότι τελικά η ενέργεια πηγάζει πάντα από τον ήλιο.

5. Από την ενέργεια του ήλιου μεταβαίνουμε στην ηλεκτρική ενέργεια: «Ωστόσο, εμείς χρειαζόμαστε να πάρουμε ενέργεια και από άλλες πηγές για να κινήσουμε χίλια δυο πράγματα. Τίποτα δεν κινείται χωρίς ενέργεια. Τίποτα δε λειτουργεί. Σε αυτήν την αίθουσα τι χρειάζεται ενέργεια για να λειτουργήσει;» Τα παιδιά κατονομάζουν τα φώτα, τον υπολογιστή, το CD player, το καλοριφέρ κ.λπ. Ύστερα φτάνουν στην ηλεκτρική ενέργεια και τα ρωτάμε από πού προέρχεται.

6. Ξεκινάμε το παιχνίδι «η αλυσίδα της ηλεκτρικής ενέργειας» με τις **πλαστικοποιημένες φωτογραφίες** (λαμπτήρας, διακόπτης, πρίζα, καλώδια ΔΕΗ, εργοστάσιο ΔΕΗ, κομμάτι λιγνίτη, λιγνιτωρυχεία). Τα παιδιά βάζουν στη σειρά τις φωτογραφίες και εξηγούν την αλυσίδα της ενέργειας. Σηκώνονται έξι εθελοντές, ενώ τα υπόλοιπα παιδιά παρατηρούν προσεκτικά και προτείνουν αλλαγές, αν χρειασθεί. Τοποθετούμε την αλυσίδα των φωτογραφιών στον τοίχο ή στον πίνακα (με μπλου τακ ή με μανταλάκια από ένα σχοινί, αν μπορούμε να το τοποθετήσουμε εύκολα).

7. Περνάμε στο παιχνίδι αναπαράστασης του φαινομένου του θερμοκηπίου και της σχέσης του με τις καθημερινές μας συνήθειες. Τα έξι παιδιά που έφτιαξαν την αλυσίδα της ενέργειας σχηματίζουν ένα μικρό κύκλο. Είναι η Γη. Οι υπόλοιποι κάνουμε ένα μεγάλο κύκλο γύρω της και όλοι μαζί αναφωνούμε: «Σηκώνομαι το πρωί. Ανοίγω τα φώτα. Δεν πειράζει που έχει άπλετο ήλιο από το παράθυρο. Μου αρέσουν τα πολλά φώτα. Σπαταλώ ενέργεια; Ελευθερώνω άσκοπα διοξείδιο του άνθρακα; Πάμε να κάνουμε «χα» (ξεφυσάμε σαν να ζεσταίνουμε κάτι) όλοι μαζί. Έτσι ζεσταίνουμε τη Γη. Κάνουμε μισό βήμα μπροστά. Στη συνέχεια αναφωνούμε πάλι: «Ανοίγω το ψυγείο. Δεν ξέρω τι θέλω να φάω. Το αφήνω με τις ώρες ανοιχτό. Σπαταλώ ενέργεια;» Και ούτω καθεξής. Ζεσταίνουμε τη Γη, κάνουμε μισό βήμα μπροστά. Αναφέρουμε και άλλα στιγμιότυπα σπατάλης (π.χ. όταν αφήνουμε την τηλεόραση, το CD player και το φορητό

υπολογιστή με το κόκκινο λαμπάκι ανοιχτά, όταν πάμε με το αυτοκίνητο ως το φούρνο της γειτονιάς κ.λπ.). Κάθε φορά προχωράμε μισό βήμα μπροστά και ρωτάμε τα παιδιά στο κέντρο «Γη, πώς αισθάνεσαι;» Στη συνέχεια πάμε να τη δροσίσουμε για να διορθώσουμε το κακό. Αναφωνούμε τις σωστές πράξεις: «Σβήνω εντελώς τις συσκευές, δε χρησιμοποιώ άσκοπα το αυτοκίνητο, κάνω ανακύκλωση, εξοικονομώ νερό κ.λπ.» Κάθε φορά πάμε μισό βηματάκι πίσω. Έτσι απομακρυνόμαστε από τη Γη και χαλαρώνουμε τον ασφυκτικό κλοιό γύρω της. Τέλος ρωτάμε πάλι τα παιδιά στο κέντρο «Γη, πώς αισθάνεσαι τώρα;»

8. Θέτουμε στα παιδιά τις παρακάτω ερωτήσεις: Εκτός από οικονομία στην ενέργεια, τι άλλο μπορούμε να κάνουμε; Τι άλλο μπορεί να μας δώσει ενέργεια και να κινήσει τη ΔΕΗ εκτός από τα ορυκτά καύσιμα; Θυμόμαστε τον ήλιο. Ποια άλλα στοιχεία της φύσης μπορούν να μας δώσουν ενέργεια; Το νερό και ο αέρας. Έχετε δει νερόμυλο, ανεμόμυλο ή ανεμογεννήτριες; Έχετε παίξει ποτέ με τα ανεμομυλάκια; (Αν έχουμε έναν ανεμόμυλο-παιχνίδι τον δείχνουμε). Αρχίζουμε το τραγουδάκι: «Από πού 'σαι ποταμάκι; Από κείνο το βουνό. Πώς τον λένε τον παππού σου; Σύννεφο στον ουρανό. Τη μαμά σου; Μπόρα. Πώς κατέβηκες στη χώρα; Τα χωράφια να ποτίσω και τους μύλους να κινήσω». Αυτό το ποιηματάκι δείχνει και τον κύκλο του νερού και το νερό ως πηγή ενέργειας. Εδώ μπορούμε να δείξουμε και συσκευές που λειτουργούν με τον ήλιο, π.χ. ηλιακά κομπιουτεράκια ή να κάνουμε απλά πειράματα για να κατανοήσουμε τη δύναμη του νερού και του ανέμου.
9. Απλώνουμε τρία πανιά στη μέση του χώρου (π.χ. λευκό, μπλε και κίτρινο), τα οποία συμβολίζουν τον αέρα, το νερό και τον ήλιο. Αφού έχουμε κατανοήσει τις τρεις καθαρές πηγές ενέργειας, καλούμε τρεις εθελοντές να σταθούν ο καθένας δίπλα σε ένα από τα τρία πανιά και είτε να πουν κάτι στους ανθρώπους είτε να κάνουν μια κίνηση ως το στοιχείο εκείνο που έχουν διαλέξει.
10. Επανερχόμαστε στην αλυσίδα της ηλεκτρικής ενέργειας και ρωτάμε τα παιδιά: «Σε ποια στάδια επομένως μπορούμε να παρέμβουμε και να αλλάξουμε την αλυσίδα αυτή, ώστε να προστατεύσουμε τη Γη από το φαινόμενο του θερμοκηπίου;»
Έχουμε μαζί μας εικόνες από α) φωτοβολταϊκά ή ηλιοσυλλέκτες, β) ανεμογεννήτριες και γ) υδροηλεκτρικό φράγμα, για να τις τοποθετήσουμε στη θέση της εικόνας του λιγνίτη. Έχουμε επίσης και μία φωτογραφία ενός ηλεκτρικού λαμπτήρα εξοικονόμησης ενέργειας και την τοποθετούμε στη θέση της εικόνας του συμβατικού ηλεκτρικού λαμπτήρα.

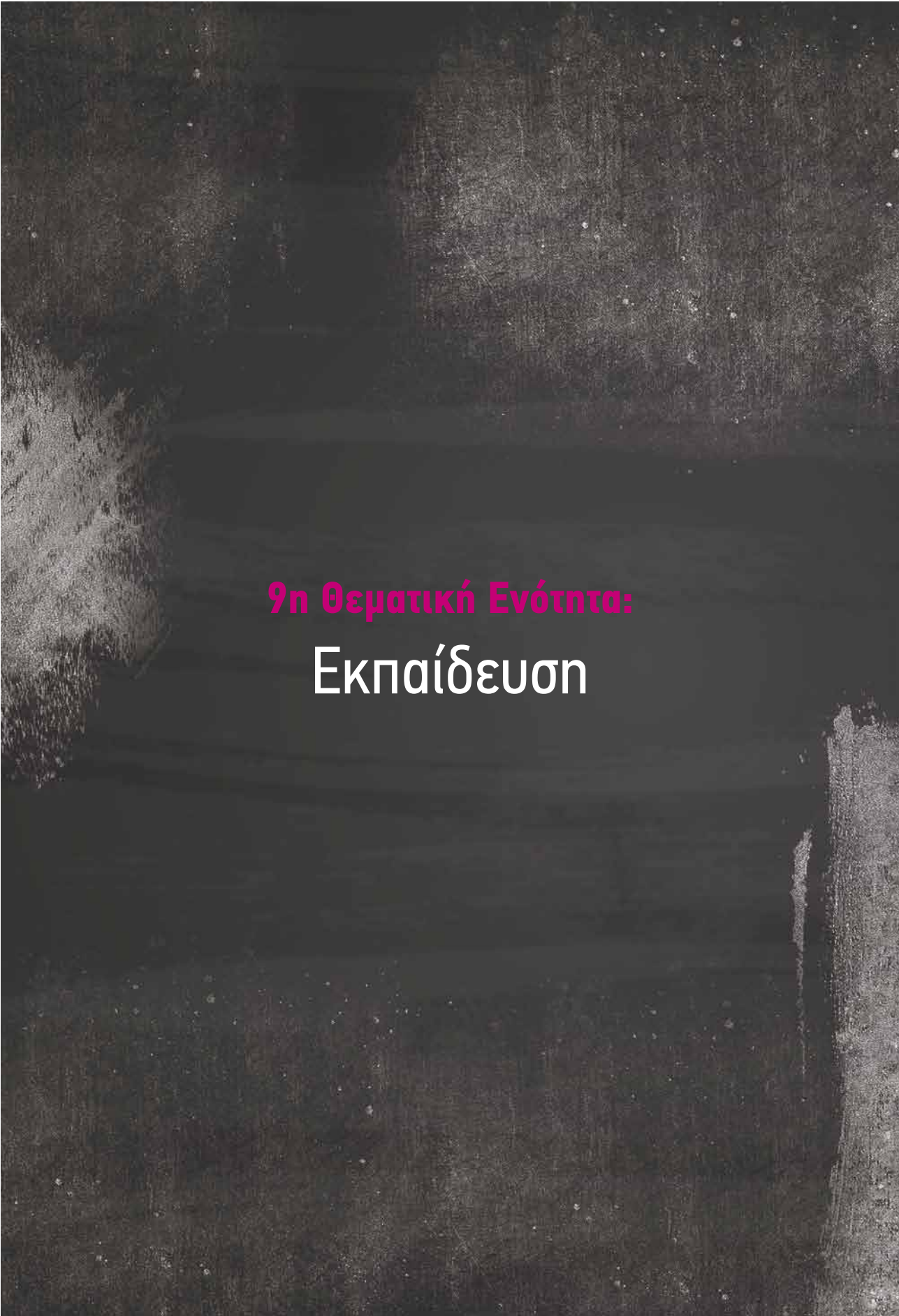
Αξιολόγηση

Καλούμε όλα τα παιδιά να καθίσουν πίσω στις θέσεις τους. Κάθε παιδί βγάζει ένα κομμάτι χαρτί, παίρνει ένα μολύβι και γράφει ή ζωγραφίζει κάτι που του έκανε εντύπωση από την ώρα αυτή που παίξαμε και μάθαμε για την ενέργεια και την κλιματική αλλαγή.

Πηγαίνουμε πάλι στον καταιγισμό ιδεών που είχαμε φτιάξει στην αρχή της δραστηριότητας και συμπληρώνουμε με μαρκαδόρο άλλες λέξεις και έννοιες που μας έρχονται τώρα στο νου.

Σε ένα κομμάτι χαρτί μπορεί να φτιαχτεί το «συμβόλαιο της τάξης», όπου θα συμφωνήσουμε όλοι μαζί τι μπορούμε να κάνουμε για να εξοικονομούμε ενέργεια στην καθημερινή μας ζωή.

9η Θεματική Ενότητα: Εκπαίδευση

Στόχοι:

- Να έρθουμε στη θέση εκείνων των παιδιών, των οποίων το δικαίωμα στη μόρφωση καταπατείται

Διάρκεια: Μία ώρα

Προτεινόμενες τάξεις: Μεγάλες τάξεις Δημοτικού

Τι χρειαζόμαστε: Ένα φύλλο χαρτί και ένα μολύβι για κάθε μαθητή

Προετοιμασία: Σημειώνουμε με κιμωλία στο πάτωμα της τάξης ένα παραλληλόγραμμο που ισούται με το ένα όγδοο της επιφάνειας της αίθουσας. Μετακινούμε το ένα όγδοο από το συνολικό αριθμό θρανίων και καρεκλών σε αυτό το παραλληλόγραμμο. Αφήνουμε τα υπόλοιπα έπιπλα στο μέρος με τη μεγαλύτερη επιφάνεια. Ζητάμε από τα παιδιά να φτιάξουν δύο στοίβες με κόλλες χαρτί. Η μία στοίβα θα περιέχει το ένα όγδοο του συνολικού αριθμού του χαρτιού και η άλλη τα επτά όγδοα. Ζητάμε επίσης να κάνουν το ίδιο και με τα μολύβια.

Πηγή: Δικαίωμά μου, Ένας Πρακτικός Οδηγός για να μάθουμε για τη Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού, Δραστηριότητες στηριγμένες σε εκπαιδευτικές προτάσεις της UNICEF

Θέματα: Δικαίωμα στην εκπαίδευση, φυλετικές διακρίσεις

Περιγραφή:

Χωρίζουμε τα παιδιά της τάξης σε δύο ομάδες που να αντιπροσωπεύουν το ένα όγδοο και τα επτά όγδοα του συνόλου αντίστοιχα. Καλούμε τη μικρότερη ομάδα να πάρει θέση στη μεγαλύτερη περιοχή της αίθουσας και τη μεγαλύτερη ομάδα να πάει στη μικρότερη περιοχή. Ανακοινώνουμε στα παιδιά ότι θα κάνουν ένα πολύ σημαντικό τεστ ορθογραφίας και μαθηματικών και από τους βαθμούς τους θα εξαρτηθεί αν θα προχωρήσουν στην επόμενη τάξη ή στην ανώτερη εκπαίδευση.

Μοιράζουμε τη μεγάλη στοίβα χαρτιών και μολυβιών στη μικρή ομάδα και τη μικρότερη στοίβα στη μεγαλύτερη ομάδα. Αγνοούμε αντιρρήσεις και διαμαρτυρίες. Υπαγορεύουμε με αρκετά γρήγορο ρυθμό την ορθογραφία και έπειτα τα μαθηματικά προβλήματα.

Συγκεντρώνουμε τα χαρτιά και τα ελέγχουμε για να αποφασίσουμε ποιος πέρασε και ποιος όχι. Κατά πάσα πιθανότητα, όλα τα παιδιά της μικρότερης ομάδας θα πρέπει να έχουν περάσει, ενώ αντίθετα θα έχουν περάσει ελάχιστα παιδιά από τη μεγαλύτερη ομάδα. Δίνουμε συγχαρητήρια

στους επιτυγχόντες για την άριστη δουλειά τους.

Σ' αυτό το σημείο αφήνουμε τα παιδιά να εκφράσουν τις διαμαρτυρίες τους και εξηγούμε ότι αυτή ήταν μια προσπάθεια ταύτισής τους με τα παιδιά που αδικούνται. Συζητούμε με την τάξη τα ακόλουθα:

- Πώς ένιωσε η μεγαλύτερη ομάδα κατά τη διάρκεια της δραστηριότητας; Γιατί;
- Πώς αισθάνθηκε η μικρότερη ομάδα κατά τη διάρκεια του τεστ; Γιατί;
- Σκέφτηκαν τα μέλη της μεγαλύτερης ομάδας να κάνουν κάτι ως αντίδραση σ' αυτή την άδικη κατάσταση; Τι; Τι πραγματικά έκαναν στο τέλος;
- Σκέφτηκαν τα μέλη της μικρότερης ομάδας να κάνουν κάτι ως αντίδραση σ' αυτή την άδικη κατάσταση; Τι σκέφτηκαν; Τι πραγματικά έκαναν στο τέλος;
- Ποιες θα είναι οι μακροχρόνιες επιπτώσεις στην ποιότητα της εκπαίδευσης της μεγαλύτερης ομάδας, αν η διανομή των πόρων γίνεται κατ' αυτόν τον τρόπο;

Ενημερώνουμε την τάξη ότι αυτή η δραστηριότητα βασίζεται σε στατιστικά στοιχεία για τη Νότιο Αφρική σύμφωνα με τους νόμους του Apartheid στα μέσα της δεκαετίας του '80. Εκείνη την περίοδο οι λευκοί μόλις που αποτελούσαν το 1/8 του πληθυσμού. Η κατά κεφαλή δαπάνη για τη μόρφωση των μαύρων Νοτιοαφρικανών μαθητών ήταν περίπου το 1/8 της δαπάνης για τη μόρφωση των λευκών παιδιών.

Ένα σώμα γνώσης

Πηγή: Μικρή Πυξίδα, *Compassito*, Εγχειρίδιο Εκπαίδευσης στα Ανθρώπινα Δικαιώματα για παιδιά, © Συμβούλιο της Ευρώπης²¹

Θέματα: Διακρίσεις, εκπαίδευση και αναψυχή, υγεία και ευημερία

Στόχοι:

- Να ανακαλύψουμε τις δικές μας ικανότητες και γνώσεις
- Να αναγνωρίσουμε τους τρόπους, τόπους και τις πηγές μάθησης
- Να συζητήσουμε το δικαίωμα στην εκπαίδευση
- Να κατανοήσουμε τους ανθρώπους με διαφορετικές ικανότητες

Διάρκεια: Δύο ώρες

Προτεινόμενες τάξεις: Όλες οι τάξεις του Δημοτικού

Τι χρειαζόμαστε: Μεγάλα κομμάτια χαρτί, μαρκαδόρους, περιοδικά, ψαλίδια, κόλλα και άλλα υλικά για τη δημιουργία κολάζ

Περιγραφή:

Πρώτη Φάση

1. Κάνουμε εισαγωγή στο θέμα, υπενθυμίζοντας στα παιδιά ότι έχουν το ανθρώπινο δικαίωμα να μαθαίνουν και να αναπτύσσονται όσο το δυνατό περισσότερο. Σημειώνουμε ότι έχουν ήδη πολλές γνώσεις και ικανότητες που πιθανόν δε γνωρίζουν ότι τις έχουν. Ζητάμε, για παράδειγμα, να ονομάσουν ορισμένες δεξιότητες που ξέρουν να κάνουν τώρα, αλλά δεν ήξεραν όταν ήταν πέντε ή έξι χρονών (π.χ. διάβασμα, γράψιμο, μέτρηση χρημάτων, να λένε την ώρα). Εξηγούμε στα παιδιά ότι με αυτή τη δραστηριότητα θα μάθουν για το δικαίωμά τους στην εκπαίδευση και στην ανάπτυξη.
2. Χωρίζουμε τα παιδιά σε ομάδες των τεσσάρων ατόμων και δίνουμε σε κάθε ομάδα ένα κομμάτι χαρτί αρκετά μεγάλο ώστε να σχεδιάσουν πάνω του το περίγραμμα ενός παιδιού καθώς και

21. Μετάφραση και επιμέλεια ελληνικής έκδοσης: Κέντρο Στήριξης Μη Κυβερνητικών Οργανισμών, 2012, Κύπρος.

υλικά για τη δημιουργία ενός κολάζ. Περιγράφουμε τη δραστηριότητα:

- Κάθε ομάδα πρέπει να σχεδιάσει σε πραγματικό μέγεθος το περίγραμμα ενός παιδιού.
- Παροτρύνουμε τα παιδιά να σκεφτούν, τι γνωρίζουν και τι μπορούν να κάνουν πιο καλά όπως και ποιο μέρος του σώματος χρειάζεται για κάθε δεξιότητα. Συμπεριλαμβάνουμε σωματικές (π.χ. τραγούδι, ποδηλασία), πνευματικές (π.χ. μαθηματικά, ανέκδοτα) και προσωπικές ικανότητες (π.χ. να είσαι καλός φίλος, να κρατάς μυστικά).
- Κάνουμε τις γνώσεις και τις ικανότητες εμφανείς: σχεδιάζουμε, ζωγραφίζουμε, γράφουμε ή κολλάμε αναπαραστάσεις από αυτές στο μέρος του σώματος που χρησιμοποιούμε σε κάθε περίπτωση. Για παράδειγμα, αν είμαστε καλοί στο ποδόσφαιρο μπορούμε να σχεδιάσουμε μια μπάλα ποδοσφαίρου πάνω στο πόδι της φιγούρας (ή στο κεφάλι). Αν διαβάζουμε καλά, τότε μπορούμε να κόψουμε την εικόνα ενός βιβλίου και να την τοποθετήσουμε κοντά στα μάτια της φιγούρας. Αν είμαστε καλοί στο τραγούδι μπορούμε να ζωγραφίσουμε μουσικές νότες που βγαίνουν από το στόμα της φιγούρας).
- Επίσης σκεφτόμαστε και άλλα πράγματα, τα οποία γνωρίζουμε και μπορούμε να κάνουμε, πέρα από αυτά που κάνουμε καλύτερα.

3. Αφήνουμε τα παιδιά να δουλέψουν πάνω σε αυτό το έργο μέχρι η φιγούρα να καλυφθεί σχεδόν ολόκληρη με σχέδια/εικόνες/σλόγκαν κ.λπ.

4. Καλούμε τα παιδιά κοντά μας και ζητάμε από κάθε ομάδα να «συστήσει» στις άλλες ομάδες το παιδί, του οποίου έφτιαξε τη φιγούρα, κατονομάζοντας μερικές από τις ικανότητες και τις γνώσεις που έχει αποτυπώσει. Αν είναι δυνατόν, αφήνουμε τις φιγούρες αυτές στον τοίχο μέχρι την επόμενη φάση.

Δεύτερη Φάση

1. Ζητάμε από τα παιδιά να συλλέξουν τις φιγούρες και να επιστρέψουν στις αρχικές τους ομάδες. Δίνουμε τις εξής οδηγίες:

- «Σκεφτείτε ξανά τις ικανότητες και τις γνώσεις που ζωγραφίσατε πάνω στο παιδί-φιγούρα. Πώς αποκτήσατε αυτές τις γνώσεις και τις ικανότητες; Σε ποιο χώρο ή με ποιο άτομο, θεσμό ή κατάσταση μάθατε αυτά τα πράγματα; Για παράδειγμα, μπορεί να έχετε μάθει να πλέκετε ή να παίζετε χαρτιά από κάποιον παππού ή κάποια γιαγιά, μπορεί να έχετε μάθει ένα παιχνίδι από τα παιδιά της γειτονιάς σας ή μπορεί να έχετε μάθει την ιστορία της χώρας σας στο σχολείο».
- «Όταν αναγνωρίσετε από πού πήρατε συγκεκριμένες γνώσεις ή ικανότητες, σχεδιάστε ένα τόξο από την εικόνα που αντιπροσωπεύει αυτήν την ικανότητα μέχρι το πλαίσιο του χαρτιού και γράψτε την ονομασία της πηγής μάθησης».

2. Καλούμε τα παιδιά να παρουσιάσουν τα αποτελέσματά τους σε ολόκληρη την τάξη. Κάνουμε έναν κατάλογο όλων των πηγών μάθησης όπως αναφέρονται, ελέγχοντας κάθε φορά τα αντικείμενα στα οποία αντιστοιχούν.

Ερωτήσεις για συζήτηση

1. Κάνουμε ερωτήσεις στα παιδιά σχετικά με τις γνώσεις και τις ικανότητες:

- Ήταν εύκολο να βρείτε αυτά που είστε ικανοί να κάνετε;
- Υπάρχουν μεγάλες διαφορές μεταξύ των κολάζ;
- Μήπως παραλείψατε κάποια σημαντική ικανότητα από το κολάζ;
- Θυμάστε πάντα από πού αποκτήσατε αυτές τις ικανότητες/γνώσεις;
- Ήταν πάντα ένας τόπος ή ένα άτομο που σας δίδαξε αυτές τις δεξιότητες;
- Για ποιο λόγο νομίζετε ότι ζητήσα να θυμηθείτε πώς αποκτήσατε τις γνώσεις ή τις ικανότητες σας;

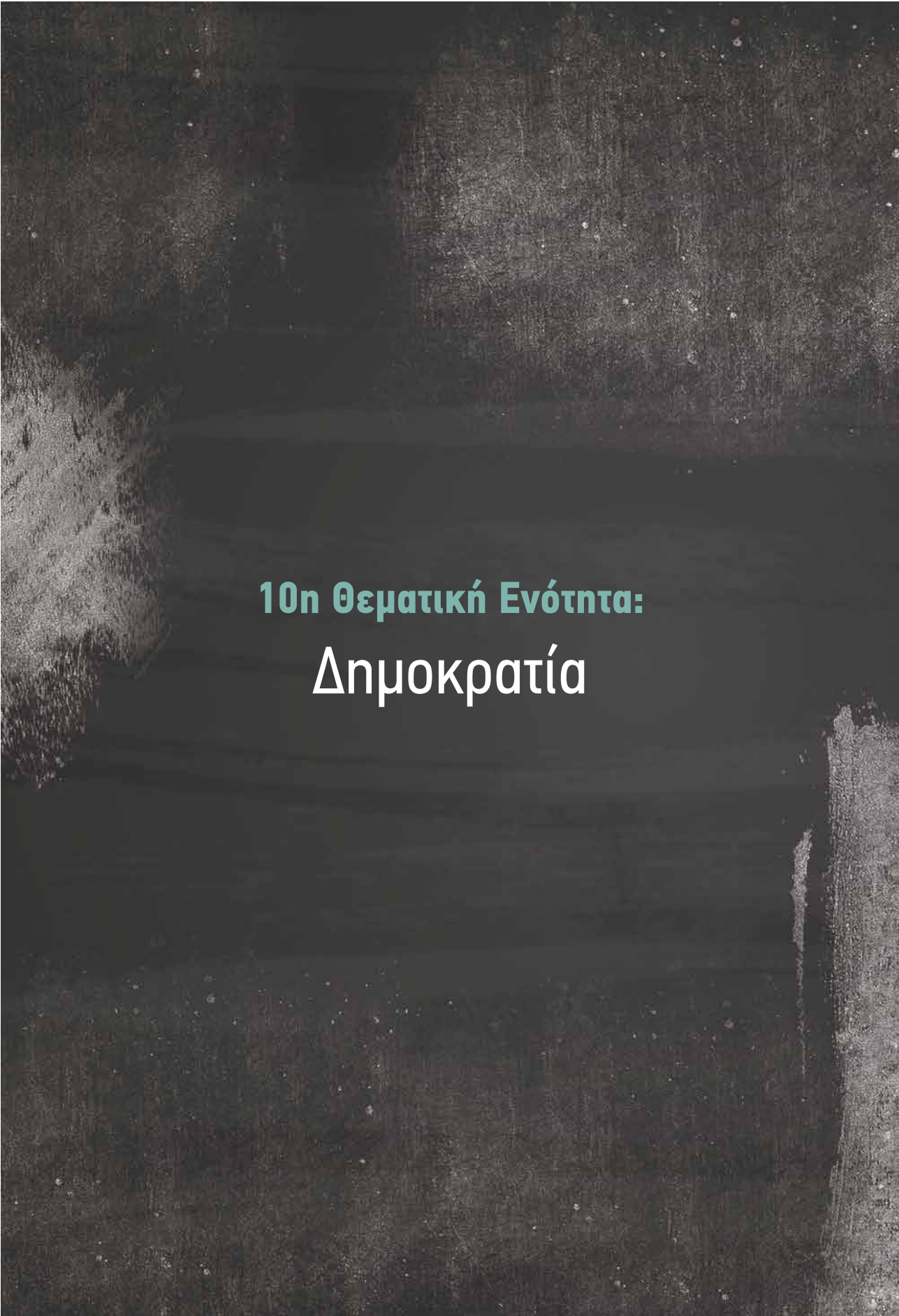
2. Συσχετίζουμε τη δραστηριότητα με τα ανθρώπινα δικαιώματα, κάνοντας ερωτήσεις όπως αυτές:

- Νομίζετε πως όλα τα παιδιά μπορούν να μάθουν τα πράγματα που αναφέρατε; Γιατί ή γιατί όχι;
- Ποια άτομα ή ποιοι θεσμοί είναι απαραίτητοι για να μπορούν τα παιδιά να αποκτήσουν αυτές τις ικανότητες/γνώσεις;
- Υπάρχουν μήπως άτομα ή θεσμοί που είναι πιο σημαντικά από άλλα; (Π.χ. είναι ένα σχολείο πιο σημαντικό από έναν αθλητικό όμιλο);
- Τι θα συνέβαινε αν κάποια από αυτές τις πηγές μάθησης δεν υπήρχε;
  - Για παράδειγμα, αν δεν υπήρχε σχολείο, πώς θα μπορούσαν τα παιδιά να μάθουν να γράφουν και να διαβάζουν; Τι θα συνέβαινε, αν δεν αποκτούσαν αυτές τις δεξιότητες; Είναι αυτές σημαντικές; Πώς θα επηρεαζόταν η υπόλοιπη ζωή τους;
  - Για παράδειγμα, τι θα συνέβαινε, αν δεν υπήρχαν άλλα παιδιά για να παίζετε μαζί τους, αν δεν υπήρχαν μέλη της οικογένειας για να μάθετε από αυτά ή αν δεν υπήρχαν ομάδες και κέντρα νεότητας;
  - Για παράδειγμα, τι θα συνέβαινε, αν ένα ανάπηρο παιδί δεν μπορούσε να πάει σε σχολείο ή να παίξει με άλλα παιδιά;
- Συσχετίστε διαφορετικά μέρη του σώματος με διαφορετικές ικανότητες και γνώσεις. Τι συμβαίνει, όταν ένα παιδί έχει μια αναπηρία και δεν μπορεί να χρησιμοποιήσει το συγκεκριμένο μέρος του σώματός του; Μήπως υπάρχουν εναλλακτικοί τρόποι για να κάνει ή να μάθει ορισμένα πράγματα; Πώς θα μπορούσε ένα παιδί με αναπηρία να αναπτύξει άλλες δεξιότητες;
- Γνωρίζετε κάποιον που έχει περιορισμένες πιθανότητες να μάθει; Πώς νομίζετε ότι αντιμετωπίζει το γεγονός αυτό το συγκεκριμένο άτομο; Στηρίζετε καθόλου το άτομο αυτό;
- Γιατί νομίζετε ότι τα παιδιά έχουν το ανθρώπινο δικαίωμα στη μάθηση και την ανάπτυξη;

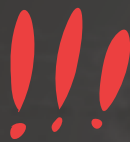

- Τοποθετήστε στον τοίχο τα κολάζ, ώστε να μπορούν να τα βλέπουν όλοι (τα παιδιά και άλλοι).
- Προσκαλέστε κάποιον με μαθησιακές δυσκολίες ή μια ΜΚΟ που εργάζεται πάνω σε αυτό το θέμα για να συζητήσει με τα παιδιά τις μαθησιακές δυσκολίες και τις εναλλακτικές στρατηγικές μάθησης.
- Αυτή η δραστηριότητα θα μπορούσε επίσης να πραγματοποιηθεί με τα παιδιά να δουλεύουν πάνω σε ξεχωριστές φιγούρες ή σε ζευγάρια.

The background of the slide is a dark, textured surface, possibly a close-up of a rock or a similar material. A faint, light-colored world map is visible in the background, centered behind the text.

10η Θεματική Ενότητα: Δημοκρατία

Κανόνες Λειτουργίας του Σχολείου

Πηγή: *Right here, right now.*

Teaching citizenship through Human Rights, Βρετανικό Ινστιτούτο για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα (BIHR) - Υπουργείο Δικαιοσύνης της Μεγάλης Βρετανίας

Θέματα: Δίκαιο, ενεργός συμμετοχή στα κοινά, δημοκρατία

Στόχοι:

- Να διακρίνουμε τους ορισμούς του «δίκαιου» και του «άδικου»
- Να συζητήσουμε το ρόλο των μαθητών στη λήψη αποφάσεων που τους αφορούν
- Να συζητήσουμε τρόπους για να κάνουμε τη σχολική κοινότητα πιο δίκαιη

Διάρκεια: Μία ώρα

Προτεινόμενες τάξεις: Μεγάλες τάξεις Δημοτικού

Τι χρειαζόμαστε: Κόλλες A4, μολύβια

Προετοιμασία: Εκτυπώνουμε τη λίστα με τους «Νέους Κανόνες Λειτουργίας του Σχολείου» που θα βρείτε στο τέλος της δραστηριότητας αυτής

Περιγραφή:

1. Παρουσιάζουμε τη λίστα με τους υποτιθέμενους νέους κανόνες λειτουργίας του σχολείου. Εξηγούμε ότι οι κανόνες αυτοί ορίστηκαν από το Υπουργείο Παιδείας και πρέπει να εφαρμοστούν σε όλα τα σχολεία.
2. Ζητάμε από τα παιδιά να γράψουν σε ένα χαρτί τις πρώτες σκέψεις που τους έρχονται στο μυαλό ακούγοντας τους νέους κανόνες.
3. Χωρίζουμε τα παιδιά σε ζευγάρια και καλούμε κάθε ζευγάρι να συζητήσει, εάν οι κανόνες αυτοί είναι δίκαιοι και γιατί. Κάθε ζευγάρι πρέπει να παρουσιάσει τα επιχειρήματά του σχετικά με το αν οι κανόνες είναι δίκαιοι ή όχι.
4. Εξηγούμε στους μαθητές ότι οι κανόνες δεν είναι αληθινοί, όμως ζητάμε να μας πουν, τι θα έκαναν για να εμποδίσουν την υλοποίηση ενός τέτοιου άδικου κανονισμού.
5. Χωρίζουμε την τάξη σε μικρότερες ομάδες των 4-5 ατόμων και ζητάμε να φτιάξουν μια δική τους λίστα με κανόνες που να είναι δίκαιοι απέναντι σε μαθητές, δασκάλους και γονείς. Η κάθε ομάδα παρουσιάζει τη λίστα της. Προσπαθούμε με δημοκρατικές διαδικασίες να καταλήξουμε σε μια κοινή λίστα κανονισμών με την οποία θα ήταν ευχαριστημένη όλη η τάξη. Δίνουμε τη δυνατότητα στους μαθητές να συζητήσουν με το διευθυντή σχολείου τη λίστα με τους κανόνες. Ανακαλύπτουμε ποιοι κανονισμοί υπάρχουν ήδη, ποιοι θα ήταν εφικτοί και πώς θα μπορούσαν να υλοποιηθούν, καθώς και ποιοι δε θα ήταν εφικτοί και γιατί.

Ερωτήσεις για συζήτηση

- Τι είναι δίκαιο και τι άδικο;
- Ποια συναισθήματα έχω, όταν με αδικούν και ποια όταν αναγνωρίζουν το δίκιο μου;
- Γιατί υπάρχουν οι κανόνες;
- Μπορούμε να επηρεάσουμε τους κανόνες και πώς;
- Υπάρχουν άδικοι κανόνες που εμείς γνωρίζουμε; Τι μπορούμε να κάνουμε για να τους αλλάξουμε;

Ζητάμε από τους μαθητές να ξανακοιτάξουν τη λίστα με τους «Νέους Κανόνες Λειτουργίας του Σχολείου» και να εντοπίσουν ποια δικαιώματα καταπατούνται με την εφαρμογή τους.

Λίστα Νέων Κανόνων Λειτουργίας του Σχολείου

1. Οι δάσκαλοι μπορούν να χτυπήσουν τους μαθητές, όποτε θεωρούν ότι χρειάζεται.
2. Οι μαθητές οφείλουν να πιστεύουν στη θρησκεία στην οποία πιστεύει ο δάσκαλός τους.
3. Οι δάσκαλοι μπορούν να ψάξουν την τσάντα των μαθητών όποτε θέλουν.
4. Όποιος κριτικάρει τους νέους κανονισμούς θα τιμωρείται.
5. Οι μαθητές δεν μπορούν να μιλούν μεταξύ τους ή να στέκονται σε ομάδες μεγαλύτερες των τριών ατόμων για περισσότερα από πέντε λεπτά.
5. Οι μαθητές μπορεί να αποβάλλονται χωρίς να δίνονται εξηγήσεις. Δε θα τους δίνεται η δυνατότητα να πουν τη γνώμη τους ή να μάθουν για ποιο λόγο πάρθηκε η απόφαση αυτή.
6. Εάν ο δάσκαλος πιάσει μαθητή με κινητό, μπορεί να το πάρει και να το κρατήσει για δική του χρήση.
7. Οι μαθητές που το όνομά τους ξεκινάει από το γράμμα Ν αναλαμβάνουν την καθαριότητα της τουαλέτας του σχολείου σε καθημερινή βάση.

Η κάθε
ψηφος μετρά

Πηγή: Μικρή Πυξίδα, Compa-
sito, Εγχειρίδιο Εκπαίδευσης στα
Ανθρώπινα Δικαιώματα για παιδιά,
© Συμβούλιο της Ευρώπης²²

Θέματα: Πολιτειότητα, δημοκρατία

Στόχοι:

- Να κατανοήσουμε την έννοια των δίκαιων και δημοκρατικών εκλογών
- Να εξασκηθούμε στη διενέργεια δίκαιων εκλογών
- Να μάθουμε το μηχανισμό δημοκρατικής ψηφοφορίας
- Να αναγνωρίσουμε τη σπουδαιότητα της συμμετοχής του πολίτη στα κοινά

Διάρκεια: Δύο ώρες

Προτεινόμενες τάξεις: Μεγάλες τάξεις Δημοτικού

Τι χρειαζόμαστε: Δελτίο Κατάστασης για κάθε ομάδα, κόλλες, χαρτί και μολύβια για ψηφοφορίες

Προετοιμασία: Εκτυπώνουμε το Δελτίο Κατάστασης για κάθε ομάδα, επίσης εκτυπώνουμε και κόβουμε τις Κάρτες Ρόλων.

Περιγραφή:

1ο ΜΕΡΟΣ

1. Εξηγούμε ότι η Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΟΔΔΑ) εγγυάται στον καθένα το δικαίωμα «συμμετοχής στην κυβέρνηση είτε μέσω της ανάληψης ενός αξιώματος είτε μέσω της εκλογής ενός εκπροσώπου» και πως «οι κυβερνήσεις θα πρέπει να εκλέγονται σε τακτική βάση μέσω δίκαιων και μυστικών ψηφοφοριών» (Άρθρο 21).

Ρωτάμε τα παιδιά, ποιες πιστεύουν ότι είναι οι απαντήσεις στις ακόλουθες ερωτήσεις:

- Τι είναι οι δίκαιες εκλογές;
- Γιατί θα πρέπει η ψηφοφορία να είναι μυστική;
- Ποιος ψηφίζει;
- Τι σημαίνει να σε εκπροσωπεί κάποιος;

22. Μετάφραση και επιμέλεια ελληνικής έκδοσης: Κέντρο Στήριξης Μη Κυβερνητικών Οργανισμών, 2012, Κύπρος.

- Ποιες είναι οι ευθύνες του ατόμου αυτού;
  - Ποια είναι τα άτομα που εκπροσωπούν τα μέλη της κοινότητάς σας σε εθνικό επίπεδο; Σε τοπικό;
2. Εξηγούμε πως, έστω και εάν τα παιδιά δεν μπορούν να ψηφίσουν μέχρι να ενηλικιωθούν, μπορούν να συμμετέχουν σε διάφορες μορφές εκλογών για να πάρουν αποφάσεις όσον αφορά τη δική τους ζωή. Ζητάμε από τα παιδιά να συζητήσουν για σχετικές ευκαιρίες που έχουν στη διάθεσή τους:
- Ποια είναι ορισμένα παραδείγματα καταστάσεων όπου έχουν το δικαίωμα να εκφράσουν τη γνώμη τους ή να ψηφίσουν;
  - Πρόκειται για μια δίκαιη λήψη απόφασης ή για μια ψηφοφορία;
  - Είναι μυστική;
  - Ποιος έχει το δικαίωμα να αποφασίσει ή να ψηφίσει;
  - Ποιος αποφασίζει για ποιον ή για τι πράγμα αποφασίζουμε ή ψηφίζουμε;
3. Κάνουμε γνωστό στα παιδιά πως σε αυτήν τη δραστηριότητα θα δημιουργήσουν δημοκρατικές μεθόδους λήψης αποφάσεων. Χωρίζουμε τα παιδιά σε ζυγό αριθμό ομάδων, με πέντε ή έξι άτομα στην κάθε ομάδα. Δίνουμε σε κάθε ομάδα ένα Δελτίο Κατάστασης και αναθέτουμε σε τουλάχιστον δύο ομάδες να δουλέψουν την ίδια κατάσταση.

Είναι απαραίτητο να βεβαιωθούμε ότι αναθέσαμε σε τουλάχιστον δύο ομάδες την Κατάσταση Ε, η οποία μετέπειτα θα χρησιμοποιηθεί για προσομοίωση. Υποδεικνύουμε τις ερωτήσεις που θα ληφθούν υπόψη στο κάτω μέρος της σελίδας και εξηγούμε οποιεσδήποτε πιθανές άγνωστες ορολογίες εμπεριέχονται στις ερωτήσεις.

Εναλλακτικά

Μοιράζουμε σε όλες τις ομάδες την Κατάσταση Ε για να τονίσουμε την ποικιλία λύσεων για την ίδια κατάσταση και τη διαδικασία διαπραγμάτευσης που ακολουθεί στο Βήμα 5.

4. Αφού δώσουμε 15-20 λεπτά χρόνο στα παιδιά για να σχηματίσουν μικρές ομάδες, ζητάμε από την κάθε ομάδα να εξηγήσει την κατάσταση και τη διαδικασία λήψης αποφάσεων που ανέπτυξε για την αντιμετώπισή της. Αφήνουμε τελευταίες στη διαδικασία παρουσίασης τις ομάδες με την Κατάσταση Ε. Μετά από κάθε παρουσίαση, ζητάμε από τα υπόλοιπα παιδιά να κρίνουν το σχέδιο:
- Είναι δημοκρατικό;
  - Δίνει σε όλους τους εμπλεκόμενους την ευκαιρία να εκφράσουν την επιλογή τους;

- Είναι δίκαιο;
- Είναι μυστικό;
- Γνωρίζει ο καθένας που ψηφίζει, για ποιον ψηφίζει, ή για τι πράγμα ψηφίζει;

5. Αφού παρουσιαστούν όλες οι καταστάσεις, ζητάμε από τα παιδιά να επικεντρωθούν στην Κατάσταση Ε. Εξηγούμε ότι θα προχωρήσουν σε μια εικονική ψηφοφορία για να αποφασίσουν για τη συγκεκριμένη κατάσταση. Όμως για να γίνει αυτό πρέπει πρώτα να συμφωνήσουν ως προς το σχέδιο, με βάση το οποίο θα αποφασίσουν.

Ζητάμε από τους μαθητές να συγκρίνουν τα διάφορα σχέδια που αναπτύχθηκαν για την Κατάσταση Ε:

- Σε ποια σημεία ταυτίζονται τα σχέδια; Να χρησιμοποιήσουμε μήπως αυτά τα κοινά σημεία στην εικονική μας ψηφοφορία;
- Σε ποια σημεία διαφέρουν τα σχέδια; Ποια ιδέα θα λειτουργήσει καλύτερα; Ποια πρέπει να χρησιμοποιήσουμε;

6. Αφού τα παιδιά συμφωνήσουν για το ποιο σχέδιο θα χρησιμοποιηθεί, καταγράφουμε τις αποφάσεις στον πίνακα ή σε χαρτί και συζητάμε μαζί τους, κάνοντας τις εξής ερωτήσεις:

- Μήπως λείπει κάτι από το νέο σχέδιό μας για την Κατάσταση Ε;
- Πιστεύετε ότι θα είναι δημοκρατικό;

2ο ΜΕΡΟΣ

1. Θυμίζουμε στα παιδιά το 1ο μέρος και τα δεδομένα της Κατάστασης Ε. Επανεισάγουμε το σχέδιο που αναπτύχθηκε στο προηγούμενο μέρος και εξηγούμε ότι θα δοκιμάσουμε το σχέδιό τους με μια εικονική ψηφοφορία στην Κατάσταση Ε.

2. Μοιράζουμε Κάρτες Ρόλων στα παιδιά και περιγράφουμε την προσομοίωση:

- Ο Υπεύθυνος Εκλογών θα ζητήσει από 3 εκπροσώπους να διατυπώσουν τη γνώμη τους.
- Ο Υπεύθυνος Εκλογών θα ζητήσει ακολούθως από το κοινό να θέσει ερωτήσεις και να διατυπώσει τη γνώμη του.
- Στη συνέχεια, ο Υπεύθυνος Εκλογών θα ρωτήσει όλους, αν είναι έτοιμοι να ψηφίσουν, και θα εξηγήσει τι χρειάζεται για να κερδίσει κανείς την ψηφοφορία σύμφωνα με το σχέδιο της ομάδας (π.χ. μια απλή πλειοψηφία, ένα ποσοστό των ψήφων).

- Η Εφορευτική Επιτροπή καλεί τον καθένα να ψηφίσει σύμφωνα με τη μέθοδο του σχεδίου της ομάδας. Η Εφορευτική Επιτροπή και ο Υπεύθυνος Εκλογών θα μαζέψουν και θα καταμετρήσουν μαζί τις ψήφους.
- Η Εφορευτική Επιτροπή ανακοινώνει το αποτέλεσμα της ψηφοφορίας. Εάν υπάρχει νικητής, ο Υπεύθυνος Εκλογών ανακοινώνει την απόφαση της ομάδας. Αν δεν υπάρχει νικητής, ο Υπεύθυνος Εκλογών ανακοινώνει πως πρέπει να υπάρξει μια επαναληπτική ψηφοφορία.
- Σε περίπτωση επαναληπτικής ψηφοφορίας, η Εφορευτική Επιτροπή φτιάχνει ένα νέο ψηφοδέλτιο και ακολουθεί τις διαδικασίες του προηγούμενου βήματος.

Ερωτήσεις για συζήτηση

- Πιστεύετε πως η ψηφοφορία κατά την προσομοίωση ήταν δίκαιη και δημοκρατική;
- Αναγνωρίσατε μήπως καταστάσεις από την πραγματική ζωή κατά τη διάρκεια αυτής της δραστηριότητας;
- Πώς λαμβάνονται συνήθως αποφάσεις αυτής της φύσης; Τα παιδιά έχουν δικαίωμα να εκφέρουν τη γνώμη τους ή να επιλέξουν;
- Υπάρχουν μήπως κάποιες αποφάσεις, τις οποίες δύνανται να λαμβάνουν μόνο ενήλικες;
- Οι αποφάσεις στην ομάδα σας συνήθως λαμβάνονταν δημοκρατικά; Γιατί ή γιατί όχι;
- Τι μπορείτε να κάνετε για να βεβαιωθείτε πως οι αποφάσεις στην ομάδα σας λαμβάνονται δημοκρατικά;

Αξιοποιούμε την κάθε ευκαιρία που θα εμφανιστεί στην ομάδα μας για τη διαμόρφωση πλαισίου δημοκρατικής λήψης αποφάσεων, έστω κι αν πρόκειται για θέματα μικρότερης σημασίας (π.χ. κολατσιό που θα φάνε τα παιδιά, εάν θα παίξουν μέσα ή έξω στην αυλή) ή μεγαλύτερης σημασίας. Οι νέοι μαθαίνουν καλύτερα τις δημοκρατικές διαδικασίες, όταν τις εφαρμόζουν στην πράξη. Επίσης επωφελούνται, όταν τους βάζουμε στη διαδικασία να σκεφτούν εάν όσοι επηρεάζονται από μια απόφαση είχαν την ευκαιρία της διαβούλευσης πριν αυτή ληφθεί.

Επισημάνσεις για τον εκπαιδευτικό (εμπνευστή)

Ο απλούστερος τρόπος διεξαγωγής αυτής της σχετικά πολύπλοκης δραστηριότητας είναι να βάλουμε όλα τα παιδιά να εργαστούν μαζί σε ένα πλάνο για την Κατάσταση Γ. Έτσι αφενός διασφαλίζεται πως όλα τα παιδιά μπορούν να κατανοήσουν την κατάσταση και αφετέρου τονίζεται η ανάγκη για δημιουργία ενός συμβιβαστικού σχεδίου, γεγονός που από μόνο του αποτελεί μια σημαντική δημοκρατική διαδικασία.

Εάν επιλέξουμε να χρησιμοποιήσουμε διαφορετικές καταστάσεις, καλό είναι να χρησιμοποιήσουμε τουλάχιστον μία κατάσταση η οποία να περιλαμβάνει την επιλογή ενός ατόμου (Καταστάσεις Α και Β) και μία η οποία να περιλαμβάνει τη λήψη πολιτικής απόφασης (Καταστάσεις Δ και Ε). Οι καταστάσεις λήψης πολιτικών αποφάσεων λειτουργούν καλύτερα σε περιπτώσεις εικονικής ψηφοφορίας, επειδή ο εκπρόσωπος της κάθε ομάδας αντιπροσωπεύει περισσότερο απόψεις παρά τον εαυτό του.

Αυτή η δραστηριότητα περιέχει μερικούς όρους, οι οποίοι πιθανότατα είναι άγνωστοι στα παιδιά (π.χ. υποψηφιότητες, υποψήφιοι, ομιλίες εκστρατείας, δημόσιες συζητήσεις, επαναληπτικές εκλογές, εκλογές με αναλογικό σύστημα, ψηφοδέλτιο). Όταν τα παιδιά αρχίσουν να δουλεύουν σε μικρές ομάδες, περνάμε από κάθε ομάδα για να βεβαιωθούμε πως κατανοούν όλους τους όρους. Για μικρότερα παιδιά η αναλογική αντιπροσώπευση μπορεί να επεξηγηθεί ως «περισσότεροι από τους μισούς» ή «απλή πλειοψηφία».

Οι οδηγίες προτείνουν τη χρήση μόνο της Κατάστασης Ε για την προσομοίωση, όμως μπορούμε να προσαρμόσουμε τους διάφορους ρόλους για να χρησιμοποιήσουμε οποιαδήποτε από τις άλλες καταστάσεις. Δημιουργούμε άλλες καταστάσεις βασιζόμενοι στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων, με τις οποίες έρχονται αντιμέτωπα τα παιδιά της τάξης σας.

Σε περίπτωση μεγάλης ομάδας μαθητών προσθέτουμε στη συζήτηση εκπροσώπους με διαφορετικές γνώμες.

Καταστάσεις στο 1ο Μέρος

Κατάσταση Α:

Το σχολείο σας έχει κληθεί να στείλει ως εκπρόσωπό του ένα άτομο σε έναν εορτασμό της πόλης στο Δημαρχείο για την Παγκόσμια Ημέρα του Παιδιού. Η επιλογή θα γίνει αποκλειστικά από τα παιδιά. Υπάρχουν 500 μαθητές. Πώς θα επιλέξετε δημοκρατικά τον εκπρόσωπο;

Κατάσταση Β:

Ο αθλητικός όμιλος χρειάζεται έναν πρόεδρο. Διαθέτει 60 μέλη. Πώς θα αποφασίσετε δημοκρατικά, ποιος πρέπει να γίνει πρόεδρος;

Κατάσταση Γ:

Οι μαθητές στο σχολείο σας θα επιλέξουν ποιες ζωγραφιές θα λάβουν το πρώτο, το δεύτερο και το τρίτο βραβείο σε ένα διαγωνισμό ζωγραφικής. Συνολικά 50 ζωγραφιές έλαβαν μέρος στο διαγωνισμό. Υπάρχουν 300 παιδιά στο σχολείο. Πώς θα επιλεγούν οι νικητές δημοκρατικά;

Κατάσταση Δ:

Οι μαθητές στο σχολείο σας συζητούν για το αν πρέπει να επιτρέπεται στα παιδιά να φέρνουν κινητά τηλέφωνα στο σχολείο. Μερικά παιδιά θέλουν να επιτρέπεται. Άλλα πάλι πιστεύουν πως αποσπούν την προσοχή και είναι άδικο για τα παιδιά που δεν έχουν κινητά τηλέφωνα. Ο διευθυντής του σχολείου ισχυρίζεται πως πρέπει να επιτραπεί στα παιδιά να επιλέξουν τα ίδια. Υπάρχουν 350 παιδιά στο σχολείο. Πώς μπορεί να γίνει αυτό δημοκρατικά;

Κατάσταση Ε:

Στην ομάδα σας έχει γίνει μια δωρεά περίπου 500 ευρώ. Ο αρχηγός της ομάδας σας έχει τη γνώμη πως η ίδια η ομάδα θα πρέπει να αποφασίσει πώς θα ξοδέψει αυτά τα χρήματα. Μερικά από τα παιδιά θέλουν να διοργανώσουν ένα πάρτι με καλό φαγητό. Άλλα θέλουν να πάνε εκδρομή. Άλλα πάλι θέλουν να αγοράσουν καινούρια παιχνίδια και καλλιτεχνικά υλικά. Ένα παιδί θέλει τα χρήματα να φυλαχθούν για καταστάσεις έκτακτης ανάγκης. Ένα άλλο θέλει να αγοράστεί ένα πληκτρολόγιο. Υπάρχουν 30 παιδιά στην ομάδα σας. Πώς θα αποφασίσετε δημοκρατικά για τον τρόπο με τον οποίο θα χρησιμοποιηθούν τα χρήματα;

Λάβετε υπόψη:

- Πώς θα αποφασίσετε τι θα ψηφίσετε; Θα τεθούν υποψηφιότητες; Αν ναι, πώς;
- Πόσους υποψήφιους θα έχετε; Μήπως πρέπει ο αριθμός τους να είναι περιορισμένος;
- Πώς θα ξέρει ο καθένας ποιον ή τι θα ψηφίσει; Θα ζητήσετε από τους υποψήφιους να κάνουν μια προεκλογική ομιλία ή θα τους καλέσετε σε δημόσιο διάλογο;

- Πώς θα ψηφίσουν τα παιδιά; Θα είναι μυστική ψηφοφορία;
- Πώς θα αποφασίσετε ποιος θα είναι ο νικητής;
- Τι γίνεται αν υπάρχει μηδαμινή διαφορά στον αριθμό των ψήφων ανάμεσα σε δυο υποψήφιους; Θα κάνετε επαναληπτικές εκλογές; Μήπως θα πρέπει ο νικητής να έχει ένα συγκεκριμένο ποσοστό ψήφων (π.χ. πέραν του 50%);

Καταστάσεις στο 2ο Μέρος

Ρόλοι για εικονικές εκλογές στην Κατάσταση Ε

Είστε ο Υπεύθυνος Εκλογών. Οργανώνετε τις συζητήσεις, εξηγείτε τι χρειάζεται μια απόφαση για να χαρακτηριστεί νικήτρια και βοηθάτε στην καταμέτρηση των ψήφων. Αν υπάρξουν επαναληπτικές εκλογές, τις οργανώνετε κι αυτές.

Είστε η Εφορευτική Επιτροπή. Ετοιμάζετε το ψηφοδέλτιο, οργανώνετε την ψηφοφορία, καταμετράτε τις ψήφους και ανακοινώνετε τα αποτελέσματα. Αν υπάρξουν επαναληπτικές εκλογές, ετοιμάζετε το ψηφοδέλτιο και οργανώνετε την ψηφοφορία.

Είστε ο εκπρόσωπος της πρώτης άποψης. Πιστεύετε πως τα χρήματα θα πρέπει να ξοδευτούν σε ένα μεγάλο πάρτι. Παρουσιάστε επιχειρήματα γι' αυτό.

Είστε ο εκπρόσωπος της δεύτερης άποψης. Πιστεύετε πως τα χρήματα θα πρέπει να ξοδευτούν σε νέα παιχνίδια και εξοπλισμό. Παρουσιάστε επιχειρήματα γι' αυτό.

Είστε ο εκπρόσωπος της τρίτης άποψης. Πιστεύετε πως τα χρήματα θα πρέπει να χρησιμοποιηθούν για ένα υπέροχο ταξίδι για όλα τα παιδιά. Παρουσιάστε επιχειρήματα γι' αυτό.

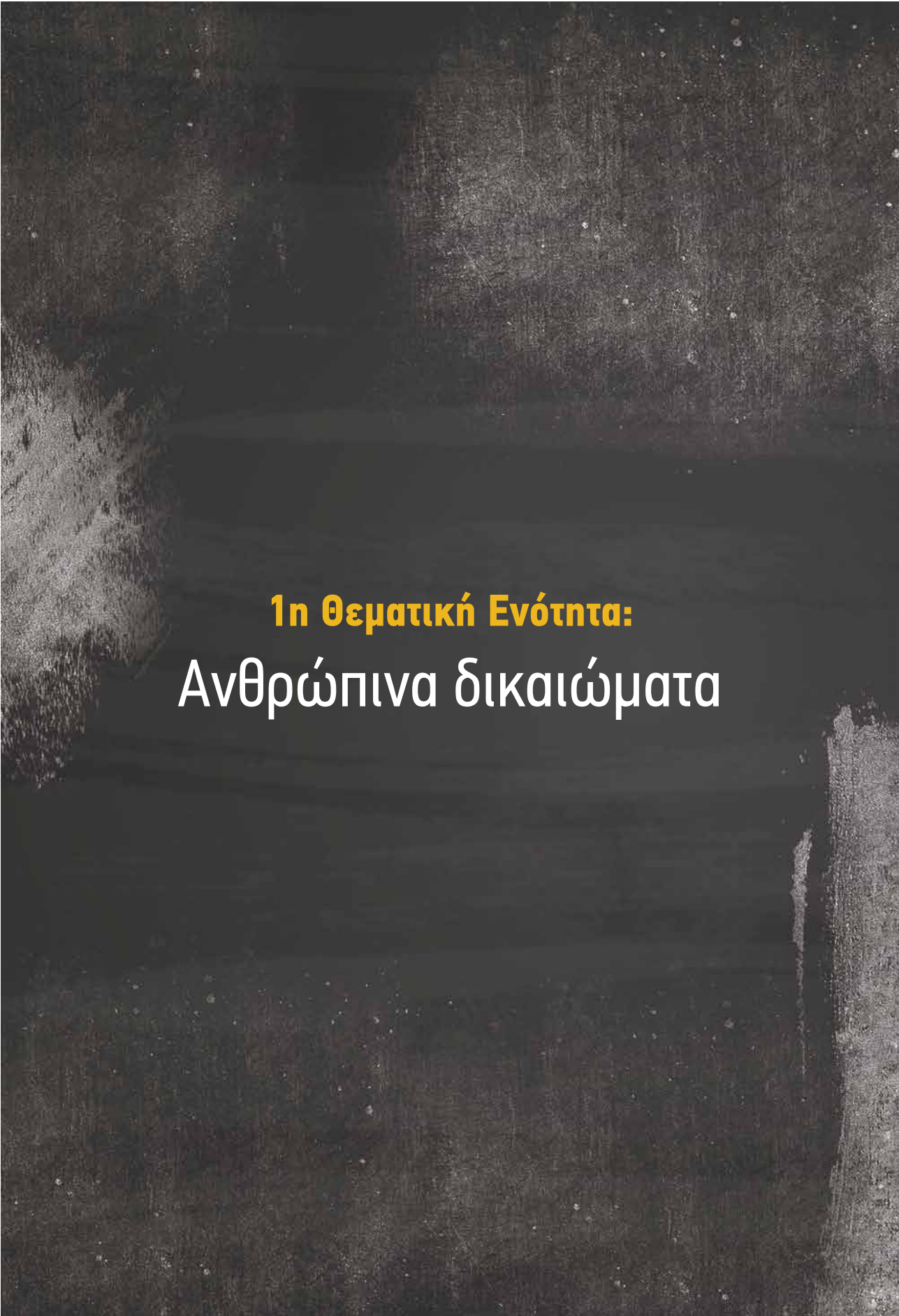

$\sqrt{x}$

Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση

The background of the slide is a dark, textured surface, possibly a piece of old paper or a dark fabric, with a mottled appearance of black, dark grey, and some lighter greyish-brown spots and streaks.

1η Θεματική Ενότητα: Ανθρώπινα δικαιώματα

Η ιστορία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων

Στόχοι: Να μπορούν οι μαθητές:

- Να ορίζουν με δικά τους λόγια τι είναι ανθρώπινα δικαιώματα
- Να εντοπίζουν τις αξίες που θεμελιώνουν τα ανθρώπινα δικαιώματα
- Να εντοπίζουν ποια από τα ανθρώπινα δικαιώματα αφαιρέθηκαν από τα θύματα του Ολοκαυτώματος

Μπορούμε να αξιολογήσουμε το βαθμό κατανόησης των μαθητών για τα ανθρώπινα δικαιώματα μέσα από τους ορισμούς που θα δώσουν με δικά τους λόγια, αλλά και μέσα από τη συζήτηση στην ολομέλεια.

Διάρκεια: 1 ώρα²³

Προτεινόμενες τάξεις: Β' Γυμνασίου – Β' Λυκείου

Τι χρειαζόμαστε:

- Εικόνες από το Ολοκαύτωμα
- Το προοίμιο της *Οικουμενικής Διακήρυξης των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων*.

Πηγή: *Right here, Right now, Teaching citizenship through Human Rights*, Βρετανικό Ινστιτούτο για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα (BIHR) - Υπουργείο Δικαιοσύνης της Μεγάλης Βρετανίας & Games for Actors and Non-Actors, Augusto Boal (προσαρμογή)

Θέματα: Ανθρώπινα δικαιώματα, η ιστορία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, αξίες

Περιγραφή:

1ο Μέρος: Η απειλή και η ασπίδα²³

1. Ζητάμε από τους μαθητές να σκορπιστούν στο χώρο. Δίνουμε το σύνθημα και αρχίζουν να περπατούν με το δικό τους ρυθμό προς διάφορες κατευθύνσεις, χωρίς να ακουμπούν ο ένας τον άλλον.
2. Καθώς περπατούν εξηγούμε πως κάποιος από τους συμμαθητές τους είναι μια βόμβα έτοιμη να εκραγεί και συνιστούμε να κινούνται όσο πιο μακριά μπορούν από αυτόν. Επομένως ο καθένας τους πρέπει να θεωρήσει κάποιον ως προσωπική του βόμβα και, χωρίς να το καταλάβει ο συμμαθητής τους, πρέπει να απομακρυνθεί μαζί με όλους τους υπόλοιπους όσο το δυνατόν περισσότερο, χωρίς να σταματήσουν να κινούνται.
3. Στη συνέχεια ενημερώνουμε τους μαθητές πως μπορούν να θεωρήσουν κάποιον άλλο

²³. Η ενδεικτική διάρκεια των δραστηριοτήτων του εγχειριδίου βασίζεται στην έννοια της ώρας των 60 λεπτών

²³. Προσαρμογή της δραστηριότητας "one person we fear, one person is our protector" του Augusto Boal.

συμμαθητή τους ως ασπίδα για αυτή τη βόμβα (ομοίως χωρίς να το καταλάβει το εν λόγω άτομο). Τώρα πρέπει να κινούνται με τέτοιο τρόπο, ώστε η ασπίδα τους να βρίσκεται μονίμως ανάμεσα σε αυτούς και τη βόμβα τους. Οι αποστάσεις πλέον δεν παίζουν τόσο μεγάλο ρόλο.

4. Αφού αφήσουμε την άσκηση να εξελιχθεί για λίγο, φωνάζουμε στοπ και όλοι μένουν ακίνητοι. Ζητάμε να μας παρουσιάσουν ένας-ένας την ασπίδα και τη βόμβα του και να διαπιστώσουν, εάν μπόρεσαν να ξεφύγουν από τη βόμβα τους.
5. Σχηματίζουμε όλοι μαζί έναν κύκλο και ρωτάμε τους μαθητές:
  - Τι άλλαξε στον τρόπο της κίνησής σας σε κάθε φάση;
  - Υπήρξε κάποια στιγμή που δυσκολευτήκατε και γιατί;
  - Τι μπορεί να λειτουργεί ως «βόμβα» στην καθημερινότητά μας (κάτι που φοβόμαστε, που αποφεύγουμε, που μας καταπιέζει, που μας απειλεί); Τι μπορεί να λειτουργεί ως «ασπίδα» απέναντι σε αυτό (καταστάσεις, αντικείμενα, πρόσωπα);
  - Η απειλή με τη μορφή βόμβας που περιγράψατε σχετίζεται με κάποιο ανθρώπινο δικαίωμα;

2ο Μέρος: Η ιστορία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων²⁴

1. Δίνουμε στην τάξη εικόνες από το Ολοκαύτωμα. Χωρίζουμε τους μαθητές σε ζευγάρια ή σε μικρές ομάδες και ζητάμε να δημιουργήσουν μια λίστα με «βόμβες», δηλαδή με καθετί που πιστεύουν ότι έχει αφαιρεθεί από τους ανθρώπους που απεικονίζονται (π.χ. φαγητό, ρούχα, στέγη, ζωή, αξιοπρέπεια, ιδιωτικότητα). Εξηγούμε πως αυτά που αφαιρέθηκαν από τους ανθρώπους στο Ολοκαύτωμα ήταν θεμελιώδους σημασίας για την ύπαρξή τους.
2. Αναφέρουμε πως οι αξίες θεμελιώδους σημασίας για την ύπαρξή μας είναι επίσης γνωστές ως ανθρωπίνια δικαιώματα.
3. Στην ολομέλεια πραγματοποιούμε έναν καταιγισμό ιδεών για το τι σημαίνει «δικαίωμα» και «ανθρώπινο δικαίωμα».
4. Ζητάμε από τα ζευγάρια ή τις ομάδες να γράψουν έναν ορισμό για τα ανθρωπίνια δικαιώματα.
5. Εξηγούμε στους μαθητές πως μετά το Ολοκαύτωμα οι ηγέτες του κόσμου συνήλθαν στον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών και προσπάθησαν να βρουν τρόπους αποφυγής παρόμοιων κτηνωδιών στο μέλλον («ασπίδα»). Έτσι γεννήθηκε η *Οικουμενική Διακήρυξη των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων*. Η Διακήρυξη αυτή αναφέρει επιγραμματικά τα θεμελιώδη ανθρωπίνια δικαιώματα που έχουμε όλοι μας, όπως το δικαίωμα στη ζωή, το δικαίωμα προστασίας από βασανιστήρια και άλλα δικαιώματα που αρνήθηκαν στα θύματα του Ολοκαυτώματος. Σημειώνουμε πως η Οικουμενική Διακήρυξη των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων δύναται να λειτουργήσει ως «ασπίδα», όπως στην προηγούμενη δραστηριότητα.
Μπορούμε να δώσουμε περισσότερες πληροφορίες για τα Ηνωμένα Έθνη, χωρίς όμως να μπορούμε σε λεπτομέρειες.
6. Περιγράφουμε στις ομάδες των μαθητών τον τρόπο με τον οποίο θα εργαστούν πάνω στο προοίμιο της Οικουμενικής Διακήρυξης, ώστε να εντοπίσουν αξίες και έννοιες-κλειδιά που κρύβονται μέσα σε αυτήν. Μοιράζουμε το κείμενο της Διακήρυξης (ολόκληρο ή ένα κομμάτι

24. Προσαρμογή της δραστηριότητας “The human rights story” από το εγχειρίδιο “Right Here, Right Now. Teaching citizenship through Human Rights”.

της) στην κάθε ομάδα. Ζητάμε να διαβάσουν το προοίμιο και να υπογραμμίσουν τις λέξεις που κατά τη γνώμη τους είναι οι πιο σημαντικές ή έχουν τη μεγαλύτερη βαρύτητα. Έπειτα καλούμε τις ομάδες να επιλέξουν τρεις λέξεις ή φράσεις που πιστεύουν ότι είναι οι πιο σημαντικές και να τις παρουσιάσουν στην ολομέλεια.

7. Συζητάμε με την ολομέλεια πάνω στις λέξεις και τις φράσεις που αναδείχτηκαν και τις ομαδοποιούμε θεματικά. Πιθανές θεματικές που θα μπορούσαν να προκύψουν από αυτή τη συζήτηση είναι:

- Οικουμενικότητα – για όλους τους ανθρώπους
- Η ιδέα πως όλοι οι άνθρωποι έχουν αξία
- Ισότητα και δικαιοσύνη για όλους
- Αξιοπρέπεια και σεβασμός για όλους
- Προστασία των ανθρώπων από την κακομεταχείριση
- Δημιουργία ενός κόσμου εν ειρήνη

Στη συνέχεια συζητάμε τις βασικές έννοιες, όπως δικαιοσύνη, σεβασμός, ισότητα, αξιοπρέπεια.

8. Ζητάμε από τους μαθητές να συνεχίσουν τις παρακάτω φράσεις:

«Τα ανθρώπινα δικαιώματα είναι...»

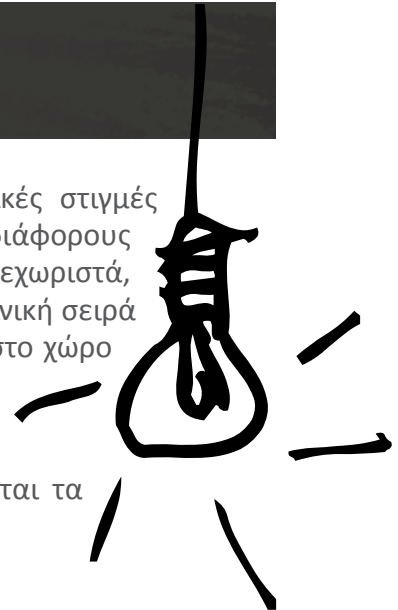
«Μερικές από τις κύριες αξίες, στις οποίες στηρίζονται τα ανθρώπινα δικαιώματα είναι...»

Επίσης οι μαθητές μπορούν να συνεχίσουν τις φράσεις γραπτώς, να ζωγραφίσουν, να βρουν τραγούδια, φωτογραφίες από τον Τύπο ή να φτιάξουν σε μικρές ομάδες με τα σώματά τους ακίνητες εικόνες και να τις παρουσιάσουν στην ολομέλεια.

Ιδέες για τη συνέχεια

Μπορούμε να μοιράσουμε στους μαθητές κάρτες με σημαντικές ιστορικές στιγμές γύρω από την εξέλιξη της σκέψης σχετικά με τα ανθρώπινα δικαιώματα σε διάφορους πολιτισμούς στην πορεία της ιστορίας. Αφού εξετασθεί κάθε περίπτωση ξεχωριστά, μέσα στο κοινωνικοπολιτικό της πλαίσιο, ζητάμε να βάλουν τις κάρτες σε χρονική σειρά ανά ομάδες ή να κρατήσουν μία ο καθένας. Έτσι οι μαθητές δημιουργούν στο χώρο ένα ζωντανό χρονολόγιο στεκόμενοι οι ίδιοι με χρονική σειρά.

Μια ακόμη πρόταση είναι η δραστηριότητα «Αξίες στις οποίες αναφέρονται τα ανθρώπινα δικαιώματα» της επόμενης ενότητας.

Παιχνίδια με εικόνες

Στόχοι: Να μπορούν οι μαθητές:

- Να συνδέσουν τα ανθρώπινα δικαιώματα με ζητήματα της καθημερινής τους ζωής
- Να αναπτύξουν δεξιότητες οπτικής μάθησης, ενεργητικής ακρόασης και επικοινωνίας
- Να καλλιεργήσουν την ενσυναίσθηση και το σεβασμό της ανθρώπινης αξιοπρέπειας

Διάρκεια: Μισή ώρα

Προτεινόμενες τάξεις: Α' - Γ' Γυμνασίου (και ως εισαγωγή σε άλλες δραστηριότητες για το Λύκειο)

Τι χρειαζόμαστε:

- Ένα σετ από 25 εικόνες που παρουσιάζουν ανθρώπους σε διαφορετικές χώρες και τοπία (αριθμημένες)
- Πίνακα, μεγάλα φύλλα χαρτιού και μαρκαδόρους
- Ένα διάγραμμα τοίχου με τα άρθρα της ΟΔΔΑ

Πηγή: Compass, Ένα Εγχειρίδιο Εκπαίδευσης στα Ανθρώπινα Δικαιώματα για νέους/νέες, © Συμβούλιο της Ευρώπης²⁵ (προσαρμογή)

Θέματα: Γενικά ανθρώπινα δικαιώματα, ΜΜΕ, ξενοφοβία, διακρίσεις

Περιγραφή:

1. Αναρτούμε τις εικόνες στους τοίχους της τάξης.
2. Διαβάζουμε στην ολομέλεια ένα από τα άρθρα της ΟΔΔΑ και το γράφουμε στον πίνακα.
3. Ζητάμε από τους μαθητές να εξετάσουν τις φωτογραφίες και ο καθένας να επιλέξει αυτήν που κατά την άποψή του αντιπροσωπεύει καλύτερα το άρθρο.
4. Σημειώνουμε τις εικόνες που επιλέχτηκαν στον πίνακα.
5. Επαναλαμβάνουμε τη διαδικασία τέσσερις ή πέντε φορές, επιλέγοντας άρθρα από όλες τις κατηγορίες ατομικών, πολιτικών, κοινωνικών και οικονομικών δικαιωμάτων.
6. Συζητάμε στην ολομέλεια, θέτοντας τις εξής ερωτήσεις:
  - Ήταν δύσκολο να βρεθούν εικόνες που να αντιπροσωπεύουν τα διάφορα δικαιώματα; Επιλέχτηκαν διαφορετικές εικόνες στους διαφορετικούς γύρους ή μήπως υπήρχαν μία ή δύο εικόνες που «τα έλεγαν όλα»;

25. Μετάφραση και επιμέλεια ελληνικής έκδοσης: ΑΡΣΙΣ - Κοινωνική Οργάνωση Υποστήριξης Νέων, 2010, Θεσσαλονίκη

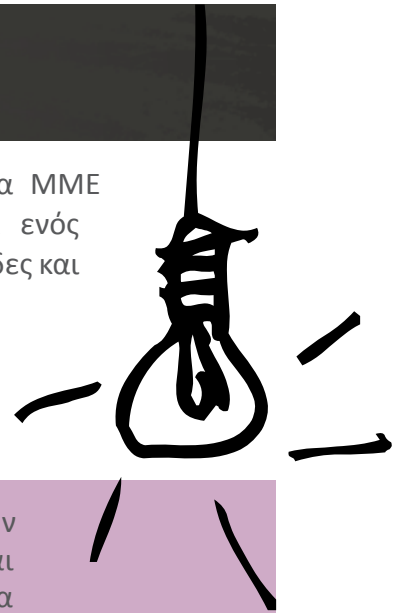
- Επιλέξατε τις ίδιες εικόνες στους διάφορους γύρους ή είχατε πολύ διαφορετικές απόψεις αναφορικά με την εικόνα που αντιπροσωπεύει το κάθε δικαίωμα; Τι δηλώνει αυτό για τον τρόπο με τον οποίο καθένας και κάθε μία από εμάς βλέπει τον κόσμο;
- Ποιες φωτογραφίες επιλέχτηκαν συχνότερα; Τι έκανε ξεχωριστές αυτές τις εικόνες; Γιατί επιλέχτηκαν πιο συχνά; Το μέγεθος και το χρώμα έκανε τη διαφορά ή ήταν το περιεχόμενο πιο σημαντικό;
- Επιλέχτηκε κάποια συγκεκριμένη εικόνα για να αντιπροσωπεύσει διαφορετικά δικαιώματα;
- Διαφώνησε κανείς με την ερμηνεία κάποιας εικόνας;
- Υπήρξαν φωτογραφίες που δεν επιλέχτηκαν σε καμία περίπτωση; Θα μπορούσαν, ωστόσο, αυτές να ερμηνευτούν ως αντιπροσωπευτικές κάποιου ανθρώπινου δικαιώματος; Ποιου δικαιώματος; Καλούμε τα παιδιά να δικαιολογήσουν την απάντησή τους.
- Γνωρίζατε όλα τα δικαιώματα για τα οποία έγινε λόγος κατά τη διάρκεια της δραστηριότητας; Αν όχι, ποια δεν γνωρίζατε;

Ιδέες για τη συνέχεια

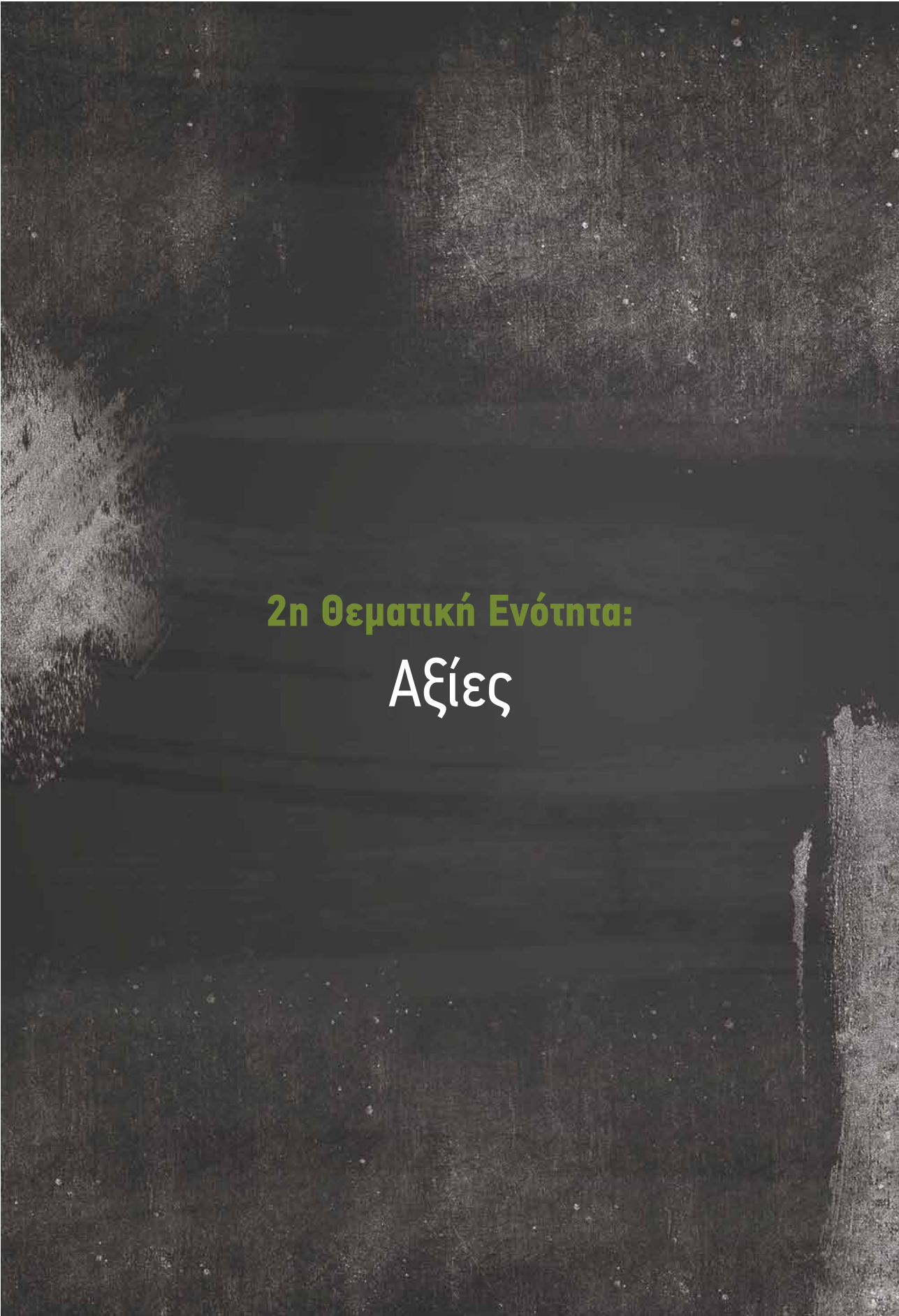
Ζητάμε από τους μαθητές να αναλογιστούν τον τρόπο με τον οποίο τα ΜΜΕ χρησιμοποιούν τις εικόνες. Μπορούμε να επιλέξουμε ένα παράδειγμα ενός επίκαιρου γεγονότος και να αναλύσουμε το πώς παρουσιάζεται στις εφημερίδες και την τηλεόραση.

Προτάσεις για δράση

- Δημιουργούμε μικρές ομάδες έρευνας που θα αναλάβουν να καταγράψουν στιγμές από την καθημερινότητα ενός δείγματος νέων, οι οποίες συνδέονται άμεσα ή έμμεσα με κάποιο ή κάποια ανθρώπινα δικαιώματα. Στη συνέχεια διαβάζουμε ή βλέπουμε ιστορίες παιδιών από διάφορες χώρες του κόσμου και συγκρίνουμε την πραγματικότητα που βιώνουν διαφορετικοί άνθρωποι σε διαφορετικά μέρη σε σχέση με τα θεμελιώδη ανθρώπινα δικαιώματα.
- Αναπτύσσουμε μερικές από τις ιδέες που προκύπτουν για να δημιουργήσουμε αφίσες.
- Χρησιμοποιούμε φωτογραφικές μηχανές με την τάξη και διοργανώνουμε μια έκθεση φωτογραφίας με θέμα «Όψεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων».
- Παρουσιάζουμε τα συμπεράσματα της έρευνας της μαθητικής μας ομάδας καθώς και την έκθεση φωτογραφίας στη σχολική κοινότητα ή σε μια μικρή ημερίδα με προσκεκλημένους εκπαιδευτικούς, γονείς, μέλη της τοπικής κοινότητας και φορείς που ασχολούνται με ζητήματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

2η Θεματική Ενότητα: Αξίες

Αξίες στις οποίες αναφέρονται τα ανθρώπινα δικαιώματα

Πηγή: *ABC: Teaching Human Rights, Practical activities for primary and secondary schools*²⁶, Γραφείο του Υπατού Αρμοστή των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (www.ohchr.org), & *Making rights a reality*, Διεθνής Αμνηστία (προσαρμογή)

Θέματα: Ελευθερία, σεβασμός, ισότητα (και όποια άλλα επιλέξουμε να εισαγάγουμε)

Στόχοι:

- Να κατανοήσουν οι μαθητές τα διάφορα δικαιώματα που ανταποκρίνονται σε διαφορετικές ανθρώπινες ανάγκες
- Να κατανοήσουν βιωματικά πώς συνδέονται μεταξύ τους τα δικαιώματα, καθώς και πώς συνδέονται τα δικαιώματα με την καθημερινότητα ή με τις διαφορετικές συνθήκες διαβίωσης άλλων λαών
- Να γνωρίσουν την Οικουμενική Διακήρυξη Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και την αξία της

Διάρκεια: 1,5 - 2 ώρες

Προτεινόμενες τάξεις: Α' - Γ' Γυμνασίου

Τι χρειαζόμαστε: Πίνακα, μαρκαδόρους, αντίγραφα της **ΟΔΔΑ**, τρεις κόλλες Α4, στις οποίες έχουμε γράψει αντίστοιχα με μεγάλα γράμματα: «... σε κάνει να αισθάνεσαι ασφάλεια», «...έχεις αυτό που χρειάζεσαι», «...σου επιτρέπει να συμμετέχεις ενεργά», μεγάλα κομμάτια χαρτί ή χαρτοπίνακα, όπου έχουμε κατηγοριοποιήσει σε ομάδες τα ανθρώπινα δικαιώματα (βλ. βήμα 3).

Περιγραφή:

1ο Μέρος: Εισαγωγή στην έννοια των ανθρωπίνων δικαιωμάτων

1. Με την τεχνική του καταιγισμού ιδεών ρωτάμε τους μαθητές, τι καταλαβαίνουν όταν ακούν τον όρο «ανθρώπινα δικαιώματα». Καταγράφουμε στον πίνακα τις απαντήσεις τους.
2. Επισημαίνουμε σημεία-κλειδιά, όπως:
  - Όλοι οι άνθρωποι έχουν δικαιώματα, τα οποία πρέπει να απολαμβάνουν ανεξάρτητα από το χρώμα του δέρματός τους, την εθνικότητά τους, τη θρησκεία ή τη σεξουαλική τους ταυτότητα.
  - Τα ανθρώπινα δικαιώματα ανήκουν στην ίδια τη φύση του ανθρώπου, δεν μπορούν ούτε

26. Μετάφραση και επιμέλεια ελληνικής έκδοσης «ΑΒΓ-Τα Ανθρώπινα Δικαιώματα στο Σχολείο, Πρακτικές Δραστηριότητες για Σχολεία Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης»: Πράσινο Ινστιτούτο, 2013.

να αγοραστούν ούτε να κληροδοτηθούν. Είναι αναφαίρετα, που σημαίνει ότι κανείς δεν μπορεί να τα αφαιρέσει από κανέναν και για κανένα λόγο.

- Οι άνθρωποι έχουν δικαιώματα, ακόμα κι όταν οι ίδιες τους οι χώρες δεν τα αναγνωρίζουν.

3. Παρουσιάζουμε εν συντομία στους μαθητές την **ΟΔΔΑ**, και διαβάζουμε ενδεικτικά κάποια άρθρα συνδέοντάς τα με θεμελιώδεις ανάγκες όλων των ανθρώπων, όπως π.χ.:

- **Ελευθερία λόγου (άρθρο 19):** «Καθένας έχει το δικαίωμα της ελευθερίας της γνώμης και της έκφρασης, που σημαίνει το δικαίωμα να μην υφίσταται δυσμενείς συνέπειες για τις γνώμες του και το δικαίωμα να αναζητεί, να παίρνει και να διαδίδει πληροφορίες και ιδέες με οποιοδήποτε μέσο έκφρασης, και από όλον τον κόσμο».
- **Προστασία από διακρίσεις (άρθρο 2, παρ. 1):** «Κάθε άνθρωπος δικαιούται να επικαλείται όλα τα δικαιώματα και όλες τις ελευθερίες που προκηρύσσει η παρούσα Διακήρυξη, χωρίς καμιά απολύτως διάκριση, ειδικότερα ως προς τη φυλή, το χρώμα, το φύλο, τη γλώσσα, τις θρησκείες, τις πολιτικές ή οποιεσδήποτε άλλες πεποιθήσεις, την εθνική ή κοινωνική καταγωγή, την περιουσία, τη γέννηση ή οποιαδήποτε άλλη κατάσταση».
- **Προστασία από κακομεταχείριση (άρθρο 5):** «Κανείς δεν επιτρέπεται να υποβάλλεται σε βασανιστήρια ούτε σε ποινή ή μεταχείριση σκληρή, απάνθρωπη ή ταπεινωτική».
- **Ανάπαυση (άρθρο 24):** «Καθένας έχει το δικαίωμα στην ανάπαυση, σε ελεύθερο χρόνο, και ιδιαίτερα, σε λογικό περιορισμό του χρόνου εργασίας και σε περιοδικές άδειες με πλήρεις αποδοχές».

2ο Μέρος: Μαθαίνοντας άρθρα από την Οικουμενική Διακήρυξη

1. Ζητάμε από τους μαθητές να περπατήσουν ελεύθερα στο χώρο. Κάποια στιγμή φωνάζουμε έναν αριθμό (μεταξύ του δύο και του πέντε) και τους ζητάμε να δημιουργήσουν ομάδες από τον αντίστοιχο αριθμό ατόμων.
2. Στη συνέχεια φωνάζουμε μια λέξη/έννοια που να σχετίζεται με την Οικουμενική Διακήρυξη και ζητάμε από τις ομάδες να συζητήσουν τι σημαίνει για τον κάθε μαθητή ξεχωριστά αυτή η έννοια.
3. Αφού ολοκληρώσουν οι ομάδες τη σύντομη συζήτηση, μπορούμε να διαβάσουμε το άρθρο της ΟΔΔΑ που συνδέεται με αυτήν την έννοια. Πιθανές λέξεις/έννοιες:
  - Ελευθερία (άρθρο 3)
  - Ισότητα (άρθρα 1 & 2)
  - Πίστη (άρθρο 18)

- Πολιτισμός (άρθρο 27)
- Ζωή (άρθρο 3)
- Ιδιωτικότητα (άρθρο 12)
- Εκπαίδευση (άρθρο 26)
- Έκφραση απόψεων (άρθρο 19)
- Ψυχαγωγία (άρθρο 24)
- Υγεία (άρθρο 22)

3ο Μέρος: Κατηγοριοποίηση των δικαιωμάτων

1. Χωρίζουμε το χώρο σε τρία μέρη και βάζουμε σε καθένα από αυτά μία από τις ταμπέλες:

«...σε κάνει να
αισθάνεσαι ασφάλεια»

«...έχεις αυτό που
χρειάζεσαι»

«...σου επιτρέπει να
συμμετέχεις ενεργά»

2. Διαβάζουμε κάποιο άρθρο από την ΟΔΔΑ. Τα παιδιά πρέπει να τρέξουν στην αντίστοιχη γωνιά του χώρου, η οποία σχετίζεται με το συγκεκριμένο δικαίωμα. Επαναλαμβάνουμε όσες φορές χρειαστεί.
3. Τονίζουμε το γεγονός ότι δεν υπήρξαν απόλυτες κινήσεις και απόψεις και πως υπάρχουν διαφορετικοί τρόποι για να κατηγοριοποιήσουμε τα ανθρώπινα δικαιώματα. Ο πιο κοινά αποδεκτός είναι ο διαχωρισμός τους σε τρεις κατηγορίες (έχουμε αναγράψει τα παρακάτω σε κάποιον χαρτοπίνακα):
  - **Ατομικά και πολιτικά δικαιώματα:** Σχετίζονται με την ελευθερία και περιλαμβάνουν τα δικαιώματα ζωής, ελευθερίας και ασφάλειας του ατόμου, ελευθερίας από βασανιστήρια και δουλεία, συμμετοχής στα κοινά, ελευθερίας της άποψης, έκφρασης, σκέψης, συνείδησης και πίστης, κ.λπ.
  - **Οικονομικά και κοινωνικά δικαιώματα:** Σχετίζονται με τις συνθήκες υπό τις οποίες οι άνθρωποι μπορούν να ικανοποιούν τις ανάγκες τους και περιλαμβάνουν δικαιώματα γύρω από την εργασία, την εκπαίδευση, την αξιοπρεπή διαβίωση, την τροφή, τη στέγη και την υγειονομική περίθαλψη.
  - **Οικονομικά, κοινωνικά και πολιτισμικά δικαιώματα:** Περιλαμβάνουν δικαιώματα ζωής σε ένα περιβάλλον που είναι καθαρό και προστατευμένο, καθώς και δικαιώματα για πολιτισμική, πολιτική και οικονομική ανάπτυξη.

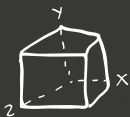
4. Επισημαίνουμε πως όλες οι ομάδες δικαιωμάτων, όπως κι αν κατηγοριοποιηθούν, είναι εξίσου σημαντικές ως μέρη ενός συνόλου, αφού εάν απειληθεί ένα από αυτά, απειλούνται όλα.

Ανασκόπηση και αξιολόγηση

Συζητάμε με την τάξη διάφορες παραμέτρους που προέκυψαν από τη δραστηριότητά μας μέχρι τώρα. Πιθανές ερωτήσεις μπορεί να είναι οι εξής:

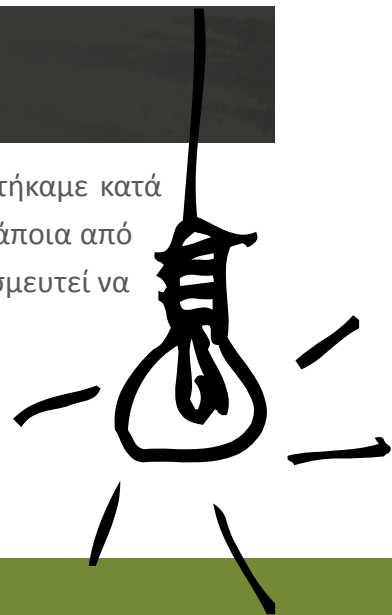
- Είμαστε όλοι ίσοι απέναντι στο νόμο στην κοινωνία μας ή κάποιοι αντιμετωπίζονται διαφορετικά;
- Ποιοι παράγοντες μπορούν να προσδώσουν σε κάποιους προνομιακή αντιμετώπιση έναντι κάποιων άλλων;
- Γιατί η ισότητα απέναντι στο νόμο είναι απαραίτητη για την καλλιέργεια μιας κουλτούρας γύρω από τα ανθρώπινα δικαιώματα;
- Υπάρχουν κοινωνικές ή άλλες ομάδες, οι οποίες χρειάζονται μια ιδιαίτερη σύμβαση που να κατοχυρώνει τις ιδιαίτερες ανάγκες και τα δικαιώματά τους; Σκεφτείτε με γνώμονα την τοπική αλλά και την παγκόσμια κοινότητα.
- Η ΟΔΔΑ μιλάει καθαρά υπέρ της ελευθερίας έκφρασης, αλλά ταυτόχρονα αναφέρει ότι η άσκηση των δικαιωμάτων μπορεί να περιορίζεται με σκοπό την αναγνώριση και το σεβασμό των δικαιωμάτων και των ελευθεριών των άλλων. Ποια όρια μπορεί να τεθούν στον τρόπο που εκφράζουμε την άποψή μας και τις σκέψεις μας; Υπάρχουν λέξεις που όταν χρησιμοποιούνται για κορίτσια έχουν θετική χροιά, ενώ αν χρησιμοποιηθούν για αγόρια είναι υποτιμητικές; Το αντίστροφο; Γιατί πιστεύουμε ότι κάποιες λέξεις πληγώνουν περισσότερο από άλλες; Σε ποιες συνθήκες;

Οι ερωτήσεις μπορούν να διαφοροποιηθούν ή να εστιάσουν περισσότερο σε πιο ειδικά ζητήματα που προέκυψαν από τη δραστηριότητα και τα οποία ενδεχομένως θέλουμε να επεξεργαστούμε σε επόμενα βήματα.

Ιδέες για τη συνέχεια

Στην ολομέλεια γράφουμε λέξεις-κλειδιά που μόλις μάθαμε και επεξεργαστήκαμε κατά τη δραστηριότητα. Κάθε μαθητής φτιάχνει μια πρόταση που περιλαμβάνει κάποια από αυτές τις λέξεις. Ζητάμε από κάθε παιδί να αναφέρει ένα δικαίωμα και να δεσμευτεί να διεκδικήσει το δικαίωμα αυτό σήμερα στο σχολείο, το σπίτι ή την κοινότητα.

Είναι ο κανόνας της πλειοψηφίας δίκαιος κανόνας;

Πηγή: *Taking part in democracy. Lesson plans for upper secondary level on democratic citizenship and human rights education*, © Συμβούλιο της Ευρώπης²⁷ (προσαρμογή)

Θέματα: Δημοκρατία, ισότητα, δικαιοσύνη

Στόχοι:

- Να κατανοήσουν οι μαθητές πως οι κανόνες, οι νόμοι και τα συντάγματα είναι εργαλεία που μας βοηθούν να επιλύσουμε προβλήματα και να αντιμετωπίσουμε τις κοινωνικές συγκρούσεις στην πηγή τους
- Να διερευνήσουν τη λειτουργία της δημοκρατικής λήψης αποφάσεων σε περιπτώσεις συγκρούσεων συμφερόντων ή αναγκών διαφόρων κοινωνικών ομάδων και μειονοτήτων
- Να ερευνήσουν τις έννοιες δημοκρατία, δικαιοσύνη, ισότητα καθώς και τις σχέσεις μεταξύ τους
- Να πειραματισθούν στη δημιουργία κανόνων για μια πιο δίκαιη αντιμετώπιση διαφορετικών συμφερόντων ή αναγκών διαφορετικών ομάδων

Διάρκεια: 3 ώρες

Προτεινόμενες τάξεις: Γ' Γυμνασίου – Γ' Λυκείου

Τι χρειαζόμαστε: Πίνακα, μαρκαδόρους, μεγάλα χαρτιά για τις ομάδες, σημειώσεις που παρουσιάζουν διάφορα δημοκρατικά μοντέλα διακυβέρνησης από διάφορες χώρες²⁸

Προετοιμασία: Έρευνα σε διάφορα μοντέλα δημοκρατικής διακυβέρνησης διαφορετικών χωρών.

Περιγραφή:

1. Περιγράφουμε στην τάξη την παρακάτω περίπτωση μελέτης και μοιράζουμε φωτοτυπίες με τα βασικά της σημεία σε όλους τους μαθητές.

Περίπτωση μελέτης: «Αθλητικός σύλλογος»

«Ένας αθλητικός σύλλογος έχει ένα μεγάλο αριθμό νέων που ασχολούνται με το ποδόσφαιρο (70%) και έναν μικρότερο αριθμό εξίσου καλών παικτών σκάκι (30%). Και οι δυο ομάδες παίρνουν μέρος σε αγώνες και πρωταθλήματα και έχουν επιτύχει την προσέλκυση νέων μελών. Κάθε μέλος πληρώνει το ίδιο ποσό ως ετήσια συνδρομή στο σύλλογο. Μια φορά το χρόνο γίνεται η ετήσια συνέλευση, κατά την οποία τα μέλη αποφασίζουν με πλειοψηφία τον τρόπο, με τον οποίο θα δαπανηθούν τα χρήματα του συλλόγου.

27. Η μετάφραση στα ελληνικά έχει γίνει έπειτα από έγκριση του Συμβουλίου της Ευρώπης. Η απόδοσή της αποτελεί ευθύνη του Γραφείου της Υ.Α. στην Ελλάδα.

28. Χρήσιμες σύντομες σημειώσεις βρίσκονται στην αρχική πηγή της δραστηριότητας.

Η ομάδα του ποδοσφαίρου έχει μια μεγάλη λίστα από αιτήματα που περιλαμβάνουν μια σταθερή προμήθεια από νέες μπάλες, καινούργιες στολές για τους παίκτες και βελτιώσεις στο γήπεδο που προπονούνται. Οι σκακιστές χρειάζονται υλικό εξάσκησης για αρχάριους, βιβλία και περιοδικά, καθώς επίσης έναν μεγαλύτερο χώρο με περισσότερα σερ, τραπέζια και καρέκλες για να καλύψουν τις ανάγκες της ομάδας τους που μεγαλώνει σε μέλη. Κατά τη διάρκεια της συνέλευσης οι ποδοσφαιριστές και οι σκακιστές παρουσιάζουν τα αιτήματά τους. Έπειτα αποφασίζουν με πλειοψηφία. Κάθε χρόνο η ομάδα ποδοσφαίρου πλειοψηφεί και όλα τα χρήματα δαπανώνται σε δράσεις σχετικά με την ομάδα τους, ενώ οι σκακιστές πρέπει να ανεχτούν την κατάσταση και να συντηρηθούν με αυτά που έχουν.

Σταδιακά οι σκακιστές αρχίζουν να απογοητεύονται και να χάνουν την υπομονή τους. Άλλωστε και οι δικές τους ετήσιες συνδρομές πηγαίνουν τελικά σε επενδύσεις για την ομάδα ποδοσφαίρου. Αισθάνονται πως είναι μέλη δεύτερης κατηγορίας, ενώ κάποιοι από αυτούς έχουν αρχίσει ήδη να εκφράζουν δειλά προτάσεις για διαχωρισμό του συλλόγου σε δύο διαφορετικούς. Οι περισσότεροι ποδοσφαιριστές διαφωνούν, αφού η πλειοψηφία αποφασίζει. Αυτό είναι δημοκρατία, το να χάνεις στην ψηφοφορία είναι μέρος του παιχνιδιού. Κάποιοι όμως από τους ποδοσφαιριστές αρχίζουν να σκέπτονται ότι αυτή η οπτική είναι λίγο απλοϊκή και πως δίκαιο θα ήταν να εξυπηρετηθούν και οι ανάγκες των σκακιστών. Πώς όμως;»

Από αυτήν την περίπτωση μελέτης προκύπτει ότι διαφορετικές ομάδες έχουν διαφορετικά συμφέροντα, τα οποία μπορεί να είναι ανταγωνιστικά μεταξύ τους. Όσο πιο περίπλοκη είναι μια κοινωνία τόσο αυξάνει το ενδεχόμενο να έχουμε σύγκρουση συμφερόντων. Η δημοκρατία και τα ανθρώπινα δικαιώματα προσφέρουν εργαλεία για να επιλύονται δίκαια, και άρα ειρηνικά, τέτοιου είδους συγκρούσεις.

2. Στη συνέχεια ρωτάμε την τάξη: «Ποιο είναι το πρόβλημα;» Καταγράφουμε λέξεις κλειδιά και ομαδοποιούμε τις απαντήσεις στον πίνακα, καθώς η συζήτηση εξελίσσεται όλο και περισσότερο γύρω από τις έννοιες «δημοκρατία» και «ισότητα». Προς το τέλος της συζήτησης οι μαθητές πρέπει να έχουν αντιληφθεί πως οποιαδήποτε λύση κι αν δοθεί απαιτεί κάποιου είδους συμβιβασμό. Για παράδειγμα, κάθε ομάδα του συλλόγου μπορεί να έρθει αντιμέτωπη με κάποια έξτρα έξοδα. Τονίζουμε ότι είναι σημαντικό να βρεθεί μια λύση που θα συνδυάζει τις αρχές της δημοκρατίας και της ισότητας.
3. Διευκρινίζουμε (εάν δεν έχει γίνει ήδη) πως μπορεί η περίπτωση μελέτης να είναι ένα απλό σχήμα, αλλά πως αντίστοιχες έννοιες (δημοκρατία, δικαιοσύνη, πλειοψηφία, μειοψηφία/μειονότητα) παρουσιάζονται συνεχώς σε μια κοινωνία και έχουν πολιτικές προεκτάσεις: από τη μια το ζήτημα «πλειοψηφία-μειοψηφία» θα πρέπει να επιλυθεί με τρόπο δίκαιο, καθώς η μειοψηφία δε θα δεχτεί να χάνει πάντα στις ψηφοφορίες και να παραμελούνται οι ανάγκες της. Από την άλλη, δημοκρατία σημαίνει πως η πλειοψηφία έχει το δικαίωμα να παίρνει τις αποφάσεις στα χέρια της. Εξηγούμε στην ομάδα πως πρέπει να δημιουργήσει μια «νομοθεσία» που να γεφυρώνει αυτές τις δυο αρχές.
4. Δίνουμε στους μαθητές σημειώσεις που παρουσιάζουν ορισμένα δημοκρατικά μοντέλα

διακυβέρνησης από διάφορες χώρες. Χωρίζουμε την τάξη σε μικρότερες ομάδες (4-6 άτομα κάθε μία) και ζητάμε να φτιάξουν ένα νομοθετικό σχέδιο, με το οποίο θα μπορέσουμε να ξεπεράσουμε το πρόβλημα της επίμονης μειοψηφίας που συνεχώς χάνει το δίκιο της. Η νομοθεσία αυτή μπορεί να συμπεριλαμβάνει τρόπους λήψης αποφάσεων, αλλά και κανονισμούς γύρω από την κατανομή κεφαλαίων. Οι ομάδες πρέπει να λάβουν υπόψη τους ότι ο αθλητικός σύλλογος είναι ένας μικρόκοσμος της κοινωνίας και πως η νομοθεσία τους πρέπει να αντανακλά το σύνταγμα μιας χώρας.

5. Κάθε ομάδα παρουσιάζει τις προτάσεις της μέσα σε πέντε λεπτά. Οι προτάσεις καταγράφονται στον πίνακα σύμφωνα με το παρακάτω σχέδιο:

Ερωτήσεις - Κλειδιά	ΟΜΑΔΑ 1	ΟΜΑΔΑ 2	ΟΜΑΔΑ 3	ΟΜΑΔΑ 4
Κατανομή κεφαλαίων. Πώς;				
Ποιος αποφασίζει για την κατανομή;				
Αυτονομία ομάδων;				
Πώς διασφαλίζεται η αποφυγή διακρίσεων;				

6. Καλούμε τις ομάδες να επιχειρηματολογήσουν για τις προτάσεις τους. Η ολομέλεια συζητά τις διάφορες απόψεις και προτάσεις που έχουν κατατεθεί, ενώ τα κύρια στοιχεία της συζήτησης καταγράφονται σε μια λίστα.
7. Αφού κάθε πρόταση εξετασθεί κάθετα σε σχέση με τον παραπάνω πίνακα, οι ομάδες καλούνται να εξετάσουν κάθε ζήτημα οριζόντια, σε σχέση με τις διαφορετικές προτάσεις που έχουν κατατεθεί. Συγκρίνουμε τις ιδέες και καταγράφουμε τα ευρήματά μας.

Ανασκόπηση και αξιολόγηση

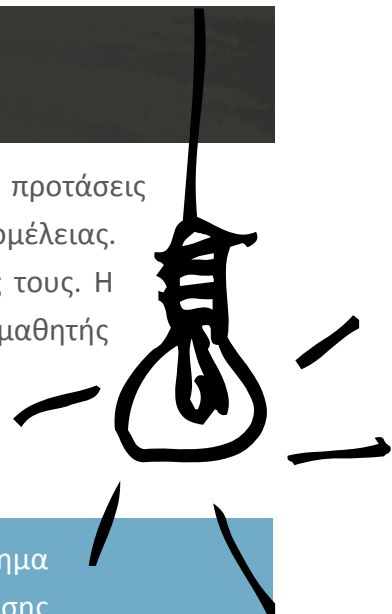
- Με ποιον τρόπο αντανακλάται η πολιτική σε αυτή τη μελέτη περίπτωσης;
- Περίπλοκα ζητήματα, όπως το παραπάνω, είναι κατεξοχήν πρακτικά και όχι θεωρητικά σε μια κοινωνία. Κάθε κοινότητα καλείται να επιλέξει και γι' αυτό το λόγο χρειάζεται ένα συνταγματικό πλαίσιο. Πώς δομείται ένα σύνταγμα και πώς λειτουργεί στην πράξη;
- Υπάρχουν αντίστοιχα παραδείγματα με αυτό που είδαμε (πλειοψηφία-μειοψηφία) στην κοινωνία μας; Τι ζητήματα δημιουργούνται;

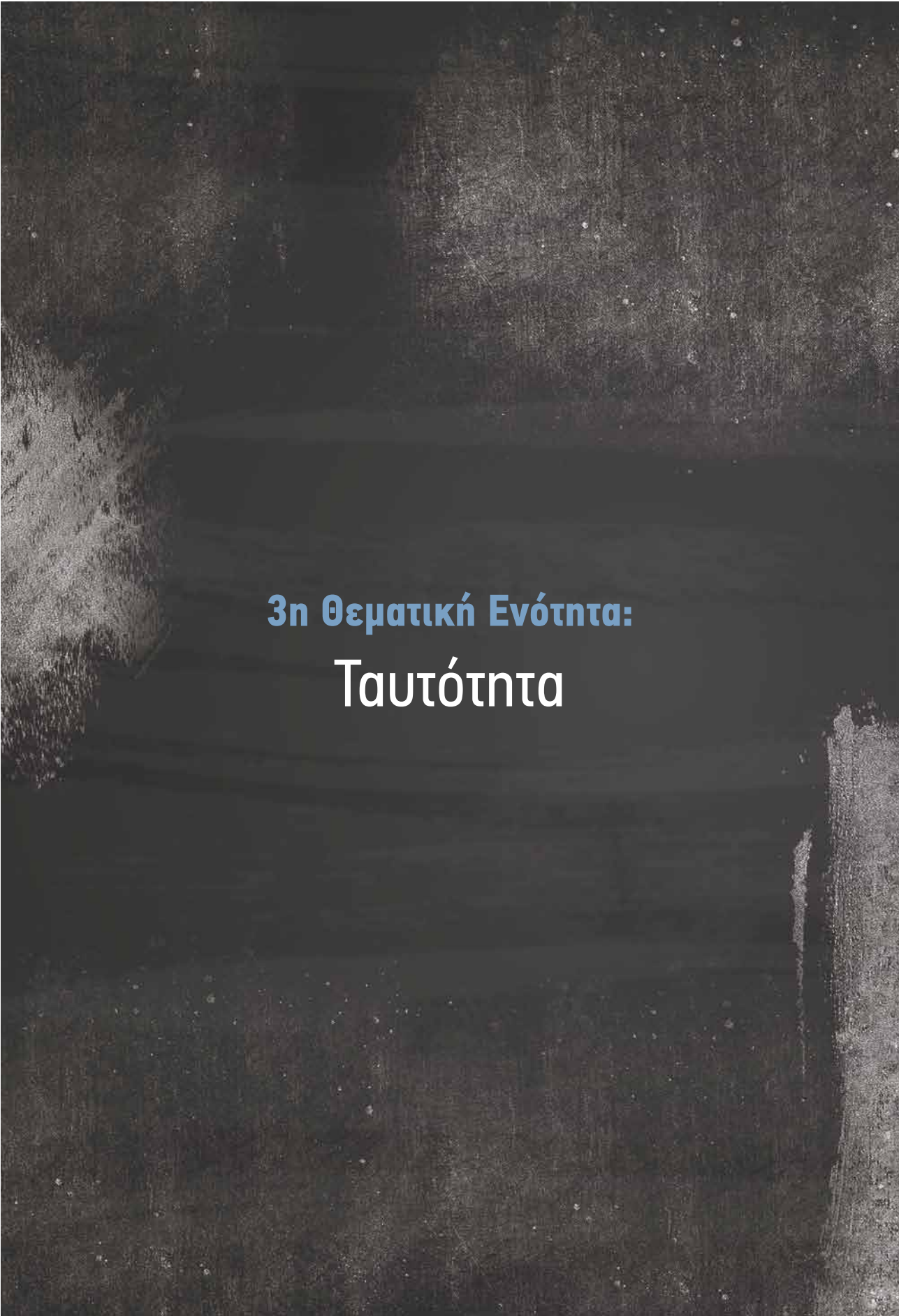
Ιδέες για τη συνέχεια

Οι ομάδες των μαθητών μπορούν να επεξεργαστούν ακόμη μια φορά τις προτάσεις τους έπειτα από τις παραμέτρους που εντοπίστηκαν στη συζήτηση της ολομέλειας. Μπορούν επίσης να παρουσιάσουν εκ νέου τις επεξεργασμένες προτάσεις τους. Η ολομέλεια στο τέλος ψηφίζει την καλύτερη/δικαιότερη νομοθεσία και κάθε μαθητής ξεχωριστά επιχειρηματολογεί για την ψήφο του.

Προτάσεις για δράση

Οι μαθητές αποφασίζουν να διερευνήσουν ένα αντίστοιχο πραγματικό ζήτημα που άπτεται του θέματος πλειοψηφίας-μειοψηφίας και δίκαιης αντιμετώπισης των αναγκών τους, το οποίο να τους αφορά άμεσα. Το ζήτημα αυτό μπορεί να σχετίζεται με την ευρύτερη κοινότητα, στην οποία ανήκουν (σχολική ή άλλη). Με τα παραπάνω προτεινόμενα εργαλεία οι μαθητές μπορούν να επεξεργαστούν ενδεχόμενες λύσεις και να τις παρουσιάσουν στην κοινότητα.

3η Θεματική Ενότητα: Ταυτότητα

Ζωγραφίζοντας το χάρτη της ζωής μας

Στόχοι:

- Να εντοπίσουν οι μαθητές στοιχεία που συμβάλλουν στη δημιουργία της προσωπικής τους ταυτότητας
- Να μοιραστούν εμπειρίες μοναδικές, να ακούσουν ενεργά και να εντοπίσουν στοιχεία κοινά μεταξύ τους
- Να συν-δημιουργήσουν σε μικρές ομάδες και να εξασκηθούν στην έννοια της θετικής ανατροφοδότησης.

Διάρκεια: 3-4 ώρες

Προτεινόμενες τάξεις: Όλες οι τάξεις Γυμνασίου και Λυκείου

Τι χρειαζόμαστε: Μεγάλα χαρτιά (A3 κατά προτίμηση), ένα για κάθε μαθητή, μαρκαδόρους, απαλή μουσική

Πηγή: *mPPACT manifest, Methodology for a Pupil and Performing Arts-Centered Teaching, Alex Mavrocordatos*²⁹

Θέματα: Ταυτότητα, διαφορετικότητα

Περιγραφή:

1. Μοιράζουμε τα μεγάλα χαρτιά στους μαθητές και ζητάμε να εντοπίσουν ένα σημείο στο χώρο, όπου μπορούν να εργαστούν απερίσπαστοι. Αφήνουμε τους μαρκαδόρους στο κέντρο του χώρου και εξηγούμε ότι μπορούν να δανείζονται όσους θέλουν και μετά να τους επιστρέφουν. Καθένας πρέπει να δημιουργήσει τον προσωπικό χάρτη της ζωής του, δηλαδή ένα σχέδιο που αναπαριστά σημαντικούς σταθμούς στη ζωή του, αποφάσεις που έπρεπε να παρθούν, στιγμές δικαιοσύνης ή αδικίας, όνειρα, εμπειρίες που χαρακτηρίστηκαν από το αίσθημα της δύναμης ή της καταπίεσης, το ταξίδι μέσα και γύρω από γεγονότα που συνέβησαν στη ζωή του. Σε αυτό το ταξίδι υπάρχει μια αρχή καθώς και τα μονοπάτια που πήρε η ζωή του μέχρι σήμερα. Θα μπορούσε να παραλληλιστεί με ένα ποτάμι που ξεκινάει από κάπου και δημιουργεί την κοίτη του μέσα από εμπόδια και παρεκκλίσεις μέχρι να καταλήξει στη θάλασσα. Η θάλασσα είναι το σημείο που βρισκόμαστε σήμερα.

Για να βοηθήσουμε τους μαθητές να αποφασίσουν ποια στοιχεία θα συμπεριλάβουν στο χάρτη της ζωής τους, θέτουμε τις εξής ερωτήσεις:

29. Το πρόγραμμα mPPACT ήταν μια δράση Comenius 2.1 μεταξύ έξι ευρωπαϊκών χωρών, τα αποτελέσματα, οι μέθοδοι, η θεωρία και η πρακτική του οποίου έχουν καταγραφεί σε αυτό το εγχειρίδιο.

- Ποιος είσαι;
- Ποια είναι η ιστορία σου;
- Ποια είναι τα πιο σημαντικά γεγονότα στη ζωή σου;
- Ποια ήταν τα σημεία καμπής στη ζωή σου;
- Ποια γεγονότα άλλαξαν τον τρόπο που βλέπεις τον κόσμο;
- Ποιος σε έχει κάνει να σιωπήσεις και να μην εκφράσεις τη γνώμη σου;
- Ποιες ήταν οι στιγμές που αισθάνθηκες καταπίεση, αδικία ή αδυναμία;
- Ποιες ήταν οι στιγμές που σε δικαίωσαν και σε έκαναν να νιώσεις πιο δυνατός;
- Ποια πράγματα κατάφερες και ποια όνειρά σου πραγματοποιήθηκαν;

Κατά τη διάρκεια της άσκησης αυτής βάζουμε μια απαλή μουσική.

2. Οι μαθητές δημιουργούν дуάδες και ανταλλάσσουν αφηγήσεις γύρω από τους χάρτες ζωής που έχουν δημιουργήσει. Μιλούν για τα σημαντικότερα σημεία τους και ακούν προσεκτικά την αντίστοιχη αφήγηση του συμμαθητή τους. Μπορούν, αν θέλουν, να ζητήσουν περισσότερες πληροφορίες για κάποια σημεία, αλλά δεν είναι υποχρεωμένοι να μιλήσουν για κάτι, εάν δεν αισθάνονται έτοιμοι, ακόμα κι αν το έχουν αποτυπώσει στο χάρτη τους.
3. Δύο ή τρία ζευγάρια σχηματίζουν μικρές ομάδες και παρουσιάζουν τους χάρτες με τον εξής τρόπο: καθένας παρουσιάζει το χάρτη που άκουσε από το συμμαθητή του, αλλά σε πρώτο πρόσωπο, σα να ήταν ο δικός του. Προσπαθεί να μείνει πιστός σε αυτά που άκουσε και με τον τρόπο που τα άκουσε. Ο πραγματικός δημιουργός του χάρτη δεν επιτρέπεται να αντιδράσει κατά τη διάρκεια της αφήγησης, ούτε να προσθέσει ούτε να διορθώσει.
4. Κατά τη διάρκεια της φάσης αυτής μπορούμε να πάμε από ομάδα σε ομάδα και να ρωτήσουμε τους μαθητές πώς αισθάνθηκαν ακούγοντας την αφήγηση της ζωής τους με τη φωνή κάποιου άλλου.
5. Οι ομάδες δημιουργούν μια λίστα με έννοιες-κλειδιά ή ζητήματα που έχουν προκύψει από τους χάρτες τους. Στη συνέχεια αποφασίζουν ποιες έννοιες-κλειδιά είναι κοινές μεταξύ τους ή θεωρούνται πιο σημαντικές, καταλήγοντας σε δύο ή τρεις.
6. Οι ομάδες δημιουργούν μια κοινή ιστορία και μια σύντομη παρουσίαση με βάση ένα κοινωνικό ζήτημα που έχει προκύψει από τη συζήτηση σε σχέση με τους χάρτες. Η παρουσίαση μπορεί να έχει τη μορφή σύντομου αυτοσχεδιασμού με κίνηση, λόγο, ήχο, ή να γίνει μέσα από ακίνητες εικόνες. Κάθε ομάδα παρουσιάζει το δημιούργημά της στην ολομέλεια.
7. Η ολομέλεια καλείται να εντοπίσει τις έννοιες-κλειδιά που απασχόλησαν την ομάδα, μέσα από την ιστορία που παρουσιάστηκε. Σε αυτή τη διαδικασία μπορούν να χρησιμοποιηθούν τεχνικές από το εκπαιδευτικό θέατρο (ανίχνευση σκέψης, ανακριτική καρέκλα ή τεχνικές θεάτρου της αγοράς, όπως η αντικατάσταση του πρωταγωνιστή από κάποιον ενεργό θεατή που καλείται να δοκιμάσει τη δική του εκδοχή της ιστορίας, όσο του επιτρέπουν οι συνθήκες κ.λπ.³⁰), προκειμένου να διερευνηθούν σε μεγαλύτερο βάθος τα θέματα που έχουν προκύψει αλλά και

30. Για περισσότερες πληροφορίες βλ. Χολέβα Ν., Εσύ όπως κι Εγώ – εξερευνώντας τη διαφορετικότητα μέσα από το θέατρο, Πανελλήνιο Δίκτυο για το Θέατρο στην Εκπαίδευση, Αθήνα, 2010, και Γκόβας Ν., Ζώνιου Χ. (επιμ.), Θεατροπαιδαγωγικά προγράμματα με τεχνικές θεάτρου φόρουμ για την πρόληψη και την κοινωνική ενσωμάτωση, Οσμωση & Πανελλήνιο Δίκτυο για το Θέατρο στην Εκπαίδευση, Αθήνα, 2010.

να βελτιωθούν οι μικρές παρουσιάσεις όσον αφορά τη φόρμα αλλά κυρίως το περιεχόμενό τους.

Ανασκόπηση και αξιολόγηση

Συζητάμε με τους μαθητές για την εμπειρία τους. Μπορούμε να τους θέσουμε ερωτήσεις όπως:

- Πώς νιώσατε που μοιραστήκατε εμπειρίες της ζωής σας με άλλους;
- Πώς ήταν να ακούτε τόσες ιστορίες άλλων ανθρώπων;
- Πώς ήταν να ακούτε τη δική σας ιστορία μέσα από τη φωνή/αφήγηση κάποιου άλλου;
- Πόσα/Ποια στοιχεία προέκυψαν κοινά με άλλους; Σας εξέπληξε αυτό;
- Πόσα/Ποια στοιχεία προέκυψαν μοναδικά για εσάς; Σας εξέπληξε αυτό;
- Πώς είδατε τη χρήση στοιχείων από τη ζωγραφική και το θέατρο στη διαδικασία αυτή; Σας δυσκόλεψε ή σας διευκόλυνε;

Επισημάνσεις για τον εκπαιδευτικό (εμπυχωτή)

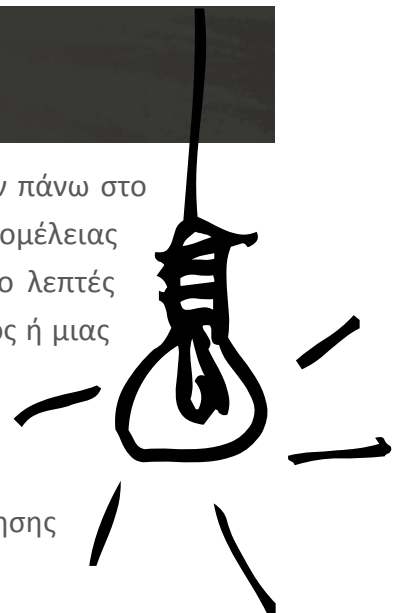
Σε μια παραλλαγή της αυτή η δραστηριότητα μπορεί να προκύψει όχι με τη δημιουργία του χάρτη της ζωής, αλλά ζητώντας από τους μαθητές να φέρουν ένα ξεχωριστό αντικείμενο για εκείνους και να μιλήσουν γι' αυτό. Στην περίπτωση αυτή συνεχίζουν τα βήματα από την παράγραφο 2 και εξής.³¹

31. Βλ. Χολέβα, Ν., Εσύ όπως κι Εγώ, εξερευνώντας τη διαφορετικότητα μέσα από το θέατρο, Πανελλήνιο Δίκτυο για το Θέατρο στην Εκπαίδευση, Αθήνα, 2010. Καταγραφή τεχνικών όπως η προτεινόμενη, αρχών, θεωρητικού υπόβαθρου και πορείας όλων των μαθητικών ομάδων που ενεπλάκησαν στο ομότιτλο πρόγραμμα την πρώτη χρονιά της υλοποίησής του στην Ανατολική Αττική.

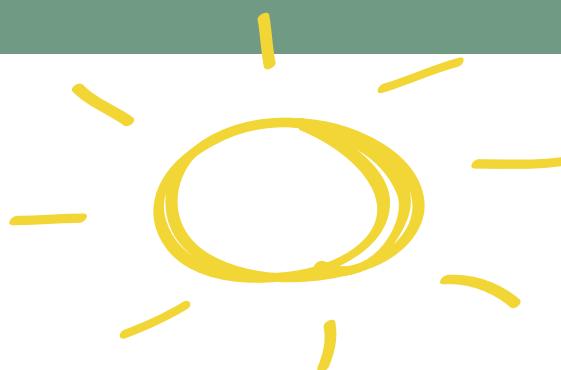
Ιδέες για τη συνέχεια

Οι μαθητές επιστρέφουν στις ομάδες τους προκειμένου να ξαναδουλέψουν πάνω στο υλικό τους, αξιοποιώντας τις παρατηρήσεις και την ανατροφοδότηση της ολομέλειας (για παράδειγμα στην ολομέλεια ενδεχομένως να έχουν αναδειχθεί οι πιο λεπτές αποχρώσεις μιας έννοιας ή μια πιο ακριβής αποτύπωση ενός συναισθήματος ή μιας αξίας). Κάθε ομάδα μπορεί να επεξεργαστεί σε μεγαλύτερο βάθος τα στοιχεία αυτά, να κάνει βελτιώσεις στην παρουσίασή της και να παρουσιάσει εκ νέου την ιστορία της. Στη διαδικασία αυτή μπορούν να επανεξετάσουν τους χάρτες που έχουν δημιουργήσει. Η διαδικασία παρουσίασης και ανατροφοδότησης μπορεί και να επαναληφθεί.

Προτάσεις για δράση

Η τάξη μας μπορεί να συλλέξει ιστορίες (ζωής) από συνομηλίκους του κοινωνικού της περιγύρου, με αφορμή ένα αγαπημένο αντικείμενο που έχουν. Στη συνέχεια μπορεί να ομαδοποιήσει κοινά χαρακτηριστικά και να παρουσιάσει τα ευρήματά της, ως στοιχεία που ενώνουν τους ανθρώπους αυτούς.

Ποιοι είμαι;

Στόχοι:

- Να γνωρίσουν οι μαθητές τις ιδιαιτερότητές τους καθώς και τις ιδιαιτερότητες των άλλων
- Να γνωρίσουν τα κοινά σημεία που έχουν με τους άλλους
- Να αναπτύξουν αλληλεγγύη και σεβασμό

Διάρκεια: 45 λεπτά

Προτεινόμενες τάξεις: Α' - Β' Γυμνασίου, ή ως εισαγωγή σε δραστηριότητες μεγαλύτερων τάξεων

Τι χρειαζόμαστε: Χρωματιστά στυλό και μαρκαδόρους, αν είναι δυνατόν διαφορετικού χρώματος για κάθε άτομο, χαρτί, πίνακα

Πηγή: *Compass*, Ένα Εγχειρίδιο Εκπαίδευσης στα Ανθρώπινα Δικαιώματα για νέους/νέες, ©Συμβούλιο της Ευρώπης³²

Θέματα: Ταυτότητα, ισότητα των φύλων, διακρίσεις και ξενοφοβία, ιδιότητα του πολίτη

Περιγραφή:

1. Ζητάμε από τους μαθητές να χωριστούν σε δυάδες και να φτιάξουν ομάδες ψιθύρου. Ζητάμε επίσης να υποκριθούν ότι είναι άγνωστοι μεταξύ τους και να συστηθούν.
2. Καλούμε τους μαθητές να σκεφτούν τι είναι ενδιαφέρον ή σημαντικό να ξέρουν για κάποιον/α που μόλις γνώρισαν και να σκεφτούν γενικές κατηγορίες πληροφοριών. Για παράδειγμα όνομα, ηλικία, φύλο, εθνικότητα, ρόλο στην οικογένεια, θρήσκευμα, εργασία, σπουδές, αγαπημένη μουσική, χόμπι, αθλητικά και γενικότερα πράγματα που του/της αρέσουν ή όχι.
3. Εξηγούμε στους μαθητές ότι θα πρέπει να δουν ποια κοινά στοιχεία έχουν καταγράψει σε σχέση με τους συμμαθητές τους. Μοιράζουμε χαρτί και στυλό και εξηγούμε ότι το πρώτο βήμα είναι να σχεδιάσουν μια απεικόνιση της ταυτότητάς τους. Θα πρέπει να φανταστούν τους εαυτούς τους ως αστέρια. Οι πλευρές της προσωπικότητάς τους ακτινοβολούν στην κοινωνία. Θα πρέπει να σκεφτούν οκτώ με δέκα χαρακτηριστικά της ταυτότητάς τους για να ζωγραφίσουν το αστέρι τους.
4. Καλούμε τους μαθητές να συγκρίνουν τα αστέρια μεταξύ τους. Αν βρουν κάποιον/α με τον οποίο/α έχουν κάποιο κοινό χαρακτηριστικό, τότε θα πρέπει να γράψουν το όνομά του/της δίπλα στο χαρακτηριστικό (π.χ. αν ο Γιάννης και ο Πάρης έχουν κοινό χαρακτηριστικό τη ραπ μουσική, τότε θα πρέπει να γράψουν τα ονόματά τους δίπλα στο χαρακτηριστικό αυτό). Αφιερώνουμε 15 λεπτά σε αυτό.

32. Μετάφραση και επιμέλεια ελληνικής έκδοσης: ΑΡΣΙΣ - Κοινωνική Οργάνωση Υποστήριξης Νέων, 2010, Θεσσαλονίκη.

5. Επιστρέφουμε στην ολομέλεια και ζητάμε από τους μαθητές να μιλήσουν σε προσωπικό επίπεδο. Μπορούμε να θέσουμε ερωτήσεις, όπως:
- Ποιες πλευρές της ταυτότητας ήταν κοινές σε πολλά παιδιά και ποιες ήταν μοναδικές;
  - Πόσο ίδιοι και πόσο διαφορετικοί είναι οι άνθρωποι σε μια ομάδα; Οι άνθρωποι έχουν περισσότερα κοινά ή διαφορετικά στοιχεία μεταξύ τους;
6. Συζητάμε ομαδικά τις πλευρές της ταυτότητάς μας που επιλέγουμε και αυτές με τις οποίες γεννιόμαστε. Δημιουργούμε δύο λίστες αντίστοιχα στον πίνακα και τις ταξινομούμε.

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑΣ ΠΟΥ ΕΠΙΛΕΓΟΥΜΕ	ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑΣ ΜΕ ΤΑ ΟΠΟΙΑ ΓΕΝΝΙΟΜΑΣΤΕ

Ανασκόπηση και αξιολόγηση

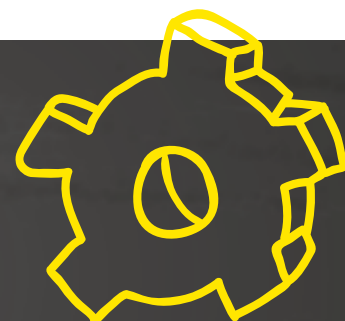
Συζητάμε με τους μαθητές τι ανακάλυψαν για τους εαυτούς τους αλλά και για τους άλλους, καθώς και πώς τα ευρήματά τους συνδέονται με τα ανθρώπινα δικαιώματα.

- Τι μάθατε για τον εαυτό σας; Ήταν δύσκολο να αποφασίσετε ποιες ήταν οι πιο σημαντικές πλευρές της ταυτότητάς σας;
- Εκπλαγήκατε με τα αποτελέσματα, όταν συγκρίνατε τα αστέρια σας; Έχετε περισσότερα ή λιγότερα κοινά μεταξύ σας από όσα περιμένατε;
- Πώς νιώσατε για τη διαφορετικότητα που υπάρχει στην τάξη σας;
- Πώς δημιουργείται η ταυτότητα; Ποιες πλευρές είναι κοινωνικές κατασκευές και ποιες έχουν κληρονομηθεί;
- Σε σχέση με το φύλο, ποιες πλευρές είναι κοινωνικά κατασκευασμένες και ποιες έχουν κληρονομηθεί;
- Πόσο κρίνονται οι άνθρωποι από την ταυτότητά τους και πόσο από την ομάδα στην οποία ανήκουν;
- Πώς νιώσατε για την ελευθερία που είχατε να επιλέξετε τη δική σας ταυτότητα; Ποιες είναι οι συνέπειες αυτής της ελευθερίας σε σας και στην κοινωνία και ειδικότερα όσον αφορά τα ανθρώπινα δικαιώματα της ισότητας και του σεβασμού;

Επισημάνσεις για τον εκπαιδευτικό (εμπυκνωτή)

Ο τίτλος αυτής της δραστηριότητας δεν είναι λάθος! Σκοπός της είναι να προβληματίσει τους μαθητές.

Ο σκοπός του διαφορετικού χρώματος μαρκαδόρου για κάθε άτομο είναι να δείξει τη διαφορετικότητα του κάθε ατόμου και ότι η ομάδα είναι ένα ουράνιο

τόξο ταυτοτήτων.

Στον καταιγισμό ιδεών (βήμα 6) μπορούν να προκύψουν μερικά σημεία, όπως:

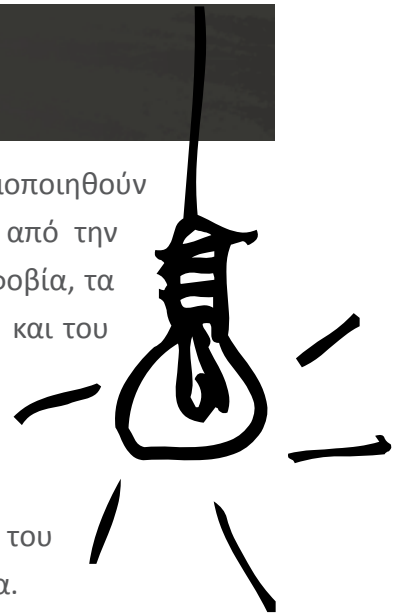
- Πλευρές της ταυτότητας που επιλέγουμε (όνομα, φίλοι, εργασία, πολιτική παράταξη, αγαπημένη μουσική, τρόπος ντυσίματος, ποδοσφαιρική ομάδα, τόπος κατοικίας).
- Πλευρές της ταυτότητας με τις οποίες έχουμε γεννηθεί (φύλο, ηλικία, ύψος, χρώμα ματιών).
- Μπορεί να υπάρξουν και κάποιες πλευρές που να προκαλέσουν αμφισβήτηση, όπως για παράδειγμα εθνικότητα, φύλο και σεξουαλικός προσανατολισμός, θρησκεία, μειονοτική ομάδα.

Μερικά πιθανά συμπεράσματα που μπορεί να βγουν από τη συζήτηση είναι ότι είμαστε όλοι ανθρώπινα όντα και έχουμε δικαιώματα, τα οποία δεν μπορούν να χαριστούν ή να αφαιρεθούν εξαιτίας της φυλής, του χρώματος, της ιδιοκτησίας, της γέννησης ή άλλης ιδιότητας.

Ιδέες για τη συνέχεια

Οι δυο παραπάνω δραστηριότητες για την ταυτότητα μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως εισαγωγή για πολλές άλλες συζητήσεις, όπως για παράδειγμα γύρω από την οικουμενικότητα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, τις διακρίσεις και την ξενοφοβία, τα στερεότυπα, το δικαίωμα στη διαφορετικότητα, τα δικαιώματα του παιδιού και του πολίτη.

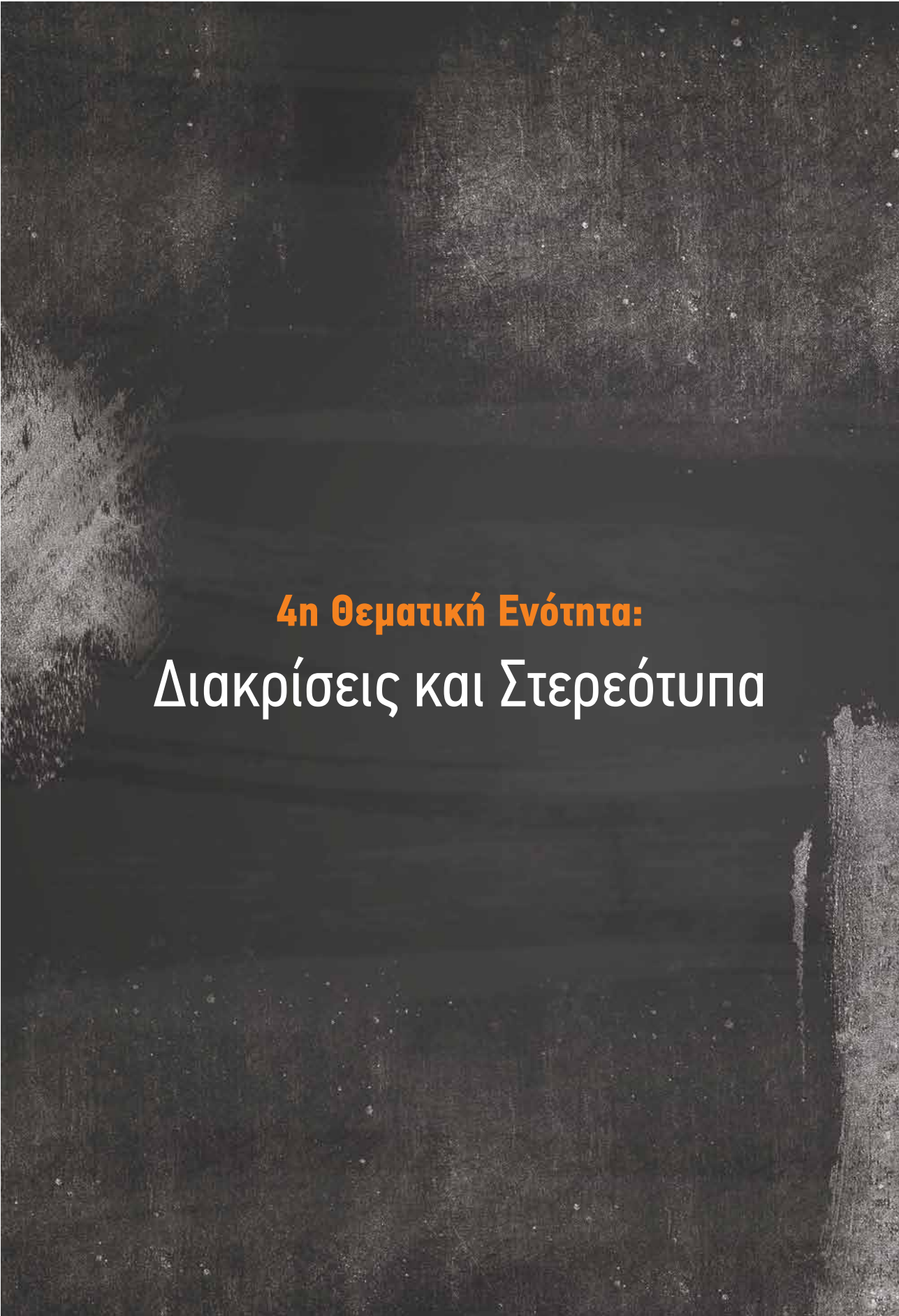
Εάν η τάξη θέλει να ασχοληθεί περισσότερο με θέματα ταυτότητας ή/και φύλου, τα εγχειρίδια-πηγές από τα οποία προέκυψαν οι παραπάνω δραστηριότητες και τα οποία αναφέρονται αναλυτικά στη βιβλιογραφία του παρόντος εγχειριδίου προσφέρουν πλούσιο υλικό για περαιτέρω επεξεργασία.

Προτάσεις για δράση

Η τάξη θα μπορούσε να θέσει ερωτήματα-κλειδιά που έχουν προκύψει από τις παραπάνω δραστηριότητες σε ένα δείγμα μαθητών του σχολείου και να παρουσιάσει τα ευρήματά της στη σχολική κοινότητα ως αποτελέσματα έρευνας.

Εναλλακτικά η παρουσίαση θα μπορούσε να έχει θεατρική μορφή: μέσα από μια παράσταση που θα εμπνευστεί η τάξη, οι μαθητές μπορούν να μιλήσουν για θέματα που τους απασχολούν και τους προβληματίζουν, αξιοποιώντας την ανατροφοδότηση δείγματος μαθητών του υπόλοιπου σχολείου, στατιστικά στοιχεία από σχετικές ΜΚΟ, ειδήσεις από τον τύπο κ.ά.

The background of the slide is a dark, textured surface, possibly a piece of dark fabric or a wall with a rough, mottled appearance. The texture is more pronounced on the left and right sides, with some lighter, greyish areas. The overall tone is very dark, almost black.

4η Θεματική Ενότητα: **Διακρίσεις και Στερεότυπα**

Κόντρα στο ρεύμα - Σtereότυπα

Στόχοι:

- Να κατανοήσουν οι μαθητές ότι η πρώτη εντύπωση μπορεί να είναι παραπλανητική
- Να εντοπίσουν τις παγίδες που κρύβουν τα στερεότυπα
- Να εντοπίσουν περιπτώσεις της καθημερινότητας που λειτουργούν με στερεότυπα και να διερευνήσουν πώς αυτά επηρεάζουν τη συμπεριφορά τους

Διάρκεια: Μία ώρα

Προτεινόμενες τάξεις: Όλες οι τάξεις Γυμνασίου και Λυκείου

Τι χρειαζόμαστε: Έναν πίνακα για να καταγράψουμε λέξεις και έννοιες-κλειδιά, μια ευρύχωρη αίθουσα

Πηγή: Δημοκρατία και συλλογική θεατρική δημιουργία - Οράματα για το μέλλον³³, Πανελλήνιο Δίκτυο για το Θέατρο στην Εκπαίδευση, & τεχνικές εκπαιδευτικού δράματος (προσαρμογή)

Θέματα: Σtereότυπα, δικαίωμα στη διαφορετικότητα, διακρίσεις

Περιγραφή:

1ο Μέρος:

1. Εξηγούμε στους μαθητές ότι για ζέσταμα θα κινηθούμε στο χώρο. Θα πρέπει όμως να βρούμε ένα ίδιο περπάτημα για όλους και ζητάμε να προτείνουν τα χαρακτηριστικά του (π.χ. ρυθμός, κατεύθυνση, ακριβής κίνηση κ.λπ.). Θα πρέπει να κινούμαστε όλοι ακριβώς με τον ίδιο τρόπο.
2. Προτού ξεκινήσει η δραστηριότητα, διακριτικά κρατάμε παράμερα δύο ή τρία άτομα και τους δίνουμε την οδηγία να ξεκινήσουν με το σύνθημά μας να κινούνται ανάμεσά μας με εντελώς διαφορετικό, ελεύθερο τρόπο.
3. Οι μαθητές αρχίζουν να περπατούν, όπως έχουμε αποφασίσει από κοινού. Στη συνέχεια δίνουμε το σύνθημα να ξεκινήσουν και οι υπόλοιποι με την ελεύθερη κίνηση. Αφήνουμε την άσκηση να εξελιχθεί για μερικά λεπτά, παρατηρώντας εάν η διαφορετική κίνηση των δύο-τριών ατόμων φέρνει κάποια αναστάτωση, αλλαγή ή επιρροή γενικότερα στους υπόλοιπους μαθητές.

Ανασκόπηση και αξιολόγηση

- Ζητάμε από τους μαθητές να περιγράψουν τι πιστεύουν ότι συνέβη.

33. Γιαννούλη, Μπ. (επιμ.) Δημοκρατία και συλλογική θεατρική δημιουργία. Οράματα για το μέλλον. Υλικό από την καλοκαιρινή θεατρική κατασκήνωση Νεανικές Θεατρικές Φωνές 2009, Πανελλήνιο Δίκτυο για το Θέατρο στην Εκπαίδευση, Αθήνα, 2010.

- Ζητάμε επίσης να μας εξηγήσουν πώς αισθάνθηκαν, όταν περπατούσαν όλοι με τον ίδιο τρόπο και αν άλλαξε κάτι μέσα τους, όταν προστέθηκαν και τα τρία τελευταία άτομα. Πιθανές απαντήσεις που θα δοθούν από τους μαθητές μπορεί να αναφέρουν ότι αποσυντονίστηκαν, ζήλεψαν την ελεύθερη κίνηση και την ακολούθησαν ή όχι (και γιατί), εκνευρίστηκαν κ.λπ. Δεν ξεχνάμε να ρωτήσουμε επίσης και την τριάδα με την ελεύθερη κίνηση για το πώς αισθάνθηκαν που πήγαιναν «κόντρα στο ρεύμα». Ήταν εύκολο, δύσκολο, απολαυστικό, κουραστικό; Γιατί;
- Στη συνέχεια ρωτάμε τους μαθητές, εάν αυτό το σχήμα με τη διαφορετική «κίνηση» ενάντια σε αυτήν που είχαμε από κοινού αποφασίσει, καθώς και τα συναισθήματα που τη συνοδεύουν, ισχύουν για κάποια συνθήκη στην καθημερινή ζωή μας, ή αν έχουν βιώσει οι ίδιοι μια τέτοια συνθήκη.
- Εάν ναι, έπαιζαν το ρόλο του μέλους μιας «ομάδας με προκαθορισμένη κίνηση» ή ενός που πάει κόντρα σε αυτήν; Πώς αισθάνθηκαν;
- Γιατί πιστεύουν ότι κάποιος άνθρωπος μπορεί να επιλέξει να πάει με το ρεύμα ή κόντρα σε αυτό;
- Υπάρχουν χαρακτηρισμοί σε αυτές τις περιπτώσεις που χρησιμοποιούνται για τον έναν ρόλο ή τον άλλον;

2ο Μέρος:

1. Ζητάμε από τους μαθητές να κινηθούν ελεύθερα σε έναν άδειο χώρο. Με το σύνθημα που δίνουμε οι μαθητές θα πρέπει να σχηματίσουν δυάδες με το άτομο που γνωρίζουν λιγότερο.
2. Χωρίς να μιλήσουν καθόλου, οι δυάδες κάθονται αντικριστά και σκέφτονται απαντήσεις στις ακόλουθες ερωτήσεις για τον απέναντί τους, τις οποίες πρέπει μετά να θυμούνται:
  - Ποιο είναι το αγαπημένο του/της χρώμα;
  - Τι μουσική ακούει;
  - Με ποιο καρτούν θα τον/την παρομοιάζεις;
  - Τι θα τον/την εκνεύριζε σε σας;
  - Τι πιστεύεις ότι τον/την εκνευρίζει γενικά;
  - Πιστεύεις ότι είναι τακτικό και οργανωτικό άτομο ή όχι;
  - Θα έπαιζες μαζί του/της παιχνίδια στον υπολογιστή ή θα πήγαινες σινεμά;
  - Του/της αρέσει καλύτερα να διαβάζει ή να καθαρίζει;
3. Στη συνέχεια οι δυάδες συζητούν και αποκαλύπτουν ο ένας στον άλλον τις απαντήσεις που έδωσαν στα παραπάνω ερωτήματα.

4. Οι ερωτήσεις συνεχίζονται, αλλά τώρα οι μαθητές πρέπει να κοιτάξουν όλη την υπόλοιπη τάξη και να σκεφτούν τα παρακάτω:
  - Αν ήταν στενοχωρημένος ο συμπαίκτης σας, ποιο πρόσωπο από την τάξη θα επιλέγατε για να τον παρηγορήσει;
  - Ποιον θα διαλέγατε για να τον συμβουλευτεί για τα οικονομικά του;
  - Ποιον θα διαλέγατε για να φτιάξει το χαλασμένο ράφι του;
  - Ποιον θα διαλέγατε για να τον συμβουλευτεί σε ένα ερωτικό πρόβλημα;
5. Σε κύκλο στη συνέχεια συζητάμε όλοι μαζί, ποιους επέλεξαν από την τάξη για να βοηθήσουν στις παραπάνω καταστάσεις.

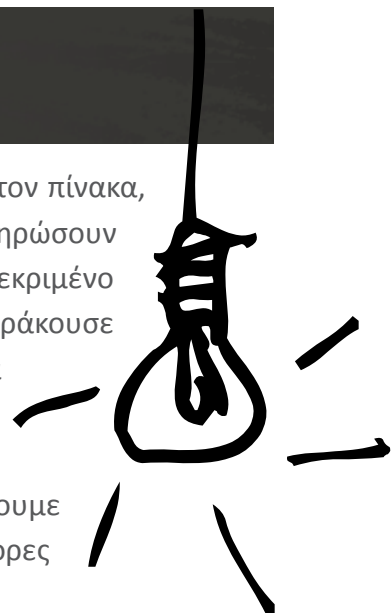
Ανασκόπηση και αξιολόγηση

Συζητάμε με τους μαθητές γύρω από την ύπαρξη στερεοτύπων. Μπορούμε να θέσουμε ερωτήματα όπως:

- Εκπλαγήκατε με τα χαρακτηριστικά που σας προσέδωσαν; Ήταν κοντινά στα πραγματικά σας χαρακτηριστικά ή στο πώς βλέπετε εσείς τον εαυτό σας;
- Σας άρεσαν τα χαρακτηριστικά που σας προσέδωσαν; Τι θεωρείτε ότι έκανε τους άλλους να πιστέψουν ότι τα έχετε;
- Ανταποκρίνεται η εξωτερική εικόνα κάποιου στην πραγματικότητα;
- Θα θέλατε να έχετε το χαρακτηριστικό που σας προσέδωσαν;
- Ποια εξωτερικά χαρακτηριστικά του άλλου επηρέασαν τις επιλογές σας;
- Επηρέασε κάποιο χαρακτηριστικό του άλλου τη συμπεριφορά σας απέναντί του;

Ιδέες για τη συνέχεια

Μπορούμε με την τεχνική του καταιγισμού ιδεών να φτιάξουμε μια λίστα στον πίνακα, συμπληρώνοντας τη φράση: «Σήμερα είμαι...». Οι μαθητές μπορούν να συμπληρώσουν τη φράση με ένα χαρακτηριστικό που τους αποδίδεται από ένα συγκεκριμένο περιβάλλον, στο οποίο κινούνται, π.χ. «σήμερα είμαι... η άτακτη κόρη που παράκουσε τη μητέρα της», «σήμερα είμαι... ένας καλός φίλος που ακούει τα προβλήματα του κολλητού του» κ.λπ. Αυτό μπορεί να γίνει ομαδικά, ή εναλλακτικά για κάθε μαθητή ξεχωριστά, όπου θα του προσθέτουν χαρακτηριστικά οι υπόλοιποι. Στο τέλος μπορούμε να κάνουμε μια ανασκόπηση και να εντοπίσουμε πιθανές αντιθέσεις στα χαρακτηριστικά που συγκεντρώνει κάποιος σε διάφορες πτυχές της ζωής του.

Ταμπέλες

Πηγή: *All different – All equal, Education Pack*, © Συμβούλιο της Ευρώπης³⁴

Θέματα: Στερεότυπα, διακρίσεις

Στόχοι:

- Να διερευνήσουν οι μαθητές τη σχέση ανάμεσα στο τι είναι αναμενόμενο από αυτούς και στο πώς συμπεριφέρονται
- Να ευαισθητοποιηθούν σχετικά με τις συνέπειες της συμπεριφοράς τους στους άλλους
- Να προκληθεί συζήτηση για τις συνέπειες που προκύπτουν, όταν αντιμετωπίζουμε τους ανθρώπους με στερεότυπα

Διάρκεια: Μία ώρα

Προτεινόμενες τάξεις: Γ' Γυμνασίου – Γ' Λυκείου

Τι χρειαζόμαστε: Λευκές ετικέτες περίπου 5Χ2 εκ., μία για κάθε μαθητή

Προετοιμασία: Γράφουμε πάνω σε κάθε ετικέτα ένα χαρακτηριστικό, π.χ. ανεύθυνος, ευφυής, χαζός, έξυπνος, άγαρμπος κ.λπ.

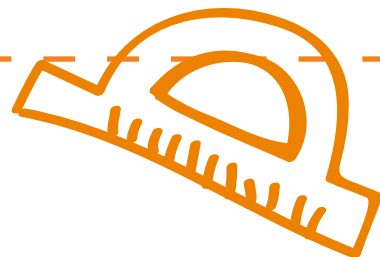
Αποφασίζουμε ποιος θα είναι ο στόχος της τάξης, όπως για παράδειγμα να σχεδιάσει μια αφίσα συνεργατικά, να οργανώσει μια εκδήλωση, να μεταφέρει έπιπλα ή να κάνει μια συζήτηση (π.χ. πάνω στην ερώτηση: «Αν μπορούσε να έρθει στην πόλη μας ένα πολύ γνωστό μουσικό γκρουπ, ποιο θα θέλαμε να είναι;»).

Περιγραφή:

1. Κολλάμε μια ετικέτα στο μέτωπο κάθε μαθητή, χωρίς ο ίδιος να μπορεί να δει τι γράφει.
2. Εξηγούμε το στόχο στους μαθητές (π.χ. να οργανώσουν την εκδήλωση). Τονίζουμε ότι κατά τη διάρκεια της διαδικασίας πρέπει να αντιμετωπίζουν τους άλλους σύμφωνα με τις ετικέτες τους (ταμπέλες). Για παράδειγμα, αν κάποιος έχει την ταμπέλα «τεμπέλης» στο μέτωπό του, όλοι οι άλλοι πρέπει να του συμπεριφέρονται σαν να είναι πάντα τεμπέλης, χωρίς όμως να του αναφέρουν τη συγκεκριμένη λέξη!
3. Οι μαθητές πρέπει να προσπαθήσουν πολύ για να πετύχουν το στόχο τους και να συμπεριφέρονται ο ένας στον άλλον σύμφωνα με το στερεότυπο της ταμπέλας τους.
4. Στο τέλος της δραστηριότητας οι μαθητές πρέπει να μαντέψουν τι γράφει η ταμπέλα τους, αν

34. Η μετάφραση στα ελληνικά έχει γίνει έπειτα από έγκριση του Συμβουλίου της Ευρώπης. Η απόδοσή της αποτελεί ευθύνη του Γραφείου της Υ.Α. στην Ελλάδα.

και δεν είναι αυτός ο κύριος στόχος του παιχνιδιού.

Ανασκόπηση και αξιολόγηση

Είναι πολύ σημαντικό να εξασφαλίσουμε χρόνο, ώστε όλοι οι μαθητές να μιλήσουν. Ξεκινάμε ρωτώντας, αν μπορούν να μαντέψουν τι γράφει η ετικέτα τους και έπειτα εξετάζουμε πτυχές της δραστηριότητας:

- Πώς νιώσατε κατά τη διάρκεια της δραστηριότητας;
- Ήταν δύσκολο να συμπεριφέρεστε στους άλλους γύρω σας σύμφωνα με τις ταμπέλες τους;
- Μήπως υπήρξε κάποιος που άρχισε να συμπεριφέρεται, όπως υπαγόρευε η ταμπέλα του; Π.χ. κάποιος που είχε την ετικέτα «ευφυής», μήπως άρχισε να λέει ανέκδοτα και να συμπεριφέρεται με μεγαλύτερη αυτοπεποίθηση; Ή κάποιος που είχε την ετικέτα «τεμπέλης», μήπως σταμάτησε να βοηθάει ή να συμμετέχει;
- Τι είδους ταμπέλες βάζουμε στους ανθρώπους στην πραγματική ζωή; Πώς τους επηρεάζουν και πώς επηρεάζουν τον τρόπο που σκεφτόμαστε γι' αυτούς;
- Ποιες από τις ταμπέλες που χρησιμοποιήσαμε στη δραστηριότητα έχουν «κολλήσει» πάνω σε ανθρώπους στην πραγματική ζωή και ποιοι είναι αυτοί οι άνθρωποι;
- Ισχύουν ως χαρακτηρισμοί στην πραγματικότητα;

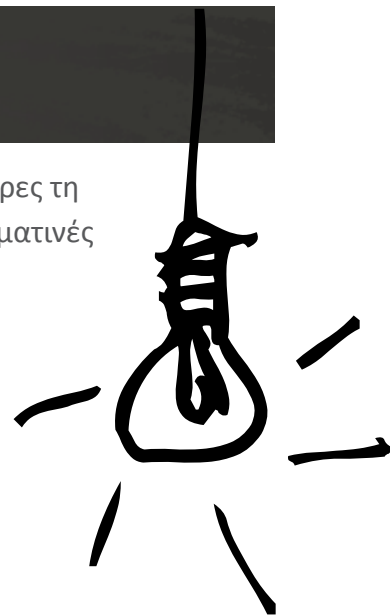
Λαμβάνουμε υπόψη ότι αυτή η δραστηριότητα μπορεί να προκαλέσει έντονα συναισθήματα. Προσέχουμε ιδιαίτερα, ώστε να μη δώσουμε κάποια ετικέτα σε μαθητή που έχει τάσεις για αυτό το χαρακτηριστικό ή έχει στοχοποιηθεί για κάτι παρόμοιο.

Ιδέες για τη συνέχεια

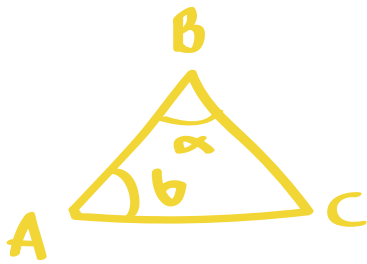
Μπορούμε να ενθαρρύνουμε τους μαθητές να παρατηρήσουν για μερικές μέρες τη δυναμική της τάξης τους ή κάποιας ομάδας στην οποία λειτουργούν (απογευματινές δραστηριότητες, κάποια παρέα στο σχολείο κ.ά.), και να εντοπίσουν πιθανές ταμπέλες με θετική ή αρνητική χροιά που έχουν αποκτήσει διάφορα άτομα.

Οι μαθητές μπορούν μέσα από παιχνίδια ρόλων να πειραματιστούν με τα διαφορετικά στερεότυπα, χρησιμοποιώντας σαν αφορμή μια στάση λεωφορείου, το χώρο αναμονής ενός ιατρείου ή μια δημοσιογραφική συνέντευξη σχετικά με τη ληστεία μιας τράπεζας. Στις ταμπέλες μπορούν να προστεθούν και άλλα χαρακτηριστικά σχετικά με την ταυτότητα κάποιου π.χ. φύλο, εθνικότητα, ηλικία, σωματικά χαρακτηριστικά. Η ίδια σκηνή μπορεί να παιχτεί επανειλημμένως με τους ίδιους παίκτες που κάθε φορά θα έχουν διαφορετικές ταμπέλες. Παραμένει όμως η οδηγία ότι δε θα γνωρίζουν τι γράφει η ταμπέλα κάθε φορά.

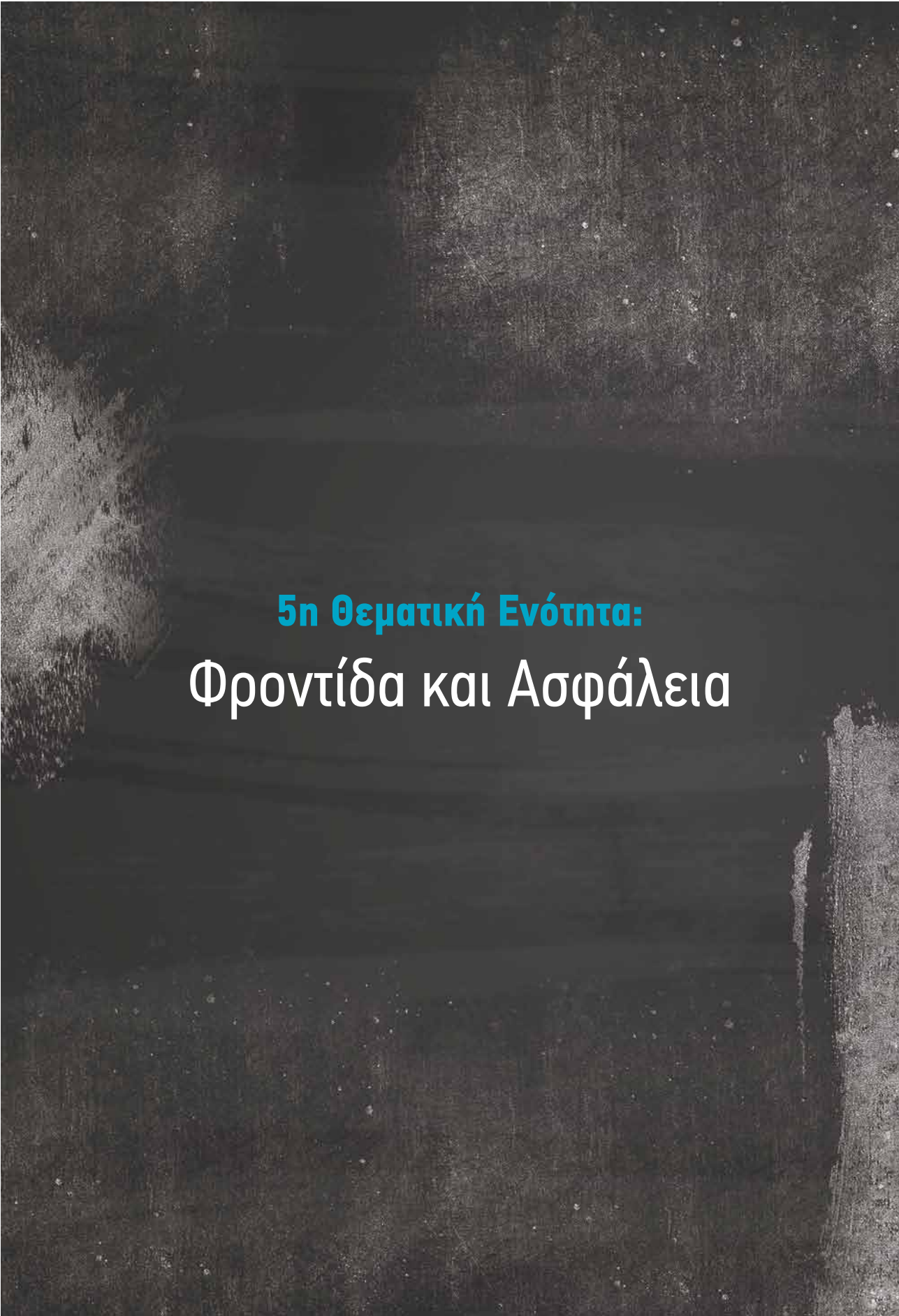

Προτάσεις για δράση

Η ομάδα μπορεί να έρθει σε επαφή με φορείς και οργανώσεις που ασχολούνται με θέματα στερεοτύπων και να ακούσει προσωπικές μαρτυρίες ανθρώπων που βίωσαν διακρίσεις και πώς αυτό επηρέασε τη ζωή τους. Ενδεικτικά, τέτοιο υλικό μπορείτε να βρείτε στην αντιρατσιστική πλατφόρμα της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες www.1againstracism.gr καθώς και μέσα από τους φορείς που αναφέρονται στο παράρτημα του βιβλίου.

$$1 + 2 = 3$$

A dark, textured background with a mottled appearance, featuring shades of black, dark grey, and some lighter grey speckles, resembling a rough surface or a night sky.

5η Θεματική Ενότητα: **Φροντίδα και Ασφάλεια**

Μια ιστορία του Γ 3

Στόχοι:

- Να αναζητήσουν οι μαθητές λύσεις για την αντιμετώπιση περιστατικών άσκησης βίας στην καθημερινότητά τους, μέσα από μια βιωματική προσέγγιση (παιχνίδι ρόλων)
- Να επικοινωνήσουν και να πειραματισθούν, ώστε να είναι πιο ενήμεροι σε σχετικά ζητήματα
- Να κινητοποιηθούν οι μαθητές στο να παίρνουν μέρος στη λήψη αποφάσεων και στην αποτροπή επανάληψης βίαιων συμπεριφορών

Διάρκεια: 2-3 ώρες (ανάλογα, αν οι μαθητές θα φτιάξουν δική τους ιστορία ή αν θα χρησιμοποιήσουν αυτή που δίνεται παρακάτω)

Προτεινόμενες τάξεις: Γ' Γυμνασίου – Γ' Λυκείου (με προσαρμογές και για μικρότερες τάξεις)

Τι χρειαζόμαστε: Ένα χώρο ικανό να χωρέσει τη δράση

Πηγή: Περιοδικό Εκπαίδευση & Θέατρο, άρθρο του Συνηγόρου του Παιδιού, Γιώργου Μόσχου³⁵

Θέματα: Βία, διαχείριση συγκρούσεων, σχολική βία

Περιγραφή:

1. Χωρίζουμε τους μαθητές σε ομάδες και ζητάμε να συνθέσουν μια ιστορία από πραγματικά περιστατικά βίας που μπορεί να τους έχουν συμβεί. Εναλλακτικά μπορούμε να διαβάσουμε την παρακάτω ιστορία:

«Ο Δημήτρης, ο Αλή, η Μαρίνα και η Σοφία είναι συμμαθητές στην Γ' Γυμνασίου. Ο Δημήτρης είναι πρόεδρος του πενταμελούς και λάτρης του γκράφιτι, ο Αλή είναι φίλος του, από το Πακιστάν, και μαθητής χαμηλών επιδόσεων, η Σοφία είναι καλή μαθήτριά, πολλοί μάλιστα την αποκαλούν φυτό, και η Μαρίνα είναι ένα δυναμικό κορίτσι που ασχολείται με τις πολεμικές τέχνες, αλλά βαριέται αρκετά το σχολείο. Ο κύριος Πέτρος είναι ο γυμναστής τους. Το Γ3, το τμήμα στο οποίο πηγαίνουν οι 4 πρωταγωνιστές της ιστορίας μας, βιώνει συχνά εντάσεις και αντιπαραθέσεις ανάμεσα στους μαθητές και η διευθύντρια του σχολείου το έχει χαρακτηρίσει ως «το πιο άτακτο τμήμα». Ο κ. Πέτρος προσπαθεί να προσεγγίσει τα παιδιά και να αποκαταστήσει τις σχέσεις τους.

Μια Δευτέρα πρωί στον κεντρικό τοίχο του σχολείου, στο προαύλιο, ανακαλύπτουν όλοι γραμμένα υβριστικά συνθήματα για κάποιους καθηγητές. Η διευθύντρια, εκνευρισμένη, ζητά

35. Εκπαίδευση & Θέατρο, τ. 14, Αντιρατσιστική εκπαίδευση, εκπαίδευση στα ανθρώπινα δικαιώματα, Πανελλήνιο Δίκτυο για το Θέατρο στην Εκπαίδευση, Αθήνα, 2013.

στην πρωινή συγκέντρωση, αν υπάρχουν μαθητές που γνωρίζουν ποιος μπήκε στο σχολείο το Σαββατοκύριακο και τα έγγραψε, να της το αναφέρουν ή τουλάχιστον κάποιοι μαθητές να πάρουν την πρωτοβουλία να τα σβήσουν.

Ο κ. Πέτρος συναντά τους μαθητές του Γ3 και τους λέει: «Θέλετε να αναλάβει το τμήμα σας να τα σβήσει και να βάψει τους τοίχους; Εγώ θα σας βρω χρώματα. Έτσι θα δείξετε ένα καλό πρόσωπο στο σχολείο». Στην αρχή τα παιδιά της τάξης αντιδρούν: «Θα είναι σα να δηλώνουμε ότι το κάναμε εμείς», λένε κάποιοι. Ο Δημήτρης όμως, ως πρόεδρος, λέει: «Εγώ δέχομαι να τα σβήσουμε με την προϋπόθεση όμως ότι θα μας δώσετε έναν τοίχο να φτιάξουμε μια ζωγραφιά με γκράφιτι, όπως θέλουμε εμείς». Η τάξη συμφωνεί τελικά ύστερα από συζήτηση να πάει αυτό το αίτημα στη διευθύντρια. Ο κ. Πέτρος παίρνει τη σύμφωνη γνώμη της διευθύντριας και την ώρα της γυμναστικής ανακοινώνει στους μαθητές ότι θα αναλάβουν οι ίδιοι να βάψουν τους τοίχους εκεί όπου υπάρχουν συνθήματα, αλλά θα χωριστούν σε μικρές ομάδες και θα αναλάβει κάθε ομάδα κάθε μέρα από έναν τοίχο. Στην πρώτη ομάδα ορίζονται ως μέλη ο Δημήτρης, ο Αλή, η Μαρίνα και η Σοφία. Η Μαρίνα αντιδρά, λέγοντας ότι δε θέλει να είναι στην ίδια ομάδα με τον Αλή και ζητάει να αλλάξει ομάδα, αλλά ο γυμναστής τους λέει: «Θα πρέπει να μάθετε να συνεργάζεστε».

Την ώρα που η ομάδα παίρνει μπογιές και πάει να βάψει, ο Αλή κάνει πλάκες, πειράζοντας τη Σοφία που δε θέλει να πιάσει μπογιές στα χέρια της για να μη λερωθεί και κάποια στιγμή της ρίχνει μπογιά στα μαλλιά. Η Μαρίνα εκνευρίζεται και του λέει: «Αρκετά σε έχουμε ανεχτεί εδώ μέσα με τις βλακείες σου». Του δίνει μια μπουνιά, οι δυο τους πιάνονται στα χέρια και ο Δημήτρης προσπαθεί να τους χωρίσει. Ο γυμναστής τους βλέπει κάποια στιγμή και τους φωνάζει να σταματήσουν να μαλώνουν. Κάνει κάποιες παρατηρήσεις στη Μαρίνα που είναι περισσότερο εκνευρισμένη και δε συγκρατείται. Τότε εμφανίζεται η διευθύντρια και μόλις καταλαβαίνει τι γίνεται, τους λέει ότι ακυρώνεται η δυνατότητα να κάνουν το γκράφιτι στον τοίχο που ήθελαν.

Την άλλη μέρα ο Αλή έρχεται στο σχολείο τραυματισμένος στο πρόσωπο και είναι πολύ φοβισμένος. Ο γυμναστής τον ρωτάει κατ' ιδίαν τι έχει. Αυτός απαντά ότι η Μαρίνα με κάποιους φίλους της του επιτέθηκαν έξω από το σχολείο και τον χτύπησαν απειλώντας ότι θα το ξανακάνουν. Ο κ. Πέτρος καλεί τα τέσσερα παιδιά της ομάδας να συζητήσουν τι έγινε. Ο Δημήτρης λέει ότι εξαιτίας της φασαρίας που έγινε, με ευθύνη της Μαρίνας, έχασαν την ευκαιρία να φτιάξουν το γκράφιτι. Οι τέσσερις μαθητές είναι όλοι θυμωμένοι για διαφορετικούς λόγους ο καθένας. Ο γυμναστής προσπαθεί να βρει μια λύση για να ηρεμήσει την ομάδα».

2. Χωρίζουμε την τάξη σε πέντε μικρότερες ομάδες και αναθέτουμε σε καθεμία να συζητήσει για έναν από τους πέντε ρόλους της ιστορίας, απαντώντας στα ερωτήματα:

- Τι νιώθει ο ρόλος σας τη στιγμή που ξανασυναντιέται η ομάδα (στο τέλος της ιστορίας);
- Ποιος πιστεύει ότι φταίει για τον καυγά;
- Τι νομίζει ότι πρέπει να γίνει για να ηρεμήσει η κατάσταση;

3. Αναπαριστούμε την ιστορία «ζωντανεύοντας» τις σκηνές του καυγά και της συζήτησης με το γυμναστή. Κάθε ρόλος παίζεται από έναν εκπρόσωπο της ομάδας που συζήτησε γι' αυτόν. Μετά το τέλος της αναπαράστασης καλούμε τους ήρωες να καθίσουν σε καρέκλες και οι θεατές έχουν τη δυνατότητα να τους κάνουν ερωτήσεις, προσπαθώντας να ξεκαθαρίσουν περισσότερο τους ρόλους, τα κίνητρα καθώς και τα συναισθήματά τους (τεχνική της «ανακριτικής καρέκλας»).
4. Ξαναπαίζουμε τις σκηνές του καυγά και της συζήτησης με το γυμναστή με άλλα άτομα από τις ομάδες, αλλά η δεύτερη σκηνή εμπλουτίζεται περισσότερο με τις οπτικές των πέντε ηρώων που έχουν προκύψει από το προηγούμενο βήμα. Μπορούμε να επαναλάβουμε την «ανακριτική καρέκλα» και να ξαναζωντανέψουμε την ιστορία κι άλλη φορά, εμπλουτίζοντάς την, πάντα με νέους πρωταγωνιστές.
5. Προτού ολοκληρώσει κάθε ομάδα τη συνάντησή της, κάθε μαθητής διαλέγει ένα ρόλο για τον οποίο έχει μια «συμβουλή» για το μέλλον, έτσι ώστε να αποφευχθεί η επανάληψη μιας παρόμοιας δύσκολης κατάστασης. Οι συμβουλές καταγράφονται και διαβάζονται δυνατά, ανά ρόλο.

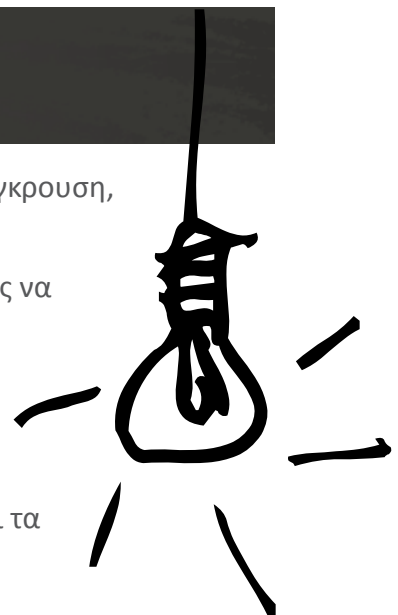
Ανασκόπηση και αξιολόγηση

Σχηματίζοντας κύκλο οι μαθητές συζητούν πώς ένιωσαν, τι κατάλαβαν και τι σκέφτονται έπειτα από τις δραματοποιήσεις, κυρίως μετά τη δεύτερη αναπαράσταση που έδωσε μια νέα διάσταση στην ιστορία. Ρωτάμε τους μαθητές, εάν κάποια πτυχή της ιστορίας (ρόλος, σκηνή) τους άγγιξε με βάση τις εμπειρίες τους, δηλαδή αν έχουν βρεθεί σε αντίστοιχη θέση ή έχουν δει αντίστοιχη σκηνή στο περιβάλλον τους. Επισημαίνουμε πόσο σημαντικό είναι να βλέπουμε τέτοια περιστατικά και κάθε ρόλο πολύπλευρα, αναζητώντας λύσεις που επιτρέπουν την καλύτερη δυνατή επικοινωνία και συνεργασία σε κάθε ομάδα.

Ιδέες για τη συνέχεια

Οι μαθητές μπορούν να εξελίσουν την ιστορία όσον αφορά το σενάριο, τη σύγκρουση, την πολυπλοκότητα των ρόλων, και να την παρουσιάσουν σε άλλες ομάδες/τάξεις του σχολείου. Στην περίπτωση αυτή μπορεί να ζητηθεί από τους θεατές να ακολουθήσουν τα βήματα 2 έως 5 και να γίνει μια αντίστοιχη επεξεργασία.

Επίσης, η ανάλυση και η επεξεργασία της ιστορίας μπορεί να γίνει σε παραλληλισμό με τα δικαιώματα του παιδιού: πού παραβιάζονται, ποια είναι τα όρια, πώς μπορεί να αλλάξει μια κατάσταση κ.λπ.

Μια δομημένη προσέγγιση στην επίλυση συγκρούσεων

Στόχοι:

- Να διδαχθούν οι μαθητές μια τεχνική για την επίλυση συγκρούσεων
- Να κατανοήσουν ότι η επίλυση μιας σύγκρουσης εξαρτάται από ένα συγκεκριμένο βαθμό δεξιοτήτων, οι οποίες μπορούν να διδαχθούν

Διάρκεια: 1,5 – 2 ώρες

Προτεινόμενες τάξεις: Α' – Γ' Λυκείου

Τι χρειαζόμαστε: Φωτοτυπίες του εντύπου «Επίλυση συγκρούσεων σε έξι βήματα» (βλ. παρακάτω), εφημερίδες και περιοδικά

Πηγή: *Teaching democracy, A collection of models for democratic citizenship and human rights education*,
© Συμβούλιο της Ευρώπης³⁶

Θέματα: Βία, διαχείριση συγκρούσεων

Περιγραφή:

1. Περιγράφουμε στην τάξη μια περίπτωση σύγκρουσης για την οποία δεν υπάρχει κάποια ευδιάκριτη λύση (π.χ. ένας συμμαθητής κοροϊδεύει έναν άλλον που προέρχεται από άλλη χώρα και μιλάει με έντονη προφορά). Η παρουσίαση μπορεί να γίνει με παιχνίδι ρόλων. Οι μαθητές συζητούν με ποιους τρόπους θα μπορούσε να επιλυθεί αυτή η σύγκρουση.
2. Μοιράζουμε στους μισούς μαθητές το έντυπο «Επίλυση συγκρούσεων σε έξι βήματα» και ζητάμε να το μελετήσουν σιωπηλά. Οι υπόλοιποι μαθητές επιλέγουν περιστατικά σύγκρουσης από τις εφημερίδες και τα περιοδικά που έχουμε φέρει. Μπορούν φυσικά να καταθέσουν και προσωπικές τους εμπειρίες ή περιστατικά που γνωρίζουν από πρώτο χέρι.
3. Δημιουργούμε τετράδες που περιλαμβάνουν δύο μαθητές που μελέτησαν το έντυπο και δύο που ερεύνησαν ιστορίες με πιθανές συγκρούσεις. Οι ομάδες επιλέγουν μια ιστορία και δοκιμάζουν ιδέες για επίλυση αυτής της σύγκρουσης. Δύο μαθητές λειτουργούν ως αντίπαλοι και οι άλλοι δύο χρησιμοποιούν το έντυπο για να βρουν μια λύση.

Ανασκόπηση και αξιολόγηση

Ρωτάμε τα μέλη κάθε ομάδας:

- Τι είδους συγκρούσεις προσπαθήσατε να επιλύσετε;
- Πώς προσπαθήσατε να τις επιλύσετε;
- Λειτουργήσε το μοντέλο της επίλυσης συγκρούσεων που σας δόθηκε; Αν ναι, πως;

36. Η μετάφραση στα ελληνικά έχει γίνει έπειτα από έγκριση του Συμβουλίου της Ευρώπης. Η απόδοσή της αποτελεί ευθύνη του Γραφείου της Υ.Α. στην Ελλάδα.

Ιδέες για τη συνέχεια

Εναλλακτικά θα μπορούσε να δοθεί η ίδια ιστορία στις ομάδες και αυτές να συγκρίνουν τις προτάσεις τους στην ολομέλεια. Η κάθε ομάδα μπορεί να αφιερώσει σε δεύτερο επίπεδο περισσότερο χρόνο σε μια συγκεκριμένη ιστορία και να πειραματισθεί στο μοντέλο επίλυσης που δόθηκε.

Η συζήτηση μπορεί να μεταφερθεί κατ' αναλογία στις συγκρούσεις μεταξύ λαών και χωρών. Ποιες τεχνικές/προσεγγίσεις θα μπορούσαν να λειτουργήσουν σε ένα αντίστοιχο πλάνο επίλυσης συγκρούσεων τέτοιου μεγέθους;

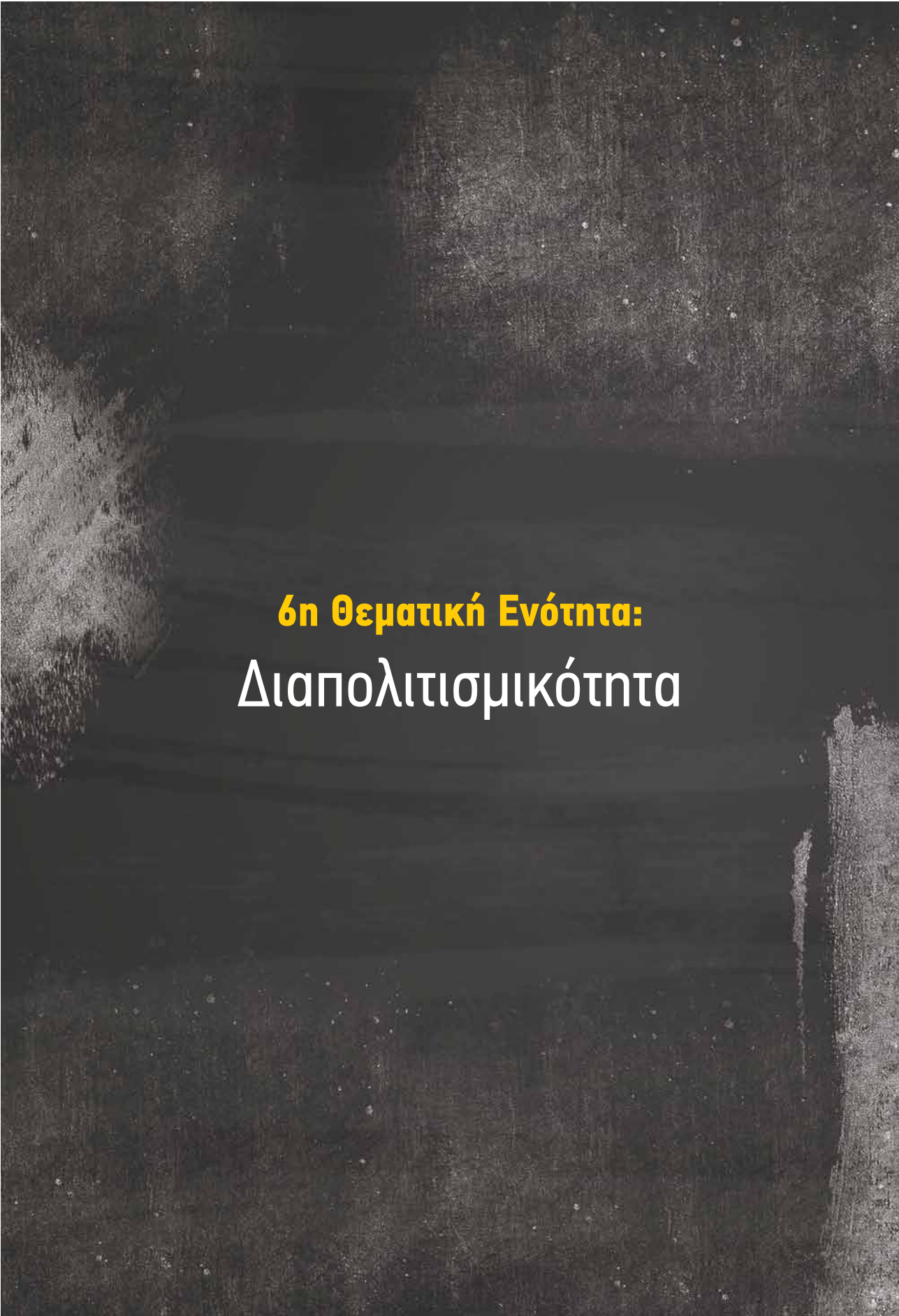
Προτάσεις για δράση

Η ομάδα, εφ' όσον το επιθυμεί, μπορεί να εξετάσει το ενδεχόμενο να ενταχθεί στο πρόγραμμα «*Διαμεσολάβηση μεταξύ συνομηλίκων*» που οργανώνεται σε συνεργασία με το Συνήγορο του Παιδιού τα τελευταία 10 χρόνια σε διάφορα *σχολεία*.

Έντυπο για μαθητές: «Επίλυση συγκρούσεων σε έξι βήματα»

1. Εντοπίστε ανάγκες: «Τι χρειάζεσαι (τι ακριβώς θέλεις,);»	Καθένας που έχει εμπλακεί στη σύγκρουση θα πρέπει να απαντήσει στην ερώτηση χωρίς να κατηγορεί ή να αποδίδει ευθύνες στον άλλον.
2. Ορίστε το πρόβλημα: «Ποιο πιστεύεις ότι είναι το πρόβλημα σε αυτήν την περίπτωση;»	Ολόκληρη η τάξη μπορεί να βοηθήσει για να βρεθεί μια απάντηση που να ικανοποιεί τις ανάγκες αυτών που εμπλέκονται. Κάθε πλευρά της σύγκρουσης θα πρέπει να μπορεί να δεχτεί τον ορισμό του προβλήματος.
3. Αναζητείστε κάποιες λύσεις: «Ποιος πιστεύεις ότι θα ήταν ένας πιθανός τρόπος για να λυθεί το πρόβλημα;»	Η ολομέλεια μπορεί να συνεισφέρει με απαντήσεις. Αυτές μπορούν να καταγραφούν, χωρίς σχολιασμό ή κριτική (καταχρισμός ιδεών). Ο στόχος σε αυτό το στάδιο είναι να παραγάγουμε όσες λύσεις είναι δυνατόν.
4. Αξιολογείτε τις λύσεις: «Θα ήσουν ευχαριστημένος με αυτήν τη λύση;»	Κάθε πλευρά της σύγκρουσης εξετάζει τις εναλλακτικές, εξηγώντας ποιες μπορεί να είναι αποδεκτές και ποιες όχι.
5. Αποφασίστε ποια λύση είναι η καλύτερη: «Θα δεχόσουν αυτή τη λύση, θα επιλυόταν το πρόβλημα;»	Πρέπει να είναι ξεκάθαρο ότι και οι δύο πλευρές αποδέχονται τη λύση. Πρέπει να επιβραβευθεί η προσπάθεια και των δύο στην εξεύρεση μιας λύσης.
6. Ελέγξε πώς θα εφαρμοστεί η λύση: «Ας μιλήσουμε άρτη μια φορά όλοι μαζί για την κατάσταση και ας συμφωνήσουμε ότι αυτό το πρόβλημα έχει πράγματι επιλυθεί.»	Θα πρέπει να σχεδιαστεί ένα πλάνο για την αξιολόγηση της λύσης. Αναλόγως με την ηλικία των παιδιών, η αξιολόγηση αυτή μπορεί να πραγματοποιηθεί μερικά λεπτά, μερικές ώρες ή μια μέρα μετά τη σύγκρουση.

The background of the slide is a dark, textured surface, possibly a piece of old paper or a dark fabric, with a mottled appearance and some lighter, grainy areas.

6η Θεματική Ενότητα: **Διαπολιτισμικότητα**

Από πού έρχομαι;

Στόχοι:

- Να πάρουν οι μαθητές πληροφορίες για τον διαφορετικό τρόπο με τον οποίο μεγαλώνει κάποιος και να γνωριστούν καλύτερα
- Να κατανοήσουν κοινωνικές και οικονομικές διαφοροποιήσεις, οι οποίες σχετίζονται με κάθε άνθρωπο και κοινωνία
- Να αποκτήσουν ενσυναίσθηση και κατανόηση ο ένας για τον άλλον, αλλά και για την κουλτούρα του άλλου, στο πλαίσιο της τάξης αλλά και ευρύτερα
- Να αποκτήσουν κριτική προσέγγιση απέναντι στην ιστορία τους
- Να κατανοήσουν τους παράγοντες, οι οποίοι επηρεάζουν τη ζωή μας και σχετίζονται με τη χώρα, τον πολιτισμό, τη θρησκεία και την οικογένεια

Διάρκεια: Τρεις ώρες

Προτεινόμενες τάξεις: Α' - Β' Γυμνασίου (ή ως εισαγωγή σε δραστηριότητες μεγαλύτερων τάξεων)

Τι χρειαζόμαστε: Ένα ημερολόγιο στον πίνακα ή σε ένα μεγάλο κομμάτι χαρτί που να ξεκινάει από τη χρονιά γέννησης του μεγαλύτερου μαθητή και να τελειώνει στο παρόν, μαρκαδόρους, φωτογραφίες/βίντεο παιδιών από διάφορες χώρες

Πηγή: *All different – All equal, Education Pack*, © Συμβούλιο της Ευρώπης³⁷ (προσαρμογή των δραστηριοτήτων “My childhood” & “My story”)

Θέματα: Ισότητα και διαφορετικότητα, πολιτισμικές ομοιότητες και διαφορές μεταξύ ανθρώπων

Περιγραφή:

1ο Μέρος:

1. Ζητάμε από τους μαθητές να δημιουργήσουν ομάδες των 4-6 ατόμων και να συζητήσουν πώς πέρασαν την παιδική τους ηλικία. Προτεινόμενες ερωτήσεις μπορεί να είναι (μπορούμε να προσαρμόσουμε τις ερωτήσεις ανάλογα με το προφίλ της τάξης μας):

- Τι ηλικία είχες ακριβώς, όταν πήγες σχολείο;
- Πόσα μέλη έχει η οικογένειά σου; Παρακολουθούσες κατηχητικό ή κάποιο άλλο είδος θρησκευτικής εκπαίδευσης;
- Δούλευες, όσο ήσουν παιδί;
- Τι είδους ιστορίες σου άρεσε να ακούς και ποια παιχνίδια σου άρεσε να παίζεις/ήταν τα αγαπημένα σου;

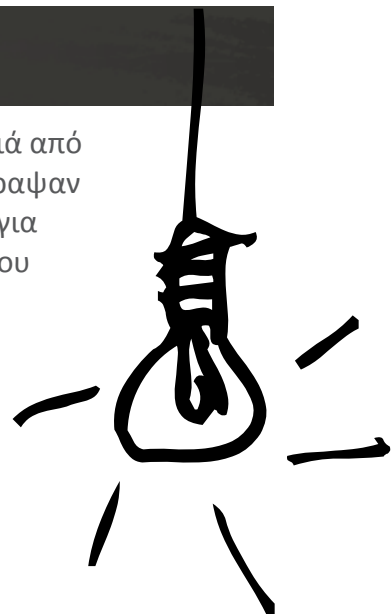
37. Η μετάφραση στα ελληνικά έχει γίνει έπειτα από έγκριση του Συμβουλίου της Ευρώπης. Η απόδοσή της αποτελεί ευθύνη του Γραφείου της Υ.Α. στην Ελλάδα.

- Έπρεπε να φροντίζεις κάποιο μικρότερο αδερφάκι;
2. Οι ομάδες μπορούν να παρουσιάσουν με ακίνητες εικόνες ή με σύντομες περιγραφές στοιχεία σημαντικά που προέκυψαν από τη συζήτησή τους, και να ζητήσουν από τα μέλη των άλλων ομάδων (θεατές) να μαντέψουν ποιες είναι αυτές.
  3. Τα μέλη των υπόλοιπων ομάδων μπορούν να εφαρμόσουν την τεχνική της ανίχνευσης σκέψης στους μαθητές που παρουσιάζουν: ακουμπώντας στον ώμο έναν μαθητή που αναπαριστά μια ακίνητη εικόνα, αυτός ζωντανεύει και εκφράζει μια σκέψη ή ένα συναίσθημα που έχει εκείνη τη στιγμή ο χαρακτήρας που παίζει.
  4. Οι μαθητές σχηματίζοντας κύκλο συζητούν για τα ενδιαφέροντα σημεία σε αυτή τη δραστηριότητα και συγκρίνουν διαφορετικές παιδικές ηλικίες. Εντοπίζουν κοινά χαρακτηριστικά και τις επιρροές που άσκησε πάνω τους το κυρίαρχο κοινωνικό και πολιτικό περιβάλλον τους.
  5. Ρωτάμε τους μαθητές εάν πιστεύουν ότι υπάρχουν παιδιά στη γειτονιά τους με ίδιες εμπειρίες.

Ιδέες για τη συνέχεια του 1ου μέρους

Χρησιμοποιώντας κατάλληλο φωτογραφικό ή οπτικοακουστικό υλικό με παιδιά από άλλες χώρες, ζητάμε από τους μαθητές να συγκρίνουν τα στοιχεία που κατέγραψαν από τις δικές τους ιστορίες με τις περιπτώσεις των παιδιών αυτών. Συζητάμε για τους κοινωνικούς, πολιτικούς, οικονομικούς και θρησκευτικούς παράγοντες που επηρεάζουν τις εμπειρίες των παιδιών σε διάφορους πολιτισμούς.

Με παιχνίδια ρόλων πειραματιζόμαστε, βάζοντας στον ίδιο χώρο παιδιά με διαφορετικές καταβολές, π.χ. παιδιά διαφορετικών θρησκειών την ώρα της προσευχής του σχολείου ή την ώρα του κολατσιού στο διάλειμμα ή με τη συμμετοχή μιας πολυπολιτισμικής τάξης στο μάθημα της ιστορίας, κ.λπ. Ποιοι παράγοντες και πώς επηρεάζουν το ρόλο του καθενός; Πώς θα μπορούσαν όλοι να συνυπάρξουν, χωρίς να προσβάλλεται η ταυτότητα και η αξιοπρέπεια κάποιου;

2ο Μέρος

6. Ζητάμε από τους μαθητές να σκεφτούν τρία δημόσια γεγονότα που έχουν επηρεάσει τη ζωή τους και μετά να γράψουν το όνομά τους πάνω στο ημερολόγιο, στη χρονιά που συνέβησαν αυτά, συμπληρώνοντας την ακριβή ημερομηνία, εάν αυτό είναι δυνατόν. Τα γεγονότα μπορεί να σχετίζονται με την πολιτική, την ιστορία του τόπου, τα спор, τη μουσική κ.λπ.
7. Ζητάμε από τους μαθητές να μιλήσουν στην ομάδα για τις ημερομηνίες αυτές, γιατί έγραψαν το όνομά τους δίπλα, γιατί είναι σημαντικές, τι σημαίνουν και γιατί τις επέλεξαν στην τριάδα τους.
8. Η τάξη συζητά για τις ημερομηνίες που έχουν καταγραφεί:
  - Γνωρίζουμε όλοι αυτό το γεγονός που ακούστηκε; Μας επηρέασε καθόλου;
  - Ποια στοιχεία του πολιτισμού μας σχετίζονται με αυτές τις ημερομηνίες;

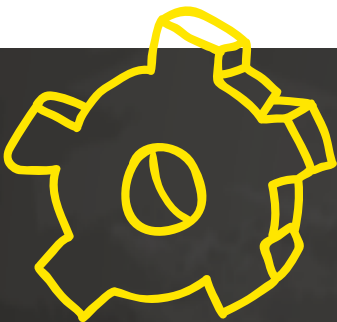
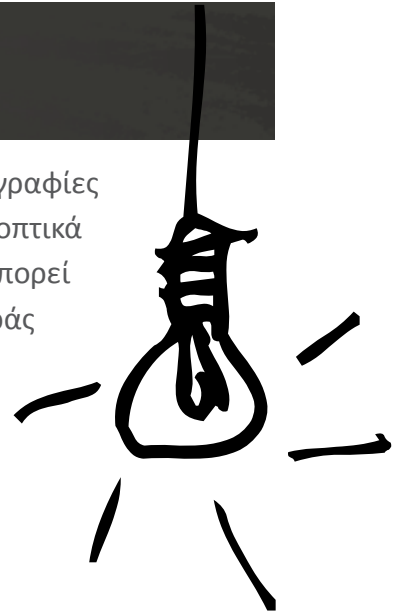
- Πόσες διαφορετικές κουλτούρες καταγράφονται στο ημερολόγιο;

Ανασκόπηση και αξιολόγηση

Ρωτάμε τους μαθητές, αν εξεπλάγησαν με τα γεγονότα που καταγράφηκαν στο ημερολόγιο ή αν ήταν αναμενόμενα. Ζητάμε να εντοπίσουν, εάν και με ποιον τρόπο κάποια γεγονότα είναι πιο σημαντικά από άλλα. Συζητάμε για το ενδεχόμενο άνθρωποι με την ίδια κουλτούρα ή που μεγαλώνουν στην ίδια γειτονιά να σχετίζονται με εντελώς διαφορετικό τρόπο και σε διαφορετικό βαθμό με τα ίδια γεγονότα. Αντίθετα μπορεί κάποιο γεγονός να έχει επηρεάσει την πλειοψηφία της τάξης σε μεγάλο βαθμό, ανεξάρτητα από το πού κατάγονται, πού πήγαν σχολείο, πού ζουν κ.λπ.

Ιδέες για τη συνέχεια

Το ημερολόγιο αυτό μπορεί να γίνει πιο παραστατικό, εάν κολλήσουμε φωτογραφίες των μαθητών δίπλα στη χρονιά γέννησής τους ή αν χρησιμοποιήσουμε άλλα οπτικά μέσα για να εκφράσουμε τα γεγονότα που τους επηρέασαν. Το ημερολόγιο μπορεί να αναρτηθεί στο χώρο εργασίας της ομάδας και να αποτελεί σημείο αναφοράς για αυτήν. Επίσης μπορεί και προστεθεί άλλο ένα ημερολόγιο που να απεικονίζει το χρόνο μέχρι το τέλος εργασίας της ομάδας, όπου μπορούμε να σημειώνουμε σημαντικά γεγονότα που ενδεχομένως επηρεάζουν τη ζωή μας.

Επισημάνσεις για τον εκπαιδευτικό (εμπυκνωτή)

Προσοχή! Οι δραστηριότητες αυτές, κυρίως το πρώτο μέρος, δεν πρέπει να καταλήξουν σε μια ψευτο-ψυχάνάλυση. Δεν πρέπει να πιεστεί κανείς να μιλήσει για στοιχεία και εμπειρίες που θα τον έκαναν να αισθανθεί άβολα. Ο στόχος είναι απλά να κάνουμε ξεκάθαρο ότι καθένας μας μεγαλώνει

διαφορετικά, σύμφωνα με το οικογενειακό και κοινωνικό του υπόβαθρο, τις οικονομικές και πολιτικές συνθήκες, το μέρος που γεννήθηκε ή το μέρος στο οποίο έζησε. Ακόμη υπογραμμίζουμε ότι σύμφωνα με αυτά τα στοιχεία αντιλαμβανόμαστε όλοι διαφορετικά τον κόσμο γύρω μας. Όλα αυτά τα στοιχεία είναι μέρος της κουλτούρας μας, όπως και η θρησκεία, η γλώσσα και το χρώμα του δέρματός μας.

Οι ερωτήσεις στις συζητήσεις με την τάξη μας πρέπει να προσαρμοστούν έτσι, ώστε να ταιριάζουν στο προφίλ της. Για παράδειγμα δεν υπάρχει λόγος προφανώς να ρωτήσουμε πώς νιώθει κάποιος για το διαφορετικό χρώμα του δέρματός του, εάν όλοι στην ομάδα είναι λευκοί!

Εντοπίζοντας τη διαφορετικότητα

Στόχοι:

- Να βοηθήσουμε τους μαθητές να εντοπίσουν τις επιρροές άλλων πολιτισμών στην κοινωνία τους και τη συνεισφορά που έχουν κάνει σε αυτήν
- Να κατανοήσουν πως η σχέση μεταξύ διαφόρων πολιτισμών και η αλληλεπίδρασή τους συνεπάγεται τον περαιτέρω εμπλουτισμό τους

Διάρκεια: 4 ώρες

Προτεινόμενες τάξεις: Β' Γυμνασίου - Γ' Λυκείου

Τι χρειαζόμαστε:

1ο Μέρος: Χαρτιά, στυλό, χαρτοπίνακα και μαρκαδόρους

2ο Μέρος: Τα υλικά εξαρτώνται από τον διαθέσιμο εξοπλισμό. Ιδανικά θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί κάμερα ή μαγνητόφωνο.

Πηγή: *All different – All equal, Education Pack*, © Συμβούλιο της Ευρώπης³⁸

Θέματα: Διαπολιτισμικότητα, αλληλεξάρτηση, στοιχεία άλλων πολιτισμών στην κοινωνία μας

Περιγραφή:

1ο Μέρος: Σχεδιασμός (30 λεπτά)

1. Χωρίζουμε τους μαθητές σε ομάδες το πολύ έξι ατόμων.
2. Ζητάμε από τους μαθητές να εξερευνήσουν το τοπικό τους περιβάλλον (χωριό, περιοχή, πόλη) και να καταγράψουν ίχνη από άλλες χώρες και άλλους πολιτισμούς με φωτογραφίες, ήχους, βίντεο κ.λπ. ή εναλλακτικά (ελλείψει εξοπλισμού) να δημιουργήσουν μια λίστα με αυτά.
3. Με την τεχνική του καταιγισμού ιδεών οι ομάδες προτείνουν τομείς, όπου μπορούν να ψάξουν για τέτοια ίχνη:
  - Γλώσσα (λέξεις από άλλες γλώσσες που χρησιμοποιούμε στην καθημερινότητα)
  - Μουσική (παρακολουθούμε μουσικά προγράμματα σε τοπικούς σταθμούς της τηλεόρασης και του ραδιοφώνου και εντοπίζουμε μουσικές από άλλες χώρες που ακούγονται σε δημόσιους χώρους, όπως καφέ, μαγαζιά, εμπορικά καταστήματα. Υπάρχουν μέρη που χρησιμοποιούν μουσική από συγκεκριμένες χώρες/κουλτούρες;)
  - ΜΜΕ (σύγκριση διαφορετικών καναλιών στην τηλεόραση και των εκπομπών από άλλες

38. Η μετάφραση στα ελληνικά έχει γίνει έπειτα από έγκριση του Συμβουλίου της Ευρώπης. Η απόδοσή της αποτελεί ευθύνη του Γραφείου της Υ.Α. στην Ελλάδα.

χώρες που έχουν ενσωματώσει στο πρόγραμμά τους)

- Γαστρονομία (φαγητά και μυρωδικά άλλων πολιτισμών που χρησιμοποιούνται στη μαγειρική στο σπίτι, εστιατόρια με κουζίνες άλλων χωρών, ποτά κ.λπ.)
- Υφάσματα και μόδα (ρούχα που προέρχονται από άλλες χώρες και κουλτούρες, παπούτσια και ρούχα που φτιάχνονται σε άλλες χώρες και εισάγονται εδώ κ.λπ.)

2ο Μέρος: Εντοπίζοντας τα ίχνη (2,5 ώρες)

Ζητάμε από τις ομάδες να βρεθούν μέσα στη βδομάδα και για ένα δίωρο να εξερευνήσουν επιλεγμένα σημεία αναζητώντας ίχνη, όπως τα παραπάνω. Στη συνέχεια ομαδοποιούν τα ευρήματά τους και βγάζουν συμπεράσματα.

3ο Μέρος: Παρουσίαση (1 ώρα)

Οι ομάδες παρουσιάζουν μια περίληψη των ευρημάτων τους καθώς και τα συμπεράσματα της έρευνάς τους.

Ανασκόπηση και αξιολόγηση (στα χρονικά πλαίσια του 3ου Μέρους)

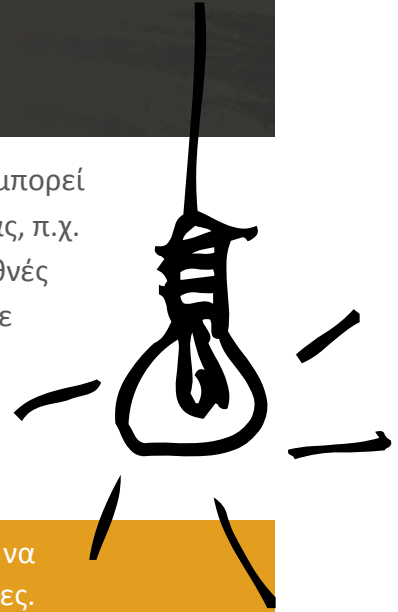
Συζητάμε στην ολομέλεια για την εμπειρία μας μέσα από τη δραστηριότητα. Προτεινόμενες ερωτήσεις:

- Υπήρξαν εκπλήξεις;
- Υπάρχουν τόσα πολλά ίχνη από άλλες χώρες και άλλους πολιτισμούς γύρω μας. Τι λέτε να σημαίνει αυτό;
- Πώς αξιολογούμε το γεγονός ότι στην κοινωνία μας ολοένα αυξάνονται τα στοιχεία που μαθαίνουμε για άλλες κοινωνίες και πολιτισμούς, ακόμα κι αν η κατανόησή μας γι' αυτά είναι αποσπασματική ή τεχνητή;
- Η κατανόηση τέτοιου είδους στοιχείων τι μας προσφέρει; Τι όρια έχει; Θα είχε ενδιαφέρον να μάθουμε περισσότερα και πώς;
- Υπήρξαν επαναλαμβανόμενα μοτίβα στα ευρήματά σας;
- Υπάρχουν κάποιες κυρίαρχες χώρες/κουλτούρες, από τις οποίες προέρχονται τα περισσότερα ίχνη; Γιατί πιστεύετε ότι συμβαίνει αυτό;

Συζητάμε επίσης για το ρόλο που παίζει η τεχνολογική εξέλιξη στην επικοινωνία και αλληλεπίδραση μεταξύ πολιτισμών, για το πόσο εμπλουτισμένη είναι κάθε κουλτούρα από άλλες, σε διαφορετικό βαθμό στην εξέλιξη της ιστορίας.

Ιδέες για τη συνέχεια

Εάν η τάξη συμφωνεί και προκύπτει ανάγκη από τη μέχρι τώρα δουλειά της, μπορεί να προσκληθεί κάποιο άτομο που σχετίζεται με τα ευρήματα των ερευνών μας, π.χ. ένας DJ ή ένας μουσικός παραγωγός του ραδιοφώνου, ένας σεφ από ένα διεθνές εστιατόριο, ένα μέλος κάποιου συλλόγου μιας μεταναστευτικής κοινότητας με σημαντική παρουσία στην τοπική κοινωνία κ.λπ.

Προτάσεις για δράση

Η τάξη μας μπορεί να οργανώσει μια έκθεση με τα ευρήματά της και να προσκαλέσει τη σχολική κοινότητα αλλά και τοπικούς φορείς και ομάδες. Στην εκδήλωση αυτή μπορεί να υπάρξουν παρουσιάσεις με διαφάνειες, βίντεο και φωτογραφίες, μουσικές οικείες σε όλους, ακόμα και γαστρονομικές επιδείξεις με πολυπολιτισμικά/διαπολιτισμικά χαρακτηριστικά.

Προσέχουμε, ώστε η παρουσίαση να εστιάζει πραγματικά στη δουλειά της ομάδας και να αντανakλά το βάθος στο οποίο έφτασε η σκέψη και ο προβληματισμός της και κρατάμε τα μεγέθη τέτοια, ώστε αυτό να διασφαλίζεται. Δεν υπάρχει κανένας λόγος να οργανώσουμε μια τεράστια γιορτή στο σχολείο με κουζίνες από όλον τον κόσμο, χωρίς να περιλαμβάνει κανέναν προβληματισμό σχετικά με την έρευνα που διεξαγάγαμε.

Εναλλακτικά, η τάξη μας μπορεί να ενταχτεί στο εκπαιδευτικό πρόγραμμα «Βιντεομουσεία: αποτυπώνοντας ίχνη της προσωπικής μας κουλτούρας»³⁹, το οποίο υλοποιείται από το Κέντρο Εκπαιδευτικών Δράσεων & Διαπολιτισμικής Επικοινωνίας «ΚΑΡΠΟΣ» και το Γραφείο Πολιτιστικών Θεμάτων της Διεύθυνσης Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Ανατολικής Αττικής.

39. Στο πλαίσιο του προγράμματος αυτού οι μαθητές καλούνται να επιλέξουν, αποτυπώσουν και παρουσιάσουν με βίντεο μέγιστης διάρκειας 3 λεπτών εκείνα τα θέματα που πιστεύουν ότι πρέπει να διασωθούν/διαφυλαχθούν τόσο από το φυσικό όσο και από το ανθρωπογενές ή κοινωνικό περιβάλλον τους. Βλ. http://dide-anatol.att.sch.gr/perival/FAKELOS_FOTO/VideoMuseums/indexVM.htm/ και <http://www.theatroedu.gr/Default.aspx?tabid=3851&language=el-GR>.

The background of the page is a dark, textured surface, possibly a wall or a piece of fabric, with various shades of black and dark grey. There are some lighter, grainy areas and vertical streaks, giving it a rough, aged appearance.

7η Θεματική Ενότητα:
**Πρόσφυγες, Μετανάστες,
Αιτούντες άσυλο**

Άσυλο και μετανάστευση στα μέσα ενημέρωσης

Στόχοι:

- Να κατανοήσουν οι μαθητές την εικόνα της Ευρώπης από την πλευρά των μεταναστών και προσφύγων (ενσυναίσθηση)
- Να εξασκήσουν την κριτική τους σκέψη σε σχέση με αυτά που βλέπουν, ακούν και διαβάζουν στα ΜΜΕ για τους πρόσφυγες και τους μετανάστες
- Να κατανοήσουν το ρόλο που μπορεί να παίζουν τα ΜΜΕ στην κατασκευή λανθασμένων εικόνων

Διάρκεια: 2 ώρες

Προτεινόμενες τάξεις: Όλες οι τάξεις Γυμνασίου και Λυκείου (με ενδεχόμενες προσαρμογές)

Τι χρειαζόμαστε: Απόσπασμα ειδήσεων από ΜΜΕ δικής σας επιλογής (βίντεο), εικόνες από εφημερίδες και το διαδίκτυο ή από το υλικό του «Δεν είναι μόνο αριθμοί», αποσπάσματα από τον οδηγό «ΜΜΕ και τα δικαιώματα των παιδιών» και κυρίως τις ενότητες: «παιδιά και διακρίσεις», «παιδιά και ένοπλες συγκρούσεις» και «η ταυτότητα των παιδιών».

Πηγές: Δεν είναι μόνο αριθμοί. Εκπαιδευτικό υλικό για τη μετανάστευση και το άσυλο στην Ευρώπη, Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης και Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, & Τα ΜΜΕ και τα δικαιώματα των παιδιών – Οδηγός για δημοσιογράφους, UNICEF (προσαρμογή)

Θέματα: Μετανάστευση, προσφυγιά, δικαιώματα προσφύγων, ΜΜΕ

Περιγραφή:

1. Αρχίζουμε τη συζήτηση με την τάξη, θέτοντας τις εξής ερωτήσεις:

- Πώς παρουσιάζεται η Ευρώπη και πώς συγκρίνεται με τον υπόλοιπο κόσμο; Σκεφτείτε τα μέσα ενημέρωσης, τον τουρισμό, την τηλεόραση και τη διαφήμιση.
- Οι μετανάστες βλέπουν την Ευρώπη σαν ένα “El Dorado”⁴⁰ ή πιστεύουν ότι είναι η «Ευρώπη-φρούριο»⁴¹; Τι σημαίνουν αυτοί οι όροι;
- Τι ελκύει τους μετανάστες και τους πρόσφυγες στην Ευρώπη; Εξηγούμε στους μαθητές τη διαφορά μεταξύ «μετανάστη» και «πρόσφυγα» αν χρειάζεται.

(Εάν ο χρόνος το επιτρέπει, μπορούμε να ενθαρρύνουμε τους μαθητές να κάνουν μια έρευνα πάνω στα θέματα αυτά).

40. “El dorado”: Ισπανική φράση που σημαίνει «αυτό που είναι χρυσό». Ο όρος προέρχεται από την ινδιάνικη μυθολογία της Ν. Αμερικής, η οποία έκανε λόγο για μια μυθική πόλη από χρυσό. Οι Ισπανοί άποικοι χρησιμοποίησαν πρώτοι τον όρο, όταν προσπάθησαν να βρουν τη μυθική πόλη και τα φανταστικά της πλούτη. Σήμερα ο όρος χρησιμοποιείται συχνά για να περιγράψει ένα μυθικό μέρος, όπου η τύχη και τα πλούτη είναι σε αβυθώνα.

41. Η «Ευρώπη-φρούριο» είναι ένας όρος που αναφέρεται στον αυξημένο έλεγχο των ευρωπαϊκών συνόρων, σε μια προσπάθεια να μειωθεί η ροή της μετανάστευσης προς την Ευρώπη.

2. Ζητάμε από τους μαθητές να σκεφτούν τους λόγους που ωθούν τους μετανάστες και τους πρόσφυγες να εγκαταλείψουν τη χώρα τους (παράγοντες παρώθησης) και τους λόγους για τους οποίους τους ελκύει η Ευρώπη (παράγοντες προσέλκυσης).
3. Προβάλλουμε στην τάξη το σύντομο βίντεο (διάρκειας δύο λεπτών) που περιλαμβάνεται στο DVD του υλικού «Δεν είναι μόνο αριθμοί». Το βίντεο παρουσιάζει μια σειρά εικόνων (χωρίς σχόλια) με μετανάστες και πρόσφυγες που φτάνουν εξαντλημένοι με μια μικρή βάρκα στην ακτή του νησιού Λαμπεντούζα, ένα από τα νοτιότερα σύνορα της Ευρώπης.

Χωρίζουμε τους μαθητές σε τετράδες, όπου δύο μαθητές θα παίξουν ρόλους μεταναστών/προσφύγων – έναν ενήλικα και έναν ανήλικο - και οι άλλοι δύο ρόλους δημοσιογράφων. Οι δεύτεροι θα πρέπει να πάρουν μια συνέντευξη από τους πρώτους για τους λόγους που έφτασαν μέχρι εδώ. Μοιράζουμε σε κάθε ομάδα διαφορετικές οδηγίες: στους μετανάστες/πρόσφυγες δίνουμε κάποιους από τους παρακάτω παράγοντες προσέλκυσης και, αν επιθυμούμε, κάποια στοιχεία για τη χώρα προέλευσης ή την οικογενειακή τους κατάσταση.

- Δημοκρατία
- Υψηλό βιοτικό επίπεδο, ασφάλεια, υγειονομική περίθαλψη
- Ίσα δικαιώματα
- Εκπαίδευση
- Ειρήνη
- Ανθρώπινα δικαιώματα
- Γάμος
- Σπουδές

Όσον αφορά τους δημοσιογράφους, δίνουμε στον έναν ένα απόσπασμα από τον οδηγό της UNICEF για τα ΜΜΕ και τα δικαιώματα των παιδιών, ενώ στον άλλον την οδηγία ότι είναι ένας αρχάριος δημοσιογράφος και αυτό είναι το πρώτο του ρεπορτάζ. Αφήνουμε τις ομάδες λίγη ώρα να αυτοσχεδιάσουν τις σκηνές τους. Θα πρέπει να αποφασίσουν πού επιλέγουν να πάρουν τη συνέντευξη, τι μέρα/ώρα είναι κ.λπ.

4. Οι ομάδες παρουσιάζουν τις σκηνές τους στην ολομέλεια.
5. Η ολομέλεια συζητά για τα διαφορετικά στυλ συνέντευξης, χωρίς όμως να αναλύσει ιδιαίτερα τις προσεγγίσεις τους. Στη συνέχεια ανακοινώνονται σε όλους οι οδηγίες που δόθηκαν στους δημοσιογράφους.
6. Οι μαθητές επιλέγουν έναν οποιονδήποτε ρόλο από αυτούς που παρακολούθησαν (μετανάστη/πρόσφυγα, δημοσιογράφου) ανεξάρτητα εάν έπαιξαν ή όχι οι ίδιοι το ρόλο. Κάθε μαθητής ανάλογα με το ρόλο του βρίσκει ένα σημείο στο χώρο, ώστε να μπορέσει να δουλέψει ανεπίσπαστα. Όσοι επέλεξαν το ρόλο μετανάστη/πρόσφυγα, γράφουν μία φανταστική καταχώρηση σε ένα ημερολόγιο (εάν είχαν στη διάθεσή τους) σχετικά με την εμπειρία της

συνέντευξης. Όσοι επέλεξαν το ρόλο του δημοσιογράφου, αναλαμβάνουν να γράψουν ένα σύντομο δημοσιογραφικό σχόλιο για το συμβάν και τη συνέντευξη, για την εφημερίδα ή το κανάλι τους⁴² (τεχνική «γραφή σε ρόλο»).

Προσοχή: Στο κείμενο των μαθητών πρέπει να διαφαίνεται εάν επέλεξαν το ρόλο ενός δημοσιογράφου που έλαβε υπόψη του τη δεοντολογία ή όχι.

Μπορούμε να τους αναθέσουμε και κάποιο δημοσιογραφικό στυλ γραφής, όπως:

- Ένας δημοσιογράφος που είναι σοκαρισμένος από την απανθρωπιά της κατάστασης.
- Ένας δημοσιογράφος που είναι εχθρικός με τους ανθρώπους που προέρχονται από το εξωτερικό.
- Ένας δημοσιογράφος που σχολιάζει τα γεγονότα, προσπαθώντας να μείνει αμερόληπτος και να παρουσιάσει τη συνολική εικόνα.

7. Οι μαθητές διαβάζουν τα κείμενα (είναι σημαντικό να διαβαστούν όλα). Κατά τη διάρκεια της ανάγνωσης μπορούμε να προβάλουμε και το βίντεο στο βάθος.

Ανασκόπηση και αξιολόγηση

Συζητάμε με ολόκληρη την τάξη σχετικά με την όλη διαδικασία:

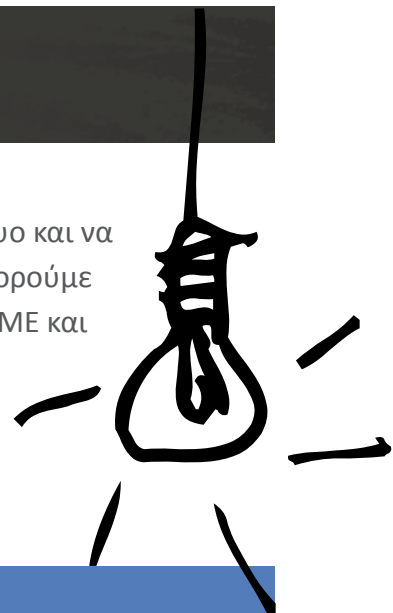
- Πώς ήταν να παίζεις ένα ρόλο με συγκεκριμένη οπτική ματιά στα πράγματα;
- Πώς ήταν να έρχεσαι αντιμέτωπος με μια διαφορετική ματιά από τη δική σου, στο πλαίσιο του αυτοσχεδιασμού;
- Πώς επηρεάστηκαν τα κείμενα που έγραψαν όλοι από τη σκηνή που έπαιξαν;
- Πόσο διαφορετικές προσεγγίσεις είχαν οι ομάδες, αν και ξεκίνησαν από τις ίδιες εικόνες; Γιατί;
- Ήταν οι προσεγγίσεις/αντιδράσεις που είδαμε ρεαλιστικές; Έχουμε δει παρόμοιες να παρουσιάζονται από τα ΜΜΕ;
- Είναι η παρουσίαση παρόμοιων θεμάτων από τα ΜΜΕ πάντα αμερόληπτη και αντικειμενική; Αν όχι, από ποιους παράγοντες επηρεάζεται;
- Πόσο επηρέασε τον τρόπο γραφής των δημοσιογράφων ο κώδικας δεοντολογίας που δόθηκε;

Ρωτάμε τους μαθητές, εάν έχουν ακούσει για τους παράγοντες προσέλκυσης που αναφέρθηκαν πιο πάνω και χρησιμοποιήθηκαν στην άσκηση. Αν ναι, από πού; Το διάβασαν από κάπου; Έχουν προσωπική εμπειρία; Το γνωρίζουν έμμεσα από κάποιον που γνώρισαν;

42. Για τη συγγραφή των δημοσιογραφικών κειμένων μπορούμε να αξιοποιήσουμε πληροφορίες και στοιχεία για τους μετανάστες και τους πρόσφυγες που παρατίθενται στο υλικό «Δεν είναι μόνο αριθμοί» αλλά και στην ιστοσελίδα της *Υπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες*.

Ιδέες για τη συνέχεια

Μπορούμε να ζητήσουμε από τους μαθητές (ατομικά ή σε μικρές ομάδες) να εντοπίσουν ένα άρθρο εφημερίδας, μια είδηση στην τηλεόραση ή το διαδίκτυο και να αναλύσουν τον τρόπο παρουσίασης και τη γλώσσα που χρησιμοποιείται. Μπορούμε επίσης να τους ζητήσουμε να εντοπίσουν την είδηση αυτή σε διαφορετικά ΜΜΕ και να συγκρίνουν τον τρόπο παρουσίασης σε καθένα από αυτά.

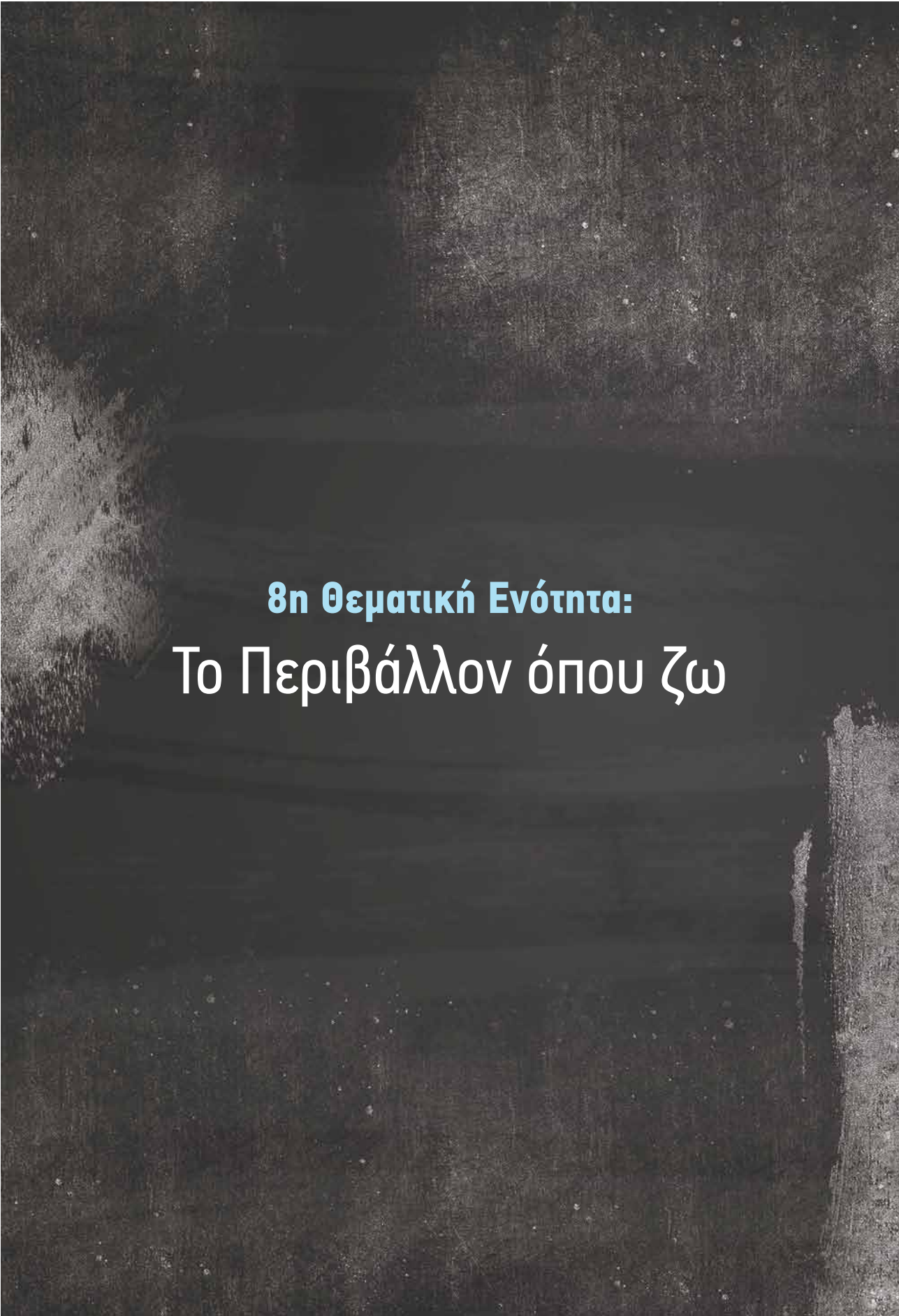
Προτάσεις για δράση

Μπορούμε να προσκαλέσουμε στην τάξη μας κάποιον εκπρόσωπο μεταναστευτικής ή προσφυγικής κοινότητας ή φορέα που ασχολείται με θέματα μεταναστών και προσφύγων και να κουβεντιάσουμε μαζί τους ή να συμμετάσχουμε σε κάποια εκπαιδευτική δραστηριότητα που διοργανώνουν.

Ευρήματα, συμπεράσματα, πληροφορίες και ερωτήματα στα οποία θα καταλήξουμε, μπορούν να παρουσιαστούν στη σχολική μας κοινότητα (με τη μορφή παρουσίασης, προβολής, προσομοίωσης συνέντευξης, όπου οι ακροατές θα μπουν στο ρόλο δημοσιογράφων και οι συμμετέχοντες από την τάξη μας θα είναι σε ρόλο μεταναστών/προσφύγων, ή ακόμα με τη μορφή σύντομου δρώμενου, βασισμένου στις δραστηριότητες που κάναμε).

Εναλλακτικές προσεγγίσεις

Είναι σημαντικό να σημειώσουμε εδώ πως πολλοί αξιόλογοι φορείς έχουν σχεδιάσει και προτείνει δραστηριότητες προσομοίωσης, παιχνίδια ρόλων ή σειρές αυτοσχεδιασμών, αναφορικά με το πέρασμα από τη χώρα καταγωγής στη χώρα υποδοχής. Τα σχέδια αυτά ποικίλουν ως προς το βαθμό αξιοποίησης βιωματικών εργαλείων, αλλά είναι εξίσου αποτελεσματικά. Στο παράρτημα του εγχειριδίου αναφέρονται επιγραμματικά κάποιοι από τους φορείς αυτούς.

A dark, textured background with a mottled appearance, featuring shades of black, dark grey, and some lighter, grainy areas, giving it a rough or aged look.

8η Θεματική Ενότητα: Το Περιβάλλον όπου ζω

Κοινωνούμε - πώς δημιουργείται η κοινότητα;

Στόχοι:

- Να συνειδητοποιήσουν οι μαθητές ότι:
  - Μια κοινότητα μπορεί να αποτελείται από άτομα με διαφορετικά χαρακτηριστικά
  - Η κοινότητα δίνει την αίσθηση στα μέλη της ότι ανήκουν κάπου, παρόλες τις διαφορές που μπορεί να έχουν
  - Μια ομάδα έχει πολλούς συνεκτικούς κρίκους μεταξύ των μελών της
- Να διαπιστώσουν ότι η κοινότητα δεν εξαφανίζει την ατομικότητα και ότι όλοι έχουν τη θέση τους και τη διακριτή αξία τους μέσα στην κοινότητα
- Να καταλάβουν ότι η κοινότητα μπορεί να έχει συλλογικούς στόχους, οι οποίοι προκύπτουν από προτάσεις των μελών και οδηγούν σε συντονισμένη δράση, ατομική και συλλογική
- Να καταλάβουν ότι η συμμετοχή στην κοινότητα δίνει χαρά στα μέλη της

Διάρκεια: 1 ώρα

Προτεινόμενες τάξεις: Α' - Γ' Γυμνασίου

Τι χρειαζόμαστε: Απόσπασμα από την ιστορική ομιλία του Μάρτιν Λούθερ Κίνγκ το 1963 στην Ουάσινγκτον (βλ. το πρόγραμμα «Δημοκρατία και Εκπαίδευση»). Συμπληρωματικά παρακολούθηση σε βίντεο αποσπάσματος της ομιλίας του Μ. Λ. Κινγκ: <https://www.youtube.com/watch?v=smEqnnklfYs>

Πηγή: Πρόγραμμα «Δημοκρατία και Εκπαίδευση», Ίδρυμα της Βουλής των Ελλήνων, (προσαρμογή)

Θέματα: Κοινότητα, συλλογική ταυτότητα

H₂O

Περιγραφή:

1. Ζητάμε από τους μαθητές της τάξης μας να συμπληρώσουν σε ένα φύλλο χαρτί τα εξής στοιχεία:

- Όνομα
- Αγαπημένη ενασχόληση στον ελεύθερο χρόνο
- Τι μου αρέσει στην τάξη μας
- Τι με προβληματίζει ορισμένες φορές στην τάξη μας

2. Ζητάμε από ένα μαθητή να γράψει στον πίνακα το όνομά του (σε ένα μεγάλο κύκλο που έχουμε σχηματίσει). Στη συνέχεια διαβάσει δυνατά τις πληροφορίες που έχει συμπληρώσει για τον εαυτό του. Τέλος διαβάσει τη φράση «στην τάξη μας είναι επίσης ο/η...» και αναφέρει το όνομα ενός από τους υπόλοιπους μαθητές, γράφοντας το όνομά του επίσης στον κύκλο.

3. Το δεύτερο άτομο που έχει ακουστεί το όνομά του, ανεβαίνει με τη σειρά στον πίνακα και εξηγεί στην τάξη τις πληροφορίες που έχει γράψει για τον εαυτό του.
4. Η άσκηση ολοκληρώνεται, όταν στον κύκλο έχουν συμπεριληφθεί όλα τα ονόματα των μαθητών μας.
5. Συζητάμε με την τάξη μας τα κοινά χαρακτηριστικά που προέκυψαν μεταξύ μας, όπως και άλλα που αποτελούν ιδιαίτερα στοιχεία για λίγα άτομα ή και για κάποιους μεμονωμένα.
6. Δημιουργούμε με την τεχνική του καταιγισμού ιδεών μια λίστα στον πίνακα, όπου συνειρμικά συμπληρώνουμε τη φράση: «Είμαστε εμείς που...». Με τον τρόπο αυτό αναζητούνται εκείνα τα χαρακτηριστικά που έχουμε κοινά όσοι είμαστε σε αυτήν την τάξη-ομάδα, τι είναι αυτό που μας κάνει να συμμετέχουμε σε αυτή και τι την κάνει να ξεχωρίζει σε σχέση με άλλες ομάδες, στις οποίες μπορεί να ανήκουμε άλλες ώρες της μέρας μας.

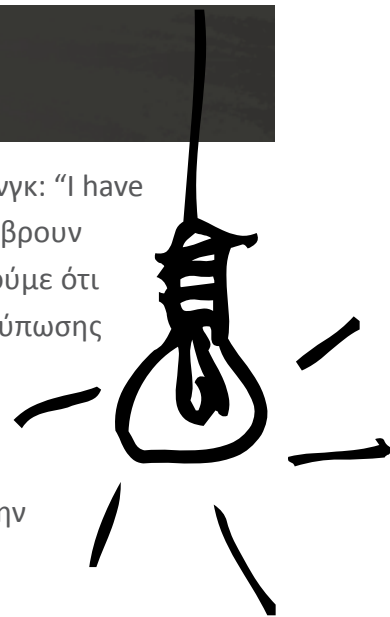
Ανασκόπηση και αξιολόγηση

Είναι δυνατόν να είμαστε ομάδα χωρίς να ακυρώνονται οι ατομικές μας ταυτότητες; Πόσα διαφορετικά στοιχεία μας ενώνουν, παρά τις επιμέρους ατομικές μας διαφορές; Είναι δυνατόν να βρούμε/έχουμε συλλογικούς στόχους;

Ιδέες για τη συνέχεια

Μοιράζουμε στους μαθητές το απόσπασμα του λόγου του Μάρτιν Λούθερ Κίνγκ: “I have a dream”. Οι μαθητές μπορούν να το επεξεργαστούν στο σπίτι. Καλούνται να βρουν πληροφορίες για αυτόν το λόγο και να τον αναζητήσουν στο διαδίκτυο. Εξηγούμε ότι το επιλεγμένο απόσπασμα μας ενδιαφέρει ως εμβληματικό παράδειγμα διατύπωσης οραματισμών και συλλογικών στόχων μιας κοινότητας κι όχι ως μνημείο αντιρατσιστικού λόγου που δεν είναι το θέμα αυτής της δραστηριότητας. Επίσης ζητάμε από τους μαθητές να σκεφτούν με αφορμή αυτόν το λόγο, ένα δικό τους συλλογικό όνειρο-σχέδιο-πρόταση-όραμα-επιθυμία για την τάξη τους. Οι ιδέες μπορούν να κατατεθούν στην ολομέλεια και η τάξη να τις συζητήσει/επεξεργαστεί.

Προτάσεις για δράση

Εάν η τάξη μας βρει ενδιαφέρουσα κάποια πρόταση που θα κατατεθεί, μπορεί να τη μετουσιώσει σε δράση!

Ο Ιστός της ζωής

Στόχοι:

- Να αποκτήσουν οι μαθητές γνώση για την αλληλεξάρτηση ζώντων και μη ζώντων οργανισμών
- Να ενθαρρυνθούν οι μαθητές να εκτιμήσουν τις επιπτώσεις της ανθρώπινης δραστηριότητας στα οικοσυστήματα
- Να αναπτύξουν οι μαθητές σεβασμό για την εγγενή αξία της ζωής

Διάρκεια: 45 λεπτά

Προτεινόμενες τάξεις: Α' – Β' Γυμνασίου (ή ως εισαγωγή σε δραστηριότητες μεγαλύτερων τάξεων)

Τι χρειαζόμαστε: Ένα κουβάρι κλωστή, δυο ψαλίδια

Πηγή: *Compass, Ένα Εγχειρίδιο Εκπαίδευσης στα Ανθρώπινα Δικαιώματα για νέους/νέες*,
© Συμβούλιο της Ευρώπης⁴³
(προσαρμογή)

Θέματα: Περιβάλλον, παγκοσμιοποίηση, δικαίωμα στην ιδιοκτησία, δικαίωμα σε ένα υγιεινό περιβάλλον, δικαίωμα στην ανάπτυξη

Περιγραφή:

1. Σχηματίζουμε με τους μαθητές ένα κύκλο. Εξηγούμε ότι θα επιχειρήσουμε να δημιουργήσουμε ένα μοντέλο του «Ιστού της ζωής». Ξεκινώντας εμείς, κρατάμε το κουβάρι στο χέρι μας και κατονομάζουμε ένα φυτό/λαχανικό, π.χ.: λάχανο.
2. Κρατάμε την άκρη του κουβαριού και πετάμε το κουβάρι σε κάποιον άλλο από τον κύκλο. Αυτός θα πρέπει να πιάσει το κουβάρι, σχηματίζοντας μεταξύ μας μια ευθεία γραμμή από νήμα που συνδέει τους δυο μας.
3. Ζητάμε από το άτομο αυτό να ονομάσει ένα ζώο που τρώει τα λάχανα, π.χ. την κάμπια. Με τη σειρά του κρατά το νήμα και ρίχνει το κουβάρι σε ένα άλλο πρόσωπο στον κύκλο.
4. Το τρίτο πρόσωπο θα πρέπει να σκεφτεί ένα ζώο που τρώει τις κάμπιες, π.χ. ένα πουλί ή αν ξέρει ένα συγκεκριμένο είδος πουλιού μπορεί να το πει (π.χ. η τσίχλα). Ρίχνει έπειτα το κουβάρι σε ένα άλλο άτομο.
5. Συνεχίζουμε το παιχνίδι, έτσι ώστε το κουβάρι να περνάει από τη μια πλευρά του κύκλου στην άλλη, έως ότου δημιουργηθεί ένα δικτυωτό πλέγμα που συμβολίζει τον «Ιστό της ζωής».
6. Όταν το κουβάρι έχει περάσει από όλους, παίρνουμε τα ψαλίδια (χωρίς να χαλάσει ο ιστός!) και ζητάμε από τους μαθητές να σκεφτούν συγκεκριμένα παραδείγματα παραγόντων ή/και

43. Μετάφραση και επιμέλεια ελληνικής έκδοσης: ΑΡΣΙΣ - Κοινωνική Οργάνωση Υποστήριξης Νέων, 2010, Θεσσαλονίκη.

δραστηριοτήτων που πλήττουν τον «Ιστό της ζωής», π.χ. οι αυτοκινητόδρομοι που χτίζονται πάνω σε καλλιεργήσιμο έδαφος ή η υπεραλίευση.

7. Για κάθε παράδειγμα που αναφέρει κάποιος, κόβουμε τον ιστό στο αντίστοιχο σημείο.

Ανασκόπηση και αξιολόγηση

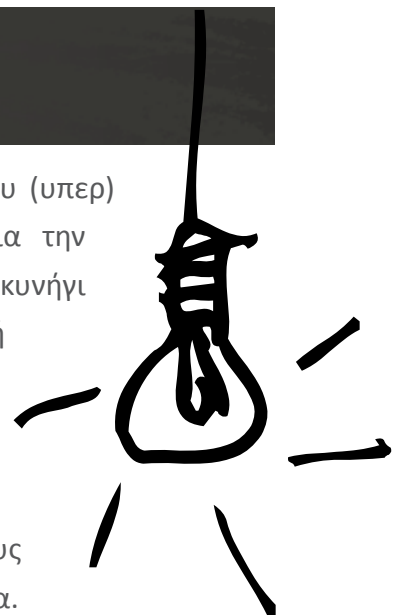
Ρωτάμε τους μαθητές πώς αισθάνθηκαν βλέποντας τον ιστό να κόβεται σε τόσα σημεία και ζητάμε να σκεφτούν τρόπους, δράσεις ή ενέργειες για την προστασία του περιβάλλοντος. Μερικές βοηθητικές ερωτήσεις είναι οι εξής:

- Τι αισθανθήκατε βλέποντας τον Ιστό να καταστρέφεται βαθμιαία;
- Ήταν εύκολο να κατονομαστούν ζώα και φυτά; Πόσο γνωρίζει ο κόσμος τη φυσική ιστορία;
- Ποια ευθύνη έχουμε για την προστασία του περιβάλλοντος;
- Το Άρθρο 1 του *Διεθνούς Συμφώνου για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Μορφωτικά (ή Πολιτιστικά) Δικαιώματα* δηλώνει ότι «όλοι οι λαοί μπορούν να διαθέτουν ελεύθερα τον πλούτο και τους φυσικούς πόρους τους». Αυτό σημαίνει ότι οι λαοί έχουν δικαίωμα να εκμεταλλεύονται το περιβάλλον;

Ιδέες για τη συνέχεια

Μπορούμε να εξετάσουμε διάφορες αμφιλεγόμενες περιπτώσεις λαών που (υπερ)εκμεταλλεύονται τους φυσικούς και περιβαλλοντικούς τους πόρους για την οικονομική τους επιβίωση, π.χ. Βραζιλία και δάση Αμαζονίου, Ιαπωνία και κυνήγι δελφινιών και φαλαινών, Κένυα/Τανζανία και εμπόριο ελεφαντοστού, Αρκτική και εξόρυξη πετρελαίου, κ.λπ. Πού σταματάει το δικαίωμα ενός λαού στην επιβίωση και την οικονομική ασφάλεια και πού αρχίζει το δικαίωμα σε ένα υγιεινό περιβάλλον;

Μπορούμε να χωρίσουμε την τάξη σε μικρότερες ομάδες και να τους αναθέσουμε μια μικρή έρευνα από διάφορες οπτικές γωνίες για κάθε θέμα. Στη συνέχεια μπορούμε να παίξουμε στην τάξη παιχνίδια ρόλων, στα οποία διαφορετικοί μαθητές θα αναλαμβάνουν το ρόλο της κυβέρνησης μιας χώρας καθώς και των πιέσεων που μπορεί να δέχεται (οικονομικές, πολιτικές, κοινωνικές κ.λπ.). Οι πιέσεις αυτές ασκούνται είτε από εκπροσώπους φορέων, π.χ. των Ηνωμένων Εθνών, της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των περιβαλλοντικών ΜΚΟ, είτε από τους κατοίκους που πλήττονται άμεσα από τις συνέπειες

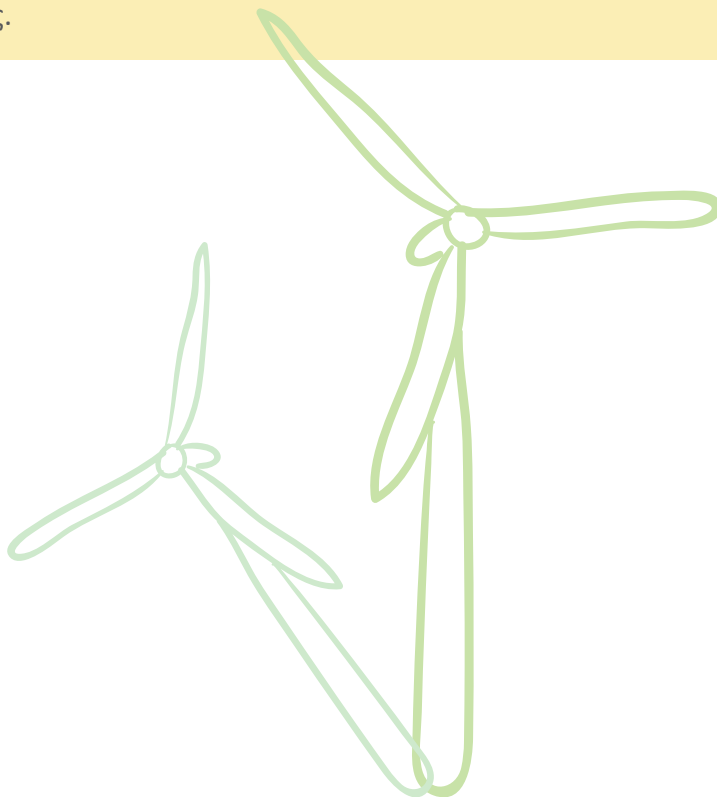
της εκμετάλλευσης αυτής είτε από άλλα πρόσωπα ή φορείς που έχουν θέση-κλειδί στις εξελίξεις. Στόχος βέβαια δεν είναι να δοθεί μια λύση σε ένα περιβαλλοντικό ζήτημα αυτού του μεγέθους, με τη μερική αντίληψη ή πληροφόρηση που μπορεί να έχει η τάξη μας στο πλαίσιο μιας σύντομης έρευνας, αλλά η κατανόηση σε μεγαλύτερο βάθος της πολυπλοκότητας τέτοιων ζητημάτων που άπτονται των συμφερόντων διαφορετικών λαών σε μια παγκοσμιοποιημένη κοινωνία.

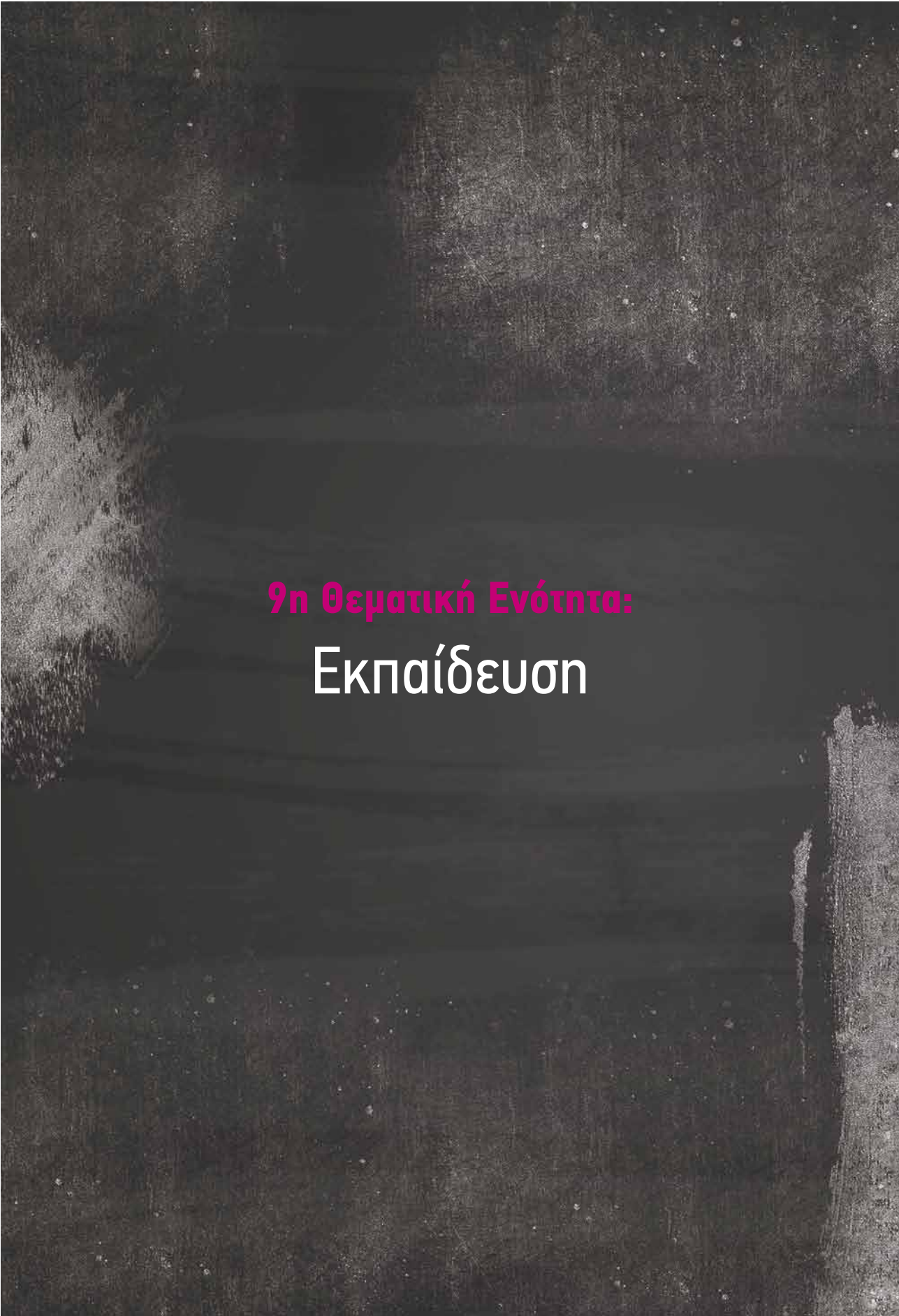
Σε μια τέτοια διαδικασία μπορούν να φανούν πολύ χρήσιμες περιβαλλοντικές οργανώσεις όπως ο Αρκτούρος, η WWF και η Greenpeace. Χρήσιμο εκπαιδευτικό υλικό έχει εκδώσει και η FairTrade Hellas («Στο μακρόκοσμο») με δραστηριότητες που ενθαρρύνουν τους μαθητές να σκεφτούν τον εαυτό τους ως πολίτες του κόσμου, οι οποίοι επηρεάζουν και επηρεάζονται από αυτόν. Περισσότερες σχετικές πληροφορίες μπορείτε να βρείτε στο παράρτημα του εγχειριδίου.

Προτάσεις για δράση

Η τάξη μας μπορεί να αναλάβει να εκπονήσει ένα συγκεκριμένο περιβαλλοντικό πρόγραμμα που να εστιάζει σε ζητήματα δικαιωμάτων του ανθρώπου σε σχέση με το περιβάλλον. Στο πλαίσιο αυτό μπορεί να προσκαλέσει εκπροσώπους φορέων σχετικών με ένα περιβαλλοντικό θέμα, για το οποίο έχουν διαφορετική προσέγγιση και να τους πάρει μια συνέντευξη ή να κουβεντιάσει μαζί τους.

Εάν το θέμα του προγράμματος έχει σχέση με την τοπική μας κοινότητα, μπορούμε να σκεφτούμε δράσεις, ώστε να έχουμε μια πιο ενεργό στάση σε αυτό. Μπορούμε επίσης να οργανώσουμε μια καμπάνια ευαισθητοποίησης της σχολικής αλλά και της ευρύτερης κοινότητας, πληροφορώντας τον κόσμο τόσο για τα ευρήματα της έρευνάς μας όσο και για τις απόψεις μας, και ζητώντας να συμπλεύσουν μαζί μας στις δράσεις μας.

9η Θεματική Ενότητα: Εκπαίδευση

Μαθητικό Συμβούλιο - πώς θα πρέπει να λειτουργούν τα σχολεία;

Στόχος:

Να δύνανται οι μαθητές να ορίζουν τα κριτήρια σχετικά με το σωστό συντονισμό των σχολείων και το ρόλο των μαθητών σε αυτή τη διαδικασία

Διάρκεια: 1,5 ώρα και προετοιμασία των μαθητών στο σπίτι

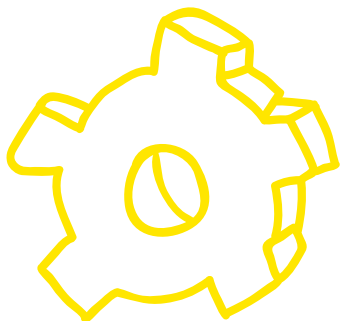
Προτεινόμενες τάξεις: Α' - Γ' Γυμνασίου

Τι χρειαζόμαστε: Ένα ερωτηματολόγιο για κάθε μαθητή, ένα μεγάλο κομμάτι χαρτί για κάθε ομάδα 4-6 ατόμων, μαρκαδόρους

Προετοιμασία: Δημιουργία/προσαρμογή του ερωτηματολογίου που παρατίθεται, ώστε να είναι πιο κοντά στα ενδιαφέροντα και τις ιδιαιτερότητες της τάξης

Πηγή: *Living in democracy; EDC/HRE lesson plans for lower secondary level*, © Συμβούλιο της Ευρώπης⁴⁴

Θέματα: Σχολική ζωή, ενεργός συμμετοχή στις αποφάσεις, δημοκρατία

Επισημάνσεις για τον εκπαιδευτικό (εμπυκνωτή)

Οι νέοι έχουν μεταξύ άλλων την ιδιότητα του πολίτη. Έχουν το δικαίωμα να εκφράζουν τη γνώμη τους για πράγματα που επηρεάζουν τους ίδιους και τις κοινότητες στις οποίες ανήκουν. Σε αυτές συμπεριλαμβάνεται και το σχολείο. Οι μηχανισμοί που επιτρέπουν στους μαθητές να εκφράζουν τη γνώμη τους για το συντονισμό του σχολείου δεν εξασφαλίζουν μόνο ότι οι νέοι

απολαμβάνουν αυτό το δικαίωμα, αλλά τους βοηθούν επίσης να διδαχθούν πάνω σε δημοκρατικές διαδικασίες. Ποιοι μπορεί να είναι αυτοί οι μηχανισμοί είναι ζήτημα προφανώς διαπραγμάτευσης. Κάποιοι πιστεύουν πως είναι σημαντικό για κάθε σχολείο να έχει το δικό του ξεχωριστό μαθητικό συμβούλιο, ενώ άλλοι υποστηρίζουν ότι αυτό δεν είναι απαραίτητο και ότι υπάρχουν άλλοι τρόποι για να δημιουργηθούν ευκαιρίες για τους μαθητές, ώστε να συνεισφέρουν στο συντονισμό του σχολείου.

Αυτή η δραστηριότητα πρέπει να ξεκινάει με τις γνώμες των μαθητών, τις οποίες προετοιμάζουν στο σπίτι. Ανάλογα με το πόσο πλούσιο είναι το υλικό που θα φέρουν στην τάξη και την ανάγκη τους για συζήτηση, ο εκτιμώμενος χρόνος αυτής της δραστηριότητας μπορεί να επεκταθεί σε ακόμη ένα μάθημα. Για λόγους εξοικονόμησης χρόνου ο εκπαιδευτικός μπορεί να συγκεντρώσει το υλικό των μαθητών και να τους δώσει γραπτή ανατροφοδότηση. Ωστόσο πρέπει οπωσδήποτε να δώσει προσοχή στο έργο κάθε μαθητή ξεχωριστά.

44. Η μετάφραση στα ελληνικά έχει γίνει έπειτα από έγκριση του Συμβουλίου της Ευρώπης. Η απόδοσή της αποτελεί ευθύνη του Γραφείου της Υ.Α. στην Ελλάδα.

Περιγραφή:

1. «Ποιες είναι οι ευθύνες ενός πολίτη;» Οι μαθητές κάνουν μια μικρή έρευνα σχετικά με αυτό το ερώτημα, ρωτώντας μέλη της οικογένειάς τους και φίλους.
2. Τα αποτελέσματα αυτής της έρευνας παρουσιάζονται και συζητούνται στην τάξη.
3. Λαμβάνοντας υπόψη το υλικό που παρουσίασαν οι μαθητές εισάγουμε το θέμα της σχολικής διακυβέρνησης και ρωτάμε τη γνώμη τους για το πόσο καλά λειτουργεί το μαθητικό τους συμβούλιο. Εάν δεν υπάρχει κάτι τέτοιο στο σχολείο τους, ρωτάμε εάν γνωρίζουν κάποιο άλλο σχολείο που έχει μαθητικό συμβούλιο και αν ναι, τι μορφή έχει αυτό.
4. Εξηγούμε στους μαθητές ότι το έργο μας είναι να φανταστούμε το ιδανικό μαθητικό συμβούλιο, δηλαδή ένα δημοκρατικά εκλεγμένο σώμα μαθητών που θα εκπροσωπεί τα ενδιαφέροντα της μαθητικής κοινότητας ως σύνολο στο σχολείο. Μοιράζουμε σε κάθε μαθητή το **ερωτηματολόγιο** για να το συμπληρώσει ατομικά:

«Στο ιδανικό μαθητικό συμβούλιο, όπως το φαντάζεσαι:

- i. Πόσοι εκπρόσωποι μαθητές θα έπρεπε να υπάρχουν;**
- ii. Πώς ακριβώς θα έπρεπε να επιλέγονται οι εκπρόσωποι;**
- iii. Πόσο συχνά θα έπρεπε να συνέρχεται το συμβούλιο;**
- iv. Πού θα έπρεπε να συνέρχεται το συμβούλιο;**
- v. Θα έπρεπε να συμμετέχουν σε αυτό εκπαιδευτικοί ή γονείς; Με ποιον τρόπο;**
- vi. Ποια θέματα θα έπρεπε να επιτρέπεται στο μαθητικό συμβούλιο να συζητήσει και ποια όχι;**
- vii. Ποιες αποφάσεις θα έπρεπε να επιτρέπεται στο μαθητικό συμβούλιο να πάρει και ποιες όχι;»**

5. Χωρίζουμε την τάξη σε μικρότερες ομάδες των 4-6 ατόμων. Ζητάμε από τους μαθητές να συγκρίνουν τις απαντήσεις που έχουν δώσει στα ερωτηματολόγια τους και να κάνουν κάποιες περαιτέρω ερωτήσεις ο ένας στον άλλον. Δίνουμε στις ομάδες ένα μεγάλο χαρτί και μαρκαδόρους και ζητάμε να δημιουργήσουν ένα σχέδιο καταστατικού για το ιδανικό τους μαθητικό συμβούλιο. Εξηγούμε τι είναι το καταστατικό και δίνουμε ενδεχομένως κάποια παραδείγματα κανόνων που θα περίμενε κανείς να συναντήσει σε ένα καταστατικό μαθητικού συμβουλίου.
6. Οι ομάδες παρουσιάζουν την εργασία τους στην υπόλοιπη τάξη και λαμβάνουν υπόψη τους ζητήματα που αναδεικνύονται, όπως ενδεχομένως τα ακόλουθα:

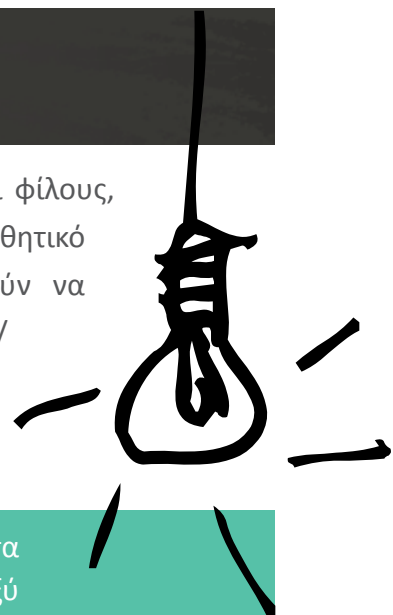
- i) Πόση εξουσία θα έπρεπε να έχουν οι μαθητές, πόση ο διευθυντής του σχολείου και πόση οι εκπαιδευτικοί;
- ii) Ποιος θα έπρεπε να έχει τον τελευταίο λόγο στις αποφάσεις που σχετίζονται με το πώς συντονίζεται/οργανώνεται το σχολείο;
- iii) Μπορεί το σύστημα με το οποίο συντονίζεται/οργανώνεται το σχολείο να είναι μια μορφή δημοκρατίας;

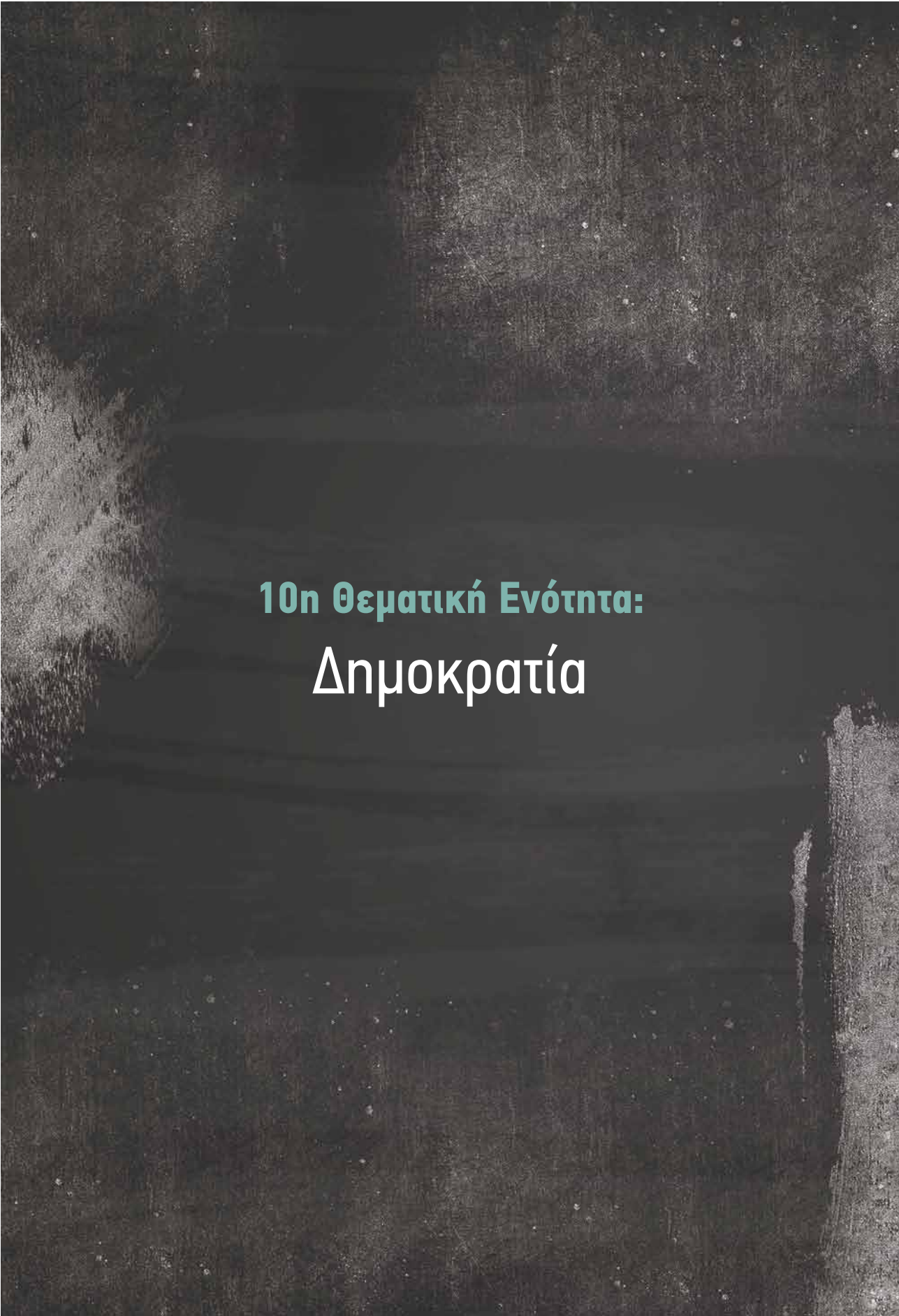
Ιδέες για τη συνέχεια

Οι μαθητές μπορούν να διεξαγάγουν μια μικρή έρευνα σε οικογένειες και φίλους, ρωτώντας: «Πιστεύετε πως κάθε σχολείο στη χώρα θα έπρεπε να έχει μαθητικό συμβούλιο; Γιατί (όχι);» Τα αποτελέσματα της έρευνας αυτής μπορούν να παρουσιαστούν στην επόμενη συνάντηση με την αντίστοιχη συζήτηση/διαπραγμάτευση.

Προτάσεις για δράση

- Η τάξη μπορεί να παρουσιάσει τα ευρήματά της στη σχολική κοινότητα και να συντονίσει μια δημόσια αντιπαράθεση απόψεων (debate) μεταξύ περισσότερων ή και όλων των μαθητών του σχολείου στο προαύλιο. Οι απαντήσεις, γνώμες και θέσεις των υπόλοιπων μαθητών καταγράφονται στα συμπεράσματα της έρευνας της τάξης.
- Η τάξη μπορεί να παρουσιάσει τα συμπεράσματά της στο σύλλογο διδασκόντων ή/και στη διεύθυνση του σχολείου, και εάν επιθυμεί, να καταθέσει συγκεκριμένες προτάσεις για το μαθητικό συμβούλιο του σχολείου, ζητώντας ανατροφοδότηση μέσα από συζήτηση.
- Επίσης η τάξη μπορεί να καταθέσει πρόταση στο μαθητικό της συμβούλιο για διάφορες άλλες ενέργειες που επιτρέπουν στους μαθητές να διαχειρίζονται πιο ενεργά ζητήματα που τους απασχολούν. Ένα παράδειγμα καλής πρακτικής είναι ο θεσμός της *σχολικής διαμεσολάβησης* από ειδικά εκπαιδευμένους για το ρόλο αυτό μαθητές που εφαρμόζεται σε διάφορα σχολεία τα τελευταία δέκα χρόνια με μεγάλη επιτυχία. Η υλοποίηση ενός τέτοιου προγράμματος έχει μεγάλη σημασία να προτείνεται από τους ίδιους τους μαθητές.

The background of the slide is a dark, textured surface, possibly a scan of a dark piece of paper or a digital texture. A faint, light-colored world map is visible in the background, centered behind the text. The map shows the continents in a lighter shade than the surrounding dark background.

10η Θεματική Ενότητα: Δημοκρατία

Εγώ και ο ρόλος μου

Στόχοι:

- Να εξοικειωθούν οι μαθητές με τα καθήκοντα των πολιτών σε μια δημοκρατική κοινωνία
- Να ενεργοποιηθούν σε σχέση με τις αρμοδιότητες που έχουν οι πολίτες και να ενθαρρυνθούν να αναλάβουν τις ευθύνες τους πιο σοβαρά

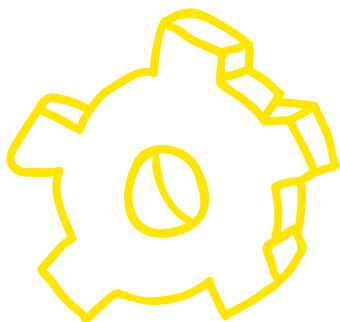
Διάρκεια: 45 λεπτά

Προτεινόμενες τάξεις: Γ' Γυμνασίου – Γ' Λυκείου

Τι χρειάζομαστε: Κάρτες για συζήτηση (βλ. παρακάτω), μεγάλα κομμάτια χαρτί (ένα για κάθε ομάδα) και μαρκαδόρους

Πηγή: *Living in democracy; EDC/HRE lesson plans for lower secondary level*, © Συμβούλιο της Ευρώπης⁴⁵

Θέματα: Πολιτειότητα, δημοκρατική ιδιότητα του πολίτη, δημοκρατία

Επισημάνσεις για τον εκπαιδευτικό (εμπυκνωτή)

Οι πολίτες μιας δημοκρατικής κοινωνίας είναι αναμενόμενο να έχουν συγκεκριμένα δικαιώματα, όπως πολιτικά, ατομικά, κοινωνικά, πολιτισμικά και περιβαλλοντικά. Σε ποιο βαθμό θα πρέπει να τα απολαμβάνουν αυτά είναι θέμα διαπραγμάτευσης, καθώς επίσης και το ερώτημα σχετικά με τις

ευθύνες που συνοδεύουν αυτά τα δικαιώματα. Κάποιοι πιστεύουν ότι οι πολίτες θα έπρεπε να έχουν μία μόνο ευθύνη: να πειθαρχούν στο νόμο. Άλλοι πάλι θεωρούν ότι η κοινωνία απαιτεί από τους πολίτες της να έχουν ένα πολύ ευρύτερο φάσμα ευθυνών.

Περιγραφή:

1. Χωρίζουμε την τάξη σε μικρότερες ομάδες που να αποτελούνται από 4-6 άτομα. Δίνουμε σε κάθε ομάδα ένα σετ από τις κάρτες για συζήτηση (βλ. παρακάτω). Κάθε κάρτα περιλαμβάνει ένα προτεινόμενο καθήκον για τους πολίτες.
2. Ζητάμε από τις ομάδες να ταξινομήσουν τις κάρτες σε τρεις κατηγορίες, ανάλογα με το ποιους πιστεύουν ότι πρέπει να αφορά αυτό το καθήκον:

45. Η μετάφραση στα ελληνικά έχει γίνει έπειτα από έγκριση του Συμβουλίου της Ευρώπης. Η απόδοσή της αποτελεί ευθύνη του Γραφείου της Υ.Α. στην Ελλάδα.

ΟΛΟΥΣ ΤΟΥΣ ΠΟΛΙΤΕΣ

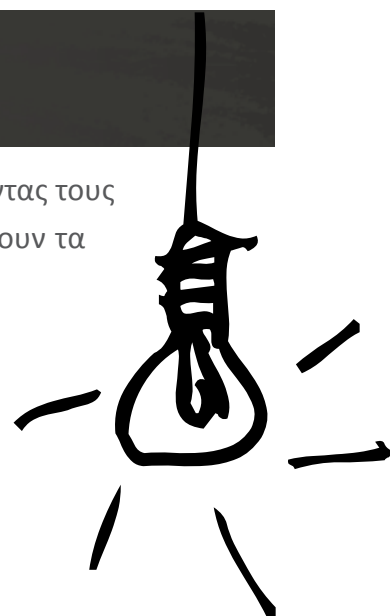
ΚΑΠΟΙΟΥΣ ΠΟΛΙΤΕΣ

ΚΑΝΕΝΑΝ ΠΟΛΙΤΗ

3. Οι ομάδες παρουσιάζουν τις αποφάσεις τους στην ολομέλεια και εξηγούν το σκεπτικό τους.
4. Οι ομάδες επιστρέφουν στο χώρο εργασίας τους. Μοιράζουμε ένα μεγάλο χαρτί και μαρκαδόρους σε κάθε ομάδα και εξηγούμε ότι στόχος τους είναι να σχεδιάσουν τον «πίνακα του πολίτη». Αυτό θα γίνει, χωρίζοντας το χαρτί σε δυο στήλες. Στην πρώτη στήλη γράφουν αυτό που νομίζουν ότι κάθε πολίτης της χώρας θα έπρεπε να περιμένει από αυτήν (με τίτλο «δικαιώματα»). Στη δεύτερη συμπληρώνουν αυτό που αναμένεται από τους πολίτες ως αντάλλαγμα για αυτό το δικαίωμα (με τίτλο «ευθύνες»).
5. Οι ομάδες παρουσιάζουν τις ιδέες τους στην υπόλοιπη τάξη και συζητούν μεταξύ τους για το σκεπτικό και τα συμπεράσματά τους.
6. Ρωτάμε την ολομέλεια:
  - Πιστεύετε ότι οι πολίτες στη χώρα σας αναλαμβάνουν πάντα τις ευθύνες τους ως πολίτες, όπως θα έπρεπε; Γιατί, ή γιατί όχι;
  - Ποιες ενέργειες πιστεύετε ότι θα έπρεπε να γίνουν, ώστε να ενθαρρυνθούν οι άνθρωποι να αναλάβουν τις ευθύνες τους ως πολίτες πιο σοβαρά;
  - Πιστεύετε ότι οι πολίτες θα έπρεπε να χάνουν κάποια από δικαιώματά τους, εάν δεν αναλαμβάνουν σωστά τις ευθύνες τους ως πολίτες; Γιατί ή γιατί όχι;

Ιδέες για τη συνέχεια

Οι μαθητές μπορούν να κάνουν μια έρευνα σε οικογένειες και φίλους, ρωτώντας τους ποιες πιστεύουν ότι θα έπρεπε να είναι οι ευθύνες ενός πολίτη. Παρουσιάζουν τα ευρήματά τους στην επόμενη συνάντηση της τάξης και τα συζητούν.

Κάρτες για συζήτηση

Πληρώνεις φόρους

Είσαι μέλος κάποιου
πολιτικού κόμματος

Μάχεσαι για την υπεράσπιση
της χώρας σου

Ψηφίζεις στις εκλογές

Αναφέρεις (τυχόν) εγκλήματα
στην αστυνομία

Στηρίζεις/συντηρείς
την οικογένειά σου

Υπακούς το νόμο

Βοηθάς τους γείτονές σου

Μιλάς, υπερασπιζόμενος την
πατρίδα σου, όταν της ασκείται
αρνητική κριτική

Κάτι άλλο...;

Πρέπει να συμμετέχουμε ενεργά στα κοινά;

Στόχοι:

- Να διαμορφώσουν οι μαθητές απόψεις σχετικά με το κατά πόσο είναι σημαντικό να συμμετέχει κανείς στα κοινά
- Να κατανοήσουν τα διάφορα επίπεδα που μπορεί να έχει η ενεργός συμμετοχή στα κοινά
- Να κατανοήσουν οι μαθητές πως οι πολιτικές αποφάσεις επηρεάζουν και εκείνους, ανεξάρτητα εάν οι ίδιοι έχουν συμμετάσχει στη διαβούλευση και στη διαδικασία λήψης αποφάσεων ή όχι.

Διάρκεια: 45 λεπτά

Προτεινόμενες τάξεις: Γ΄ Γυμνασίου – Γ΄ Λυκείου

Τι χρειαζόμαστε: Κάρτες ρόλων για το παιχνίδι ρόλων (βλ. παρακάτω)

Πηγή: *Living in democracy; EDC/HRE lesson plans for lower secondary level*, © Συμβούλιο της Ευρώπης⁴⁶

Θέματα: Πολιτειότητα, δημοκρατική ιδιότητα του πολίτη, δημοκρατία

Περιγραφή:

1. Ζητάμε από τέσσερις μαθητές να αυτοσχεδιάσουν μια σκηνή, κατά την οποία θα συζητήσουν ως τέσσερις νεοφερμένοι πολίτες σε ένα έθνος που τώρα δημιουργείται. Στον καθένα δίνουμε μία από τις κάρτες ρόλων και ζητάμε να μείνει πιστός στα στοιχεία του ρόλου που του δίνονται.
2. Οι μαθητές συζητούν στην ολομέλεια με τη δική μας βοήθεια, αν χρειάζεται, ερωτήσεις που προέκυψαν από το παιχνίδι ρόλων, όπως:
  - Ποιες είναι οι τέσσερις κύριες οπτικές γωνίες που παρουσιάστηκαν από τους πολίτες σχετικά με την ενεργό συμμετοχή; Συμφωνείτε; Γιατί ή γιατί όχι;
  - Τι έχουν να χάσουν οι τέσσερις πολίτες, αν δεν συμμετάσχουν; Ποια οφέλη πιστεύετε ότι θα έχουν τα άτομα μέσα από την ενεργό τους συμμετοχή;
  - Ποια οφέλη πιστεύετε ότι θα είχε μια νέα χώρα από την ενεργό συμμετοχή των ατόμων στα κοινά;
  - Ποιοι θα ήταν πιθανώς οι κίνδυνοι ή οι απώλειες που θα είχε κάποιος με την ενεργό συμμετοχή του στα κοινά;
  - Αναλογιστείτε τα οφέλη και τους κινδύνους. Πιστεύετε ότι αξίζει να συμμετέχει κανείς ενεργά στα κοινά;

46. Η μετάφραση στα ελληνικά έχει γίνει έπειτα από έγκριση του Συμβουλίου της Ευρώπης. Η απόδοσή της αποτελεί ευθύνη του Γραφείου της Υ.Α. στην Ελλάδα.

3. Οι μαθητές συζητούν στην ολομέλεια. Πιθανά συμπεράσματα στα οποία ενδέχεται να καταλήξουν είναι τα ακόλουθα:

- Η διακυβέρνηση επηρεάζει τις ζωές των ανθρώπων με πολλούς τρόπους.
- Με την ενεργό συμμετοχή στα κοινά οι άνθρωποι έχουν φωνή στη λήψη των αποφάσεων.
- Σε κάθε κοινωνία κάποιοι πρέπει να παίρνουν τις αποφάσεις.
- Αν οι άνθρωποι επιλέγουν να μη συμμετέχουν ενεργά, δεν μπορούν να έχουν άποψη για τις αποφάσεις, οι οποίες σχετίζονται ενδεχομένως με το ύψος τον φόρων, με το αν η χώρα τους θα εμπλακεί σε κάποιον πόλεμο, καθώς και με το ποιος κατέχει και ελέγχει τους φυσικούς πόρους της χώρας.
- Αναλόγως με τη δομή της κοινωνίας, στην οποία ζούμε, οι αποφάσεις μπορούν να παρθούν σε διαφορετικά επίπεδα (εθνικό, περιφερειακό, τοπικό).

Κάρτες ρόλων

(Πληροφορία για την ολομέλεια:)

«Έχετε μόλις φτάσει σε μια νεοσύστατη χώρα. Είστε πρόθυμοι να ξεκινήσετε να εμπλακείτε στη διαδικασία δόμησης μιας νέας κοινωνίας. Έχετε πληροφορηθεί πως υπάρχουν πάρα πολλά είδη αρμοδιοτήτων για να δημιουργηθεί μια καλή κυβέρνηση. Στη συνέχεια, ακούτε την παρακάτω συζήτηση μεταξύ μιας ομάδας συνταξιδιωτών σας που μόλις έφτασαν επίσης εδώ.»

Πολίτης 1

«Στα μέρη από όπου έρχομαι, κανένας δεν ενδιαφέρεται ιδιαίτερα για την πολιτική, τα κοινά και την κυβέρνηση. Είμαστε πάντα πολύ απασχολημένοι με την καθημερινότητά μας. Έτσι μάλλον δε βλέπω να ασχολούμαι και πολύ με τα πολιτικά ούτε εδώ πέρα.»

Πολίτης 2

«Αυτό συμβαίνει και στη δική μου χώρα... και ποτέ δεν κατάλαβα στην πραγματικότητα τι συνέβαινε ακριβώς μεταξύ των ηγετών μας. Έκαναν τα πάντα να φαίνονται τόσο πολύπλοκα και ήταν τόσο εύκολο για μας να μην ασχολούμαστε, ούτε καν να προσπαθούμε να καταλάβουμε κάτι.»

Πολίτης 3

«Ε, λοιπόν στη δική μου χώρα ήταν διαφορετικά τα πράγματα. Προσπαθούσαμε να εμπλακούμε ενεργά στα κοινά, αλλά οι άνθρωποι που είχαν την εξουσία δε μας άφηναν και μας απειλούσαν, αν προσπαθούσαμε κάτι. Έτσι στο τέλος παραιτηθήκαμε από την όλη προσπάθεια.»

Πολίτης 4

«Στη δική μου χώρα είχαμε εκλογές και οι ηγέτες μας υπόσχονταν μια καλή διακυβέρνηση. Αλλά ποτέ δε γινόταν αυτό. Οι ηγέτες χρησιμοποιούσαν την κυβέρνηση για να πλουτίσουν. Όλοι οι ηγέτες είναι διεφθαρμένοι.»

Τρόποι συμμετοχής στη δημοκρατία

Στόχος:

Να συνδέσουν οι μαθητές διάφορες μορφές ενεργού πολιτικής συμμετοχής με τα ανθρώπινα δικαιώματα

Διάρκεια: 45 λεπτά

Προτεινόμενες τάξεις: Β΄ Γυμνασίου – Γ΄ Λυκείου (με προσαρμογές ίσως κι από την Α΄ Γυμνασίου)

Τι χρειαζόμαστε: Λίστα με πιθανές μορφές πολιτικής συμμετοχής (βλ. «φυλλάδιο», παρακάτω).

Πηγή: *Teaching democracy, A collection of models for democratic citizenship and human rights education*, © Συμβούλιο της Ευρώπης⁴⁷

Θέματα: Δημοκρατία, ενεργός συμμετοχή στα κοινά, ανθρώπινα δικαιώματα

Περιγραφή:

1. Ζητάμε από κάθε μαθητή να δημιουργήσει μια λίστα με όλους τους πιθανούς τρόπους και τις δραστηριότητες που μπορεί να σκεφτεί, με τις οποίες οι άνθρωποι μπορούν να συμμετάσχουν σε διαδικασίες δημοκρατικής λήψης αποφάσεων
2. Οι μαθητές σχηματίζουν τετράδες. Συγκρίνουν τις λίστες και συζητούν για τις ιδέες τους, προσπαθώντας να συμφωνήσουν σε μία λίστα με διάφορους τρόπους ενεργού συμμετοχής.
3. Οι τετράδες συγκρίνουν τις λίστες τους με τη λίστα του **φυλλαδίου** που τους μοιράζουμε:

Η ενεργός συμμετοχή κάποιου στα κοινά μπορεί να έχει διάφορες μορφές:

- Να διαβάσει γύρω από ζητήματα και ηγέτες.
- Να γράφει γύρω από ζητήματα και ηγέτες.
- Να διαπραγματεύεται γύρω από διάφορα ζητήματα.
- Να προσφέρει εργασία στην κοινότητα, στηρίζοντας ένα συγκεκριμένο σκοπό ή μια δράση αντίστασης απέναντι σε κάποια κυβερνητική ενέργεια.
- Να δημιουργεί ή συμμετέχει σε πολιτικά κόμματα ή άλλες κοινωνικές ομάδες ή κινήσεις πολιτών.
- Να παρακολουθεί συσκέψεις πολιτικών οργάνων ή δημοτικών αρχών.

- Να είναι αρχηγός ενός πολιτικού κόμματος, ενός εργατικού συνδικάτου ή ενός κοινωνικού οργανισμού.
- Να ψηφίζει στις εκλογές.
- Να παίρνει μέρος σε εκστρατείες υποψηφίων βουλευτών.
- Να είναι υποψήφιος βουλευτής και να υπηρετεί τη θητεία του, εάν εκλεγεί.
- Να πληρώνει φόρους.
- Να δραστηριοποιείται για την προώθηση και την ενημέρωση γύρω από ένα θέμα ή πρόσωπο.
- Να υπηρετεί στο στρατό.
- Να χρησιμοποιεί τις υπάρχουσες νομικές οδούς, όπως π.χ. να έρχεται σε επαφή με εκπροσώπους της κυβέρνησης, να προσφεύγει στα δικαστήρια κ.λπ.
- Να διαδηλώνει μέσα από συλλαλητήρια, πορείες, απεργίες, μποϊκοτάζ κ.λπ.

47. Η μετάφραση στα ελληνικά έχει γίνει έπειτα από έγκριση του Συμβουλίου της Ευρώπης. Η απόδοσή της αποτελεί ευθύνη του Γραφείου της Υ.Α. στην Ελλάδα.

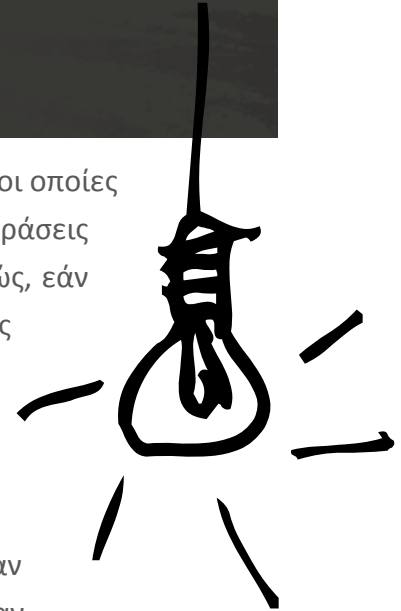

Ανασκόπηση και αξιολόγηση

Ποιες από τις παραπάνω προτάσεις είναι πιο εύκολο να ακολουθήσει κάποιος; Γιατί δεν αναλαμβάνουμε όλοι όλα, όσα αναφέρονται στις λίστες μας; Πώς θέτουμε τις προτεραιότητές μας στη ζωή;

Ιδέες για τη συνέχεια

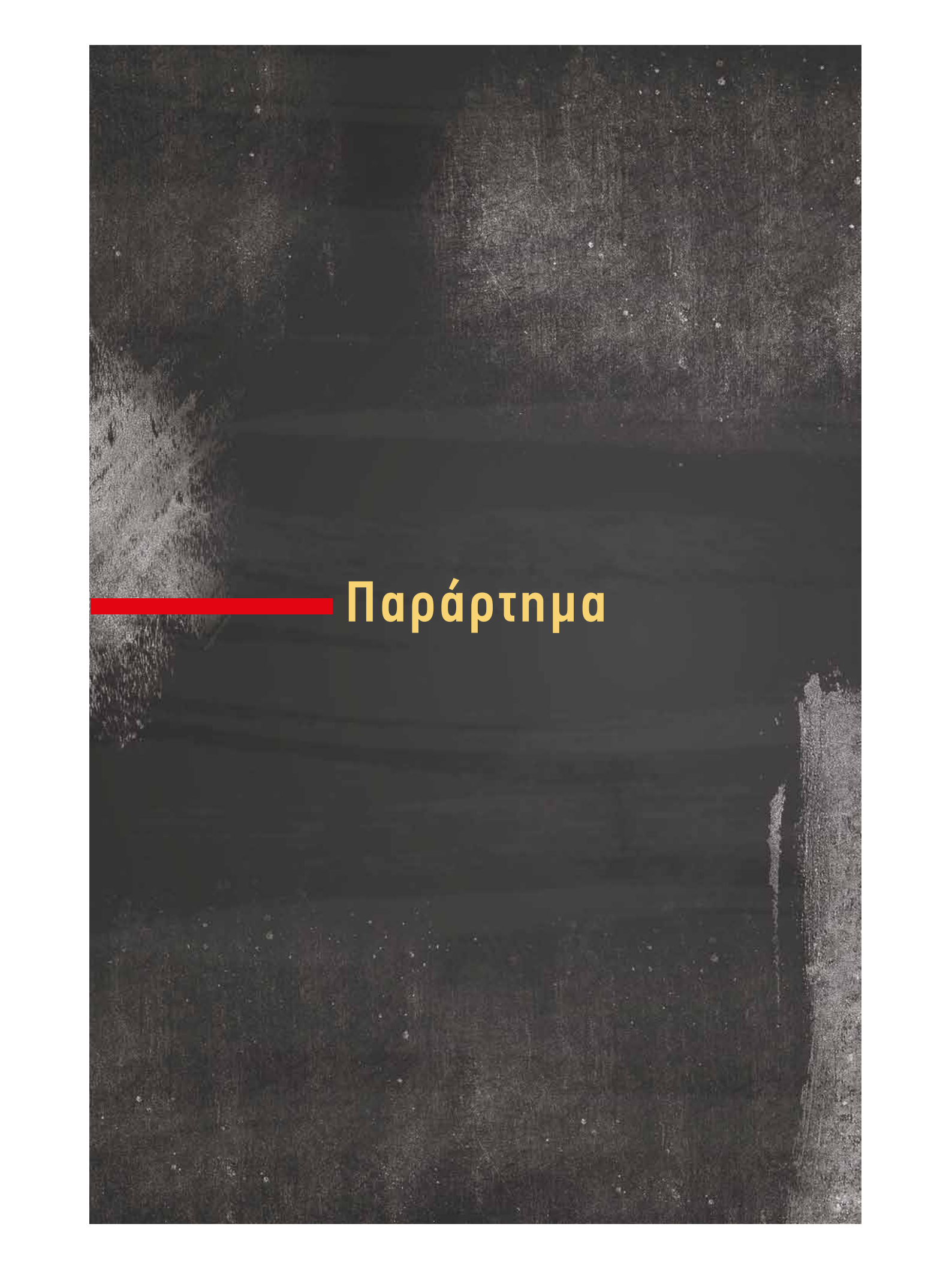
Οι μαθητές εντοπίζουν άρθρα από εφημερίδες ή ειδήσεις από το διαδίκτυο, οι οποίες αφορούν αποφάσεις της κυβέρνησης (δίκαιες ή άδικες) και πιθανές αντιδράσεις κοινωνικών ομάδων. Διερευνούν το ενδεχόμενο τα πράγματα να ήταν αλλιώς, εάν κάποια κοινωνική ομάδα είχε φανεί πιο ενεργή κατά τη διαδικασία λήψης αποφάσεων, για παράδειγμα σε κάποια δημόσια διαβούλευση στο διαδίκτυο. Μπορούμε να ζητήσουμε από την τάξη μας να εντοπίσει δειγματικά μια τέτοια ανοιχτή διαβούλευση, να μελετήσει τις απόψεις που κατατέθηκαν, να τις συγκρίνει με τη δική της οπτική και να παρακολουθήσει την εξέλιξη αυτού του θέματος μέχρι σήμερα στην εφαρμογή του. Υπήρξαν ευκαιρίες για διαφορετικές αποφάσεις; Θα έπρεπε τα πράγματα να ήταν διαφορετικά; Ποιοι θα έπρεπε να είχαν τον πρώτο λόγο στο θέμα αυτό; Εξέφρασαν απόψεις; Αν όχι, γιατί; Αν ναι, κατά πόσο επηρέασαν τη λήψη των αποφάσεων;

Προτάσεις για δράση

Θα μπορούσαμε με την τάξη μας να ακολουθούμε τέτοιες οδούς για κάθε απόφαση που αφορά την τάξη και τη δράση της γενικότερα (Βλ. σχετικά την προηγούμενη ενότητα με τον τίτλο «Εκπαίδευση»).

The background is a dark, textured surface, possibly a book cover or endpaper, with a mottled appearance of dark grey and black. A solid red horizontal line is positioned across the middle of the image, starting from the left edge and ending just before the text.

Παράρτημα

ΠΗΓΕΣ ΚΑΙ ΙΔΕΕΣ ΓΙΑ ΔΡΑΣΗ

Ο κατάλογος που ακολουθεί είναι ενδεικτικός και περιλαμβάνει: α) **υλικό** που υπάρχει στο διαδίκτυο ή σε έντυπη μορφή και μπορείτε να προμηθευτείτε από φορείς και οργανώσεις για να το χρησιμοποιήσετε στην τάξη, και β) **φορείς** με τους οποίους μπορείτε να έρθετε σε συνεννόηση και να οργανώσετε μια επίσκεψή τους στο σχολείο σας. Σας συνιστούμε σε κάθε περίπτωση να έρθετε σε επικοινωνία με τον εκάστοτε υπεύθυνο φορέα για περαιτέρω πληροφορίες.

ActionAid

Υλοποιεί εκπαιδευτικά προγράμματα και διαθέτει εκπαιδευτικά πακέτα για όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης σε θεματικές που σχετίζονται με τα παγκόσμια ζητήματα της φτώχειας και της ανισότητας.

Πληροφορίες: <http://education.actionaid.gr/edumaterial>

Ακτιβιστική ομάδα Θεάτρου του Καταπιεσμένου (ΘτΚ)

Η ομάδα ΘτΚ πραγματοποιεί παραστάσεις θεάτρου φόρουμ, χρησιμοποιώντας την τεχνική και την μέθοδο του «Θεάτρου του Καταπιεσμένου» του Augusto Boal. Είναι μία εθελοντική ομάδα και τα μέλη της είναι στην πλειοψηφία τους ερασιτέχνες. Παρουσιάζουν τις παραστάσεις «Μικρές Σκηνές Καθημερινής Βίας I και II» μετά από συνεννόηση.

Πληροφορίες: <http://theatreoftheoppressedgreece.wordpress.com/>

ΑΡΣΙΣ

Το 2006 η ΑΡΣΙΣ ορίστηκε επίσημα από το Συμβούλιο της Ευρώπης ως φορέας μετάφρασης στα ελληνικά, αναπαραγωγής και διάχυσης της μεθοδολογίας εκπαίδευσης εκπαιδευτών COMPASS και διοργανώνει σχετικά σεμινάρια.

Ιστότοπος: <http://arsis.gr/>

Αρχέλων

Φορητά Περιβαλλοντικά Πακέτα Περιβαλλοντικής Αγωγής για όλες βαθμίδες.

Πληροφορίες: http://www.archelon.gr/contents/aggogi_packets.php?row=row6

BABEL

Το Κέντρο Ημέρας “Βαβέλ” έχει στόχο την εξυπηρέτηση των αναγκών ψυχικής υγείας μεταναστών, οι οποίοι διαμένουν στην Αθήνα. Οι δράσεις του περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων, τη συμμετοχή σε ενημερωτικές, εκπαιδευτικές & ερευνητικές δραστηριότητες, την διεξαγωγή προγραμμάτων συμβουλευτικής υποστήριξης στο πλαίσιο του σχολείου και την επιμόρφωση εκπαιδευτικών.

Ιστότοπος: <http://syn-eirmos.gr/babel/>

British Council

Πρόγραμμα Life Skills - Δεξιότητες Ζωής, Διαμορφώνοντας Ενεργούς πολίτες

Πληροφορίες: www.britishcouncil.gr

Γδαρμένος

Ο «Γδαρμένος» (Blästrad) είναι μια παράσταση που μιλά για το πώς γεννιέται βήμα-βήμα η βία στην ψυχή ενός νέου ανθρώπου. Η παράσταση είναι παραγωγή του Καλλιτεχνικού Οργανισμού ΚΟΧΥΛΙ και παίζεται σε σχολεία δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Συνοδεύεται από εκπαιδευτικό υλικό.

Ιστότοπος: <http://www.kohili.org/%CE%B3%CE%B4%CE%B1%CF%81%CE%BC%CE%AD%CE%BD%CE%BF%CF%82/>

Διεθνής Αμνηστία

Σχέδια μαθήματος, υλικά και εγχειρίδια για τα ανθρώπινα δικαιώματα για όλες τις σχολικές βαθμίδες.

Πληροφορίες: <http://www.amnesty.org.gr/plans-course-for-schools>

Δικτυακή Εκπαιδευτική Πύλη e-yliko.gr

Πληροφορίες για εκπαιδευτικά προγράμματα, επισκέψεις σε μουσεία, εκθέσεις, εργαστήρια κ.λπ., διαγωνισμούς, συνέδρια και άλλες δράσεις που δημοσιοποιούνται με ευθύνη των αρμοδίων τμημάτων της Διεύθυνσης Συμβουλευτικού Επαγγελματικού Προσανατολισμού και Εκπαιδευτικών Δραστηριοτήτων.

Ιστότοπος: <http://www.e-yliko.gr/resource/seped.aspx>

Δικτυακός τόπος της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τα Δικαιώματα του Παιδιού

Σ' αυτόν τον ιστότοπο, παιδιά έως 18 ετών μπορούν να μάθουν περισσότερα για τα δικαιώματά τους με διασκεδαστικό τρόπο, μέσα από παιχνίδια, κινούμενα σχέδια κ.ά.

Ιστότοπος: http://ec.europa.eu/0-18/wrc_index_el.jsp?main=true&initLang=EL

Εκπαίδευση των παιδιών της μειονότητας της Θράκης

Το πρόγραμμα για την «Εκπαίδευση των παιδιών της μειονότητας της Θράκης» περιλαμβάνει εκπαιδευτικά υλικά για την Πρωτοβάθμια και τη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση, αναλυτική παρουσίαση μιας πολύμορφης και πολυετούς εκπαιδευτικής παρέμβασης και βιβλιογραφία σχετική με το θέμα. Τα εκπαιδευτικά υλικά για όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης είναι κατάλληλα για να χρησιμοποιηθούν σε τάξεις όπου υπάρχουν παιδιά των οποίων η μητρική γλώσσα δεν είναι η ελληνική.

Ιστότοπος: www.museduc.gr

Εκπαιδευτική Τηλεόραση ΕΡΤ

«Ένα τρίγωνο στη χώρα των κύκλων»: οπτικοαουστικό υλικό της Εκπαιδευτικής Τηλεόρασης. Με ευχάριστο και συμβολικό τρόπο τα παιδιά ευαισθητοποιούνται στις έννοιες του ρατσισμού και της ξενοφοβίας και μαθαίνουν ότι το διαφορετικό δεν απειλεί, αλλά εμπλουτίζει τη ζωή μας.

Ιστότοπος: <http://www.edutv.gr/component/k2/ratsismos-ksenofobia-ena-trigono-sti-xora-ton-kyklon>

Εταιρεία Ψυχοκοινωνικής Υγείας του Παιδιού και του Εφήβου (Ε.ΨΥ.ΠΕ.)

Η Εταιρεία Ψυχοκοινωνικής Υγείας του Παιδιού και του Εφήβου διαθέτει σειρά από εκδόσεις για παιδιά και εκπαιδευτικούς καθώς και εκπαιδευτικές ταινίες.

Ιστότοπος: <http://www.epsype.gr/>

Ζωντανή βιβλιοθήκη

Η Ζωντανή βιβλιοθήκη δε διαθέτει χάρτινα βιβλία, αλλά ανθρώπους με διάθεση να μοιραστούν τις ιστορίες και τις εμπειρίες τους με στόχο να καταπολεμήσουν τις προκαταλήψεις και να ενισχύσουν την προώθηση της ποικιλομορφίας.

Πληροφορίες: <http://www.humanlibrary.gr/index.php/el/>

Fair Trade Hellas

Η Fair Trade Hellas υλοποιεί από το 2006 εκπαιδευτικά προγράμματα σε σχολεία, μουσεία, πολιτισμικούς και ανοιχτούς χώρους. Τα προγράμματα απευθύνονται σε μαθητές κάθε ηλικίας και σε φοιτητές. Ενδεικτικά, το εγχειρίδιο «Στο μακροσκόπιο» περιλαμβάνει δραστηριότητες σχετικά με την υπεύθυνη κατανάλωση.

Πληροφορίες: <http://www.fairtrade.gr/programs.php#program6>

i-RED, Institute for Rights, Equality & Diversity

Το ινστιτούτο i-RED ολοκλήρωσε το 2012 μία έρευνα για δράσεις κατά του ρατσισμού και των διακρίσεων στα ελληνικά σχολεία. Η έρευνα περιλαμβάνει καταγραφή και αξιολόγηση δράσεων και υλικού σε θεματικές διαφορετικότητας καθώς και συμβουλευτικό οδηγό για εκπαιδευτικούς.

Ιστότοπος: <http://www.i-red.eu/?i=institute.el.projects.78>

Ίδρυμα της Βουλής των Ελλήνων

Εκπαιδευτικό πρόγραμμα για τη δημοκρατία, τους εχθρούς της και τις όψεις του ρατσισμού.

Πληροφορίες: <http://foundation.parliament.gr/central.aspx?slid=110I444I1140I646I460627>

Ιστοσελίδες σχετικές με την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση

Ιστότοπος της Πύλης Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης

Ιστότοπος: http://www.kpe.gr/index.php?option=com_weblinks&Itemid=23

Καρπός

Το Κέντρο Εκπαιδευτικών Δράσεων και Διαπολιτισμικής Επικοινωνίας «Καρπός» δημιουργεί και συντονίζει δράσεις που αφορούν την εκπαίδευση και τον πολιτισμό με βασικό του εργαλείο την εικόνα και τον ήχο. Ενδεικτικά υλοποιεί τη δράση «Βιντεομουσεία – αποτυπώνοντας ίχνη της προσωπικής μας κουλτούρας» στο πλαίσιο του προγράμματος «Εκπαίδευση και οπτικοακουστική έκφραση – κινηματογράφος» σε συνεργασία με τη Δ/νση Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Ανατολικής Αττικής.

Πληροφορίες: <http://www.theatroedu.gr/Default.aspx?tabid=3851&language=el-GR>

Ιστότοπος: <http://www.karposontheweb.org/>

Κέντρο Διαπολιτισμικής Αγωγής του Πανεπιστημίου Αθηνών, Πρόγραμμα «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά»

Μέσα από το πρόγραμμα επιχειρείται η βελτίωση των συνθηκών ένταξης στο εκπαιδευτικό σύστημα μαθητών από τη συγκεκριμένη κοινωνική ομάδα που απειλείται με εκπαιδευτική ανισότητα και περιθωριοποίηση και η ενδυνάμωση των σχολικών μονάδων με στρατηγικές που ενθαρρύνουν τη διαπολιτισμική κατανόηση, την επικοινωνία και τη συνεργασία. Στο πλαίσιο

του προγράμματος έχει παραχθεί πλούσιο σχετικό υλικό, όπως σειρά από παραμύθια και σχέδια εργασίας για προσχολική αγωγή.

Ιστότοπος: <http://www.keda.gr/eclass/modules/units/?course=TED100&id=28>

Κέντρο Έρευνας και Δράσης για την Ειρήνη (Κ.Ε.Δ.Ε.)

Από το 2011 το ΚΕΔΕ υλοποιεί το πρόγραμμα «Επικοινωνία δίχως βία, για σχολεία δίχως βία», το οποίο έχει ως κύριο στόχο την επιμόρφωση εκπαιδευτικών της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στην αντιμετώπιση της ενδοσχολικής βίας. Το πρόγραμμα επικεντρώνεται στους τρόπους διαχείρισης και αντιμετώπισης του φαινομένου.

Ιστότοπος: <http://www.kede.org/index3.php?do=pc&mid=2&id=1>

Κέντρο Εκπαιδευτικών Μελετών και Τεκμηρίωσης της Ο.Λ.Μ.Ε.

Η πρώτη έκδοση για τη διαπολιτισμική εκπαίδευση και την προαγωγή των ανθρωπίνων δικαιωμάτων του σχολείου από το ΚΕΜΕΤΕ χρονολογείται στο 2000, με το εγχειρίδιο «Σχολείο Χωρίς Σύνορα». Ακολούθησε το πρόγραμμα και η έκδοση *«Ρατσισμός και ΜΜΕ. Ο ρόλος του σχολείου»*, που εστίασε στο θετικό ή αρνητικό ρόλο που μπορούν να διαδραματίσουν τα ΜΜΕ στον τομέα της αντιρατσιστικής εκπαίδευσης. Επίσης, σημαντική είναι η έκδοση *«Οδηγός Αντιρατσιστικής Εκπαίδευσης»*, που συντάχθηκε με την επιμέλεια του καθηγητή Γ. Τσιάκαλου στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Έτους κατά του Ρατσισμού (1997) για το ΚΕΜΕΤΕ.

Ιστότοπος: <http://kemetes.sch.gr/>

ΚΕΘΕΑ

Το Κέντρο Θεραπείας Εξαρτημένων Ατόμων (ΚΕΘΕΑ), μεταξύ άλλων, πραγματοποιεί εκπαιδευτικά προγράμματα στον τομέα των εξαρτήσεων για επαγγελματίες και φοιτητές στο χώρο της ψυχικής υγείας, της κοινωνικής φροντίδας, των παιδαγωγικών, της κοινωνιολογίας κ.ά. και διαθέτει εκδόσεις για την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών.

Ιστότοπος: <http://www.kethea.gr/>

Κέντρο Προάσπισης Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων-ΚΕΠΑΔ

Το ΚΕΠΑΔ, ανάμεσα σε άλλα, διοργανώνει εκπαιδευτικά προγράμματα βιωματικής μάθησης στα ανθρώπινα δικαιώματα για μαθητές, νέους, εκπαιδευτικούς και ειδικές ομάδες στόχους, διοργανώνει ενημερωτικές δράσεις, εκστρατείες και συνέδρια και παράγει εκπαιδευτικό υλικό.

Ιστότοπος: <http://www.kepad.gr/>

Κλειδιά και αντικλείδια

Επιμορφωτικό υλικό, σε έντυπη και ηλεκτρονική μορφή, χρήσιμο για εκπαιδευτικούς Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης. Περιλαμβάνει 34 μικρά βιβλία χωρισμένα σε τρεις θεματικές ενότητες: 1. Διδακτική Μεθοδολογία, 2. Κοινωνικοπολιτισμικό πλαίσιο της εκπαίδευσης, και 3. Ταυτότητες και Ετερότητες. Έχουν γραφτεί από εκπαιδευτικούς όλων των βαθμίδων με στόχο να απαντήσουν σε ερωτήματα που τίθενται σε διαφορετικά εκπαιδευτικά πλαίσια.

Ιστότοπος: www.kleidiakaikantikleidia.net

Ο Ναβίντ δεν ήρθε για διακοπές – Το Παιχνίδι

Το ηλεκτρονικό παιχνίδι «Ο Ναβίντ δεν ήρθε για διακοπές» είναι ένα εκπαιδευτικό παιχνίδι με θέμα τους πρόσφυγες, το οποίο έχει σχεδιαστεί για να παιχτεί μέσα στη σχολική τάξη ή με τους γονείς στο σπίτι. Βασίζεται στο ομώνυμο βιβλίο του Πάνου Χριστοδούλου. Στο παιχνίδι παρουσιάζεται η καθημερινή ζωή ενός δεκάχρονου αγοριού μέσα από τις εκθέσεις που γράφει στην Ε' δημοτικού.

Ιστότοπος: <http://www.navid.gr/navidzero/navidzero.html>

Όσμωση

Η Όσμωση αξιοποιεί όλες τις μορφές τέχνης για να αναπτύξει σχέδια κοινωνικής και καλλιτεχνικής παρέμβασης που προωθούν την έννοια και τις πρακτικές της διαπολιτισμικότητας. Ενδεικτικά, συνεργάζεται με οργανώσεις όπως το Δίκτυο για το Θέατρο στην Εκπαίδευση, η Διεθνής Αμνηστία, η Ομάδα ΘτΚ και η Ένωση Αφρικανών Γυναικών σε παραστάσεις και εργαστήρια θεάτρου φόρουμ.

Πληροφορίες για τα προγράμματα με Τεχνικές Θεάτρου Φόρουμ: http://www.osmosis-intercultural.gr/system/files/theatro%20forum21.5_low.pdf

Ιστότοπος: <http://www.osmosis-intercultural.gr/>

Πανελλήνιο Δίκτυο για το Θέατρο στην Εκπαίδευση

Το «ΔΙΚΤΥΟ» οργανώνει επιμορφωτικές, επιστημονικές και ερευνητικές δραστηριότητες, ενώ στην ιστοσελίδα του μπορεί να βρει κάποιος χρήσιμο υλικό, ασκήσεις, έργα, σχέδια μαθημάτων και εγχειρίδια/οδηγούς. Επίσης υλοποιεί τα προγράμματα «Εσύ όπως κι Εγώ - εξερευνώντας τη διαφορετικότητα μέσα από τις τέχνες» και mPPACT - Methodology for Pupil and Performing Arts Centered Teaching.

Ιστότοπος: <http://www.theatroedu.gr/>

Πύλη παιδαγωγικού υλικού για την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση

Κατάλογος εκπαιδευτικών πακέτων και υλικού εκπαιδευτικών.

Ιστότοπος: <http://www.env-edu.gr/>

Συνήγορος του Παιδιού

Ο Συνήγορος του Παιδιού συχνά επισκέπτεται τα σχολεία, ενώ ομάδες μαθητών μπορούν να επισκεφτούν τα γραφεία του.

Ιστότοπος: <http://www.0-18.gr/>

UNICEF

Η Unicef διαθέτει ειδικούς Εκπαιδευτικούς Φακέλους, Βιντεοταινίες και Αφίσες, τα οποία μπορεί να δανείσει σε εκπαιδευτικούς.

Ιστότοπος: <http://www.unicef.gr>

Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες

Ένα σημαντικό μέρος του έργου της Υ.Α. είναι η δράση της στον τομέα της εκπαίδευσης για την ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των νέων γύρω από το προσφυγικό ζήτημα. Το Γραφείο στην

Ελλάδα διοργανώνει κάθε χρόνο Πανελλήνιο Μαθητικό Διαγωνισμό με θέμα τους Πρόσφυγες σε συνεργασία με την Επιτροπή Ευαισθητοποίησης των Νέων, διαθέτει εκπαιδευτικό υλικό (εγχειρίδια, ενημερωτικά φυλλάδια, video, αφίσες, περιοδικά κ.λπ.), πραγματοποιεί παρουσιάσεις και υλοποιεί στοχευμένα εκπαιδευτικά προγράμματα για μαθητές και καθηγητές.

Ενδεικτικό εκπαιδευτικό υλικό:

- **«Ειρήνη» -Η ιστορία ενός παιδιού πρόσφυγα:** Εκπαιδευτικό εργαλείο για παιδιά 5-8 ετών, το οποίο έχει σχεδιαστεί για να βοηθήσει τους εκπαιδευτικούς να αναπτύξουν μέσα στην τάξη θέματα, όπως η διαφορετικότητα, η ανεκτικότητα και οι πολιτισμικές διαφορές.
- **«Περάσματα»:** Βιωματικό παιχνίδι για τη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση που βασίζεται στη μέθοδο της προσομοίωσης, επιτρέποντας στους συμμετέχοντες να βιώσουν πιο αποτελεσματικά το ταξίδι του πρόσφυγα μέσα από τη διαδικασία της δραματοποίησης και αναπαράστασης της πραγματικότητας.
- **«Δεν είναι μόνο αριθμοί»:** Εκπαιδευτικό υλικό για τη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση, το οποίο προτείνει δημιουργικές δραστηριότητες μέσα από προσωπικές μαρτυρίες μεταναστών και προσφύγων και ένα εύχρηστο εγχειρίδιο δασκάλου. Το εκπαιδευτικό αυτό υλικό δημιουργήθηκε σε συνεργασία με το **Διεθνή Οργανισμό Μετανάστευσης**.
- **«Ταξίδι φυγής»:** Ένα διαδραστικό παιχνίδι που σου δίνει την ευκαιρία να βιώσεις τι σημαίνει να είσαι πρόσφυγας. Περιλαμβάνει πρόσθετες εισηγήσεις και συμβουλές για δασκάλους. Προσαρμογή στα ελληνικά από το Γραφείο της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες στην Κύπρο.

Ιστότοπος : <http://www.unhcr.gr/ekpaideysi/ekpaideytiko-yliko.html>

WWF Ελλάς

Υλικό Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης για όλες τις βαθμίδες, συμπεριλαμβανομένου και υλικού για τα ανθρώπινα δικαιώματα και το περιβάλλον.

Ιστότοπος: <http://www.wwf.gr/enviromental-education>

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ - ΠΗΓΕΣ

- Amnesty International**, *Making Rights a reality, human rights education workshop for youth*, Amnesty International Publications, UK, 2005
- Ανδρούσου Α.**, *Εγώ κι εσύ, εδώ κι εκεί*, Εκδόσεις Θεμέλιο, Αθήνα, 1996
- Αστέρη Ντ.**, (επιμ.), *Εγχειρίδιο Εκπαιδευτικής δράσης, ΤΟΜΟΣ 1ος: Ανθρώπινα Δικαιώματα = Λιγότερη Φτώχεια. Οδηγός για τον εκπαιδευτικό*, Διεθνής Αμνηστία, Αθήνα, 2009.
- Αυδή Α., Χατζηγεωργίου Μ.**, *Η τέχνη του δράματος στην εκπαίδευση. 48 προτάσεις για εργαστήρια θεατρικής αγωγής*, Μεταίχμιο, Αθήνα, 2007
- Boal Augusto**, *Games for Actors and non-Actors*, Routledge, London & New York, 1992
- Brander Pat, Carmen Cardenas, Rui Gomes, Mark Taylor, Juan de Vicente Abad**, *All different – all equal, education pack*, Council of Europe, Strasbourg, 1995
- Brander Patricia, Rui Gomes, Ellie Keen & Marie-Laure Limeneur**, *Compass*, Ένα εγχειρίδιο εκπαίδευσης στα ανθρώπινα δικαιώματα, για νέους/νέες, Συμβούλιο της Ευρώπης –μετάφραση και επιμέλεια ελληνικής έκδοσης: ΑΡΣΙΣ, κοινωνική οργάνωση υποστήριξης νέων, Θεσσαλονίκη, 2010
- British Institute of Human Rights, Ministry of Justice, Department for Children, schools and families, Amnesty International**, *Right here, right now; teaching citizenship through Human Rights. A resource for key stage 3 citizenship teachers in England*, UK, 2009
- Γιαννάτου Α.**, «Το πρόγραμμα ‘Διαμεσολάβηση μεταξύ συνομηλίκων’ ως μέθοδος ειρηνικής επίλυσης συγκρούσεων στο 2ο Γυμνάσιο Ασπροπύργου (2005-2013)», *Εκπαίδευση & θέατρο*, τεύχος. 14: Αντιρατσιστική εκπαίδευση, εκπαίδευση στα ανθρώπινα δικαιώματα, Πανελλήνιο Δίκτυο για το Θέατρο στην Εκπαίδευση, Αθήνα, 2013
- Γιαννούλη Μπ. (επιμ.)**, *Δημοκρατία και συλλογική θεατρική δημιουργία. Οράματα για το μέλλον. Υλικό από την καλοκαιρινή θεατρική κατασκήνωση Νεανικές Θεατρικές Φωνές 2009*, Πανελλήνιο Δίκτυο για το Θέατρο στην Εκπαίδευση, Αθήνα, 2010
- Γκόβας Ν.**, *Για ένα νεανικό δημιουργικό θέατρο. Ένα πρακτικό βοήθημα για εμψυχωτές θεατρικών ομάδων και εκπαιδευτικούς*, Μεταίχμιο, Αθήνα, 2002
- Γκόβας Ν. (επιμ.)**, *Βιντεομουσεΐα: αποτυπώνοντας ίχνη της προσωπικής μας κουλτούρας. Μια πρόταση οπτικοακουστικής παιδείας για νέους*, Δ/ση Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Ανατολικής Αττικής, Αθήνα, 2012
- Γκόβας Ν., Ζώνιου Χ. (επιμ.)**, *Θεατροπαιδαγωγικά προγράμματα με τεχνικές θεάτρου φόρουμ*

για την πρόληψη και την κοινωνική ενσωμάτωση, Πανελλήνιο Δίκτυο για το Θέατρο στην Εκπαίδευση & ΌΣΜΩΣΗ, Αθήνα, 2010

Γκόβας Ν., Κατσαρίδου Μ. & Μαυρέας Δ. (επιμ.), *Θέατρο & Εκπαίδευση: Δεσμοί αλληλεγγύης. Πρακτικά από την 7η Διεθνή Συνδιάσκεψη για το Θέατρο στην Εκπαίδευση*, Πανελλήνιο Δίκτυο για το Θέατρο στην Εκπαίδευση, Αθήνα, 2012

Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης & Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, *Δεν είναι μόνο αριθμοί. Εκπαιδευτικό υλικό για τη μετανάστευση και το άσυλο στην Ευρώπη*, Αθήνα, 2009

Don Bosco Youth-Net. *Jabbertalk, A Methodology for International Youth Work*, Council of Europe, Oud-Heverlee, Strasbourg, 2005

Ferguson C., Moore C., Fhlanagain D., O'Sullivan M. & Stewart A. *The Right Start, The LIFT OFF Initiative*, UK, 2006

Flowers N. (επιμ.), *Μικρή Πυξίδα, Compasito, Εγχειρίδιο Εκπαίδευσης στα Ανθρώπινα Δικαιώματα για Παιδιά*, (μτφ. Στέφανος Αγγελίδης), Κέντρο Στήριξης Μη Κυβερνητικών Οργανισμών, Λευκωσία, 2012

Fountain S., *Δικαίωμά μου. Δραστηριότητες Στηριγμένες σε Εκπαιδευτικές Προτάσεις της UNICEF*, Αθήνα, 1994

Gollob Rolf, Peter Krapf, (eds), *Teaching Democracy; a collection of models for democratic citizenship and human rights education*, v. 6 of: EDC/HRE Volumes 1-6, Council of Europe Publishing, Belgium, 2008

Gollob Rolf, Peter Krapf, *Living in democracy; lesson plans for lower secondary level*, v3 of EDC/HRE Volumes 1-6, Council of Europe Publishing, Strasbourg, 2008

Gollob Rolf, Peter Krapf, Wiltrud Weidinger (eds), *Taking part in democracy. Lesson plans for upper secondary level on democratic citizenship and human rights education*, v. 4 of: EDC/HRE Volumes 1-6, Council of Europe Publishing, Belgium, 2010

Καραβίτη Π., Χατζηδημητρίου Π., Σακατζής Δ., *Το πορτοκάλι με την περόνη. Θεατρικές ασκήσεις και δημιουργικές δραστηριότητες – υλικό εργασίας*, Πανελλήνιο Δίκτυο για το Θέατρο στην Εκπαίδευση, Αθήνα, 2004

Καραμήτσα Ε., Σαββοπούλου Ε. & Σημιακάκη Ε. (επιμ.) *Μη Τυπική Εκπαίδευση για την Καταπολέμηση των Διακρίσεων σε Παιδιά Σχολικής Ηλικίας. Οδηγός για Δασκάλους*, Κέντρο Προάσπισης Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, Αθήνα, 2011

- ΚΕΘΕΑ**, *Δεξιότητες για Παιδιά του Δημοτικού. Προάγοντας την Προστασία του Παιδιού*, Αθήνα, 1998 (αποτέλεσμα συνεργασίας του TACADE - The Advisory on Alcohol and Drug Education, M. Βρετανία με το ΚΕΘΕΑ για την παραγωγή στα Ελληνικά ενός κοινού προγράμματος των TACADE και Re-Solv - The Society for the Prevention of Solvent and Volatile Substance Abuse)
- Kolb A. and Kolb D. A.** *Experiential Learning Theory Bibliography 1971-2001*, Ma.: McBer and Co, Boston, 2001
- Mavrocordatos Alex (ed)**, *Methodology for a Pupil and Performing Arts-Centered Teaching*, Authors online, UK, 2009
- Νομικού Μ.**, *Μαθητές Χωρίς Σύνορα, Connecting Classrooms. British Council*, Αθήνα, 2013
- OHCHR**, *ABC: Teaching Human Rights – Practical activities for primary and secondary schools*, United Nations Publications, New York & Geneva, 2004
- Πανελλήνιο Δίκτυο για το Θέατρο στην Εκπαίδευση**, *Εκπαίδευση & θέατρο, ειδική έκδοση: Αντιρατσιστική εκπαίδευση, εκπαίδευση στα ανθρώπινα δικαιώματα ετήσια (τ.14)*, Αθήνα, 2013
- Σβορώνου Ε.**, *Πρόγραμμα με Θέμα «Ενέργεια και Κλιματική Αλλαγή»*, WWF Ελλάς, Αθήνα, 2007
- UNICEF**, *Τα ΜΜΕ και τα δικαιώματα των παιδιών. Οδηγός για δημοσιογράφους*, Αθήνα, 2009
- Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες**, *«Ειρήνη: η Ιστορία ενός Παιδιού Πρόσφυγα»*, Αθήνα, 2011
- Vandenbroeck Michel**, *Με τη ματιά του Γέτι. Η καλλιέργεια του σεβασμού του «άλλου» στην εκπαίδευση*, Νήσος, Αθήνα, 2004
- Wilson N. & Emersic B.** *Εγχειρίδιο Διεθνούς Αμνηστίας. Εκπαίδευση για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα*, Διεθνής Αμνηστία, Αθήνα, 2010
- Χολέβα Ν.**, *Εσύ όπως κι Εγώ, εξερευνώντας τη διαφορετικότητα μέσα από το θέατρο*, Πανελλήνιο Δίκτυο για το Θέατρο στην Εκπαίδευση, Αθήνα, 2010

